

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยย่อยที่ 4

บทบาทของภาครัฐต่อการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชนตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง)

โดย

รศ.ดร. ธำรงค์ อุดมไพจิตรกุลและคณะ

ธันวาคม 2556

สัญญาเลขที่ RDG5550036

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยย่อยที่ 4

บทบาทของภาครัฐต่อการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชนตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง)

โดย

รศ.ดร. ธำรงค์ อุดมไพจิตรกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
ผศ.ดร. พรรณี สวนเพลง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
ดร. เบญจพร ดามาพงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
อาจารย์ศัชชญาส์ ดวงจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ซึ่งสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับการสนับสนุนการดำเนินการวิจัยตลอดระยะเวลาของโครงการจาก รองศาสตราจารย์ ดร. ศิโรจน์ ผลพันธิน รองอธิการบดีฝ่ายนโยบายและแผน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต รวมถึงสำนักประสานงานโครงการวิจัยอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ ที่อำนวยความสะดวกในการประสานงาน ระหว่าง สกว. กับคณะผู้วิจัย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ดร. จันทรวิภา ธนะโสภณ ผู้อำนวยการฝ่ายอุตสาหกรรม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และทีมงานที่ได้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานทุกขั้นตอน

ขอขอบพระคุณ คุณผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบคุณภาพของเนื้อหา และให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานทุกขั้นตอน ขอขอบพระคุณส่วนราชการในจังหวัดเชียงราย ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย นายอำเภอเชียงแสน นายกเทศมนตรีตำบลเวียงเชียงแสน นายกองค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านแซว ปลัดองค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านแซว ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง บริษัทแม่โขงเดลต้า และประชาชนในอำเภอเชียงแสนที่ให้ความอนุเคราะห์ให้ข้อมูลแก่คณะผู้วิจัยเป็นอย่างดี

ท้ายนี้ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทีมนักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัยทุกท่าน ที่ได้ช่วยทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี

คณะผู้วิจัย
19 พฤศจิกายน 2556

บทสรุปผู้บริหาร

งานวิจัยเรื่อง “บทบาทของภาครัฐต่อการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชนตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษา ประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง หลวงพระบาง)” มีวัตถุประสงค์หลักของการวิจัยหลักเพื่อ 1) ศึกษาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน และมีวัตถุประสงค์รองเพื่อ 2) ศึกษาเส้นทางเศรษฐกิจลุ่มน้ำโขงของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน 3) ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน และ 4) สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของรัฐ ในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชน และชุมชน ตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน การวิจัยครั้งนี้ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม PAOR ประกอบด้วย การวางแผน (Planning: P) การปฏิบัติการ (Action: A) การสังเกตการณ์ (Observation: O) และการสะท้อนผล (Reflection: R) ประชากรเป้าหมาย คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยวิเคราะห์ของงานวิจัย ทั้งในระดับ นโยบาย และระดับปฏิบัติ โดยการวิจัย ได้แบ่งเป็น 3 กลุ่ม เหมือนกับ ทั้ง 4 ประเทศ คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน เครื่องมือที่ใช้ คือ เครื่องมือการจัดการความรู้ (KM Tools) การทบทวนแนวคิดครอบคลุม คำสำคัญ (Key words) ตามหัวข้อวิจัย และสร้างกรอบแนวคิด เพื่อนำไปสู่การยกร่างแผนที่ความรู้ (Knowledge Mapping)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

บทบาทภาครัฐในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน ประกอบด้วยบทบาทที่สำคัญ คือ 1) กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว 2) ส่งเสริมการลงทุนและพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางทางด้านการท่องเที่ยว 3) อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว 4) ส่งเสริมการพัฒนาอัตลักษณ์ท้องถิ่น 5) ส่งเสริมการสร้างค่านิยมและความปลอดภัยในการท่องเที่ยว 6) กำหนดกฎหมายข้อบังคับเมืองท่องเที่ยว 7) ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ รวมถึงประเทศบ้าน 8) ส่งเสริมและสนับสนุนการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว 9) ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการตลาดเชิงรุก และ 10) ส่งเสริมการยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยว

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการท่องเที่ยว เริ่มตั้งแต่การวางแผนร่วมกันในการช่วยกำหนดนโยบายทางด้านการท่องเที่ยว การร่วมกันปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน และร่วมมือกันส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้และมีความเข้าใจ และส่งเสริมให้คนในชุมชนสามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว 2) จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกันทั้ง 4 เชียง เช่น สงกรานต์ 4 เชียง ลอยกระทง 4 เชียง วัฒนธรรมชนเผ่า 4 เชียง และ โอทอป 4 เชียง เป็นต้น และ 3) ร่วมมือกันในการใช้ศักยภาพในเชิงสร้างสรรค์

เส้นทางเศรษฐกิจลุ่มน้ำโขงของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน โดยเริ่มจากเชียงแสนมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็น โบราณสถานและโบราณวัตถุ มีการล่องเรือเที่ยวแม่น้ำโขง มีพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ

มากมาย และในด้านอาหารนักท่องเที่ยวยังสามารถชิมปลาลุ่มน้ำโขง ส่วนเส้นทางเศรษฐกิจ (Unseen) ประกอบด้วย โฮมสเตย์บ้านแซว และ วัดร้าง 70 วัด เชียงตุงยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม เป็นเมืองแห่งอารยธรรม 3 จอม 7 เชียง 9 หนอง 12 ประตูมี เส้นทางเศรษฐกิจ (Unseen) หมู่บ้านตีดาบที่เก่าแก่ของเมืองเชียงตุง หมู่บ้านดินวิถีชีวิตของชาวไทลื้อ และ กาดเช้า (กาดหลวงเชียงตุง) เชียงรุ้งมีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวที่มีการผสมผสานกับวิถีชีวิตของชาวไทลื้อกับแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ในประเทศจีน และเชียงทองเป็นเมืองมรดกโลกซึ่งยังคงวิถีชีวิตที่ยังคงสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมไว้ได้อย่างสมบูรณ์อีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามมาก

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ คนในชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ วัฒนธรรมและประเพณี ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ จะต้องมีการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ มีการจัดกิจกรรมเป็นกลุ่มเล็กๆ มีการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์ และมีความร่วมมือของทุกภาคส่วน และจะต้องมีกระบวนการดำเนินการ คือ มีการวางแผนการท่องเที่ยวร่วมกัน มีการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ มีการใช้ศักยภาพเชิงพื้นที่ มีการเรียนรู้วัฒนธรรมในชุมชน และมีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูล

องค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทภาครัฐในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชน ตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน ในรูปแบบ CREATIVE Model ประกอบด้วย C = Competitive Advantage, R = Resource Utilization, E = Education, A = Attractive Activity/Event in tourism, T = Technology Use, I = Innovation, V = Value Creation, E = Environment Preserve

บทคัดย่อภาษาไทย

รหัสโครงการ: RDG5550036

ชื่อโครงการ “บทบาทของภาครัฐต่อการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชนตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง หลวงพระบาง)”

ชื่อนักวิจัย ธำรงค์ อุดมไพจิตรกุล, พรรณี สวนเพลง, เบญจพร ดามาพงศ์ และ ศัชชญาส์ ดวงจันทร์

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยหลักเพื่อ 1) ศึกษาบทบาทภาครัฐในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน และมีวัตถุประสงค์รอง เพื่อ 2) ศึกษาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน 3) ศึกษาเส้นทางเศรษฐกิจลุ่มน้ำโขงของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน 4) ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน และ 5) สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของรัฐ ในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชน และชุมชน ตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน การวิจัยครั้งนี้ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม PAOR ประกอบด้วย การวางแผน (Planning: P) การปฏิบัติการ (Action: A) การสังเกตการณ์ (Observation: O) และการสะท้อนผล (Reflection: R) ประชากรเป้าหมาย คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยวิเคราะห์ของงานวิจัย ทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติ โดยการวิจัย ได้แบ่งเป็น 3 กลุ่ม เหมือนกับ ทั้ง 4 ประเทศ คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน เครื่องมือที่ใช้ คือ เครื่องมือการจัดการความรู้ (KM Tools) การทบทวนแนวคิดครอบคลุม คำสำคัญ (Key words) ตามหัวข้อวิจัย และสร้างกรอบแนวคิด เพื่อนำไปสู่การยกร่างแผนที่ความรู้ (Knowledge mapping) เพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลจากประชากรเป้าหมายจากการเล่าเรื่อง สนทนา และการถาม/ตอบ

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

บทบาทภาครัฐในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน ประกอบด้วยบทบาทที่สำคัญ คือ 1) กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว 2) ส่งเสริมการลงทุนและพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางทางด้านการท่องเที่ยว 3) อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว 4) ส่งเสริมการพัฒนาอัตลักษณ์ท้องถิ่น 5) ส่งเสริมการสร้างค่านิยมและความปลอดภัยในการท่องเที่ยว 6) กำหนดกฎหมายข้อบังคับเมืองท่องเที่ยว 7) ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ รวมถึงประเทศบ้าน 8) ส่งเสริมและสนับสนุนการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว 9) ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการตลาดเชิงรุก และ 10) ส่งเสริมการยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยว

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการท่องเที่ยว เริ่มตั้งแต่การวางแผนร่วมกันในการช่วยกำหนดนโยบายทางด้านการท่องเที่ยว การร่วมกัน

ปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน และร่วมมือกันส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้และมีความเข้าใจ และส่งเสริมให้คนในชุมชนสามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว 2) จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกันทั้ง 4 เชียง เช่น สงกรานต์ 4 เชียง ลอยกระทง 4 เชียง วัฒนธรรมชนเผ่า 4 เชียง และ โอทอป 4 เชียง เป็นต้น และ 3) ร่วมมือกันในการใช้ศักยภาพในเชิงสร้างสรรค์

เส้นทางเศรษฐกิจลุ่มน้ำโขงของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน โดยเริ่มจากเชียงแสนมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็น โบราณสถานและโบราณวัตถุ มีการล่องเรือเที่ยวแม่น้ำโขง มีพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ มากมาย และในด้านอาหารนักท่องเที่ยวยังสามารถชิมปลาลุ่มน้ำโขง ส่วนเส้นทางเศรษฐกิจ (Unseen) ประกอบด้วย โฮมสเตย์บ้านแซว และ วัดร้าง 70 วัด เชียงตุงยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม เป็นเมืองแห่งอารยธรรม 3 จอม 7 เชียง 9 หนอง 12 ประตูมีเส้นทางเศรษฐกิจ (Unseen) หมู่บ้านตีดาบที่เก่าแก่ของเมืองเชียงตุง หมู่บ้านดินวิถีชีวิตของชาวไทลื้อ และ กาดเช้า (กาดหลวงเชียงตุง) เชียงรุ้งมีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวที่มีการผสมผสานกับวิถีชีวิตของชาวไทลื้อกับแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ในประเทศจีน และเชียงทองเป็นเมืองมรดกโลกซึ่งยังคงวิถีชีวิตที่ยังคงสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมไว้ได้อย่างสมบูรณ์อีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามมาก

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ คนในชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ วัฒนธรรมและประเพณี ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ จะต้องมีการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ มีการจัดกิจกรรมเป็นกลุ่มเล็กๆ มีการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์ และมีความร่วมมือของทุกภาคส่วน และจะต้องมีกระบวนการดำเนินการ คือ มีการวางแผนการท่องเที่ยวร่วมกัน มีการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ มีการใช้ศักยภาพเชิงพื้นที่ มีการเรียนรู้วัฒนธรรมในชุมชน และมีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูล

องค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทภาครัฐในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชน ตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน ในรูปแบบ CREATIVE Model ประกอบด้วย C = Competitive Advantage, R = Resource Utilization, E = Education, A = Attractive Activity/Event in tourism, T = Technology Use, I = Innovation, V = Value Creation, E = Environment Preserve โดยจะต้องมีความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน ซึ่งบทบาทภาครัฐมีหน้าที่กำหนดนโยบาย ส่งเสริมการลงทุนและพัฒนาให้การท่องเที่ยว อนุรักษ์และส่งเสริมการพัฒนาอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยว อีกทั้งต้องมีการกำหนดกฎหมายและข้อบังคับต่างๆ ประสานงานและส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เพื่อยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยว บทบาทของภาคเอกชนมีหน้าที่ลงทุนและพัฒนาคุณภาพของการให้บริการทางด้านการท่องเที่ยว สร้างงานและให้ความรู้กับคนในชุมชนและประสานความร่วมมือกับภาครัฐ บทบาทของชุมชน คือ เรียนรู้และร่วมมือในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อนุรักษ์ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี และสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และพัฒนาทักษะด้านภาษาและถ่ายทอดเรื่องราวเชิงประวัติศาสตร์ของชุมชน

Abstract

รหัสโครงการ: RDG5550036

ชื่อโครงการ "Government's Role in Developing Creative Tourism with the Collaboration of Private and Community Sector along the Economic Route in the Upper Greater Mekong Sub-region: A Case Study of Thailand (Chiang Rai/Chiang Saen) – Republic of the Union of Myanmar (Kyaing Tong) - People's Republic of China (Jinghong) – Lao People's Democratic Republic (Chiang Thong, Luang Prabang)"

ชื่อนักวิจัย Tumrong Udompijitkul, Pannee Suanpang, Benjaporn Damapong, Shatchaya Dongjun

The aims of this research are 1) studied government's role in developing creative tourism in the Upper Greater Mekong Sub-region 2) developed the collaboration of government, private and community for developing creative tourism in the Upper Greater Mekong Sub-region 3) studied the economic route in the Upper Greater Mekong Sub-region 4) studied creative tourism in the Upper Greater Mekong Sub-region and 5) developed the body of knowledge in government's role in developing creative tourism with the collaboration of private and community sector along the economic route in the Upper Greater Mekong Sub-region. The qualitative research methodology was conducted by using PAOR approaches (Planning: P, Action: A, Observation: O, Reflection: R). The data was collected from the key informants means those people who are involved with policy marker and operation in government sector, private and local community in four countries. The knowledge management tools (KM Tools) were utilized by using keys words, mind mapping, storytelling, and dialogues.

The result found that; the government's role in developing creative tourism in the Upper Greater Mekong Sub-region were consisted of 1) defining policy and strategy for tourism 2) supporting and developing to be center of tourism 3) preserving tourism resources 4) supporting local identity development 5) sustaining value creation and safe in tourism 6) developing laws and regulation for tourism 7) collaboration with the country neighbor 7) coordination with organization with the country neighbor 8) supporting and linkage the tourism routes 9) promoting and marketing tourism and 10) sustaining tourism standard.

The collaboration of government, private and community for developing creative tourism in the Upper Greater Mekong Sub-region was consisted of 1) the

collaboration from every sectors for planning creative tourism policy, developing creative tourism activity and participating local community 2) developing creative tourism activities in four countries such as Songkran festival, Loy ka tong festival, Civilized Tribes festival and OTOP festival and 3) collaborating to developing creative competency.

The economic routes in the Upper Greater Mekong Sub-region starting from Chiang Saen have several historical heritages, Mekong river boat sailing, historical art museums, taste of Mekong's fish, Unseen in Chiang Sean including Ban Sew home stay and 70 historical temple. Kyaing Tong was beautiful with natural resources and historical heritages, the Unseen including the OTOP handmade knife, the local community life style of Thai Lui and morning marketing. Jinghong consisted of tourism variety that integrating Thai Lui life style and tourism attraction. Chiang Thong was the world heritage site which beautiful with historical, cultural and natural.

The creative tourism in the Upper Greater Mekong Sub-region were consisted of community, government, private, creative tourism and cultural. The creative tourism were developed by the communities participation, using local resources, small group activities, learning and experiences and participation form every sectors. The procedure were including creative tourism planning, tourism activities, utilizing local resources, learning cultural in community and promoting creative tourism.

The body of knowledge from the studied of government's role in developing creative tourism with the collaboration of private and community sector along the economic route in the Upper Greater Mekong Sub-region were developed in "CREATIVE Model" which C = Competitive Advantage, R = Resource Utilization, E = Education, A = Attractive Activity/Event in tourism, T = Technology Use, I = Innovation, V = Value Creation, E = Environment Preserve. Moreover, the role of government responsible from defined policy and strategy for tourism, supporting the investment in tourism, preserving local indentify, developing laws and regulation for tourism, collaboration and supporting tourism. The private sector responsible for investment in tourism and develop the quality of services, employ the local community and collaboration with government. Local community responsible for learning and collaboration with government and private sector participating the creative tourism activities, preserving cultural and natural and developing communication skills for telling the community history.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	**(1)**
บทสรุปผู้บริหาร	**(2)**
บทคัดย่อ	**(4)**
Abstract	**(6)**
สารบัญ	**(8)**
สารบัญตาราง	**(14)**
สารบัญภาพ	**(15)**
บทที่ 1 บทนำ	**1**
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	**8**
ตอนที่ 1 การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	9
แนวคิดของการท่องเที่ยว	9
แนวคิดของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy)	11
แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism Concept)	15
แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism)	29
ตอนที่ 2 บทบาทภาครัฐ เอกชนและชุมชนต่อการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	**32**
บทบาทภาครัฐต่อการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	32
บทบาทภาคเอกชน	48
บทบาทของชุมชน	53
ตอนที่ 3 เส้นทางเศรษฐกิจในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน	**61**
เชียงแสน ประเทศไทย	62
เชียงตุง สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า	64
เชียงรุ้ง สาธารณรัฐประชาชนจีน	68
เชียงทอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	71

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	**74**
งานวิจัยในประเทศ	74
งานวิจัยต่างประเทศ	100
สรุปผลจากการทบทวนงานวิจัย	100
ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดการวิจัย	106
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	**108**
การวางแผน	109
การปฏิบัติการ	109
การสังเกตการณ์	109
การสะท้อนผล	110
ประชากรเป้าหมาย	110
เครื่องมือที่ใช้	110
การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล	111
ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย	112
บทที่ 4 ผลการวิจัย	113
ตอนที่ 1 ศึกษาบทบาทภาครัฐในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง)	114
เชียงแสน-ประเทศไทย	**115**
กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์	115
ส่งเสริมการลงทุนและพัฒนาศูนย์กลางการท่องเที่ยว	119
อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว	126
ส่งเสริมการพัฒนาอัตลักษณ์ท้องถิ่น	128
ให้ความสำคัญของความปลอดภัยในการท่องเที่ยว	130
กำหนดกฎหมายข้อบังคับเมืองท่องเที่ยว	131
ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ และเพื่อนบ้าน	131
ส่งเสริมและสนับสนุนการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว	132
ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการตลาดเชิงรุก	133

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
ส่งเสริมการยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยว	135
เชียงตุง –สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า	**136**
ภาพรวมการท่องเที่ยว	136
ช่องทางการลงทุนของต่างชาติ	139
การท่องเที่ยวระหว่างไทยและพม่า	140
บทบาทภาครัฐในการสนับสนุนการท่องเที่ยวของรัฐบาลสหภาพพม่า	143
เชียงรุ้ง –สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน	**143**
ภาพรวมการท่องเที่ยวของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน	143
บทบาทภาครัฐที่สนับสนุนการท่องเที่ยวของประเทศจีน	144
เชียงทอง –สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	**145**
แผนนโยบายรวมของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	145
นโยบายส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	145
แผนพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวลาว 5 ปี ตั้งแต่ปี 2549-2553	147
ธุรกิจท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวเนื่องที่มีศักยภาพใน สปป.ลาว	150
ตอนที่ 2 ศึกษาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง)	**153**
การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการท่องเที่ยว	154
จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	158
ร่วมมือกันในการใช้ศักยภาพในเชิงสร้างสรรค์	162
ตอนที่ 3 ศึกษาเส้นทางเศรษฐกิจลุ่มน้ำโขงของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง)	**164**
เชียงแสน	165
เส้นทางการท่องเที่ยวเชียงแสน	166

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
เส้นทางเศรษฐกิจ (Unseen)	172
เชียงตุง	**174**
เส้นทางการท่องเที่ยวเชียงตุง	176
เส้นทางเศรษฐกิจ (Unseen)	181
เชียงรุ้ง	**183**
เส้นทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวเชียงรุ้ง	183
เชียงทอง	**189**
เส้นทางการท่องเที่ยวเชียงทอง	191
ตอนที่ 4 ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง)	**197**
รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	199
ตอนที่ 5 สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของรัฐ ในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชน และชุมชน ตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง)	**212**
บทบาทของภาครัฐ เอกชน และชุมชนในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	212
การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	214
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ	**219**
สรุปผลการวิจัย	219
บทบาทภาครัฐในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน : กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง)	219
ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง)	219

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

เส้นทางเศรษฐกิจลุ่มน้ำโขงของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง) 220

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง) 222

องค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของรัฐ ในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชน และชุมชน ตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง) 223

อภิปรายผล **224**

บทบาทภาครัฐในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง) 224

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง) 225

เส้นทางเศรษฐกิจลุ่มน้ำโขงของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง) 227

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง) 228

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
องค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของรัฐ ในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชน และชุมชน ตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง)	230
ข้อเสนอแนะ	**232**
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	232
ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนาอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ด้านการท่องเที่ยว	234
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	234
บรรณานุกรม	**235**
ภาคผนวก ก คำถามสำหรับสัมภาษณ์	**243**
ภาคผนวก ข ภาพการลงพื้นที่เก็บข้อมูล	**245**
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้ให้ข้อมูล	**283**
ภาคผนวก 3 แบบสรุป Output	**285**
ประวัติผู้วิจัย	**288**

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 การเปรียบเทียบคุณลักษณะเด่นของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	16
2.2 ประเด็นนโยบายการพัฒนาเชียงแสน	28
2.3 สรุปแนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว	46
2.4 สรุปแนวความคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว	53
2.5 สรุปข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับหน่วยวิเคราะห์	73
3.1 ผู้ให้ข้อมูล	110
4.1 ตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติของพม่า	137

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 แผนที่อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง	2
1.2 แผนที่การทบทวนวรรณกรรมเพื่อนำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย	7
2.1 ขอบเขตเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทย	13
2.2 แบบจำลองธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	28
2.3 ตัวแปรที่ต้องการศึกษาของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	29
2.4 แผนที่ GMS	35
2.5 หน่วยวิเคราะห์	61
2.6 แผนที่อำเภอเชียงแสน	62
2.7 แผนที่เชียงตุง พม่า	64
2.8 แผนที่เชียงรุ้ง	68
2.9 แผนที่เชียงทอง (หลวงพระบาง)	72
2.10 ตัวแปรที่ต้องการศึกษา	106
2.11 กรอบแนวคิดการวิจัย	107
3.1 กระบวนการวิจัย	108
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	111
3.3 ขั้นตอนในการวิจัย	112
4.1 บทบาทภาครัฐในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	114
4.2 แผนที่ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวประเทศไทย ปี พ.ศ. 2555-2559	116
4.3-4.4 ขันโตกและเรือล่องน้ำโขง	120
4.5-4.6 ระบำเชียงแสน	121
4.7-4.8 เมืองโบราณเชียงแสน	121
4.9-4.10 แหล่งท่องเที่ยวในเชียงแสน	122
4.11-4.13 เมืองโบราณเชียงแสน	122
4.14-4.15 วัดพระธาตุเจดีย์หลวง เชียงแสน	124
4.16-4.17 รอบคูเมือง เชียงแสน	125
4.18-4.19 รอบคูเมืองเชียงแสน และวัดพระธาตุผาเงา	125
4.20-4.21 โฮมสเตย์บ้านแซว	126
4.22-4.23 โฮมสเตย์บ้านแซว	127
4.24-4.25 คูเมืองเชียงแสน	127
4.26-4.27 เวียงกุมกาม เชียงใหม่	128
4.28-4.29 เวียงกุมกาม เชียงใหม่	128
4.30-4.31 ผ้าทอ สินค้า OTOP ของเชียงแสน	129

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.32-4.33 การทอผ้าสินค้า OTOP ของเชียงแสน	129
4.34-4.35 การเดินทางทางเรือในลุ่มน้ำโขง	130
4.36-4.37 ด่านตรวจคนเข้าเมือง เชียงแสน	130
4.38-4.39 วัดพระธาตุผาเงา	131
4.40-4.41 การประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน	132
4.42-4.43 การเดินทางไปเชียงตุง	132
4.44-4.45 การล่องเรือในลุ่มน้ำโขง	133
4.46-4.47 การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	133
4.48-4.49 แหล่งท่องเที่ยวของประเทศลาว	134
4.50-4.51 การส่งเสริมการท่องเที่ยว	134
4.52-4.53 การส่งเสริมการท่องเที่ยวของเวียงกุมกาม เชียงใหม่	135
4.54-4.55 พระพุทธนวล้านตื้อ เชียงแสน	136
4.56 โครงสร้างตลาดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติของพม่า ปี 2554	138
4.57 โรงแรมในเชียงตุง	139
4.58 แผนแม่บทการท่องเที่ยวพม่า	142
4.59-60 การท่องเที่ยวจีน	144
4.61-4.62 แหล่งท่องเที่ยวของลาว	145
4.63-4.64 บรรยากาศการท่องเที่ยวในเชียงทอง	147
4.65 แหล่งท่องเที่ยวในเชียงทอง	149
4.66-4.67 บุคลากรการท่องเที่ยวของลาว	150
4.68-4.70 แหล่งท่องเที่ยวในเชียงทอง	151
4.71-4.72นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในเชียงทอง	151
4.73-4.74 สปาในเชียงทอง	152
4.75 ร้านอาหารไทยในประเทศลาว	152
4.76 ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชนและชุมชนในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	153
4.77-4.78 การมีส่วนร่วมของคนจากทุกภาคส่วน	154
4.79-4.80 การกำหนดนโยบายทางด้านการท่องเที่ยวร่วมกัน	154
4.81-4.82 ตัวอย่างของการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว เวียงกุมกาม	155
4.83-4.84 ตัวอย่างของการจัดฝึกอบรมให้ความรู้ในเรื่องของมัคคุเทศก์	156
4.85-4.86 ตัวอย่างของสินค้า OTOP ไทยอีสานของ อ.เชียงแสน	157
4.87-4.88 ตัวอย่างสินค้าทางการเกษตร	158

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.89 สงกรานต์ 4 เชียง	159
4.90-4.91 ชนเผ่าในเชียงตุงและเชียงแสน	160
4.92 ชนเผ่าต่างๆ ในลุ่มน้ำโขง	160
4.93-4.94 โอทอป 4 เชียง	161
4.95 การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร 4 เชียง (Gastronomy Tourism)	163
4.96 แผนที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย	166
4.97 เส้นทางการท่องเที่ยวเชียงแสน	166
4.98-4.99 การล่องเรือชมแม่น้ำโขง	167
4.100-4.101 ตลาดดอนซาว	167
4.102 พิพิธภัณฑ์อาร์ท สโตน แกลอรี่	168
4.103-4.104 พิพิธภัณฑ์บ้านฝิ่น	168
4.105-4.106 พิพิธภัณฑ์แห่งชาติ เชียงแสน	169
4.107-4.108 พิพิธภัณฑ์หอฝิ่น	**170**
4.109 ปลาลุ่มน้ำโขง	170
4.110 ปลาต่างถิ่น ลุ่มน้ำโขง	171
4.111 ปลาท้องถิ่นลุ่มน้ำโขง	171
4.112-4.113 ร้านอาหารที่ขายปลาแม่น้ำโขง	171
4.114-4.115 โฮมสเตย์บ้านแซว	174
4.116-4.117 วัดต่าง ๆ ในอำเภอเชียงแสน	174
4.118-4.119 เมืองเชียงตุงในอดีต	175
4.120 แผนที่เมืองเชียงตุง	176
4.121 ทัศนียภาพก่อนไปถึงเมืองเชียงตุง	177
4.122-4.123 พระชี้นิ้วแห่งเมืองเชียงตุง	177
4.124-4.125 หนองตุง	178
4.126-4.127 ประตูเมือง เชียงตุง	178
4.128 วัดอินวิหาร เชียงตุง	179
4.129-4.130 วัดจอมทอง เชียงตุง	179
4.131-4.132 พระมหาเมียมุณี	180
4.133-4.134 จุดพักรถ บ้านปางควาย	180
4.135-4.136 เจดีย์ชเวดากองจำลอง	181
4.137-4.138 สินค้า OTOP ของเชียงตุง	181
4.139-4.140 หมู่บ้านดินวิถีชีวิตของชาวไทลื้อ	182

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.139 วิถีชีวิตยามเช้าของกาดหลวงเชียงตุง	182
4.140-4.141 เชียงรุ้ง	183
4.142-4.143 ท่าเรือไปเชียงรุ้ง	184
4.144-4.145 วัดหลวงเมืองลื้อ	184
4.146-4.147 วัดหลวงเมืองลื้อ	185
4.148-4.149 สวนป่าดงดิบ	185
4.150 หมู่บ้านของชนเผ่าต่างๆ	186
4.151-4.152 การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการร่วมสนุกก่อนโชว์พาราณสีจะเริ่ม	186
4.153-4.154 โชว์พาราณสี	187
4.155-4.156 ตลาดกาหลั่นป้า	187
4.157 หมู่บ้านไทลื้อ	188
4.158-4.159 วัดมหาราชฐานสุทธาวาส	188
4.160-4.161 เทวสถานเมืองหยวน	189
4.162 หลวงพระบาง	190
4.163-4.164 ตักบาตรข้าวเหนียว	191
4.165-4.166 ตลาดยามเช้า หลวงพระบาง	191
4.167-4.168 วัดเชียงทอง	192
4.169-4.170 ตลาดค่ำ	193
4.171 พระราชวังเจ้ามหาชีวิต	193
4.172-4.173 พระราชวังเจ้ามหาชีวิต	194
4.174-4.175 สินค้า OTOP ของบ้านผานม	195
4.176-4.177 พระธาตุพูสี	195
4.178-4.179 นักท่องเที่ยวรอชมพระอาทิตย์ตกดินที่พระธาตุพูสี	196
4.180-4.181 สินค้า OTOP ของบ้านช่างไห่	196
4.182-4.183 ถ้ำติ่ง	197
4.184-4.185 น้ำตกตาดกวางสี	197
4.186 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	198
4.187 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน	200
4.188-4.189 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน	201
4.190 ภาครัฐที่จะต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว	203
4.191-4.192 การท่องเที่ยวในลุ่มน้ำโขง	204
4.193 นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	205

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.194 ประเพณีสงกรานต์	206
4.195 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน	207
4.196 การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น	208
4.197 การจัดกิจกรรมเป็นกลุ่มเล็กๆ	208
4.198 การเรียนรู้และสร้างสรรค์	209
4.199 การจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์	210
4.200 การใช้ศักยภาพเชิงสร้างสรรค์	210
4.201 การเรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชน	211
4.202 วัฒนธรรมท้องถิ่น	211
4.203 องค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทภาครัฐในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	213
4.204 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยโมเดลการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	215

บทที่ 1
บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้สู่ภูมิภาคต่างๆ อย่างมหาศาลและยังก่อให้เกิดธุรกิจต่อเนื่อง ได้แก่ ที่พัก/โรงแรม/รีสอร์ท ภัตตาคาร/ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก/สินค้าพื้นเมือง ธุรกิจนำเที่ยวและไกด์ และยังกระจายรายได้สู่ชุมชนในภูมิภาคต่างๆ ช่วยให้เศรษฐกิจของชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยวดีขึ้น ในปัจจุบันคนไทยและชาวต่างชาติได้ให้ความสนใจกับการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบนเป็นอย่างมาก ซึ่งประกอบด้วยภูมิภาคในประเทศต่างๆ ได้แก่ ภูมิภาคตอนบนของประเทศไทย คือ เชียงใหม่ /เชียงราย เชียงตุงในสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า เชียงรุ้งในสาธารณรัฐประชาชนจีน และเชียงทอง/หลวงพระบาง ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทั้งนี้เพราะภูมิภาคดังกล่าวมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายที่เป็นสนใจของนักท่องเที่ยว ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ (ป่าไม้ น้ำตก ภูเขา เมฆ หมอก ความหนาวเย็นและดอกไม้) และมีความอุดมสมบูรณ์ของวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ควรอนุรักษ์ที่มีทั้งความโดดเด่นแปลกและแตกต่างตื่นตาและดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างมาก ประกอบทั้งปัจจุบันเส้นทางคมนาคมในภูมิภาคนี้มีความสะดวกทั้งทางน้ำ (ทางเรือ) ทางรถยนต์ รถไฟ และสายการบิน จึงทำให้นักท่องเที่ยวมีความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก และแต่ละเส้นทางที่นักท่องเที่ยวเดินทางก็จะพบกับความแปลกแตกต่างที่แตกต่างกันไป ซึ่งทำให้แต่ละเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวมีความน่าสนใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวซ้ำได้จากหลากหลายเส้นทางการเดินทาง

โดยเส้นทางบกมีการก่อสร้างถนนจากแม่สายสู่พม่า (เชียงตุง) ไปยังจีน (ต้าล่อ) ระยะทาง 260 กิโลเมตร และไปยังสิบสองปันนา ระยะทาง 120 กิโลเมตร และเชื่อมเชียงรุ้งสู่ คุนหมิง 680 กิโลเมตร รวม 1,000 กิโลเมตร ซึ่งเป็นเส้นทางที่มีความสะดวก และมีศักยภาพในการท่องเที่ยวสูง

เส้นทางรถไฟ มีการก่อสร้างทางรถไฟสายเด่นชัย – เชียงราย 246 กิโลเมตร และเชียงรุ้งผ่านลาว ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางสู่แหล่งท่องเที่ยวได้โดยสะดวกและปลอดภัย

เส้นทางน้ำ มีการปรับปรุงร่องน้ำในแม่น้ำโขง มีการสร้างท่าเรือ 14 แห่ง จากเชียงรุ้ง ถึงหลวงพระบาง และเชียงทอง เชื่อมระหว่างจีนตอนใต้ – พม่า – ลาว –เชียงราย ถึงหลวงพระบาง และส่งเสริมเปิดเสรีให้ภาคเอกชนเดินเรือตามลำน้ำโขง โดยมีเรือท่องเที่ยวจากจีน (เชียงรุ้ง) สู่เชียงราย (เชียงแสน) ใช้เวลาประมาณ 8 ชั่วโมง ซึ่งเป็นส้นทางท่องเที่ยวที่สวยงามและมีแหล่งท่องเที่ยวริมสองฝั่งแม่น้ำที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมได้

ส่วนเส้นทางการขนส่งทางอากาศ ส่งเสริมให้มีสายการบินเชื่อมประเทศในอนุภูมิภาคนี้โดยส่งเสริมให้สนามบินในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงรายซึ่งเป็นสนามบินนานาชาติเป็นศูนย์กลางร่วมด้านการท่องเที่ยว โดยมีการบินเชื่อมโยงกับประเทศอื่นๆ ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงเหล่านี้

ภาพที่ 1 นำเสนอแผนที่อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษา ประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง หลวงพระบาง)

ภาพที่ 1.1 แผนที่อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง
ที่มา RefWrold (2004).

อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน นับได้ว่าเป็นภูมิภาคที่นักท่องเที่ยวสนใจที่จะเข้าไปท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก เพราะความอุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว ทั้งทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม แปลก น่าตื่นตา ตื่นใจ วัฒนธรรมของหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่าง ที่น่าศึกษาและค้นหา ซึ่งรวมถึงศิลปะและรูปแบบการดำเนินชีวิต ประกอบทั้งภูมิภาคนี้มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกทั้งรถยนต์ รถไฟ เรือ และเครื่องบิน และสะดวกในการติดต่อกันได้ระหว่างประเทศ ดังนั้นภาครัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในภูมิภาคนี้ควรมีบทบาทที่สำคัญในการให้ความร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชน ในการสร้างนวัตกรรมการท่องเที่ยวให้ภูมิภาคนี้ เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว เป็นการค้นหารูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ๆ ที่นอกเหนือจากการท่องเที่ยวแบบเดิม โดยมีรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งต้องเป็นนวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ ไม่ส่งผลกระทบเชิงลบต่อแหล่งท่องเที่ยว มีการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิผล มีการควบคุมกิจกรรมต่างๆ ระหว่างการท่องเที่ยว โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกภาคฝ่าย ทั้งภาครัฐและเอกชนตลอดทั้งชุมชน ต้องรวมกันวางกรอบแนวคิดในการท่องเที่ยวดังกล่าว ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะเป็นการนำเสนอการท่องเที่ยวในลักษณะการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ งานฝีมือลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ร่วมทั้งการติดต่อกับคนในท้องถิ่น โดยเชื่อมโยงกับลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ในแต่ละสถานที่ ในการให้ความรู้ ความเข้าใจ การสร้างอารมณ์สุนทรีย์ และการมีปฏิสัมพันธ์กับคนในท้องถิ่น

จากความสำคัญดังกล่าวทำให้คณะผู้วิจัย มีความสนใจที่จะศึกษาถึงบทบาทของรัฐต่อการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชนตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน : กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง หลวงพระบาง) เป็นอย่างไร เพื่อนำเอาผลการวิจัยไปใช้ในการเสนอแนะและสร้างองค์ความรู้ในเรื่องดังกล่าวด้วย

คำถามการวิจัย

1. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นอย่างไร
2. เส้นทางเศรษฐกิจในอนุภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)ที่เกี่ยวกับภาคการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นอย่างไร
3. บทบาทของภาครัฐต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นอย่างไร
4. ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (ตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนเป็นอย่างไร)
5. องค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทภาครัฐต่อการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชน และชุมชน ตามเส้นทางเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์หลักของการวิจัยโครงการนี้ คือ

1. ศึกษาบทบาทภาครัฐในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)

วัตถุประสงค์รอง คือ

2. ศึกษาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)

3. ศึกษาเส้นทางเศรษฐกิจลุ่มน้ำโขงของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)

4. ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)

5. สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของรัฐ ในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชน และชุมชน ตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยเรื่องนี้ประกอบด้วย การศึกษาบทบาทของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชนตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน ประกอบด้วยคำสำคัญ ดังนี้

1. บทบาทของรัฐ
2. การร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชน
3. เส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน
4. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย ผู้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะวิจัยและพื้นที่ทำการวิจัย ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน ในอัตราส่วน 10:10:10 รวมประเทศละ 30 คน ทั้ง 4 ประเทศ รวม 120 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

จากหัวข้อวิจัยและคำสำคัญ โดยพิจารณาจากตัวแปรที่เป็นสาเหตุ ร่วมกับวัตถุประสงค์การวิจัย ตัวแปรประกอบด้วย

ตัวแปรที่เป็นสาเหตุ

1. บทบาทของรัฐ
2. ความร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชน
3. เส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน

ตัวแปรที่เป็นผล

1. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

4. ขอบเขตด้านพื้นที่

บริเวณพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย คือ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย เมืองเชียงตุง สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า เมืองเชียงรุ้ง สาธารณรัฐประชาชนจีน เมืองชียงทอง และหลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

5. วิธีดำเนินการวิจัย และสถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

2) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) และ การประชุมกลุ่มเฉพาะ (Focus group) ประกอบด้วย กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว กลุ่มผู้ประกอบการและพนักงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว กลุ่มชนชนได้แก่ ประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่ในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง เพื่อให้ได้ข้อมูล แนวทางการสร้างความร่วมมือต่อการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน โดยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

6. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะในการทำวิจัย 1 ปี

นิยามศัพท์

บทบาทของรัฐ (Government's role) หมายถึง นโยบายหรือแนวทางของภาครัฐของประเทศไทย สาธารณรัฐแห่งสพภาพพม่า สาธารณรัฐประชาชนจีนและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในการที่จะสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในพื้นที่เชียงแสน เชียงตุง เชียงรุ้ง และเชียงทอง

ภาคเอกชน (Business sector) หมายถึง หน่วยงานภาคธุรกิจที่ประกอบการในเส้นทางเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน ในพื้นที่เชียงแสน เชียงตุง เชียงรุ้ง และเชียงทอง

ชุมชน (Community) หมายถึง ประชาชน หรือกลุ่มคนในท้องถิ่นที่อาศัยอยู่บริเวณเส้นทางเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน ในพื้นที่เชียงแสน เชียงตุง เชียงรุ้ง และเชียงทอง

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative tourism) หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยแสดงออกถึงลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมที่มีชีวิตชีวาใน

แต่ละท้องถิ่น เช่น การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการ ให้มีลักษณะสร้างสรรค์ การพัฒนางานใหม่ๆ ที่มีความคิดสร้างสรรค์ การให้คำแนะนำ การบริการขนส่ง งานช่างฝีมือในท้องถิ่น การเป็นเจ้าของบ้าน การพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น

ความร่วมมือกับภาคเอกชน ชุมชน และภาครัฐ (Collaboration of private and community sector) หมายถึง เป็นความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนและชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเส้นทางเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน ในพื้นที่เชียงแสน เชียงตุง เชียงรุ้ง และเชียงทอง

เส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน (Economic route in the upper Greater Mekong sub-region) หมายถึง เส้นทางการท่องเที่ยวที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศที่ตั้งอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำโขงตอนบนได้แก่ประเทศไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า สาธารณรัฐประชาชนจีนและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในพื้นที่เชียงแสน เชียงตุง เชียงรุ้ง และเชียงทอง

การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive advantage) หมายถึง การทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ ความสามารถในการเพิ่มคุณค่าด้านประสิทธิภาพ ความคิดสร้างสรรค์และการตอบสนองต่อนักท่องเที่ยว ซึ่งคุณค่าดังกล่าวจะต้องเป็นคุณค่าที่เหนือกว่าคู่แข่งขันในธุรกิจการท่องเที่ยว

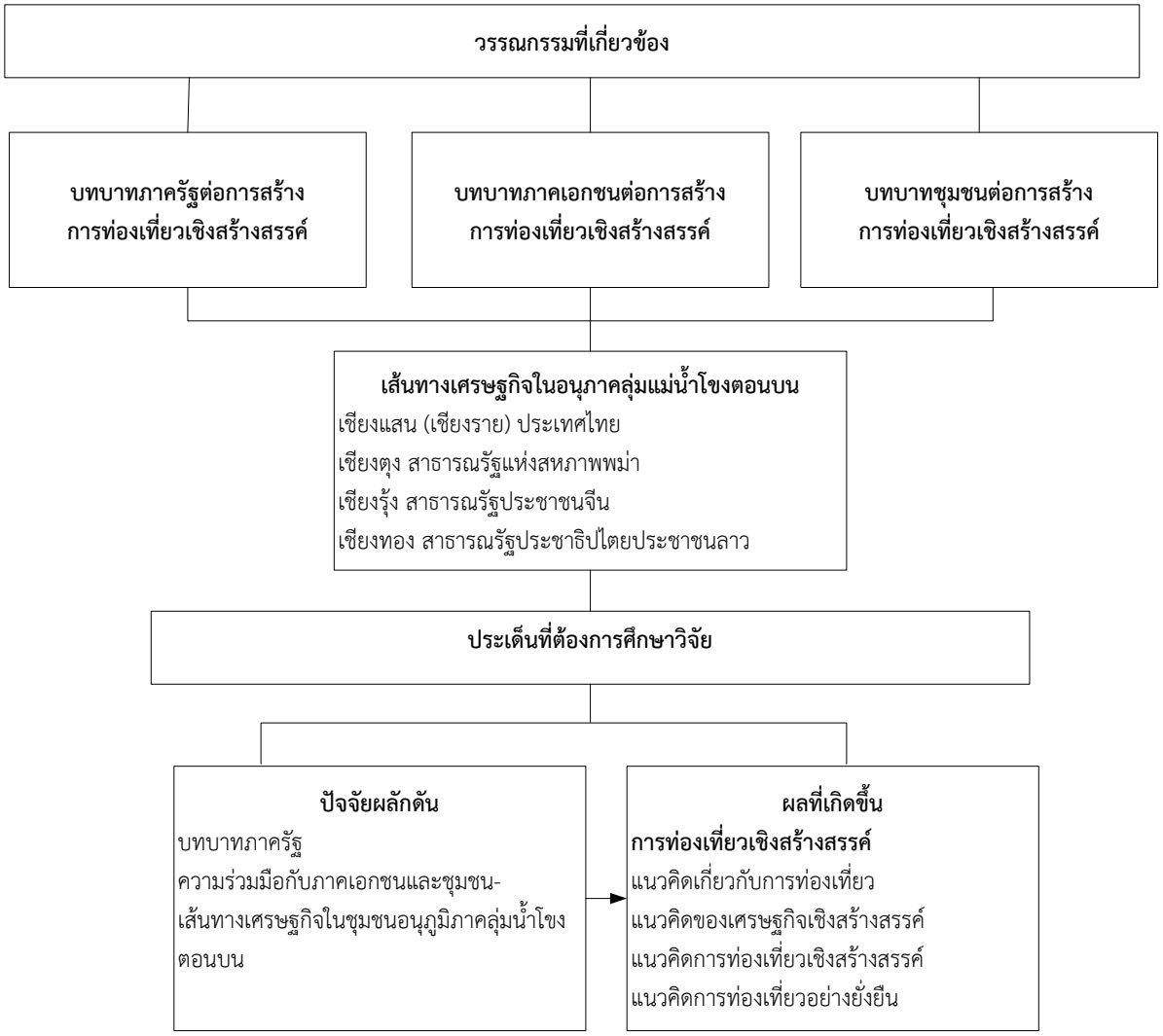
มูลค่าเพิ่ม (Value added) หมายถึง วิธีการต่างๆ ที่ใช้เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์/บริการ ในการท่องเที่ยว ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจะต้องพยายามสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์/บริการการท่องเที่ยวด้วยการนำเสนอผลิตภัณฑ์/บริการ ด้านการท่องเที่ยวที่เหนือกว่าสร้างความแตกต่างด้านต่างๆ ทั้งด้านผลิตภัณฑ์ บริการ บุคลากร ภาพลักษณ์ ตลอดทั้งช่องทางการจัดจำหน่าย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. หน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นแนวทางในการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน โดยความร่วมมือระหว่างประเทศต่างๆ ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน คือ ประเทศไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2. ผลการศึกษาที่ได้สามารถใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้กับการท่องเที่ยวตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน

3. สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปพัฒนาเพื่อต่อยอดการจัดการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนให้มีศักยภาพเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ภาพที่ 1.2 แผนที่การทบทวนวรรณกรรมเพื่อนำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2
แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของภาครัฐต่อการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชนตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษา ประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง หลวงพระบาง)” มีแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำสำคัญที่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1.2 แนวคิดของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

1.3 แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

1.4 แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 2 บทบาทภาครัฐ เอกชน และชุมชนต่อการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

2.1 บทบาทภาครัฐต่อการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

2.2 บทบาทภาคเอกชนต่อการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

2.3 บทบาทชุมชนต่อการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ตอนที่ 3 เส้นทางเศรษฐกิจในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน

3.1 เชียงแสน (เชียงราย) ประเทศไทย

3.2 เชียงตุง สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า

3.3 เชียงรุ้ง สาธารณรัฐประชาชนจีน

3.4 เชียงทอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดการวิจัย

5.1 ตัวแปรที่ต้องการศึกษา

5.2 กรอบแนวคิดการวิจัย

ตอนที่ 1 การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

1.1 แนวคิดของการท่องเที่ยว

1.1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

องค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization หรือ WTO) ได้ให้ความหมายของ “การท่องเที่ยว” ว่า หมายถึง การเดินทางใดๆ ก็ตามเป็นการเดินทางตามเงื่อนไขสากล 3 ประการ ดังนี้ (อาทิตยาพร อรุณพิพัฒนพงศ์, 2554, หน้า 10-11)

ประการที่ 1 การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว แต่ไม่ใช่ไปตั้งหลักแหล่งเป็นการถาวร

ประการที่ 2 การเดินทางนั้นเป็นไปด้วยความสมัครใจ หรือความพึงพอใจของผู้เดินทางเอง ไม่ใช่เป็นการถูกบังคับ

ประการที่ 3 เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตามที่ไม่ใช่ประกอบอาชีพหรือหารายได้ แต่เดินทางมาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจหรือเยี่ยมญาติมิตร เพื่อความเบิกบานบันเทิง เริงรมย์ เพื่อเล่นกีฬาต่างๆ (ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, ม.ป.ป)

ฉลองศรี พิมลสมพงษ์ (2542) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยว คือ การเดินทางเพื่อความเพลิดเพลินและพักผ่อนหย่อนใจเป็นการเดินทางที่มีเงื่อนไขสำคัญ 3 ประการ คือ

1) เดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว

2) เดินทางด้วยความสมัครใจ

3) เดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ที่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหารายได้

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2546) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อผ่อนคลายความเครียด แสวงหาประสบการณ์ใหม่ โดยมีเงื่อนไขว่าการเดินทางนั้นเป็นการเดินทางเพียงชั่วคราว ผู้เดินทางจะต้องไม่ถูกบีบบังคับให้เดินทาง

อิทธิวัตร ศรีสมบัติ (2550) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางไปสู่สถานที่ต่างๆ เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อการศึกษา การแลกเปลี่ยนทางศิลปวัฒนธรรม การประชุม การแสดงและอื่นๆ การท่องเที่ยวเป็นผลรวมของปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาจากปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการดึงดูดใจและต้อนรับขับสู้นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนอื่นๆ

จากนิยามต่างๆ ของนักวิชาการต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปความหมายของการท่องเที่ยวดังนี้

1) การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางจากสถานที่พักของตนเพื่อไปยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราว

2) วัตถุประสงค์ของการเดินทางท่องเที่ยวต้องไม่ใช่การประกอบอาชีพ หรือหารายได้จากการเดินทางท่องเที่ยวดังกล่าว ซึ่งวัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยวอาจจะเป็นการเดินทางไปเยี่ยมญาติ การเดินทางเพื่อเยี่ยมชมงานเทศกาลหรือประเพณีต่างๆ การไปรักษาโรค การเข้าชมการแข่งกีฬา การเดินทางไปศึกษาวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชนชาติอื่นๆ เป็นต้น

3) การเดินทางท่องเที่ยวแต่ละครั้งต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจไม่ถูกบีบบังคับ

4) การเดินทางการท่องเที่ยวต้องใช้เวลาไปมากกว่า 24 ชั่วโมง และไม่มากกว่า 60 วัน

1.1.2 องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) กล่าวว่า องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวควรมีองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ หรือ 3 A's ดังต่อไปนี้

1) ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องมีสิ่งดึงดูดอย่างใดอย่างหนึ่งในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมเยือนสถานที่นั้นๆ ซึ่งสิ่งดึงดูดใจจาการท่องเที่ยวย่อมแตกต่างกันไปตามประเภทของแหล่งท่องเที่ยว โดยแต่ละกลุ่มจะสนใจสิ่งดึงดูดใจของทรัพยากรท่องเที่ยวแต่ละประเภทแตกต่างกันไป เช่น นักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งอาจสนใจด้านความสวยงามของธรรมชาติ ก็ชอบที่จะไปภูเขาหรือหาดทราย นอกจากนั้นภาพลักษณ์และราคาค่าเข้าชมของทรัพยากรการท่องเที่ยวก็มีส่วนดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมทรัพยากรท่องเที่ยวนั้น

2) เส้นทางการขนส่งเข้าถึง (Accessibility) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องมีเส้นทางหรือเครือข่ายคมนาคมขนส่งที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวนั้น ตลอดจนสามารถติดต่อเชื่อมโยงกันระหว่างทรัพยากรท่องเที่ยวหนึ่งกับอีกทรัพยากรท่องเที่ยวหนึ่งที่อยู่บริเวณใกล้เคียง อีกทั้งต้องมีที่จอดรถหรือสถานีรถไฟ หรือท่าเรือ หรือท่าอากาศยานเพื่อให้ธุรกิจการขนส่งสามารถนำนักท่องเที่ยวเข้าไปยังทรัพยากรท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและปลอดภัย

3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังทรัพยากรท่องเที่ยวนั้นให้ได้รับความสะดวกสบาย และความประทับใจ ทำให้นักท่องเที่ยวอยากจะอยู่ท่องเที่ยวนานวันขึ้น ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว หมายถึง สรรพสิ่งที่รองรับในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเพื่อให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสะดวกสบายและปลอดภัย โดยปกติสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเหล่านี้รัฐบาลจะเป็นผู้จัดหาและพัฒนาเพื่อบริการประชาชนของตนเองแล้วถือเป็นผลพลอยได้ในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

1.1.3 ทรัพยากรการท่องเที่ยว

1) ความหมายของทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวที่มีลักษณะเด่นที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2549)

พรรณี จุฑานนท์ (2549, หน้า 8) ให้ความหมายของ ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึงสิ่งใดๆ ที่เกิดจากธรรมชาติสร้างหรือมนุษย์สร้างแต่ต้องเป็นสิ่งแปลกตา น่าสนใจอยู่ในท้องถิ่นต่างๆ และสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดนิทางมาเยือนท้องถิ่นนั้นๆ

สรุปได้ว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ตามธรรมชาติหรือมรดกศิลปวัฒนธรรมที่สามารถให้ความรู้ ความสนใจ มีลักษณะเด่นและน่าสนใจ ที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาศึกษาหรือเยือนยังสถานที่นั้นๆ หรือท้องถิ่นนั้นๆ

2) ประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยวแยกตามลักษณะและความต้องการของนักท่องเที่ยว ได้ 3 ประเภท คือ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2549)

1) ธรรมชาติ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา น้ำตก ถ้ำ น้ำพุร้อน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ สวนสัตว์ อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน สวนรุกขชาติ ทะเล หาดทราย

2) ประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถานและศาสนา หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศาสนา ได้แก่ โบราณสถาน แหล่งขุดค้นขุดแต่งโบราณวัตถุ อุทยานประวัติศาสตร์ วัด ชุมชน โบราณ พิพิธภัณฑ์ อนุสาวรีย์

3) ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และความเป็นอยู่ วิถีการดำรงชีวิตและกิจกรรมงานประเพณีต่างๆ ได้แก่ ศูนย์วัฒนธรรม สหภาพชีวิตในชนบท หมู่บ้านชาวเขา ตลาดน้ำ ไร่ สวน พืชที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีทุกชนิดที่จัดขึ้น และสถานที่จัดแสดงทางวัฒนธรรมของเอกชน เป็นต้น

1.2 แนวคิดของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy)

1.2.1 ความหมายของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

John Howkins (2008) กล่าวว่า เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) คือ การสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิดของมนุษย์ เป็นวิธีการสร้างผลิตภัณฑ์ด้วยการใช้สินทรัพย์ที่เป็นตัวเงิน (Capital assets) ในปริมาณที่น้อย แต่ใช้สินทรัพย์ทางความคิด (Intellectual assets) ในปริมาณที่มาก

John Howkins (2008) ให้ความหมายของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง แนวคิดที่จะสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งต่อภาคการผลิต บริการ ภาคการขาย หรือแม้แต่อุตสาหกรรมบันเทิง เป็นแนวคิดที่อยู่บนการทำงานแบบใหม่ ที่มีปัจจัยหลักมาจากความสามารถ และทักษะพิเศษของบุคคล เป็นระบบเศรษฐกิจใหม่ที่มีกระบวนการนำเอาวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีมารวมเข้าด้วยกัน ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมความคิดสร้างสรรค์ (Creative Industry) หรืออุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม (Culture Industry)

อภิสิทธิ์ ไล่สัตรูไกล (2552) กล่าวว่า เศรษฐกิจสร้างสรรค์ หรือ Creative Economy คือ รูปแบบใหม่ของระบบเศรษฐกิจที่ถูกนำมาทดแทนระบบการผลิตแบบ Mass production ที่เน้น การผลิตสินค้าจำนวนครั้งละมาก ๆ กระทั่งเกินความต้องการของผู้บริโภค ทั้งนี้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์จะมีความสอดคล้องกับสหภาพแวดล้อมของโลกในปัจจุบัน ที่ผสมผสานวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี เข้าไว้ด้วยกัน เกิดเป็นอุตสาหกรรมความคิดสร้างสรรค์ที่มีความสำคัญในการวางรากฐานความมั่งคั่งให้กับประเทศ

องค์การความร่วมมือเพื่อการค้าและการพัฒนา (ม.ป.ป.) (UNCTAD) กล่าวว่า เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ คือ การมาประสานบรรจบเชื่อมโยงกันของความสร้างสรรค์ วัฒนธรรมอันหลากหลาย ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การพัฒนาเศรษฐกิจ และการพัฒนาสังคมหากสังคมใดที่สิ่งเหล่านี้ผสมผสานกันอย่างลงตัวก็จะเกิดเป็น “เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์” ขึ้นมา การเชื่อมต่อกันของความสร้างสรรค์ วัฒนธรรม เศรษฐศาสตร์ และเทคโนโลยี แล้วสำแดงออกมาในรูปของความสามารถ

ที่จะสร้างสรรค์และเกิดการไหลเวียนของทุนทางปัญญา ก่อให้เกิดศักยภาพที่จะเกิดการสร้างงาน สร้างรายได้และการส่งออก ในขณะเดียวกันก็จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในสังคมเกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมและส่งเสริมการพัฒนามนุษย์ แนวคิดที่มีวิวัฒนา การมาจากแนวคิดเศรษฐกิจบนฐานความรู้ โดยเศรษฐกิจเช่นนี้มีปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญมาจาก “สินทรัพย์ที่สร้างสรรค์” (Creative assets) ซึ่งมีศักยภาพในอันที่จะก่อให้เกิดความเจริญเติบโตและการพัฒนาเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ก่อให้เกิดการสร้างรายได้ การสร้างงานและการมีรายได้จากการส่งออก ในขณะเดียวกันก็จะก่อให้เกิดโอกาสการมีส่วนร่วมทางสังคมเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งเหนียวแน่นทางสังคม ความเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการพัฒนามนุษย์เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์จะครอบคลุมหลายแง่มุมทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อีกทั้งยังมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการพัฒนาเทคโนโลยี ทรัพย์สินทางปัญญาและเป้าประสงค์ด้านการท่องเที่ยว

จากความหมายข้างต้น สามารถสรุปความหมายของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ว่า เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีการนำองค์ความรู้ทางด้านความคิดสร้างสรรค์ การออกแบบ เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และศิลปวัฒนธรรมมาผสมผสานกัน โดยเน้นการคิดที่แตกต่างเพื่อสร้างธุรกิจในรูปแบบใหม่ที่ใช้เงินทุนในการลงทุนน้อยกว่า แต่ใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดมูลค่าที่มากกว่า

1.2.2 ขอบเขตเศรษฐกิจสร้างสรรค์

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2553) ได้จัดประเภทเศรษฐกิจสร้างสรรค์โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่มหลัก 15 กลุ่มย่อย ดังนี้

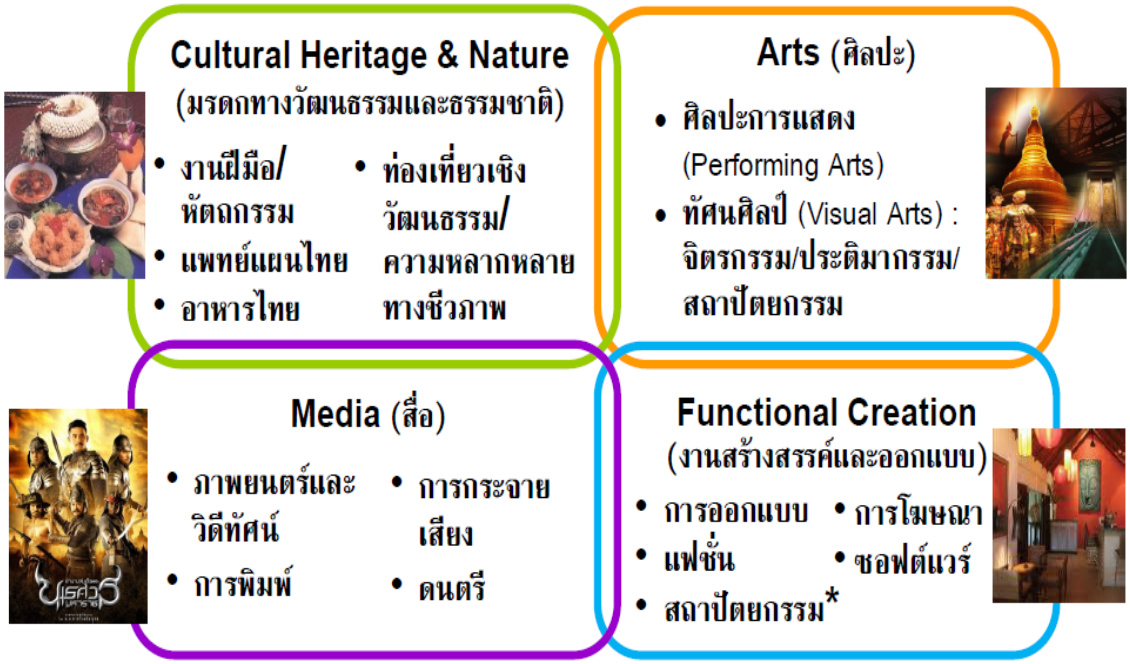
กลุ่มที่ 1 มรดกทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย สาขางานฝีมือและหัตถกรรม การแพทย์แผนไทย อาหารไทย และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

กลุ่มที่ 2 ศิลปะ ประกอบด้วยสาขาศิลปะการแสดง และทัศนศิลป์

กลุ่มที่ 3 สื่อ ประกอบด้วย สาขาการพิมพ์และสื่อสิ่งพิมพ์ การกระจายเสียง ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ดนตรี

กลุ่มที่ 4 งานสร้างสรรค์และออกแบบ ประกอบด้วย สาขาการออกแบบ แฟชั่น งานโฆษณา สถาปัตยกรรม ซอฟต์แวร์

รายละเอียดดังตารางที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 ขอบเขตเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทย
ที่มา อาคม เติมพิทยาไพสิฐ (2554)

1.2.3 สถานการณ์เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของประเทศไทย

ปัจจุบันยังไม่มีการกำหนดคำนิยามของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่เป็นหนึ่งเดียวขึ้นอยู่กับการนำไปปรับใช้ให้เข้ากับระบบเศรษฐกิจของแต่ละประเทศและองค์กรที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ โดยความหมายอย่างง่ายของ “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” ซึ่งนิยามโดย John Howkins คือ การสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิดของมนุษย์สำหรับสาขาการผลิตที่พัฒนาไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ จะเรียกว่าอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industry) ซึ่งหมายถึง กลุ่มกิจกรรมการผลิตที่ต้องพึ่งพาความคิดสร้างสรรค์เป็นวัตถุดิบสำคัญ “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” มีองค์ประกอบร่วมของแนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ การศึกษา การสร้างสรรค์งาน และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้ของสังคม และเทคโนโลยีนวัตกรรมสมัยใหม่

การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทยในปัจจุบันแม้ว่าจะยังอยู่ในระยะเริ่มต้น แต่ถือได้ว่าเป็นการดำเนินการพัฒนาที่ต่อเนื่องและต่อยอดจากแนวทางการพัฒนาด้วยการเพิ่มคุณค่า (Value creation) ของสินค้าและบริการบนฐานความรู้และนวัตกรรมซึ่งได้ขับเคลื่อนการพัฒนาตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 จนถึงแผนพัฒนาฉบับที่ 10 ในปัจจุบันทั้งนี้ ในระยะเริ่มต้นของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการขยายองค์ความรู้และสร้างความเข้าใจกับภาคีการพัฒนาทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนและ ขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างจริงจังและมีบูรณาการเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติและสามารถปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้อย่างเป็นรูปธรรม (ที่มา : www.creativethailand.org, ม.ป.ป.)

1.2.4 แนวทางพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของไทยในปัจจุบัน

1) นโยบายรัฐบาล

รัฐบาลชุดปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างมาก โดยประกาศพันธสัญญา 4 ด้าน 12 ข้อ และจัดสรรงบประมาณภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการกำหนดให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในภูมิภาคอาเซียน (Creative Industry Hub of ASEAN) และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์มากขึ้น สำหรับพันธสัญญา 12 ข้อ เพื่อให้ไทยเป็น Creative Industry Hub of ASEAN ประกอบด้วย

ด้านที่ 1 ยกระดับโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Infrastructure)

ด้านที่ 2 สร้างรากฐานและปลูกฝังความสามารถด้านการคิดและการสร้างสรรค์ ในระบบการศึกษาไทย (Creative Education & Human Resource)

ด้านที่ 3 กระตุ้นให้ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Society & Inspiration)

ด้านที่ 4 ส่งเสริมสนับสนุนธุรกิจและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Business Development & Investment) (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน), 2553)

2) แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง (แผนฟื้นฟูเศรษฐกิจระยะที่ 2: SP2)

ภาครัฐบาลนำโดยกระทรวงการคลังได้ริเริ่มโครงการไทยเข้มแข็งขึ้น โดยมี การกำหนดแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจระยะที่ 2 ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการสร้างความมั่นคง รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้กับภาคเกษตรและอุตสาหกรรมของประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างฐานรายได้ใหม่ที่ทันสมัยของประเทศจากเศรษฐกิจความคิดสร้างสรรค์หรือเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) ตลอดจนเป็นการเร่งรัดและสร้างศักยภาพในการหารายได้จากการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสร้างอาชีพและรายได้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับชุมชนอีกทางหนึ่งด้วย แผนงานพัฒนาศักยภาพของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็งครอบคลุมทั้ง 6 ด้าน คือ

1) มรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา (Cultural Heritage)

2) การส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปะและวัฒนธรรม (Art and Cultural Performance)

3) การส่งเสริมงานช่างฝีมือ (Craftsmanship)

4) การส่งเสริมอุตสาหกรรมสื่อ และซอฟต์แวร์

5) การพัฒนาสินค้าเชิงสร้างสรรค์ (Creative Product)

6) การส่งเสริมการออกแบบและการวิจัยและพัฒนา (Design and R&D)

แผนงานพัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้รับการอนุมัติกรอบวงเงินจากคณะรัฐมนตรี จำนวน 45 โครงการ และต่อมามีการรวมกลุ่มโครงการเหลือ 39 โครงการ กรอบวงเงิน 20,134.10 ล้านบาท จากหน่วยงานรับผิดชอบ 7 กระทรวง ได้แก่ กระทรวงวิทยาศาสตร์และ

เทคโนโลยี กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงสาธารณสุข สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงวัฒนธรรม และกระทรวงเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร (ที่มา: www.oknation.net, 2552)

จากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ สามารถสรุปสาระสำคัญเพื่อใช้ประกอบการศึกษา “บทบาทของภาครัฐต่อการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชนตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษา ประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง หลวงพระบาง)” ได้ดังนี้

1) เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีการนำองค์ความรู้ทางด้านความคิดสร้างสรรค์ การออกแบบ เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และศิลปวัฒนธรรม มาผสมผสานกัน โดยเน้นการคิดที่แตกต่างเพื่อสร้างธุรกิจในรูปแบบใหม่ด้วยการใช้สินทรัพย์ที่เป็นตัวเงิน (Capital assets) ในปริมาณที่น้อย แต่ใช้สินทรัพย์ทางความคิด (Intellectual assets) ในปริมาณที่มาก (ปรับปรุงจาก John Howkins (2008))

2) มีการให้ความสำคัญกับมรดกวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยของ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อันหมายรวมถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่โดดเด่นของพื้นที่

3) มีการส่งเสริมการประกอบอาชีพเชิงสร้างสรรค์เพื่อผลิตผลงานที่ โดดเด่น เป็นที่พึงพอใจแก่ลูกค้า สร้างความแปลกใหม่ให้กับระบบเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของประเทศ

4) มีการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ เพื่อกำหนดกลยุทธ์และพัฒนาให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ เทคโนโลยีใหม่และนวัตกรรมที่ปรับประยุกต์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม

5) มีการจัดบรรยากาศและกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ความเป็นของคนในชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์

6) มีการส่งเสริมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการต่อยอดทางความคิด เชิงสร้างสรรค์

1.3 แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism Concept)

1.3.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

UNESCO (2006) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสัมผัสวัฒนธรรมหรือประวัติศาสตร์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ มีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกว่าเป็นคนในท้องถิ่นนั้น ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นต้องมีการเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมนั้น ๆ กับนักท่องเที่ยวผ่านการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

Rossitza Ohridska-Olson and Stanislav Ivanov (2010) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มุ่งเน้นที่นักท่องเที่ยวกลุ่มที่มีความสนใจเฉพาะ (Niche Interests) และให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมและการเรียนรู้เป็นสำคัญ

Pine and Gilmore (1999 อ้างถึงใน Rossitza Ohridska-Olson and Stanislav Ivanov, 2010) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มักจะถูกเข้าใจว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการ

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่ปัจจัยพื้นฐานแตกต่างจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ขณะที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบเก่าจะขึ้นอยู่กับ การเห็น การรับรู้ และการไตร่ตรอง เช่น เข้าชมพิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ คอนเสิร์ต เป็นต้น ส่วนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นจะขึ้นอยู่กับ ประสบการณ์ การมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ ที่ไม่เพียงแค่สังเกตการณ์เพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องทำกิจกรรม ณ แหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ด้วย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2553) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการ “การต่อยอด เพิ่มค่า หาจุดต่าง โดยใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์” กล่าวคือ “ต่อยอด” เป็นการต่อยอดจากฐานทุนเดิมที่มีอยู่ ทั้งทุนทางสังคมและวัฒนธรรม “เพิ่มค่า” คือ การเพิ่มมูลค่าและคุณค่าแก่ทรัพยากรการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์ความเป็นไทย “หาจุดต่าง” คือ สร้างและพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่แปลกใหม่โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อยกระดับศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ที่นำไปสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) ที่ทางรัฐบาลได้ริเริ่มดำเนินนโยบายตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2552 ที่ผ่านมา โดยจะเน้นการสร้างภาคธุรกิจในด้านเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ให้เข้มแข็ง การสร้างนวัตกรรม และเน้นการนำความหลากหลายของมรดกทางวัฒนธรรมมาเป็นจุดแข็ง

Ohridska-Olson & Ivanov (2010) ได้ศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะเด่นของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ ดังนี้

ตารางที่ 2.1 การเปรียบเทียบคุณลักษณะเด่นของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

	การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
1. ทรัพยากร	ใช้ทรัพยากรเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนที่มีอยู่ โดยงานศิลปะหรือกระบวนการสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นในชุมชน สามารถนำมาใช้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ เช่น การทอผ้า การจักสาน การทำงานโลหะ และการเต้นรำพื้นเมือง โดยไม่จำเป็นต้องมีสิ่งก่อสร้าง	ใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวจากมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณลักษณะเฉพาะตัว เช่น สิ่งก่อสร้างประเภท วัด วัง หรือมหกรรม ทางวัฒนธรรมขนาดใหญ่ แหล่งประวัติศาสตร์ที่มีอยู่แล้ว
2. ตลาดเป้าหมาย	นักท่องเที่ยวกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีความสนใจเฉพาะทางหรือต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอย่างแท้จริง	นักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่หรือนักท่องเที่ยวทั่วไป ไม่มีความสนใจที่จะเจาะลึกเป็นพิเศษ

	การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. ผลที่เกิดขึ้นทางวัฒนธรรม	เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมโดยไม่ทำให้เกิดความเสียหายแก่สถานที่ นักท่องเที่ยวมีความรับผิดชอบ มีการสร้างสรรค์แนวคิดทางวัฒนธรรมใหม่	นักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ที่มีจำนวนมาก มักจะมีอันตรายต่อสถานที่ท่องเที่ยว ในระยะที่ผ่านมามีการทำให้เกิดความเสียหายหรือเสื่อมโทรมได้ง่าย
4. ความยั่งยืน	สถานที่หรือวัฒนธรรมของชุมชนมีความยั่งยืนสูง เพราะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยืนอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องและมีความรับผิดชอบและผูกพันกับชุมชน	มีความจำกัดเพราะทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลายอย่าง หากถูกทำลายแล้วไม่สามารถนำกลับให้เหมือนเดิมได้ นักท่องเที่ยวมักขาดความผูกพันและความรับผิดชอบเพราะไปเยือนอย่างผิวเผิน

จากการเปรียบเทียบดังกล่าวจะเห็นได้ว่า หลักการและแนวคิดของทั้ง 2 รูปแบบมีความแตกต่างกันแต่ก็สามารถดำเนินการร่วมกันได้ โดยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถใช้ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาจัดการให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ โดยยังคงใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม

ผู้ที่ให้แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นคนแรก คือ คริสพิน เรย์มอนด์ (Crispin Raymond) ชาวนิวซีแลนด์ (Wurzburger, Aageson, Pattakos & Pratt, editors, 2010, pp. 30, 32, 44) โดยเขาได้แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มาจากประสบการณ์ของบุตรสาวที่ได้ไปท่องเที่ยวในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประเทศออสเตรเลียแล้วได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน ณ แหล่งท่องเที่ยวทำให้บุตรสาวได้มีโอกาสใช้ความคิดสร้างสรรค์ของตนเองร่วมกับชุมชน เกิดความประทับใจและมีความผูกพันกับแหล่งท่องเที่ยวนั้น คริสพิน เรย์มอนด์ จึงได้พัฒนาสิ่งที่บุตรสาวไปพบให้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ขึ้น ซึ่งต่อมาภายหลังได้ร่วมมือกับ ริชาร์ดส์ (Richards, 2008) ในการศึกษาและเผยแพร่แนวคิดและพัฒนาวิธีการดำเนินการต่าง ๆ ให้เป็นรูปแบบที่ชัดเจนขึ้น ต่อมาได้มีการนำเสนอแนวคิดนี้ในที่ประชุมสัมมนาที่เขาจัดขึ้นในประเทศนิวซีแลนด์เมื่อปี พ.ศ. 2543 และเขาได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative tourism) ว่าคือ “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวซึ่งให้โอกาสนักท่องเที่ยวที่จะพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเอง โดยการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้มีการจัดขึ้นโดยชุมชน ทำให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะพิเศษของสถานที่ท่องเที่ยวนั้น” และริคชาร์ดส์ ได้ขยายความเพิ่มเติมว่า “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่มีศักยภาพที่จะเปลี่ยนแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพราะการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่นี้จะทำให้นักท่องเที่ยวมีประสบการณ์ที่หลากหลายและเกิดนวัตกรรมใหม่ขึ้นทั้งกับตนเองและชุมชน”

ริชาร์ดส์ และเรย์มอนด์ (Richards & Raymond, 2000) ได้เสนอว่าการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จะเป็นการนำความคิดสร้างสรรค์และคุณลักษณะทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นอันเป็นลักษณะเฉพาะตัวมาประสานเข้ากับความคิดสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยวที่มาเยือนแหล่งท่องเที่ยวนั้น ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวที่จะพัฒนาให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ควรมีวัฒนธรรมหรือคุณลักษณะเฉพาะที่เป็นของตนเองอยู่ด้วย จากคำจำกัดความและแนวคิดดังกล่าวเขาได้ให้ข้อสรุปว่า มีองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์คือ

1) ศักยภาพในการสร้างสรรค์ (Creative potential) โดยนักท่องเที่ยวจะมีโอกาสใช้และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของตนเองร่วมกับผู้คนในท้องถิ่นในระหว่างการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่แหล่งท่องเที่ยวจัดหาไว้ให้ เช่น นักท่องเที่ยวอาจมีของที่ระลึกที่ได้จัดทำขึ้นจากความคิดสร้างสรรค์ของตนเองร่วมกับชุมชนและนำกลับบ้านด้วยได้

2) การเข้าร่วมกิจกรรม (Active involvement) โดยนักท่องเที่ยวจะได้เข้าร่วมกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์กับคนในชุมชน ด้วยการเข้าร่วมนี้จะเป็นผลให้มีการแลกเปลี่ยนความคิด มีความผูกพันกับชุมชนและวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

3) การมีประสบการณ์กับคุณลักษณะของสถานที่ท่องเที่ยว (Characteristic experiences) จากแนวคิดที่ว่าความคิดเชิงสร้างสรรค์สามารถเกิดขึ้นได้ทุกหนแห่ง แต่สิ่งสำคัญคือต้องเชื่อมโยงกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยวเข้ากับคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยว และฝังรากลึกแนวคิดเชิงสร้างสรรค์นั้นลงไปในวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ (Identity) ของท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นร่วมกันระหว่างฝ่ายนักท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว จึงเป็นผลให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้และสร้างสรรค์ต่อไป

4) การมีความคิดสร้างสรรค์ร่วม (Co-creation) แนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นแนวทางที่ทำให้นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนมีความคิดสร้างสรรค์ร่วมกัน (Co-creation) และทำสิ่งของร่วมกัน (Co-makership) ซึ่งแนวคิดนี้จะทำให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ความรู้ของตนเองในการสร้างสรรค์หรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกับคนในท้องถิ่น ซึ่งอาจทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เหมาะสมกับผู้ซื้อหรือนักท่องเที่ยวมากขึ้น และเกิดประโยชน์กับชุมชนในการได้ผลิตภัณฑ์หรือแนวคิดในรูปแบบใหม่ขึ้น

เป้าหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แมคนัลที (McNulty, 2009) คือ ความพยายามที่จะทำให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวสถานที่นั้นมากขึ้น ด้วยการกระตุ้นหรือส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจและผูกพันกับสถานที่ท่องเที่ยวและชุมชนอย่างลึกซึ้ง ซึ่งจะเป็นการทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของท้องถิ่นมีชีวิตชีวามากขึ้น การท่องเที่ยวแบบเชิงสร้างสรรค์นี้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในการดำเนินการ โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ชุมชนสามารถรักษามรดกทางวัฒนธรรมของตนเอง และทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้เรียนรู้ และใช้ความคิดสร้างสรรค์ในกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับชุมชนนั้น ๆ อันจะเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวนั้นให้กับนักท่องเที่ยวโดยตรง

เยลินซิช (Jelincis, 2009) ได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้นมาจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทักษะด้านต่าง ๆ ทางด้านวัฒนธรรมของสถานที่หรือประเทศที่ไปเยือนในช่วงวันหยุด แต่นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะ

สามารถพัฒนาศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของตนเองและอยู่ใกล้ชิดกับชุมชนโดยการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ และเรียนรู้ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งวัฒนธรรมของสถานที่ที่ไปเยือนมากกว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะชนิดหนึ่งที่อยู่ภายในกรอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่มุ่งหมายให้นักท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์ของตนเองในแหล่งท่องเที่ยวนั้น และเรียนรู้ประสบการณ์ในสิ่งที่เป็นวัฒนธรรม หรือคุณลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นมากกว่าเพียงไปเยี่ยมชม

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์หลายแห่งที่กำลังดำเนินการอยู่ ส่วนใหญ่ยังอยู่ในระยะแรกเริ่มแต่อย่างไรก็ตาม กุญแจแห่งความสำเร็จที่สำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อจะต้องพัฒนาให้มีการเชื่อมโยงความคิดสร้างสรรค์ของท้องถิ่นกับความคิดสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยวเข้าด้วยกัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวและชุมชนในท้องถิ่นมีความใกล้ชิดและเข้าใจกันมากขึ้นและทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ มีความแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นโดยความแตกต่างของกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ เพราะการที่นักท่องเที่ยวจะเลือกไปท่องเที่ยวที่ใดนั้น ความแปลก ความแตกต่าง และสิ่งที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจะเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวพิจารณาตัดสินใจในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยว

เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ประสบความสำเร็จ ริชาร์ดส์ และเรย์มอนด์ (Richards & Raymond, 2000) ได้เสนอว่าจะต้องคำนึงถึงหลักการสำคัญต่อไปนี้ คือ

1) ศึกษาข้อเท็จจริงหรือข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ (Know who you are and where you are) โดยศึกษาว่าแหล่งท่องเที่ยวนั้นมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากสถานที่ท่องเที่ยวอื่นอย่างไร ทั้งในสิ่งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ เช่น สหภาพภูมิอากาศ ทักษะและความคิดสร้างสรรค์ของชุมชน แล้วนำสิ่งที่เป็นลักษณะพิเศษนั้นมาใช้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว

2) ใช้ความสามารถของท้องถิ่น (Use local capacity) โดยที่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อยู่บนพื้นฐานของแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยว จึงต้องพิจารณาว่าจะใช้ความสามารถของท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์อย่างไร และในบางครั้งการกระตุ้นทักษะหรือความคิดสร้างสรรค์จากภายนอก เช่น จากนักท่องเที่ยวมาผสมผสานกับท้องถิ่นจะช่วยให้เกิดการพัฒนาได้

3) พัฒนาในสิ่งที่ท้องถิ่นมีอยู่ (Build on what you have) ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างสิ่งปลูกสร้างเพื่ออำนวยความสะดวกขึ้นมาใหม่ หลักสำคัญคือการใช้สิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินการที่จะให้มีกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนให้มากที่สุด เพราะของเดิมที่มีอยู่จะน่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวมากกว่าสิ่งที่สร้างขึ้นใหม่

4) เน้นการพัฒนาคุณภาพมากกว่าการกระทำแบบฉาบฉวย (Develop quality not gimmicks) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นมุ่งหมายให้การดำเนินการต่าง ๆ กับนักท่องเที่ยวเป็นไปอย่างมีคุณภาพและเป็นของจริง มิใช่ของฉาบฉวยหรือตบแต่งชั่วคราวหรือเป็นไปตามแฟชั่นหรือเน้นในเชิงปริมาณ

5) ใช้ทรัพยากรความคิดสร้างสรรค์เป็นตัวเร่งการดำเนินการ (Use creative resources as a catalyst) อาจใช้ความคิดสร้างสรรค์ของฝ่ายต่าง ๆ เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิด

การเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่เป็นคุณแก่ชุมชนได้ เช่น การใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยวและความคิดสร้างสรรค์ของชุมชนร่วมกันทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ของชุมชนขึ้น

หลักการของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่กล่าวถึงดังกล่าวมาแล้ว เป็นหลักการเกิดจากแนวคิดและการปฏิบัติของผู้ที่มีประสบการณ์โดยตรง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องทั้งสถานที่ท่องเที่ยว คนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวที่มาเยือน ดังนั้นจึงสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต่อไป

เยลินซิช (Jelincis, 2009) ได้ให้หลักการของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่าหมายถึงการให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสรับรู้เรื่องราว ได้เห็นความเป็นไปของชุมชนที่ไปเยือนโดยใกล้ชิด และได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมการทำงานต่าง ๆ ที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์ของตนเองร่วมกับคนในชุมชนดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “I hear and I forget, I see and I remember, I do and I understand” นั่นก็คือ “หากเพียงได้ฟังก็ลืมได้ แต่หากได้เห็นก็จะจดจำ แต่หากได้ลงมือทำก็จะมีความเข้าใจ” จึงกล่าวได้ว่าแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นอาจเกิดขึ้นมานานแล้ว แต่มิได้ถูกหยิบยกขึ้นมาใช้ในวงการการท่องเที่ยว จนกระทั่ง เรย์มอนด์ ได้จุดประกายเรื่องนี้ขึ้นมา ซึ่งหลักการที่กล่าวมาข้างต้นก็เป็นความจริงว่า หากได้ลงมือกระทำเองหรือได้ร่วมคิดร่วมทำในสิ่งใด ก็จะมีความเข้าใจโดยลึกซึ้งกับสิ่งนั้น

ในบทความเรื่อง “Creative Tourism in Australia Becomes the New Reason for Travel” (2007) ได้กล่าวว่า กิจกรรมที่สามารถสอดแทรกเข้าไปในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างเหมาะสมคือ กิจกรรมทางด้านศิลปะและงานฝีมือต่าง ๆ เช่น การวาดภาพ งานปั้น การทำอาหาร การออกแบบหรืองานอื่น ๆ ที่ต้องมีการลงมือปฏิบัติและนักท่องเที่ยวสามารถสอดแทรกความคิดเชิงสร้างสรรค์ลงไปในงานนั้นร่วมกับชุมชนได้ ซึ่งในกรณีของประเทศไทยก็อาจนำงานทางด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี หรือกิจกรรมต่าง ๆ มาพัฒนาให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้เช่นกัน

ริชาร์ดส์ (Richards, 2008) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ทวีความสำคัญมากขึ้น ด้วยเหตุหลายประการอันเนื่องมาจากการที่รูปแบบการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมนักท่องเที่ยวมีความคุ้นเคย และนักท่องเที่ยวต้องการแสวงหาสิ่งแปลกใหม่ หรือการท่องเที่ยวในรูปแบบเดิมประสบปัญหา หรือไม่มีความเหมาะสมกับกาลเวลา ซึ่งสรุปประเด็นที่ทำให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีความสำคัญมากขึ้นดังนี้

1) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกลายเป็นการท่องเที่ยวแบบกลุ่มใหญ่มากขึ้น (Mass tourism)

2) นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความคุ้นเคยและมีประสบการณ์กับการท่องเที่ยวแบบเดิมมากขึ้น และเริ่มเรียกร้องให้มีการทำกิจกรรมและประสบการณ์เชิงสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น

3) แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ต้องการแสวงหาทางเลือกใหม่หรือรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ที่ต่างจากแบบเดิม จากแนวทางหรือวิธีการดำเนินการต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าความคิดเชิงสร้างสรรค์มีความสำคัญกับการท่องเที่ยว เพราะสามารถสร้างบรรยากาศที่น่าสนใจในการไปท่องเที่ยว และสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการพัฒนาตนเองหรือสร้างเสริมประสบการณ์ให้กับตนเอง นอกจากนี้การใช้ความคิดสร้างสรรค์ร่วมกันจะ

สามารถสร้างความเกี่ยวพันโดยตรงระหว่างนักท่องเที่ยวกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น นอกจากนี้ยังหลีกเลี่ยงปัญหาการทำลายมรดกทางวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นหรือปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดจากนักท่องเที่ยว

สิ่งสำคัญที่สุดของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ก็คือ ประสบการณ์ที่จะให้กับนักท่องเที่ยวนั้นควรเป็นคุณลักษณะเฉพาะของที่นั้น ซึ่งกรณีนี้ชุมชนจะต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์กับสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์ในการสร้างประสบการณ์เชิงสร้างสรรค์แก่นักท่องเที่ยว ทั้งนี้จะต้องมีการกำหนดหรือแสดงให้เห็นโดยชัดเจนว่า มีเหตุผลเฉพาะหรือจุดเด่นอย่างไรที่นักท่องเที่ยวควรเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนนั้น ซึ่งในการนี้ผู้บริหารสถานที่ที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์หรือชุมชนที่จะพัฒนาตนเองเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะต้องเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเขาจะต้องไม่คิดแต่เพียงว่าจะเสนอขายสินค้าทางการท่องเที่ยว การบริการ และประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยวเพียงเท่านั้น แต่จะต้องเริ่มคิดว่าเขาจะต้องเป็นผู้จัดให้มีกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวขึ้น เขาจะต้องหาทางที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเป็นผู้สร้างสรรค์ร่วม (Co-creator) ในประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้น

ในบทความ “Creative Tourism” (2010) ซึ่งปรากฏในเว็บไซต์ของนิวซีแลนด์ ได้กล่าวถึงประสบการณ์ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่า ในประเทศนิวซีแลนด์ได้มีการเสนอขายรายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านทางเว็บไซด์อย่างกว้างขวางในกิจกรรมต่าง ๆ โดยเน้นการเข้ามีส่วนร่วมอย่างมีปฏิสัมพันธ์ในกิจกรรมที่จัดให้มีขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการเฉพาะ ตัวอย่างเช่น การท่องเที่ยวแหล่งผลิตไวน์จะมีขั้นตอนตามลำดับตั้งแต่การเล่าเรื่องเกี่ยวกับการผลิตไวน์ การเรียนรู้แยกแยะประเภทของไวน์ และการเรียนรู้คำศัพท์ต่าง ๆ หรือภาษาของไวน์ จากนั้นจึงให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับกระบวนการทำไวน์ตั้งแต่การเก็บองุ่นจนถึงการหมักและเทคนิคต่าง ๆ นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสของจริง ได้จับต้อง ได้พูดคุยกับคนในไร่ ในโรงหมักไวน์อย่างใกล้ชิด อันจะเป็นประสบการณ์ที่ไม่เคยสัมผัสมาก่อน ทั้งนี้ในรายการที่เสนอขายยังบอกราคาไว้และมีข้อจำกัดต่าง ๆ ชัดเจน เช่น ไม่เหมาะสมสำหรับผู้ที่มีอายุน้อยหรือยังไม่พ้นวัยห้ามดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น

ริชาร์ดส์ (Richards, 2008) ยังได้สรุปอีกว่า ในส่วนของรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้น โดยพื้นฐานแล้วจะมี 2 แบบคือ แบบที่ 1 ใช้การสร้างสรรค์ให้เป็นกิจกรรมของนักท่องเที่ยว (Using creativity as a tourist activity) แบบที่ 2 ใช้การสร้างสรรค์ให้เป็นฉากหลังของการท่องเที่ยว (Using creativity as backdrop for tourism)

แบบที่ 1 เป็นรูปแบบหลักของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพราะจะเน้นการมีความเกี่ยวพันอย่างจริงจังของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ ณ สถานที่ท่องเที่ยวนั้น โดยมีกิจกรรมที่จะทำให้มีการใช้ความคิดสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยวเกิดขึ้น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ร่วมกับชุมชน แต่อย่างไรก็ตามโดยข้อเท็จจริงแล้วหากชุมชนสามารถจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่ให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสเข้าร่วมได้อย่างน่าสนใจ พวกเขาก็สามารถที่จะชักนำนักท่องเที่ยวที่แต่เดิมมิได้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมให้เข้ามาท่องเที่ยวได้ เพราะบรรยากาศและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นแม่เหล็กดึงดูดให้เข้ามาร่วมกิจกรรมโดยมิได้ตั้งใจ

แบบที่ 2 นั้นสามารถสอดแทรกกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ให้อยู่ในระหว่างการท่องเที่ยวได้ โดยการให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสชมกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นในเมืองหรือแหล่งท่องเที่ยว เช่น การทำงานศิลปะ การปรุงอาหาร นักท่องเที่ยวจะมีโอกาสชมโดยใกล้ชิดและอาจมีส่วนร่วมได้ด้วย ซึ่งรูปแบบที่ 1 จะเป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมมากกว่า

เรย์มอนด์ (Raymond, 2007) ได้กล่าวว่าในประเทศนิวซีแลนด์ได้มีการพัฒนาแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มาแล้วเกือบ 10 ปี ตั้งแต่แรกเริ่มคิดหลักการเรื่องนี้และได้มีประสบการณ์ที่เป็นบทเรียนในการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

1) นักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมในกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ จะมีความสนุกสนานกับการเข้าร่วมกิจกรรมและการได้มีประสบการณ์ใหม่กับกิจกรรมที่จัดขึ้น

2) หัวข้อเรื่องที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจมาก เป็นเรื่องเกี่ยวกับการสะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของกิจกรรม หรือสถานที่ที่ได้รับการบอกเล่าโดยวิทยากรอย่างน่าสนใจ

3) กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่ใช้เวลาสั้นจะได้รับความนิยมมากกว่าเพราะนักท่องเที่ยวมีเวลาไม่เพียงพอ ยกเว้นกิจกรรมที่ได้รับการยอมรับก่อนแล้วว่าต้องใช้เวลานานมากกว่า 1 วันและมีการบอกกล่าวล่วงหน้าซึ่งนักท่องเที่ยวจะต้องเตรียมจัดเวลามาล่วงหน้า

4) การจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ให้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มประเภท Back packers และกลุ่ม Baby boomer ร่วมกันเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาก เพราะกลุ่ม Back packers มีเวลามากแต่มีเงินน้อย ในขณะที่พวก Baby boomer มีเวลาน้อยแต่มีเงินมาก และบางครั้งยากที่จะทำให้เกิดความสมดุลระหว่างคนสองกลุ่มนี้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

5) โดยที่มีการใช้วัฒนธรรม ประเพณี หรือแนวปฏิบัติต่าง ๆ ของคนในท้องถิ่นเป็นแกนหลักของการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ และในหลายท้องถิ่นคนพื้นเมืองยังยึดถือว่าวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ นั้นเป็นของดั้งเดิมของพวกเขา ดังนั้นการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีของคนพื้นเมือง จึงเป็นสิ่งที่ต้องระมัดระวังมิให้เกิดความรู้สึกว่ามีการเข้าไปก้าวก่ายหรือมีผลกระทบมากเกินไป

6) ในการสร้างระบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของนิวซีแลนด์ก็มีความเชื่อว่าการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ควรทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับสิ่งที่เป็นของแท้ดั้งเดิมแต่ในขณะเดียวกันก็ยอมรับว่าความเป็นของแท้ดั้งเดิมนั้น ก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงบ้างตามกระแสของโลกาภิวัตน์ แต่ก็ยังคงต้องรักษาเอกลักษณ์ของความดั้งเดิมไว้ ดังนั้นการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงต้องคำนึงถึง ความสมดุลกันระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นกับวัฒนธรรมที่พบเห็นในท้องถิ่นนั้นในปัจจุบันที่อาจเปลี่ยนแปลงไปบ้าง

7) วิทยากร ที่เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมและบรรยายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้กับนักท่องเที่ยวนั้น ควรเรียกว่าหุ้นส่วนท่องเที่ยว (Partner) มากกว่า เพราะทำให้ดูใกล้ชิดและเป็นกันเองกับนักท่องเที่ยว และการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ก็ควรเรียกว่า “การจัดให้มีประสบการณ์เชิงสร้างสรรค์ (Creative experience)” มากกว่า เพราะจะทำให้เข้าใจง่ายขึ้นและไม่เป็นทางการมากเกินไป

ประสบการณ์ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของนิวซีแลนด์ที่มีมาเกือบ 10 ปีนี้ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนารูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพราะประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นบทเรียนที่สามารถนำมาใช้ในระยะต่อไป

เรย์มอนด์ (Raymond, 2007) ยังได้นำเสนอทางเลือกของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไว้ 2 แบบคือ

1. รูปแบบเชิงพาณิชย์ (Commercial tourism model) รูปแบบนี้เหมาะสำหรับกิจการทางธุรกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่ดำเนินการอยู่แล้ว และต้องการพัฒนาให้เป็นธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ซึ่งมีแนวทาง ดังนี้

1) ผู้พัฒนาระบบต้องมองว่า ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นเป็นเสมือนสินค้าท่องเที่ยวชนิดหนึ่ง ซึ่งต้องมีการแข่งขันเปรียบเทียบกับสินค้าท่องเที่ยวชนิดอื่น ๆ และจะต้องมีการเสนอขายสินค้านี้แก่นักท่องเที่ยวในช่องทางการตลาดต่าง ๆ เช่นเดียวกับสินค้าท่องเที่ยวชนิดอื่น ๆ

2) ควรมีคู่ค้าหรือผู้ร่วมดำเนินการ (Partners) ในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้ว เช่น ธุรกิจโรงแรมที่พัก ร้านอาหาร หรือให้มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับกิจกรรมวัฒนธรรม ประเพณี หรือการเฉลิมฉลองต่าง ๆ โดยการเสนอขายกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ผนวกเข้าไปกับสินค้าท่องเที่ยวอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากการที่จะเสนอขายประสบการณ์เชิงสร้างสรรค์ในกิจกรรมวัฒนธรรม ประเพณี กับนักท่องเที่ยวโดยตรง ในระยะแรกอาจมีความยากลำบากเพราะคนไม่เข้าใจ ดังนั้นการเข้าร่วมกับธุรกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจะทำให้การเริ่มต้นง่ายขึ้น

3) จะต้องเลือกชนิดของกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่จะจัดขึ้น ให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นลูกค้าของคู่ค้าในข้อ 2) แล้ว หลังจากนั้นจึงหาวิทยากรที่เป็นคนท้องถิ่นที่มีความรู้ ความชำนาญ น่าเชื่อถือได้ เพื่อเป็นผู้นำให้การสร้างเสริมประสบการณ์เชิงสร้างสรรค์ต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงด้วยว่าคู่ค้าที่เข้าร่วมธุรกิจด้วยนั้นมีหลายประเภท และลูกค้าของคู่ค้าเหล่านี้ก็จะมีคุณลักษณะและความแตกต่างกัน ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการจัดรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ

4) ในระยะแรกของการเริ่มต้นธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้น ควรระมัดระวังเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำเนินการให้มีอย่างพอเพียง ตลอดจนการดำเนินการและหาทางลดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ให้มาก เช่น กรณีของการจ้างวิทยากรท้องถิ่นให้จัดกิจกรรมต่าง ๆ นั้นแทนที่จะเป็นการจ้างทำอาจกระตุ้นให้วิทยากรนั้นเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้จัดการท่องเที่ยวไม่ต้องรับผิดชอบค่าจ้างในการดำเนินการ

5) ควรมองว่านักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมในกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์นั้นเป็นเสมือนลูกค้าและวิทยากรนั้นเป็นเสมือนผู้เสนอขายสินค้าหรือหุ้นส่วนธุรกิจ ซึ่งหากยึดแนวคิดนี้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมหรือนักท่องเที่ยวเป็นผู้ทำรายได้ให้ ในขณะเดียวกันวิทยากรจะได้รับค่าตอบแทนจากธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในฐานะที่เป็นผู้เสนอขายสินค้ารูปแบบดังกล่าวนี้เป็นรูปแบบที่ใช้อุปสงค์เป็นตัวนำ (Demand led) และมุ่งเน้นผลทางธุรกิจเป็นหลัก

2. รูปแบบการสร้างเครือข่ายชุมชน (Community network model) รูปแบบที่ 2 นี้เหมาะกับชุมชนซึ่งต้องการที่จะพัฒนาภาพลักษณ์ ความคิดสร้างสรรค์ของชุมชน โดยนำเสนอ

ความคิดสร้างสรรค์ของชุมชนแก่นักท่องเที่ยวซึ่งเป็นการใช้อุปทาน (Supply led) เป็นตัวนำ และการพัฒนารูปแบบนี้เกิดจากแรงบันดาลใจของคนในชุมชนมีแนวทางดังนี้

1) เชิญชวนให้วิทยากรที่มีความสามารถเข้ามาร่วมกับเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และมีการกระตุ้นให้ผู้เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น สื่อท้องถิ่น นักธุรกิจ หรือผู้มีความคิดสร้างสรรค์ต่าง ๆ รวมทั้งธุรกิจขนาดเล็กในชุมชนเข้าร่วมโครงการและร่วมกันคิดที่จะนำเสนอประสบการณ์เชิงสร้างสรรค์แก่นักท่องเที่ยว

2) ส่งเสริมให้มีการตั้งกลุ่มของวิทยากร ซึ่งนำไปสู่การสร้างเครือข่ายและการจัดทำเว็บไซต์ที่ดี เพื่อการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นอกจากนี้ก็อาจส่งเสริมให้วิทยากรจัดกิจกรรรมการเฉลิมฉลองหรือประเพณีของท้องถิ่นต่าง ๆ และใช้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมเชิงปฏิบัติของวิทยากรได้

3) จัดตั้งเครือข่ายที่ไม่แสวงหากำไรของชุมชนสร้างสรรค์ เพื่อดำเนินการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน ทั้งนี้ในการเริ่มต้นของเครือข่ายอาจต้องใช้เงินทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินการ จึงจำเป็นต้องหาแหล่งเงินทุนที่จะจัดงบประมาณดำเนินการมาให้ ซึ่งอาจมาจากองค์กรส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่ต้องการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนนั้น ๆ

4) พยายามใช้คำว่าการท่องเที่ยวให้น้อยที่สุดในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนในรูปแบบนี้ เพราะบางครั้งคนทั่วไปมักจะมองว่าการท่องเที่ยวเป็นเรื่องของการแสวงหากำไร ดังนั้นการจะขอรับการสนับสนุนการดำเนินการจากแหล่งทุนอาจทำได้ยาก ซึ่งควรเน้นว่าเป็นการส่งเสริมการใช้ความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้มาเยือนมากกว่าประเด็นการท่องเที่ยว

5) ควรกำหนดไว้เป็นแนวคิดว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการนั้นเป็นลูกค้าของวิทยากร และในขณะเดียวกันวิทยากรก็เป็นลูกค้าของเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชุม

ในบทความนี้ได้สรุปในตอนท้ายว่า ในรูปแบบแรกที่เป็นเป้าหมายทางธุรกิจนั้นจะต้องสร้างความต้องการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้น แต่ในรูปแบบที่สองนั้นจะเป็นการร่วมมือผลักดันของคนในชุมชนนั้น ๆ ที่จะจับมือกันสร้างเครือข่ายของความคิดเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน แล้วเสนอให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเข้ามาร่วมใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์โดยมิได้แสวงหากำไรโดยตรง แต่เป็นการเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวให้กับชุมชนโดยอ้อม ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความต้องการของชุมชนที่ดำเนินการเป็นเครือข่ายผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชัดเจนมากกว่ารูปแบบแรก

ริชาร์ดส์ และมุนสเตอร์ (Richards & Munsters, editors, 2010, p.78-88) ได้กล่าวว่าการสร้างเสริมประสบการณ์และสินค้าต่าง ๆ ที่จะเสนอให้กับนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นมีหลายรูปแบบ ตั้งแต่ให้มีส่วนร่วมมากไปจนถึงน้อย เช่น การเรียนรู้ทักษะเฉพาะอย่าง ได้แก่ การทำ อาหาร การทำเครื่องปั้นดินเผาด้วยตนเอง หรือการไปชมหอศิลปะอย่างผิวเผิน การเดินดูสินค้าที่เกิดความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไม่จำเป็นต้องใช้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็กหรือกลุ่มที่จัดขึ้นเป็นการเฉพาะเท่านั้น หลักการเดียวกันนี้สามารถใช้ได้กับนักท่องเที่ยวแบบมวลชนที่ไปท่องเที่ยวในวันหยุด โดยผสมผสานแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ด้วย เช่นการ

จัดให้ไปเยี่ยมชมการทำงานของชาวไร่และมีกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ร่วมไปด้วย โดยมีเป้าหมายเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับวิธีการทำงานหรือการเก็บเกี่ยวผลผลิตของชาวไร่

ริชาร์ดส์ (Richards, 2008) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีจุดเด่นและรูปแบบที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบธรรมดาทั่วไป รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วย และสามารถอำนวยประโยชน์ให้กับแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องการจะพัฒนารูปแบบของการทำกิจกรรมในการท่องเที่ยวแบบใหม่ในหลายมิติ คือ

1) ความคิดเชิงสร้างสรรค์สามารถทำให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลากหลายและอาจใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมของการท่องเที่ยวทั่วไปได้

2) การพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ของการท่องเที่ยว ทำให้แหล่งท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมมีความยั่งยืน

3) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาธุรกิจของผู้ผลิตงานฝีมือหรือผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ขนาดเล็กได้

4) ทำให้คนท้องถิ่นสามารถใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์ของตนเอง และสามารถควบคุมการดำเนินการเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนตนเองได้

5) ความคิดเชิงสร้างสรรค์เป็นทรัพยากรที่สามารถนำมาใช้ใหม่ได้ไม่หมดสิ้นไปเหมือนทรัพยากรอื่น

สำหรับการใช้กลไกของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในการพัฒนาเศรษฐกิจนั้น ที่ประชุมของคณะกรรมการวางแผนการประชุมเรื่อง Creative Cities Network ที่เมือง Santa Fe ปี พ.ศ. 2551ของ UNESCO (United Nations Educational, Science and Cultural Organization, 2008) ได้เสนอว่าอาจใช้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในการพัฒนาทางเศรษฐกิจในชุมชนของแต่ละประเทศได้ โดยที่ประชุมได้เสนอแนวคิดว่าจะสามารถดำเนินการได้ในรูปแบบต่าง ๆ หลายวิธีตามประสบการณ์ที่ผู้เข้าร่วมประชุมได้นำเสนอ เช่น

1) พัฒนาและสร้างสรรค์ให้ชุมชนมีความคิดริเริ่มในการผลิตสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นขึ้น เพื่อตอบสนองรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

2) ใช้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในการสร้างงานใหม่ให้ชุมชน

3) การสร้างงานให้มัคคุเทศก์ในชุมชนเพื่อทำหน้าที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

4) การพัฒนาระบบการขนส่งเพื่อนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

5) การส่งเสริมให้มีการพัฒนางานช่างฝีมือเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

6) การเป็นเจ้าภาพในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

7) การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและโครงสร้างพื้นฐานโดยใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

8) ประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการการท่องเที่ยว

9) ใช้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในการดึงความสนใจของประชาชนและการฟื้นฟูเมืองในชนบท โดยเน้นการเพิ่มพูนรายได้และความเติบโตทางเศรษฐกิจ

แนวคิดต่าง ๆ ดังกล่าวเกิดจากความคิดที่ว่า สามารถใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจได้

ในบทความเรื่อง Creative Tourism Destinations (2010) ได้กล่าวถึงจุดขายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์คือ การเน้นความเป็นท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นงานศิลปะ วัฒนธรรม งานช่างฝีมือหรืออะไรก็ตามที่สามารถนำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้ เพราะนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะแสวงหาสถานที่ที่เสนอบริการเชิงสร้างสรรค์ ที่เขาสามารถมีส่วนร่วมในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ของตนเองได้ ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงต้องพยายามสร้างความแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวทั่วไปให้ชัด อาจใช้วิธีนำเสนอความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นและใช้คำเชิญชวนที่น่าสนใจ เช่น “ที่นี่เป็นแห่งเดียวในโลกที่ท่านสามารถพบเห็นและทำกิจกรรมในเรื่องได้” ดังเช่น ในประเทศเปรูได้นำเสนอกิจกรรมการเรียนรู้การทอผ้าในแบบของชาวอินคาซึ่งมีที่เดียวในโลก เป็นต้น

แคมป์เบลล์ (Campbell, 2010) ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง “Creative Tourism Providing Competitive Edge” ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ช่วยทำให้นักท่องเที่ยวมีความใกล้ชิดกับคนในชุมชนมากขึ้นซึ่งเป็นผลมาจากการที่ได้มีการเข้าร่วมในกิจกรรมที่มีการปฏิสัมพันธ์กัน (Interactive workshop) ที่จัดให้มีขึ้น รวมทั้งได้มีการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการในเรื่องที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ไปเยือน และในขณะเดียวกันก็ได้มีโอกาสใช้ศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของตนเองด้วย ทั้งนี้แต่ละแห่งมีประสบการณ์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในที่ต่าง ๆ แตกต่างกันไป เช่น

1) การแกะสลักกระดูกร่วมกับชนเผ่าเมารีในนิวซีแลนด์

2) การเข้าร่วมกิจกรรมการทำอาหารในเมืองบาร์เซโลนาที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดเตรียมวัตถุดิบและการประกอบอาหาร

3) การร่วมกิจกรรมการทำเครื่องปั้นดินเผาในเมือง Santa Fe

4) การเข้าร่วมกิจกรรมทางดนตรีและเต้นรำในกิจกรรมภาคฤดูร้อนในสกอตแลนด์

จากตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่ากิจกรรมหรือวัฒนธรรมต่าง ๆ สามารถนำมาจัดให้เป็นสินค้าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ทั้งสิ้น และอาจนำมาใช้กับวัฒนธรรมของไทยได้อีกหลายชนิด

ยุวดี นิรันดร์ตระกูล (2551) เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ให้ความสำคัญกับการต่อยอดความคิด โดยการต่อยอดความคิด จะมีประสิทธิภาพ ยั่งยืน และยังประโยชน์ในระยะยาว ก็ต่อเมื่อสังคมนั้นมีฐานรากที่มั่นคง สมาชิกในสังคมต้องรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีโลกทัศน์ที่เปิดกว้าง และปรับแนวคิดให้ทันยุคสมัย พลวัติการเปลี่ยนแปลงในระบบการเมืองและเศรษฐกิจที่น่าสนใจ คือ สังคมโลกกำลังเปลี่ยนจาก ยุคเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (Industrial Economy) ซึ่งเป็นรูปแบบของเศรษฐกิจมีองค์กรขนาดใหญ่เป็นผู้นำในการขับเคลื่อน และสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจบนฐาน ทรัพยากรเดิมต่อมาสังคม ก้าวสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge Economy) เป็นยุคที่กฎเกณฑ์ทางการตลาดเปลี่ยนไป การสร้างรายได้เปลี่ยนจากการสร้างค่าในตัววัตถุไปสู่สิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น คลื่นความถี่ สัญญาณดาวเทียม เป็นต้น

การนำแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ มาปรับใช้กับภาคการท่องเที่ยวและบริการ เพื่อวัตถุประสงค์ในการเพิ่มคุณค่าและมูลค่านั้น การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงไม่ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของเทคโนโลยีที่ทันสมัยหรือแรงงานจำนวนมาก แต่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ควรจะเป็นการนำ

ปัจจัย 4 ประการ คือ “ทุน” มาบวกกับ “ความคิดสร้างสรรค์” และผสานเข้ากับ “สินทรัพย์ทางวัฒนธรรม” และ “ทักษะเฉพาะตัว” ทั้ง 4 ปัจจัยดังกล่าว นำมาสร้างคุณค่าและมูลค่าให้กับสินค้าและ บริการทางการทองเที่ยว ขั้นตอน กระบวนการที่ผลักดันแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ

1) การสำรวจสังคมและตัวตน ครอบคลุมเรื่อง ฐานทรัพยากร Natural / Cultural assets) เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ (Identity) ภูมิปัญญา (Wisdom) คุณค่า (Value)

2) ค้นหาความโดดเด่น ความแตกต่าง ความเฉพาะตัว ลักษณะพิเศษ (Differentiation)

3) เติมความคิดสร้างสรรค์ (Value creation)

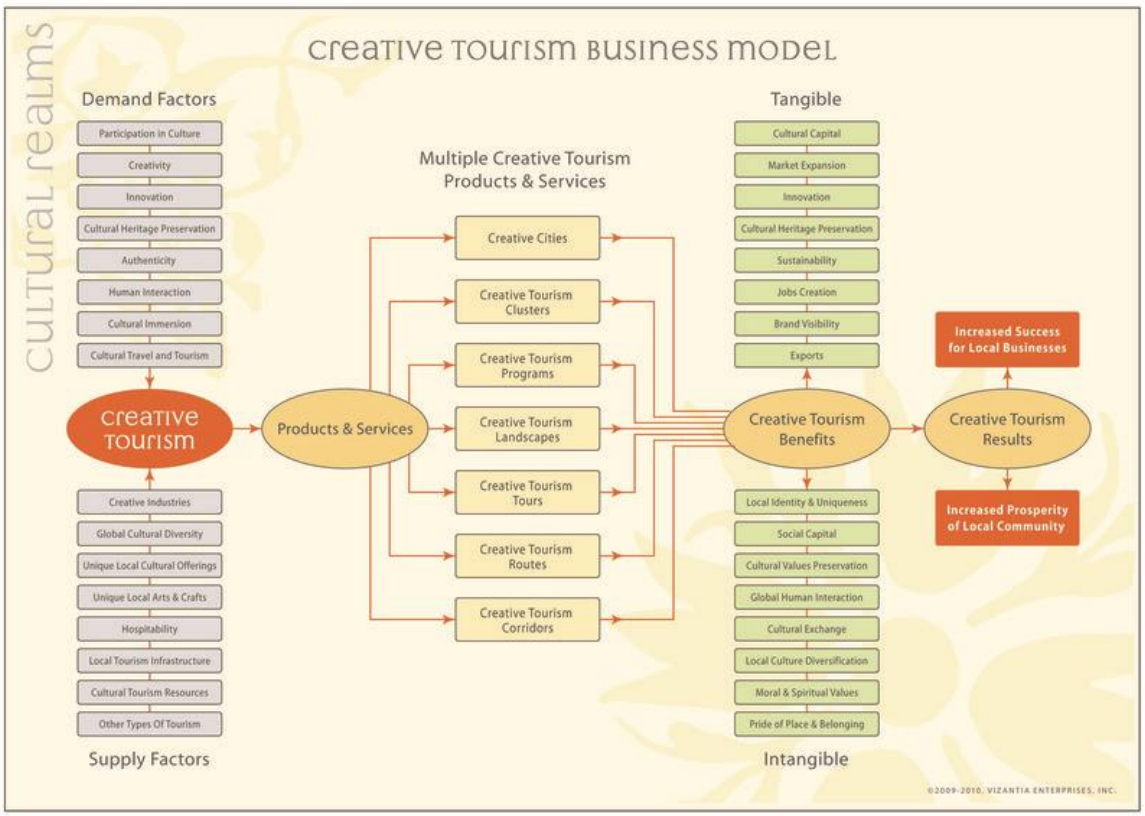
4) ตีความใหม่เพื่อให้เข้ากับตลาด (Redefine for marketing)

5) คิดนอกกรอบ ทำนอกสูตร (Think out of the box)

Greg Richards and Julie Wilson (2008) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่าความเปลี่ยนแปลงจากการท่องเที่ยวที่จับต้องได้สู่การท่องเที่ยวที่จับต้องไม่ได้ สร้างแรงกดดันที่ปลายทางของการท่องเที่ยวที่ต้องคิดและสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในแผนงานเรื่อยๆ ตามที่ Richards และ Raymond (2000) ได้กล่าวไว้ “การท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์” เป็นการพัฒนาทางการท่องเที่ยวทางด้านการสร้างประสบการณ์การบริโภคซึ่งเป็นการส่งเสริมการพัฒนาตัวตน พวกเขาให้คำนิยามกับการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ว่า “เป็นการท่องเที่ยวที่มอบโอกาสในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ผ่านทางการกระทำและความร่วมมือในช่วงเวลาการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆที่เป็นลักษณะส่วนตัวของที่หมายแห่งการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวทุกคน

พัฒนาการของการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์นั้นมอบความท้าทายรูปแบบใหม่ให้ทั้งนักท่องเที่ยวและสถานที่ท่องเที่ยว เจตนาที่สำคัญอย่างหนึ่งในการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์คือ การทำให้สถานที่ท่องเที่ยวจะต้องมีความสร้างสรรค์เพื่อที่จะสามารถพัฒนาทรัพยากรทางด้านวัฒนธรรมที่ไม่อาจจับต้องได้ ซึ่งเป็นหนึ่งในลักษณะพิเศษของที่หมาย (เช่น ประเพณีพื้นบ้านหรือความสามารถพิเศษของคนพื้นเมือง) ให้กลายเป็นประสบการณ์ที่สร้างสรรค์กับนักท่องเที่ยว ปัญหาไม่ใช่แค่การให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสเอาตัวเองเข้าไปร่วมในกิจกรรมสร้างสรรค์ต่าง ๆ แต่เป็นการสร้างระบบการอยู่ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้ใช้กับผู้ผลิตจากสถานที่หมาย

Rossitza Ohridska-Olson and Stanislav Ivanov (2010) ได้ทำการศึกษา เกี่ยวกับรูปแบบธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการประยุกต์ใช้ในบัลแกเรีย ซึ่งวัตถุประสงค์ของการศึกษาครั้งนี้ เพื่อวิเคราะห์กรอบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งแตกต่างจากหลักสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นอกจากนี้ได้มีการวิเคราะห์รูปแบบของธุรกิจที่สามารถประยุกต์ใช้กับเมืองขนาดเล็ก และเมืองอื่น ๆ ที่อยู่ในประเทศบัลแกเรีย ผ่านการใช้ความคิดสร้างสรรค์และการศึกษาศักยภาพมรดกทางวัฒนธรรม จากการศึกษาดังกล่าวสามารถชี้ให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และนำประโยชน์มาสู่ประเทศได้

ภาพที่ 2.2 แบบจำลองธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Ohridska-Olson, 2010)

นอกจากนี้ได้มีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผ่านรูปแบบการดำเนินธุรกิจ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มุ่งเน้นที่นักท่องเที่ยวกลุ่มที่มีความสนใจเฉพาะ (Niche Interests) และให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้เป็นสำคัญ

จากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สามารถสรุปตัวแปรที่ต้องการศึกษาในงานวิจัยได้ดังนี้

โดยสรุป การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นการจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบที่มีการจัดการให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์ และเข้าร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยใกล้ชิดอย่างมีประสบการณ์จริง และมีโอกาสได้ใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์ของตนอย่างเปิดกว้างและมีส่วนร่วมโดยใกล้ชิด โดยมุ่งหมายให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจ ความรัก ความผูกพันกับแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้น ๆ ดังนั้นการจัดให้มีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวจะมีโอกาสใช้ความคิดสร้างสรรค์ของตนเองร่วมกับกิจกรรมของชุมชนในท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด จึงเป็นกลไกการสร้างความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งให้เกิดขึ้นระหว่างกัน

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิ่งสำคัญ 3 ประการคือ

1) การต่อยอดจากทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม ประกอบด้วยทุนทางสังคม วัฒนธรรม และมีการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยว

2) เน้นการมีส่วนร่วมและประสบการณ์จริงด้วยการเรียนรู้ศิลปะ มรดกทางวัฒนธรรม และมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน

3) การสร้างความแตกต่างในการท่องเที่ยวโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ มีการสร้างสรรค์ผลงาน ตลอดจนพัฒนาให้เกิดความแปลกใหม่ในการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่เกิดจากการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

ภาพที่ 2.3 ตัวแปรที่ต้องการศึกษาของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

1.4 แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism)

1) ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

มาลินี หาญยุทธ์ (2551, หน้า 26) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable tourism development) หมายถึง การพัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาดสามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาลยาวนานที่สุด

โดยสรุป การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คือ หลักการจัดการเพื่อให้รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอย่างสม่ำเสมอ แม้มีจำนวนเพิ่มมากก็ตาม แต่ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาไว้อย่างคงมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ดั้งเดิมไม่

เสื่อคลายเป็นธุรกิจบริการที่มีผลกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงการเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอก็ตาม ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแสดล้อมน้อยที่สุด จึงสามารถดำรงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไว้ได้

2) หลักการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

หลักการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มีหลักการดังนี้ (มาลินี หาญยุทธ์, 2551, หน้า 27-28; การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน, 2549)

1) อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using resource sustainable) หมายถึง ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีวิธีการจัดการใช้ทรัพยากร ทั้งมรดกทางวัฒนธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างดั้งเดิมอย่างเพียงพอหรือใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้อย่างประหยัด ต้องคำนึงถึงต้นทุนอันเป็นคุณค่าและคุณภาพของธรรมชาติ ต้นทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญประกอบอยู่ด้วย

1.1) การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง การสงวนรักษาคุณภาพของทรัพยากรให้มีคุณค่าต่อชีวิตความเป็นอยู่ที่มีดีมีความผาสุก รู้วิธีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ปรับปรุงบำรุงให้เกิดประโยชน์ได้นาน เพิ่มพูนและเสริมสร้างไว้ให้มีมากเพียงพอต่อการใช้ เพื่อการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม

1.2) การปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรนั้น ต้องคงความเป็นเอกลักษณ์อย่างดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด เกิดผลกระทบอันเป็นผลเสียน้อยที่สุด โดยการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านประยุกต์กับเทคโนโลยีแบบใหม่ การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด อย่างเหมาะสม และสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยาวนาน

2) ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็น กับการลดการก่อของเสีย (Reducing over consumption and waste) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องร่วมกันวางแผนกับผู้เกี่ยวข้องจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ หรือจัดหาทรัพยากรอื่นที่มีคุณสมบัติ มีคุณภาพเหมือนกัน หรือใช้ทดแทนกันได้ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายาก เช่น สิ่งก่อสร้างที่ใช้ไม้จากธรรมชาติ หากคิดให้ลดการใช้ลดการใช้ไม้ลงโดยใช้วัสดุที่มีคุณสมบัติคล้ายไม้สร้างเสริมประกอบก็เป็นการลดใช้ไม้ หรือลดการตัดต้นไม้ลงได้

3) รักษาส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติสังคมและวัฒนธรรม (Maintain Diversity) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องวางแผนขยายฐานการท่องเที่ยวโดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลาย เพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม โดยการเพิ่มคุณค่าและมาตรฐานการบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวในสถานที่นั้นนานขึ้น หรือกลับไปเที่ยวซ้ำอีก

4) ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integration tourism into planning) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ทำงานตามแผนที่วางไว้ แต่ต้องประสานวางแผนการพัฒนากับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การพัฒนาการทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวเดียวกันมีศักยภาพเพิ่มขึ้น

5) ต้องนำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Supporting local economy) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องประสานงานกับองค์กรปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของ

ทรัพยากรในท้องถิ่น นำไปประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเที่ยวให้มากขึ้น เป็นการสร้างรายได้กระจายสู่ประชาการที่ประกอบการในท้องถิ่น

6) การมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น (Involving local communities) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวควรร่วมกันทำงานกับท้องถิ่นแบบองค์รวม (Participation approach) โดยเข้าร่วมทำในลักษณะหน่วยงานร่วมจัด เช่น เป็นหน่วยงานร่วมทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เป็นหน่วยงานร่วมวิเคราะห์ เป็นต้น นอกจากนั้นยังต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นด้วย

7) การหมั่นประชุมและปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Consulting stakeholder and the public) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องประสานกับพหุภาคี ได้แก่ ชุมชนหรือประชาคมในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา สถาบันการศาสนา หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ เพื่อร่วมประชุมปรึกษาหรือทั้งการเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยว การประเมินผลการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านการตลาด โดยจัดการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อร่วมปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน เป็นการลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่ต่างกัน

8) การพัฒนาบุคลากร (Training staff) การให้ความรู้ การฝึกอบรม การส่งพนักงานดูงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้พนักงานมีความรู้ มีแนวคิด และวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นับเป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กร เป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว

9) การจัดการเตรียมข้อมูลคู่มือบริการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อม (Marketing tourism responsibly) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องร่วมกับผู้เกี่ยวข้องจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว ข่าวสารการท่องเที่ยว ข่าวสารการบริการการขาย ให้พร้อมมีเพียงพอต่อการเผยแพร่ ซึ่งอาจจะทำให้อยู่ในรูปแบบสื่อต่างๆ

10) ประเมินผล ตรวจสอบและวิจัย (Undertaking research) ความจำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มคุณค่า รวมถึงคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยว ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการจะต้องมีการประเมินผล การตรวจสอบผลกระทบและการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอ โดยการสอบถามผู้ใช้บริการโดยตรง การสอบความเห็นจากใบประเมินผล หรือการวิจัยทางการตลาดการท่องเที่ยว เพื่อทราบผลของการบริการนำมาปรับปรุงและแก้ไขการจัดการ การบริการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความประทับใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

การบริการจัดการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเพื่อเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ชุมชนท่องเที่ยว ต้องร่วมกันจัดการเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

3) องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา (2542, หน้า 8) ได้สรุปองค์ประกอบของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ 6 ประการ คือ

1) การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว

2) การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

3) การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว

4) การพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว

5) การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน

6) การพัฒนาจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

นภดล ภาคพรต (2546, หน้า 165) ได้ให้ความหมายขององค์ประกอบของการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีองค์ประกอบดังนี้

1) การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในขอบเขตความสามารถของธรรมชาติ ชุมชนขนมธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว

2) การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน

3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศ ชุมชน ขนบประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว

4) การประสานความต้องการทางเศรษฐกิจ การคงอยู่ของสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

ตอนที่ 2 บทบาทภาครัฐ เอกชนและชุมชนต่อการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 บัญญัติว่า บทบาท หมายถึง "การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้" (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 602) ในขณะที่ International encyclopedia of the social sciences บัญญัติว่า “บทบาท” (Role) มีความหมายหลากหลาย เช่น "คุณลักษณะการกระทำ หน้าที่งานที่ได้รับมอบหมาย" (Sills, 1968, p. 553)

2.1 บทบาทภาครัฐต่อการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การบริหารภาครัฐหรือการบริหารประเทศมีขอบข่ายกว้าง มีผลกระทบต่อคนจำนวนมากทั่วประเทศ เป็นการบริหารที่อยู่ภายใต้การควบคุมของประชาชน ประชาชนอาจจะควบคุมเองหรืออาจให้สมาชิกสภานิติบัญญัติควบคุมก็ได้ ประชาชนมีสิทธิ์ที่จะทราบผลของการปฏิบัติงานของภาครัฐ ประชาชนมีสิทธิ์ที่จะทราบขั้นตอนการปฏิบัติ ในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประชาชนหรือสื่อมวลชนมีสิทธิที่จะวิพากษ์วิจารณ์เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ซึ่งเจ้าหน้าที่จะโกรธหรือประณามประชาชนไม่ได้ การบริหารภาครัฐเป็นกิจกรรมส่วนรวมซึ่งประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของและมีส่วนได้ส่วนเสีย เพราะประชาชนเสียภาษีอากรให้รัฐนำไปบริหารประเทศ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง นักบริหารภาครัฐเป็นทั้งผู้กำหนดนโยบาย และการนำนโยบายไปปฏิบัติ การวัดผลการปฏิบัติงานของภาครัฐ จะวัดกันที่การให้บริการประชาชน (Services) เพราะภารกิจของรัฐคือ การบริการประชาชน การบริการสาธารณะเพื่อให้สังคมมีสันติสุข มีความเสมอภาค และเกิด

ประโยชน์ต่อสาธารณะอย่างแท้จริง ซึ่งการบริการภาครัฐ ไม่สามารถวัดหรือประเมินผลได้ด้วยกำไร การบริหารงานภาครัฐมีความสลับซับซ้อนต้องอาศัยกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับเป็นเกณฑ์ ประชาชนมีความคาดหวังให้ภาครัฐ บริการด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรม มีการสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน มีความรับผิดชอบ แต่เนื่องจากการบริหารภาครัฐมีขอบข่ายที่กว้างขวาง ขนาดของงานใหญ่ การปฏิบัติงานต้องมีพิธีรีตรองมาก มีการควบคุมตามลำดับชั้น จึงทำให้การทำงานล่าช้า ไม่คล่องตัว ปรับตัวยาก มีการเปลี่ยนแปลงน้อย (อุทัย เลาหวิเชียร, 2544, หน้า 7-17)

ภาครัฐยังต้องอาศัยอำนาจตามกฎหมาย และต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย ต้องให้สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล และไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไรจากลูกค้าหรือประชาชน (Cohen, 2001, p. 435)

2.1.1 นโยบายภาครัฐที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ (2551) ได้ทำการแถลงนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับนโยบายที่เกี่ยวข้องกับภาคการท่องเที่ยวและบริการ ดังนี้

รัฐบาลแบ่งการดำเนินงานเป็น 2 ระยะ คือ

1) ระยะเร่งด่วน คือ เริ่มดำเนินการและมีกำหนดเวลาแล้วเสร็จในปีแรก

2) ระยะบริหารราชการ 3 ปีเริ่มตั้งแต่ปีแรกเป็นต้นไป

นโยบายเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการในปีแรก คือ

1) การสร้างความเชื่อมั่นและกระตุ้นเศรษฐกิจในภาพรวม เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น แก่ภาคประชาชนและเอกชนในการลงทุนและบริโภค

2) การรักษาและเพิ่มรายได้ของประชาชน

3) การลดภาระค่าครองชีพของประชาชน

คำแถลงนโยบายเร่งด่วนที่เกี่ยวข้องกับภาคการท่องเที่ยวและบริการ คือ เร่งสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักท่องเที่ยวต่างชาติและเร่งรัดมาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยว โดยการดำเนินการร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนในการประชาสัมพันธ์ดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติส่งเสริมการท่องเที่ยวของคนไทยในประเทศ และปรับแผนงบประมาณของส่วนราชการที่ได้รับงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2552 อยู่แล้ว เพื่อใช้ในการจัดการฝึกอบรมและสัมมนาให้กระจายทั่วประเทศ รวมทั้งลดหย่อนค่าธรรมเนียมและค่าบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดให้มีการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ซึ่งนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับภาคการท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 2 นโยบายหลัก ดังนี้

1) นโยบายเร่งด่วน

- การจัดการฝึกอบรมสัมมนาให้กระจายทั่วประเทศ รวมทั้งลดหย่อนค่าธรรมเนียมและค่าบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดให้มีการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

2) นโยบายทั่วไป

- ภาคบริการ: สินค้าและบริการที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์
- จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษด้านการท่องเที่ยว
- สนับสนุนภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ด้านการตลาดและกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์

3) เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

UNESCO (2006) กล่าวว่า การส่งเสริมเศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วย

1) การพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานของคนในชุมชน

2) การสร้างงานในภาคการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

3) การให้คำแนะนำ

4) การคมนาคมขนส่ง

5) การพัฒนางานหัตถกรรมของคนในท้องถิ่น

6) การเป็นเจ้าบ้านที่ดี

7) การสร้างความเข้มแข็งด้านนโยบายว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถสนับสนุนการท่องเที่ยวในประเทศได้ ภาครัฐต้องสร้างแรงจูงใจผ่านภาษี สินเชื่อและการเงิน ภาคเอกชนมีหน้าที่ในการส่งเสริมการขาย และการสร้างเครือข่าย เพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน

8) มุ่งเน้นที่คุณภาพ ไม่เพิ่มความต้องการโดยการลดราคา

2.1.2) กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-region: GMS)

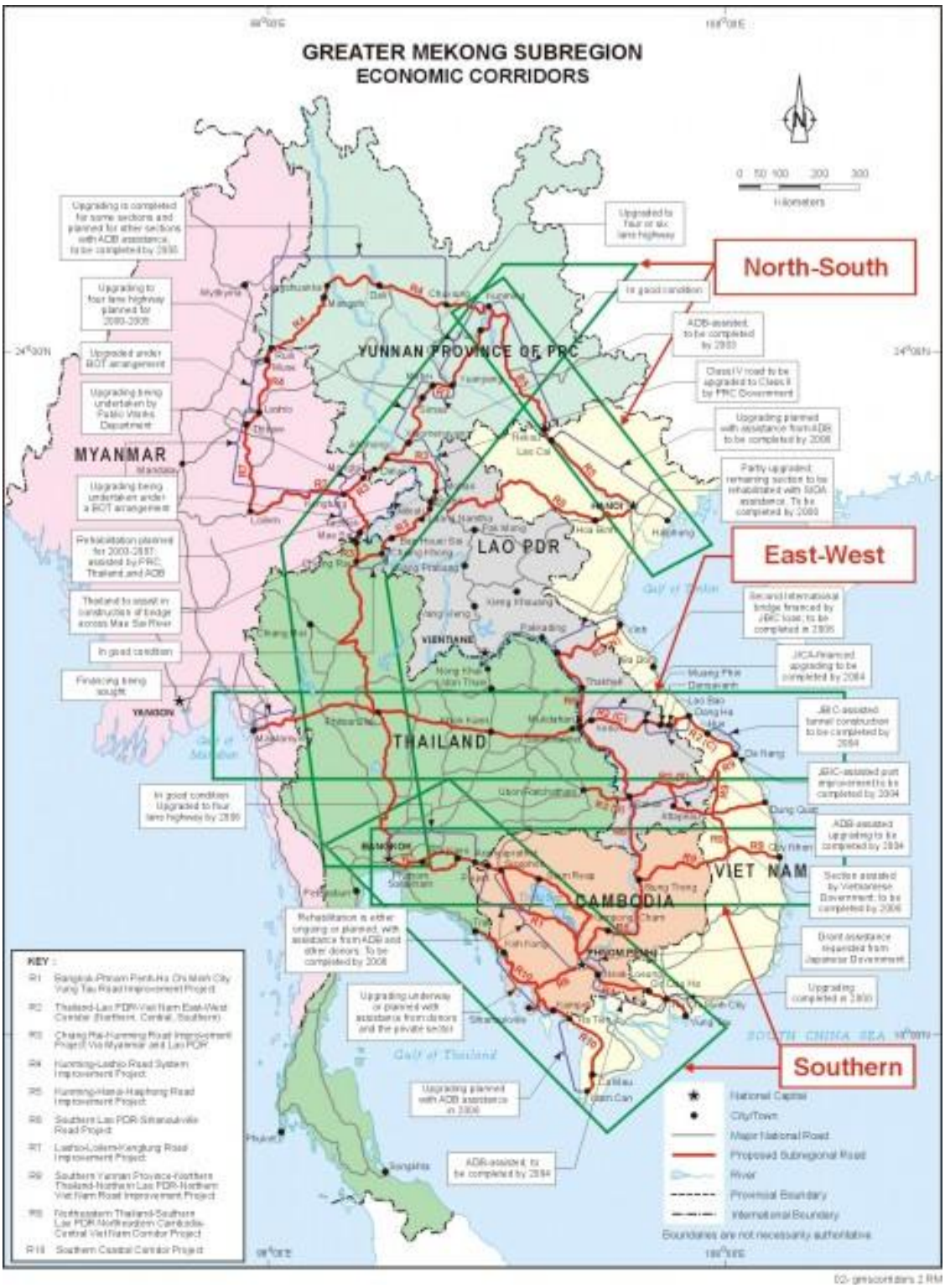
แม่น้ำโขงเป็นลำน้ำระหว่างประเทศ มีความยาวกว่า 4,800 กิโลเมตร มีแหล่งกำเนิดในที่ราบสูงทิเบตในจีนซึ่งไหลผ่านมณฑลยูนนาน และไหลผ่าน 6 ประเทศ คือ จีน พม่า ลาว ไทย กัมพูชา และเวียดนามก่อนออกสู่ทะเลจีนใต้ อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงมีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 255 ล้านคน ตลอดแนวพื้นที่ลุ่มน้ำโขง 2.3 ตารางกิโลเมตร

ในอดีตแม่น้ำโขงเป็นทั้งเขตแดนทางภูมิศาสตร์และอุดมการณ์ระหว่างประเทศริมฝั่ง แต่ในปัจจุบันแม่น้ำโขงได้กลายเป็นดินแดนแห่งความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทรัพยากรน้ำ พลังงาน การเกษตร การประมง การค้า การลงทุน การคมนาคมขนส่ง การท่องเที่ยว และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นต้น

การพัฒนาในลุ่มน้ำโขงในระยะแรกมีความสัมพันธ์กับประเด็นความขัดแย้งระหว่างอุดมการณ์ทางการเมืองแบบทุนนิยมและลัทธิสังคมนิยมในภูมิภาคอินโดจีน ซึ่งประเทศไทยและแม่น้ำโขงได้กลายเป็นบริเวณยุทธศาสตร์ในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาค

ในระยะแรกมีการจัดตั้งคณะกรรมการแม่น้ำโขง (Mekong Committee) ในปี พ.ศ. 2500 มีประเทศสมาชิกในลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง คือ ไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม โดยมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้มีอิทธิพลอยู่เบื้องหลัง ทั้งในการวางแผนพัฒนาภายใต้วัตถุประสงค์ ส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณ ประสานงาน ให้คำแนะนำ และควบคุมแผนการสำรวจเพื่อการพัฒนาแหล่งน้ำและพลังงาน โครงสร้างพื้นฐานเส้นทางคมนาคม ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่นถูกนำมาใช้อย่างฟุ่มเฟือย นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมจากเกษตรกรรมธรรมชาติสู่ระบบทุนนิยม

แต่ในปี พ.ศ.2513 – 2520 การดำเนินงานของคณะกรรมการแม่น้ำโขงต้องหยุดชะงักลง เนื่องจากเกิดสงครามอินโดจีน และอุดมการณ์ที่แตกต่างทางการเมืองของประเทศสมาชิกในเวลานั้น ทำให้กัมพูชาถอนตัวจากการเป็นสมาชิก และเปลี่ยนแปลงจากคณะกรรมการแม่น้ำโขงเป็นคณะกรรมการประสานงานชั่วคราว

ภาพที่ 2.4 แผนที่ GMS
ที่มา Siamintelligance (2010)

ในช่วงท้ายของยุคสงครามเย็นประมาณปี พ.ศ.2532 ประเทศเนเธอร์แลนด์ สวีเดน สวิตเซอร์แลนด์ ฯลฯ ได้เข้ามาในรูปแบบการให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่คณะกรรมการ ภายใต้แผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขงและแม่น้ำสาขา และธนาคารพัฒนาเอเชียได้แสดงบทบาทเข้ามาในลุ่มน้ำโขงแทนคณะกรรมการประสานงานชั่วคราว ในฐานะผู้สนับสนุนการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำ

ภายหลังสงครามเย็นสิ้นสุดลง และหลังจากที่จีนได้ประกาศระบบเศรษฐกิจการตลาดสังคมนิยม แบบเปิดและสั่งการได้ การค้าขายระหว่างประเทศจีนกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เริ่มต้นขึ้น จนนำไปสู่แรงจูงใจในการพัฒนาลุ่มน้ำโขงของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค ซึ่งการที่นานาประเทศเล็งเห็นถึงศักยภาพและความสำคัญของการพัฒนาลุ่มน้ำโขง ได้ก่อให้เกิดความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงหลายกรอบ ได้แก่ โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub–region : GMS) และความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอาเซียน-ลุ่มน้ำโขง (ASEAN-Mekong Basin Development Cooperation : AMBDC) ซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1) ภูมิหลัง GMS

โครงการ GMS เป็นความร่วมมือของ 6 ประเทศ คือ ไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และจีน (ยูนนาน) ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2535 โดยมีธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB: Asian Development Bank) เป็นผู้ให้การสนับสนุนหลัก กลุ่มประเทศ GMS มีพื้นที่รวมกันประมาณ 2 ล้าน 3 แสนตาราง กิโลเมตร หรือประมาณ พื้นที่ของยุโรปตะวันตก มีประชากรรวมกันประมาณ 250 ล้านคน และอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งยังเป็นจุดศูนย์กลางในการเชื่อมโยงติดต่อระหว่างภูมิภาคเอเชียใต้เอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

โครงการ GMS มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางการค้า การลงทุน อุตสาหกรรม การเกษตร และบริการ สนับสนุนการจ้างงานและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชน ในพื้นที่ให้ดีขึ้น ส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือทางเทคโนโลยีและการศึกษาระหว่างกัน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งเสริมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและเพิ่มขีดความสามารถรวมทั้งโอกาสทางเศรษฐกิจในเวทีการค้าโลก

ประเทศจีนได้เป็นเจ้าภาพการประชุม GMS Summit ครั้งที่ 2 ณ นครคุนหมิง โดยผู้นำได้ออกแถลงการณ์ร่วมคุนหมิง (Kunming Declaration) ซึ่งมีเป้าหมายคือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความปรองดองและความมั่งคั่งของอนุภูมิภาค รวมถึงความพยายามในการลดปัญหาความยากจน และ ส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยสนับสนุนให้มีการติดต่อและการแข่งขันระหว่างกัน นอกจากนั้น ผู้นำประเทศ GMS ได้แสดงเจตนารมณ์ให้มีการลงนามในภาคผนวกและพิธีสารแนบท้ายของความตกลงขนส่งข้ามพรมแดน (GMS Cross-Border Transport Agreement) เห็นชอบกับความริเริ่มในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพโดยให้การคุ้มครองระบบนิเวศของพื้นที่ ป่าไม้ และต้นน้ำในอนุภูมิภาคภายใต้โครงการ GMS Bio-diversity Corridor ทั้งนี้ได้มีการลงนาม ข้อตกลงในเรื่องการขนส่ง การค้าพลังงาน การควบคุมโรคติดต่อในสัตว์ และการสื่อสารโทรคมนาคม และลาวรับเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม GMS Summit ครั้งที่ 3 ในปี 2551

2) สาขาความร่วมมือของ GMS

สาขาความร่วมมือของ GMS มี 9 สาขา ได้แก่ คมนาคมขนส่ง โทรคมนาคม พลังงาน การค้า การลงทุนเกษตร สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แผนงานลำดับความสำคัญสูง (Flagship Programs) จำนวน 11 แผนงาน แผนงานที่สำคัญได้แก่ แผนงานพัฒนา แนวพื้นที่เศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor) แผนงานพัฒนาแนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) และแผนงานการพัฒนาการท่องเที่ยว (GMS Tourism Development)

3) กลไกการทำงานของ GMS

กลไกการทำงานของ GMS แบ่งเป็นการดำเนินการ 4 ระดับ ได้แก่

3.1) การประชุมระดับคณะทำงาน ของแต่ละสาขาความร่วมมือเพื่อประสานงาน ความคืบหน้าของกิจกรรมต่าง ๆ

3.2) การประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส ซึ่งจัดปีละ 1-2 ครั้ง

3.3) การประชุมระดับรัฐมนตรี ซึ่งจัดปีละ 1 ครั้ง โดยในปี 2547 ได้มีการประชุม ระดับรัฐมนตรีครั้งที่ 13 ณ เมืองเวียงจันทน์ สปป. ลาว ระหว่าง 13-16 ธันวาคม 2547

3.4) การประชุมระดับผู้นำ ซึ่งจัดทุก 3 ปี โดยกัมพูชาเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมระดับผู้นำ GMS ครั้งที่ 1 เมื่อปี 2545 ครั้งที่ 2 ในปี 2548 จีนเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม และครั้งที่ 3 ระหว่างวันที่ 30-31 มีนาคม พ.ศ. 2551 ณ นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

4) ความคืบหน้าการดำเนินงาน GMS ที่สำคัญ

การพัฒนาแนวพื้นที่เศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor) - เชื่อมโยง ไทย-พม่า/ลาว-จีน

เส้นทางสาย แม่สาย-เชียงตุง-เชียงรุ่ง-คุนหมิง ไทยช่วยสร้างสะพานมิตรภาพข้ามแม่น้ำสายแห่งที่ 2 แบบให้เปล่าด้วยวงเงิน 38 ล้านบาท และได้มีการเปิดใช้สะพานข้ามแม่น้ำสายแห่งที่ 2 และเส้นทางแม่สาย-เชียงตุง-เชียงรุ่งในเดือน กรกฎาคม 2547

เส้นทางสายเชียงของ-หลวงน้ำทา-เชียงรุ่ง-คุนหมิง ไทย จีน และ ADB ให้ความช่วยเหลือการก่อสร้างเส้นทางในส่วนของ สปป. ลาวฝ่ายละ 1 ใน 3 ของค่าก่อสร้าง โดยไทยให้ความช่วยเหลือ แบบเงินกู้ผ่อนปรนด้วยวงเงิน 1385 ล้านบาท ปัจจุบันได้ก่อสร้างแล้วเสร็จ อนึ่งรัฐบาลไทยได้ประกาศเจตนารมณ์ที่จะช่วยสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงที่เชียงของ-ห้วยทราย โดยจะรับผิดชอบค่าก่อสร้างครึ่งหนึ่งร่วมกับประเทศจีน ซึ่งจะดำเนินงานก่อสร้างปี 2552 แล้วเสร็จในปี 2554

เส้นทางสาย ห้วยโก๋น-ปากแบ่ง โครงการปรับปรุงเส้นทางจากห้วยโกน (จ. น่าน)-เมืองเงิน (แขวงไชยบุรี)-ปากแบ่ง (แขวงอุดมไชย) ระยะทาง 49.22 กม. ซึ่งไทยจะให้ความช่วยเหลือ ด้วยวงเงิน 840 ล้านบาท โดยเป็นเงินกู้ผ่อนปรน (ร้อยละ 70) และเงินให้เปล่า (ร้อยละ 30) โดย เส้นทางนี้จะสามารถเชื่อมต่อจาก จ. น่าน ไปยังประเทศจีน (ผ่านทางไชยบุรี-บ่อเต็น) และเชื่อมต่อไปยังหลวงพระบาง

ความตกลงว่าด้วยการขนส่งข้ามแดนในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (GMS Cross Border Transport Agreement) เป็นความตกลงที่ช่วยอำนวยความสะดวกการผ่านแดนและข้ามแดนของคน และสินค้าในอนุภูมิภาค ประเทศภาคีสมาชิกทั้ง 6 ประเทศได้ให้สัตยาบันความตกลงแล้ว และได้มีการประกาศการมีผลบังคับใช้ของความตกลงเมื่อ 30 เมษายน 2547 และตั้งแต่ต้นปี 2546 ภาคีสมาชิก ได้เจรจาในรายละเอียดของส่วนภาคผนวกแนบท้ายความตกลง (Annex) 16 ฉบับ และพิธีสาร (Protocol) 3 ฉบับ โดยได้รับความช่วยเหลือด้านวิชาการจาก ADB และ ESCAP

ความตกลงว่าด้วยการเดินเรือพาณิชย์ในลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน (Quadripartite Agreement on Commercial Navigation on Lancang - Mekong River ไทย ลาว พม่า จนได้ลงนามร่วมกันใน ความตกลงว่าด้วยการเดินเรือในแม่น้ำล้านช้าง-แม่น้ำโขง เมื่อวันที่ 20 เม.ย. 2543 ณ จังหวัด ท่าขี้เหล็ก พม่า และมีผลบังคับใช้เมื่อเดือนเมษา 2544 โดยความตกลงฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อการอำนวยความสะดวกการเดินเรือพาณิชย์ในแม่น้ำโขงตอนบน และจีนได้ให้การสนับสนุนการปรับปรุงร่องน้ำเพื่อการเดินเรือ (เคลื่อนย้ายเกาะแก่งและหาดตื้นที่เป็นอุปสรรคต่อการเดินเรือ ในลำน้ำโขงตลอดช่องแนวช่องทางเดินเรือ 331 กิโลเมตร เพื่อให้ช่องทางมีขนาดกว้างไม่ต่ำกว่า 35 เมตร และลึกประมาณ 3 เมตร) ซึ่งได้ดำเนินการเสร็จแล้ว 10 จุดส่วนจุดสุดท้ายที่บริเวณแก่งคอนผีหลวง ครม. ได้มีมติเมื่อ 8 เม.ย. 2546 มอบหมายให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบด้านต่างๆ ในประเทศไทย ที่ยังมีความกังวลอยู่ ผลการศึกษาดังกล่าวได้เสร็จสมบูรณ์แล้ว โดยระบุว่าผลกระทบของโครงการฯ ต่อสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิต แหล่งท่องเที่ยว โบราณสถานและวัฒนธรรมจะอยู่ในระดับต่ำ อย่างไรก็ตามผลจากการดำเนินการด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ยังสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่ยังมี ข้อวิตกกังวลเกี่ยวกับโครงการนี้อยู่

5) ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว

โครงการจัดทำแผนการตลาดท่องเที่ยว Six Countries One Destination โดยมี Agency for Coordinating Mekong Tourism Activities (AMTA) ซึ่งตั้งสำนักงานอยู่ที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นศูนย์ประสานงานหลักด้านการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศใน แบบของ Package tour โดยจะเน้นตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจ 3 แนวหลัก ตลอดจนการศึกษา GMS Visa เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวจากนอกอนุภูมิภาค (อนุรัตน์ อินทร, 2551, หน้า 25-27)

2.1.3) ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกัมพูชา ลาว พม่าและไทย (ACMECS)

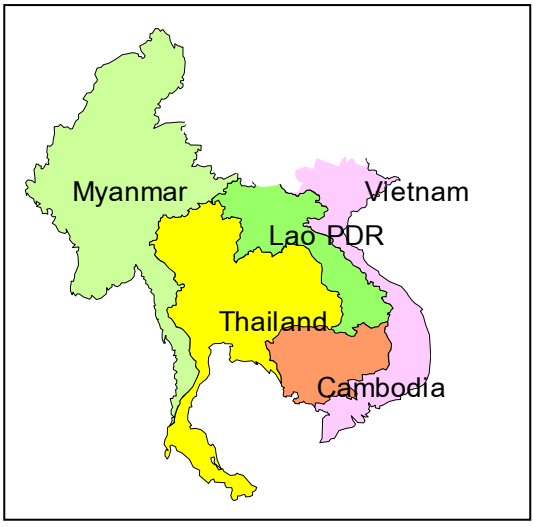
ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง ระหว่างกัมพูชา ลาว พม่า และไทย (Ayeyawady - Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy - ACMECS หรือ Economic Cooperation Strategy - ECS) เป็นกรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคที่จัดตั้งขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์จากความแข็งแกร่งและความหลากหลายของทั้งสี่ประเทศเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างสมดุล

แนวคิดพื้นฐานมาจากข้อเท็จจริงที่ว่า หากรวม GDP ของไทย กัมพูชา ลาว และพม่าเข้าด้วยกัน สัดส่วนของไทยจะเป็นร้อยละ 91 ส่วนอีกสามประเทศรวมกันเป็นร้อยละ 9 เท่านั้น

ในอนาคต หากไทยยังคงการเติบโตเช่นในปัจจุบันต่อไปอีก 5 ปี สัดส่วน GDP ของไทยอาจเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 95 และปัญหาสืบเนื่องจากความแตกต่างทางเศรษฐกิจจะมีมากขึ้นเรื่อยๆ ไทยเห็นความสำคัญของความร่วมมือและการลงทุนเพื่อสร้างงานสร้างรายได้ในประเทศเพื่อนบ้านทั้งสามเพื่อให้ทุกฝ่ายได้ประโยชน์ร่วมกัน

ยุทธศาสตร์ความร่วมมือนี้ มีเป้าประสงค์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขัน ก่อให้เกิดความเจริญเติบโตมากขึ้นตามแนวชายแดน ส่งเสริมการเคลื่อนย้ายภาคอุตสาหกรรม การเกษตรและการผลิตไปยังบริเวณที่มีความได้เปรียบ สร้างโอกาสการจ้างงาน ลดความแตกต่างของรายได้ ส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่งคั่งร่วมกันอย่างยั่งยืน

Fact Sheet : ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี - เจ้าพระยา - แม่โขง
ACMECS: Ayeyawady - Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy

ข้อมูลสำคัญ

1. ก่อตั้งเมื่อพฤศจิกายน 2546 (ค.ศ. 2003) ปัจจุบันมีสมาชิก 5 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา ลาว พม่า ไทย และเวียดนาม (เป็นสมาชิกล่าสุดเมื่อ 10 พ.ค. 47)
2. ACMECS มีการดำเนินงานที่ต่อเนื่องสอดคล้อง ส่งเสริมการดำเนินงานของโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่างๆ อาทิ GMS, ASEAN, BIMSTEC ปัจจุบัน ACMECS ดำเนินงานโครงการร่วมและโครงการทวิภาคีโดยประเทศสมาชิก อนึ่งเพื่อให้โครงการต่างๆ มีความคืบหน้าเป็นรูปธรรมรวดเร็วยิ่งขึ้น ACMECS จะเปิดให้มีการระดมทุนความช่วยเหลือและความร่วมมือจาก Development partners ตั้งแต่ปี 2547 (ไทยเชิญผู้แทน Australia, France, Germany, Japan, New Zealand, ADB เข้าร่วมการประชุม ACMECS Special SOM and Ministerial Retreat ระหว่าง 1 – 3 พฤศจิกายน 2547 ที่ จ.กระบี่)
3. พื้นที่รวม ประมาณ 1.906 ล้านตารางกม. (ใกล้เคียงยุโรปตะวันตก)
4. ประชากรรวม ประมาณ 213 ล้านคน

1) ภูมิหลัง ACMECS

ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี – เจ้าพระยา – แม่โขง (ACMECS : Ayeyawady - Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy) หรือชื่อเดิม ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกัมพูชา ลาว พม่า และไทย (ECS : Economic Cooperation Strategy among Cambodia, Lao PDR, Myanmar and Thailand) คือ กรอบความร่วมมือระหว่าง 5 ประเทศ คือ กัมพูชา ลาว พม่า ไทย และเวียดนาม ACMECS เป็นแนวคิดที่ พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีได้หยิบยกขึ้นหารือกับผู้นำกัมพูชา ลาว และพม่า ในช่วงการประชุมผู้นำอาเซียนสมัยพิเศษว่าด้วยโรค SARS เมื่อ 29 เมษายน 2546 ที่กรุงเทพฯ และได้รับการสนับสนุนในหลักการจากผู้นำประเทศเพื่อนบ้านทั้งสามดังกล่าว และได้มีพัฒนาการอย่างรวดเร็วต่อเนื่องจนถึงการประชุมระดับผู้นำ ACMECS ที่เมืองพุกาม สหภาพพม่า เมื่อ 12 พฤศจิกายน 2546 ซึ่งผู้นำทั้ง 4 ประเทศร่วมกันออกปฏิญญาพุกาม (Bagan Declaration) รวมทั้งแผนปฏิบัติการ (Plan of Action) ครอบคลุมความร่วมมือ 5 สาขา ได้แก่ การอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุน ความร่วมมือทางด้านเกษตรและอุตสาหกรรม การเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคม การท่องเที่ยว และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บนหลักการที่เน้นการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน การสร้างงาน โดยมีกิจกรรมที่เห็นผลเร็ว มุ่งผลประโยชน์ร่วมกัน และเป็นกลไกหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมความเจริญทางเศรษฐกิจและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งส่งเสริมให้นานาประเทศนอก ACMECS และองค์การระหว่างประเทศได้มีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาในโครงการต่างๆ ของ ACMECS ด้วย ต่อมา เวียดนามได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกเมื่อ 10 พฤษภาคม 2547 เพื่อเพิ่มพูนความร่วมมือในการพัฒนาเศรษฐกิจ สร้างความมั่นคงและสันติสุขในอนุภูมิภาคให้เป็นไปอย่างสอดคล้องและเสริมประโยชน์กันมากยิ่งขึ้น

1.1) เป้าประสงค์หลักของยุทธศาสตร์ความร่วมมือฯ คือ

1) เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันและก่อให้เกิดความเจริญเติบโตมากขึ้นตามแนวชายแดน

2) เพื่ออำนวยความสะดวกให้มีการเคลื่อนย้ายอุตสาหกรรมเกษตรและการผลิตไปยังบริเวณที่มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ

3) เพื่อสร้างโอกาสการจ้างงานและลดความแตกต่างของรายได้ในหมู่ประเทศทั้งสี่

4) เพื่อส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่งคั่งร่วมกันสำหรับทุกฝ่ายในลักษณะที่ยั่งยืน

1.2) กิจกรรมภายใต้ยุทธศาสตร์ความร่วมมือ จะมีลักษณะดังนี้

1) สอดคล้องและส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับทวิภาคีและภูมิภาคที่มีอยู่แล้ว

2) ปฏิบัติได้โดยมีผลที่เป็นรูปธรรม โดยใช้ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของแต่ละประเทศ

3) ทำได้จริงและเป็นที่ยอมรับได้โดยประเทศที่เกี่ยวข้อง

4) ยึดหลักการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างสมัครใจและทัดเทียมกัน

5) ยึดหลักฉันทามติระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

ACMECS มีโครงการร่วม 46 โครงการ โครงการทวิภาคี 224 โครงการ ภายใต้ความร่วมมือ 5 สาขา ได้แก่

1) การอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุน (Trade and Investment Facilitation)

2) ความร่วมมือทางด้านเกษตรและอุตสาหกรรม (Agricultural and Industrial Cooperation)

3) การเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคม (Transport Linkages)

4) การท่องเที่ยว (Tourism Cooperation) ซึ่งจะดำเนินการเกี่ยวกับ

- Arrangement of cross-border overland tours, caravan tours, cross country tours and bicycle tours. ดำเนินการแล้วโดย กกท. และ กต.
- Facilitation of travel, such as visa on arrival, entry permit at the border entry points, and the arrangement to establish ACMECS joint visa.อยู่ระหว่างดำเนินการโดย กต. มท. และหน่วยงานด้านความมั่นคง
- Opening of potential border entries.อยู่ระหว่างดำเนินการโดย กต. มท. และหน่วยงานด้านความมั่นคง

5) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development)

2) ยุทธศาสตร์ของไทยต่อ ACMECS

2.1) ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

1) เพิ่มขีดความสามารถและสร้างฐานการผลิตตามแนวชายแดนและพื้นที่เชื่อมโยงในลักษณะเกื้อกูลซึ่งกันและกัน (Complementary) ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งด้านเกษตร อุตสาหกรรมและบริการโดยดำเนินการร่วมในระดับรัฐ – รัฐ / เอกชน – เอกชน / รัฐ – เอกชน / ประชาชน - ประชาชน

2) ย้ายฐานการผลิตจากไทยสู่ประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมาก / อุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบของประเทศเพื่อนบ้าน / ธุรกิจการเกษตรเพื่อผลิตวัตถุดิบส่งมายังอุตสาหกรรมแปรรูปในไทย

3) สร้างงาน สร้างรายได้ให้ประชาชนไทยและประเทศเพื่อนบ้านอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะพื้นที่ตลอดแนวชายแดนและเมืองหลักของเพื่อนบ้าน

4) เสริมสร้างความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยใช้ความร่วมมือและความสำเร็จทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยเชื่อมโยงกับการสนับสนุนการเจรจาหารือเพื่อขจัดอุปสรรคของความร่วมมือด้านการเมือง ความมั่นคง สังคม และอื่นๆ

5) เป็นยุทธศาสตร์เชื่อมโยง GMS และ BIMST-EC รวมทั้งเป็นช่องทางเพิ่มพูนความร่วมมือกับนานาประเทศและองค์การระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชนในภูมิภาคให้ดีขึ้น

3) สรุปแนวทางพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศ (ไทย – ลาว) จากแผนปฏิบัติการ ACMECS

เป้าหมายกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

1) เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว

2) เขตประกอบการอุตสาหกรรม เขตการผลิตร่วม เน้นใช้ GSP วัตถุดิบ และแรงงาน

3) Logistic industry

4) เชื่อมโยงธุรกิจบริการ

5) ตลาดกลางสินค้าเกษตรร่วม

6) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานร่วมกัน Sister Cities

1) เชียงแสน – บ้านต้นผึ้ง

2) มุกดาหาร – สะหวันนะเขต

3) เชียงของ – บ้านห้วยทราย

4) นครพนม – ท่าแขก

5) ช่องเม็ก – ปากเซ

6) ห้วยโก๋น – เมืองเงิน

7) หนองคาย – ท่านาแล้ง

4) สรุปแนวทางพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศ (ไทย – พม่า) จากแผนปฏิบัติการ ACMECS

เป้าหมายกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

1) เชื่อมโยงธุรกิจบริการ การค้า ธุรกรรมเงินตรา Account Trade

2) Logistic industry: ขนส่ง

3) ตลาดกลางสินค้าเกษตรร่วม

4) เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว

5) เขตประกอบการอุตสาหกรรม เขตการผลิตร่วมเน้นอุตสาหกรรมใช้แรงงาน

6) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานร่วมกัน Sister Cities

1) แม่สาย – ท่าขี้เหล็ก

2) แม่สอด – เมียวดี

3) ระนอง – เกาะสอง

4) เจดีย์สามองค์ – พญาตองซู

5) กาญจนบุรี – ทวาย

6) บางสะพาน – บ๊กเปี้ยน

2.1.4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงราย

1) วิสัยทัศน์จังหวัด (Vision)

"เชียงรายประตูทองของวัฒนธรรมล้านนาและการค้าสู่สากล"

2) ประเด็นยุทธศาสตร์ของจังหวัด

1) การขจัดความยากจน โดยการสร้างระบบการบริหารจัดการการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการในพื้นที่จังหวัดเชียงรายให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาชุมชนให้ เข้มแข็ง แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนยากจน ให้ประชาชนยากจนได้รับการพัฒนาศักยภาพที่ดีขึ้น และได้รับโอกาสในการเข้าสู่ทุนและที่ทำกิน

2) พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต ดำรงฐานวัฒนธรรมล้านนาและความเข้มแข็งให้กับกระบวนการประชาสังคม โดยพัฒนาคนให้มีความรู้ สามารถปรับตัว คิดเป็นทำเป็น มีคุณภาพชีวิตที่ดี สืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และสังคมมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

3) สร้างความเข้มแข็งให้กับภาคเกษตร อุตสาหกรรม หัตถอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับฐานเศรษฐกิจเดิมอย่างยั่งยืน โดยพัฒนากระบวนการผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าภาคเกษตร อุตสาหกรรม หัตถอุตสาหกรรม และการท่องเที่ยวโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเป็นสินค้าส่งออกเพื่อเพิ่มรายได้ให้จังหวัด

4) ดำรงความเป็นฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยพัฒนาระบบการป้องกันและรักษาความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมล้อมทั้งในเมืองและชุมชน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและการพัฒนาที่ยั่งยืน

5) พัฒนาให้เป็นประตูการค้าการลงทุนเชื่อมโยงกับต่างประเทศโดยเร่งดำเนินการตามแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนเชียงราย ส่งเสริมการค้าการลงทุน การตลาดกับต่างประเทศ เพื่อเป็นประตูการค้าการลงทุนของภาคเหนือและของประเทศ

6) การส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยพัฒนาระบบการบริหารงานภาครัฐให้ใส สะอาด โปร่งใส ตรวจสอบได้ เพิ่มประสิทธิภาพ ขีดสมรรถนะ ความทันสมัยให้กับบุคลากรภาครัฐ เพื่อยกระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการ

7) การรักษาความมั่นคงของรัฐ โดยรักษาความมั่นคงชายแดนให้ปลอดภัยจากการคุกคาม ทุกด้าน พัฒนาระบบเครือข่ายข่าวกรอง ระบบเตือนภัย และบริหารภัยพิบัติให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้ง สามารถป้องกันการลักลอบเข้าเมือง และบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้ง สามารถกำหนดสถานะบุคคลอย่างชัดเจน

3) เป้าประสงค์

" เพิ่มมูลค่าภาคเกษตร อุตสาหกรรม หัตถอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเป็นสินค้าส่งออก เพื่อเพิ่มรายได้ให้จังหวัด"

4) กลยุทธ์หลัก

1) ส่งเสริมการเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ และเกษตรอุตสาหกรรม โดยการเกษตร ปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ เน้นการผลิตเพื่อเป็นสินค้าส่งออก ตอบสนองตลาดอาหารสุขภาพ สำหรับเกษตรอุตสาหกรรม ส่งเสริมอุตสาหกรรมการแปรรูปด้านพืช อาทิเช่น ชา ยางพารา ข้าวหอมมะลิ ด้านปศุสัตว์ เช่น โคนม โคเนื้อ ไก่ สุกร และด้านประมง เช่น กุ้งก้ามกราม ปลานิล ปลาดุก ทั้งนี้ดำเนินกรส่งเสริมโดย

1.1) สนับสนุนการพัฒนาปัจจัยการผลิต ในเรื่องนำ ดิน และพันธุ์

1.2) สร้างกระบวนการให้ความรู้แก่เกษตรกร ในเรื่องการพัฒนาเกษตรแนวใหม่ ที่เน้น เรื่อง Good Agricultural Practice (GAP) และผลลัพธ์ที่จะได้จากการผลิตเกษตรปลอดภัยเกษตรอินทรีย์และเกษตรอุตสาหกรรม รวมทั้งแนวโน้มความต้องการของตลาด

1.3) สนับสนุนการวิจัยและพัฒนา ในเรื่องกระบวนการพัฒนาเกษตรปลอดภัย เกษตร อินทรีย์ และเกษตรอุตสาหกรรม

1.4) สร้างระบบการตรวจสอบคุณภาพและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร

2) พัฒนาความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมแปรรูปเกษตร

2.1) สนับสนุนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มธุรกิจและผู้ประกอบการ

2.2) พัฒนาเทคโนโลยี รูปแบบผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์และการตลาดให้มีประสิทธิภาพ

3) ส่งเสริมและพัฒนาหัตถอุตสาหกรรมที่มีเอกลักษณ์ล้านนาให้มีความโดดเด่นเป็น ที่ยอมรับในตลาดโลก โดย

3.1) พัฒนากิจกรรมต้นน้ำ แหล่งผลิตวัตถุดิบ โดยเฉพาะพืชวัตถุดิบ

3.2) พัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ ทั้งด้านความสวยงาม มีคุณภาพและประโยชน์ใช้สอยตรงความต้องการของตลาด

3.3) พัฒนาความเข้มแข็งของผู้ประกอบการที่มีศักยภาพไปสู่ผู้ผลิตที่เป็นเจ้าของตราสินค้า

3.4) สร้างกระแสแนวโน้มตลาดในรูปแบบ Lanna Trends

4) พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรม และ เชิงสุขภาพ โดย

4.1) ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเดิม พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ และเชื่อมโยงกิจกรรมต่อเนื่อง ภายในกลุ่มจังหวัด ในลักษณะ OTOP Tourism Village

4.2) พัฒนามาตรฐานบริการและบุคลากรด้านการท่องเที่ยวระดับสากล

4.3) เตรียมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเมืองเก่าเชียงแสนสู่การเป็นมรดกโลก

4.4) พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม (Niche Market) ในลักษณะ กลุ่ม Long Stay กลุ่ม Ecotourism กลุ่มการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ กลุ่มท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพฯ ที่เป็นศักยภาพของชุมชน / กลุ่ม MICE

4.5) การพัฒนาความเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน (GMS)

4.6) ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวตลอดปี (กระทรวงการต่างประเทศ, 2547)

2.1.5) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลนครเวียงเชียงแสน

1) วิสัยทัศน์

"เชียงแสนเมืองน่าอยู่ คู่อารยธรรมล้านนา ประตูการค้าสู่อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน"

2) นโยบาย

1) ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ความสะดวกสบาย ทั้งในด้านที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อม

2) ปลอดจากมลพิษ สังคมสงบสุข ระบบเศรษฐกิจและการเมืองมั่นคง โดยมีประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันพัฒนาเชียงแสนให้เป็นเมืองที่น่าอยู่

3) อนุรักษ์โบราณสถาน และพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม ชมชื่นจากนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ

4) สืบสานส่งเสริมศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

5) สร้างความมั่นคง ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้คนที่อยู่และผู้มาเยือน

6) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับเศรษฐกิจชายแดนด้านการค้า การท่องเที่ยวทั้งทางบกและทางน้ำ

3) ยุทธศาสตร์การพัฒนา

1) พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้ และพัฒนาการท่องเที่ยวเน้นฐานเศรษฐกิจที่ยั่งยืน

2) พัฒนาการค้า การลงทุน และโลจิสติกส์เป็นศูนย์กลางการค้า การลงทุนและโลจิสติกส์กลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

3) การสร้างความเข้มแข็งให้ภาคเกษตร อุตสาหกรรม เพื่อเพิ่มมูลค่าสร้างความมั่นคงแก่แหล่งอาหารของชุมชน เพิ่มผลิตภาพและคุณค่าของสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม

4) ดำรงฐานวัฒนธรรม และทุนทางสังคมของล้านนา ส่งเสริมให้ประชาชนชุมชน มีการสืบค้นสังคมวัฒนธรรมภูมิปัญญาของท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ด้านศาสนา ศิลปและวัฒนธรรมได้รับการพัฒนาศักยภาพ ส่งเสริมการเรียนรู้และฟื้นฟูจิตวิญญาณวัฒนธรรมของท้องถิ่นและส่งเสริมพัฒนาศักยภาพเครือข่ายด้านศาสนา ศิลปและวัฒนธรรม ตลอดจนเสริมสร้างความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน

5) พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต และสร้างความเข้มแข็งกระบวนการประชาสังคม ประชาชนในจังหวัดเชียงราย มีความรู้คู่คุณธรรมนำไปสู่การสร้างงาน เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตทั้งกายและใจโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่น

6) ดำรงฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี อนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดความสมดุลของระบบนิเวศตลอดจนส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมและ พัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

7) ความมั่นคงพื้นที่ปกติและพื้นที่ตามแนวชายแดน เสริมสร้างศักยภาพ คนชุมชน ให้มีความเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในพื้นที่ปกติ และพื้นที่ชายแดนให้มีความสงบเรียบร้อยและการพัฒนาร่วมกัน ประชาชนมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และรวมพลังเอาชนะยาเสพติดและผู้มีอิทธิพล ในพื้นที่ปกติและพื้นที่ชายแดน

8) การส่งเสริมการบริหารกิจกรรมบ้านเมืองที่ดี ระบบการบริหารงานภาครัฐใสสะอาด โปร่งใสตรวจสอบได้ บุคลากรภาครัฐได้รับการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ขีดสมรรถนะความทันสมัย

4) ประเด็นนโยบายการพัฒนาเชียงแสน

เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสนมีประเด็นนโยบายการพัฒนาเชียงแสน รายละเอียดดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 ประเด็นนโยบายการพัฒนาเชียงแสน

ประเด็น	นโยบายการพัฒนา
1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	1) ก่อสร้าง ปรับปรุง ซ่อมแซม ถนน ตรอก ซอย ให้อยู่ในสหภาพดีมีมาตรฐาน สามารถใช้สัญจรได้สะดวก ตลอดทุกฤดู 2) ติดตั้งระบบไฟกิ่ง ตามถนน ตรอก ซอย ให้สว่างเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการสัญจร เพื่อให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 3) พัฒนาด้านการคมนาคมทางบกและทางน้ำให้สะดวกและได้มาตรฐาน 4) การวางผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและการพัฒนาเมืองชายแดน 5) การจัดบ้านเมืองให้น่าอยู่และสวยงาม 6) การปรับปรุงถนน ท่อระบายน้ำ การขุดลอกท่อระบายน้ำเพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วมขังและไม่มีที่ระบาย 7) จัดสร้างป้ายชื่อชุมชน หมู่บ้าน ป้ายชื่อถนน ตรอก ซอย ให้มีความชัดเจนเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม
2) ด้านเศรษฐกิจ	สร้างเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน ให้เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของอำเภอเชียงแสน โดยมุ่งเน้นที่จะให้เป็น "ประตูทองของวัฒนธรรมล้านนาและการค้าสู่สากล" ในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบนโดยเฉพาะอำเภอเชียงแสนเป็นเมืองหน้าด่านทางน้ำ มีการขนส่งสินค้าทางน้ำ โดยเฉพาะกับสาธารณรัฐประชาชนจีนตอนใต้ เล่นการขนส่งสินค้าทางการเกษตร น้ำมัน เป็นต้น และเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญ เพราะมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณสถานและแหล่งอารยธรรมต่างๆ หากฟื้นฟูเมืองเก่า

ประเด็น	นโยบายการพัฒนา
	ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ก็จะสามารถเพิ่มรายได้จากกิจกรรมท่องเที่ยวให้กับท้องถิ่นได้มากขึ้น โดยเฉพาะการสร้างอาชีพให้กับพี่น้องประชาชนเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน โดยมุ่งสร้างอาชีพต่างๆ ทั้งด้านส่งเสริม สนับสนุนผลิตภัณฑ์ชุมชน การผลิตมัคคุเทศก์อาชีพ การสร้างแหล่งที่พักอาศัย การผลิตสินค้าทางการเกษตร และอาหารปลอดภัย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดยคนพื้นที่ต้องสามารถแข่งขันกับนายทุนต่างถิ่นได้โดยไม่เสียเปรียบ
3) ด้านการท่องเที่ยว	1) พัฒนาเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน ให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยววัฒนธรรมล้านนา 2) สนับสนุนพัฒนาอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ศิลปกรรม โบราณสถาน 3) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม 4) จัดตั้งศูนย์บริการการท่องเที่ยว 5) บริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นปลุกจิตสำนึกผู้ประกอบการ มัคคุเทศก์ ชุมชนและนักท่องเที่ยว ให้เกิดความรักและหวงแหนแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 6) สนับสนุนการวางผังเมือง การปรับปรุงภูมิทัศน์ให้น่าอยู่สวยงามเหมาะสมสำหรับเมืองที่น่าท่องเที่ยว โดยเฉพาะถนนสายหลักและถนนเลียบน้ำโขง
4) ด้านสาธารณสุข	1) ส่งเสริมการสร้างสุขภาพให้แข็งแรง ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ 2) สนับสนุนให้แต่ละชุมชน โรงเรียน ออกกำลังกายและให้มีการจัดการแข่งขันกีฬาประเภทต่างๆ เป็นประจำ 3) ป้องกันและเฝ้าระวังสถานการณ์ของโรคติดต่อต่างๆ อย่างต่อเนื่อง 4) ส่งเสริมระบบการประกันสุขภาพให้ทั่วถึงและเป็นธรรม 5) สนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์สุขภาพและบริการสุขภาพที่เป็นการใช้ภูมิปัญญาไทย ให้มีคุณภาพมาตรฐานและปลอดภัยต่อสุขภาพ
5) ด้านการศึกษา	1) สนับสนุนการศึกษาของประชาชนทุกระดับเพื่อก้าวสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ 2) ส่งเสริมการศึกษาด้วยตนเองของเทศบาล โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม 3) กำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาระดับอนุบาลจนถึงขั้นพื้นฐาน 4) ให้ทุกคนมีสิทธิและโอกาสเสมอภาคกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี 5) จัดระบบกระบวนการเรียนการสอน ให้มีความหลากหลายของหลักสูตร เช่น ภาษาต่างประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการของท้องถิ่น

ประเด็น	นโยบายการพัฒนา
	6) ระดับทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพและงบประมาณให้เพิ่มขึ้นกว่าเดิม
8) ด้านการพัฒนาการเมืองการปกครองและมั่นคง	1) มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ในตำบลเป็นหลักบนพื้นฐานประชาธิปไตย คือ การสร้างเครือข่ายประชาคม เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาตำบลร่วมกัน 2) สร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินแก่ประชาชน 3) สร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวและชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ 4) สร้างกฎ ระเบียบ ชุมชนให้เข้มแข็ง 5) สร้างการมีส่วนร่วม การทำประชาพิจารณ์ การลงประชามติ
9) ด้านการพัฒนาการเมือง การปกครองและความมั่นคง	1) มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลเป็นหลักบนพื้นฐานประชาธิปไตย คือ การสร้างเครือข่ายประชาคมเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาตำบลร่วมกัน 2) สร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินแก่ประชาชน 3) สร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวและชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ 4) สร้างกฎ ระเบียบ ชุมชนให้เข้มแข็ง 5) สร้างการมีส่วนร่วม การทำประชาพิจารณ์ การลงประชามติ
10) นโยบายด้านเทคโนโลยี	1) จัดตั้งโครงการส่งเสริมเทคโนโลยี และสารสนเทศของเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางการประสานข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ข้อมูลบริการประชาชน ในทุกๆด้านได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ 2) สร้างแหล่งการศึกษาเรียนรู้ทางด้านเทคโนโลยีให้เกิดขึ้นในชุมชน
11) ด้านนโยบายด้านการบริการประชาชน	1) จัดระบบเทศบาลเชิงบริการ ให้เป็นศูนย์กลางการบริการภาคประชาชนให้อยู่ในระบบมาตรฐานสากล เพื่อสร้างความพึงพอใจสูงสุดแก่ประชาชน 2) สร้างจิตสำนึกแห่งการบริการเพื่อความประทับใจแก่ประชนชน

ที่มา เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน (2555)

2.2 บทบาทภาคเอกชนต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การศึกษาบทบาทภาคเอกชน ในที่นี้หมายถึง ภาคธุรกิจ ผู้ประกอบการธุรกิจหรือผู้ประกอบการ และพนักงานที่เกี่ยวข้อง

ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบนนี้จะช่วยสร้างประโยชน์โดยสร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการการ ผู้ลงทุน เจ้าของกิจการ และพนักงานที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมกับคนในชุมชน ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการวางแผนงาน การจัดสรรงบประมาณ และการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเติบโตของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งผลประโยชน์ที่นอกเหนือจากรายได้จากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน แล้ว ผู้ประกอบการ ผู้ลงทุน เจ้าของกิจการ และพนักงานที่เกี่ยวข้องยังสามารถสร้างศักยภาพของการท่องเที่ยวในเรื่องของผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เช่น การ

กำหนดราคาค่าบริการ การใช้ที่สาธารณะประโยชน์ การใช้น้ำเพื่อการบริโภค การจัดการระบบสิ่งปฏิกูล เช่น ขยะและน้ำเสีย เป็นต้น

2.2.1 บทบาทภาคธุรกิจหรือผู้ประกอบการ

พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 บัญญัติว่า ผู้ประกอบธุรกิจ คือ ผู้จำหน่าย ผู้ผลิตเพื่อจำหน่าย ผู้สั่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักร เพื่อจำหน่ายหรือผู้ซื้อ เพื่อผลิตหรือจำหน่ายต่อสินค้าหรือผู้ให้บริการในธุรกิจ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2548ก)

ผู้ประกอบธุรกิจส่วนใหญ่จะกำหนดเป้าหมาย (Corporate goal) ทางด้านกำไร การเจริญเติบโตของตลาด ความรับผิดชอบต่อสังคม สวัสดิการพนักงาน คุณภาพสินค้าและบริการ วิจัยและพัฒนา (อัจฉรา จันทร์ฉาย, 2548, หน้า 41)

Drucker (2002, p. 30) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของธุรกิจประกอบด้วย การตลาด (Marketing) นวัตกรรมใหม่ (Innovation) ทรัพยากรบุคคล (Human resources) ทรัพยากรทางการเงิน (Financial resources) ทางกายภาพ (Physical resources) การเพิ่มผลผลิต (Productivity) ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social responsibility) และการ แสวงหากำไร (Profit requirement) ในขณะที่ Fahy, Roche, and Weiner (2005, p. 225) กล่าวว่า ความรับผิดชอบของธุรกิจ คือ การปฏิบัติตามหลักจริยธรรม (Ethically) การพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic development) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงาน (Quality of workforce) การช่วยเหลือชุมชนท้องถิ่น (Local community) และสังคม (Society)

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวที่จะมุ่งหาการแสวงหากำไร และส่วนแบ่งการตลาดตามลำดับดังนี้

1) การแสวงหากำไร

การประกอบธุรกิจต้องให้มีความสามารถในการทำกำไร (Profitability) ธุรกิจจึงต้องใช้ความพยายามแสวงหากำไร กำไรเป็นสิ่งที่ธุรกิจต้องสร้างขึ้นมาเพื่อแลกกับความพยายาม และกำไรเป็นเงื่อนไขที่จะทำให้องค์กรธุรกิจอยู่รอดได้ และเพียงพอที่จะตอบสนองวัตถุประสงค์หลัก ๆ ของธุรกิจ (Drucker, 2002, pp. 37-38) ซึ่ง Cohen (2001, p. 435) เห็นว่า ผู้ประกอบธุรกิจขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อผลกำไร เพื่อ-จัดสรรประโยชน์แก่ผู้ถือหุ้นส่วน Kaplan and Norton (1996, p. 119) มีความเห็นว่า การประเมินผลองค์กรทางธุรกิจ มองว่าวัตถุประสงค์ขององค์การ คือ การทำกำไรสูงสุด (Maximize profit) หรือการสร้างมูลค่าให้ผู้ถือหุ้นสูงสุด (Maximize share holder value) ในขณะที่ พรนพ พุกกะพันธุ (2545, หน้า 19) สรุปว่า การประกอบธุรกิจเป็นการดำเนินกิจการของบุคคลกลุ่มคนที่อาศัยความคิด แรงงาน ทุน และการจัดการเกี่ยวกับการผลิต (Produce) การซื้อขายแลกเปลี่ยน (Exchange) การให้บริการ (Services) เพื่อหวังผลกำไร (Profit) สำหรับ สงบ พรรณรักษา (2531, หน้า 5) กล่าวว่า การดำเนินธุรกิจย่อมหวังผลกำไร เป็นเครื่องตอบแทนต่อเงินที่นำมาลงทุน และกำไรเป็นเครื่องจูงใจให้บุคคลนำเงิน มาลงทุน 5 และ อัจฉรา จันทร์ฉาย (2548 , หน้า 33) กล่าวว่า การประเมิน หน้าที่ธุรกิจอย่างหนึ่ง คือ การประเมินการบริหารดานการเงิน โดยการวิเคราะห์ปัจจัยหลายประการรวมทั้งความสามารถในการทำกำไร โดยเปรียบเทียบปัจจุบันกับ

อดีตและเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมและคู่แข่ง โดยดูจากอัตราส่วนผลตอบแทนต่อยอดขาย ผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ ผลตอบแทนต่อส่วนของเจ้าของ

ในการศึกษาครั้งนี้การแสวงหากำไร จะศึกษาจากประเด็นเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจ เป็นผลตอบแทนการลงทุน และทำกำไรในจุดที่เหมาะสม

2) ส่วนแบ่งการตลาด

ความสำเร็จของการจัดการด้านการตลาด คือ ความเติบโตของยอดขายหรือส่วนแบ่งการตลาด การบริหารการตลาดที่ประสบความสำเร็จต้องมีกลยุทธ์ด้านการจัดการที่ดีด้านผลิตภัณฑ์ (Product) คือ ตัวสินค้า การบริการ ตราหรือ ยี่ห้อ การรับคืนและคุณภาพด้านราคา (Price) ราคาพื้นฐาน การให้ส่วนลดระยะเวลาการให้สินเชื่อ ค่าขนส่ง ค่าเก็บรักษาสินค้า การส่งเสริมการจำหน่าย (Promotion) ประกอบด้วยพนักงานขาย การส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์ และด้านช่องทางการจำหน่าย (Place) คือ สถานที่ตั้งสิ่งอำนวยความสะดวกในการขนส่ง การควบคุมสินค้าคงเหลือและระบบการจัดเก็บสินค้า (อัจฉรา จันทร์ฉาย, 2548, หน้า 27)

ในขณะที่สุษม ศุภนิตย์ (2544, หน้า 61) อธิบายว่า ส่วนแบ่งการตลาด หมายถึง ปริมาณการบริโภคสินค้า/บริการ เสียงหรือความต้องการของผู้บริโภค จึงมีความหมาย และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อธุรกิจ ดังนั้นจึงเกิดแนวคิดและนโยบายคุ้มครองประโยชน์ผู้บริโภคในทุกรูปแบบ ในการประกอบกิจการไม่ว่าจะเป็นนโยบายรับเรื่องราวร้องเรียน การรับคืนสินค้าและการจัดเครือข่ายองค์กรภาคธุรกิจที่จะรับเรื่องราวร้องเรียน และ เผยแพร่ข้อมูลให้แก่ผู้บริโภครวมทั้งเป็นแกนกลางในการประสานให้ผู้เสียหาย และ ธุรกิจที่เป็นคู่กรณีได้เจราจากัน เพื่อหาข้อยุติข้อพิพาทได้ในระดับหนึ่ง

ภาระหน้าที่ด้านการตลาดมุ่งเน้นไปที่สินค้า และบริการที่มีอยู่ในตลาดเดิม การถอดถอนสินค้าและบริการในตลาดที่ล้าสมัยไปแล้ว สินค้าและบริการใหม่สำหรับตลาดเดิม การเปิดตลาดใหม่ ตัวแทนจำหน่ายสินค้าและบริการ มาตรฐานการบริการและ ผลงานมาตรฐานการให้สินเชื่อกับลูกค้าและยอดลูกหนี้ (Drucker, 2002, p. 32) การดำเนินธุรกิจต้องมองไปที่ลูกค้า (Customer perspective) โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญใน การรักษาลูกค้าเก่า การเพิ่มลูกค้ารายใหม่ การสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า (Kaplan & Norton, 1996, p. 67) ต้องเข้าใจว่าลูกค้าต้องการอะไร ต้องบริการให้ครบวงจร มีทุกที่ ทุกเวลา เช่น บริการส่งสินค้าถึงไหน ตอบข้อมูลและแก้ไขปัญหาได้ตลอด 24 ชั่วโมง เป็นต้น การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ มีความสำคัญต่อการประกอบธุรกิจ คือ การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ในสินค้าหรือบริการ การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้กับตลาด พฤติกรรมของผู้บริโภค ค่านิยมของผู้บริโภค และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้กับทักษะและกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นต่อการประกอบธุรกิจในการผลิตสินค้า และบริการตลอดจนการจัดจำหน่าย ในตลาด (Drucker, 2001, p. 35) ความเป็นผู้นำในการนำเสนอผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ คือ ความสามารถขององค์กรธุรกิจ (สงบ พรรณรักษา, 2531, หน้า 25) การออกแบบ ผลิตกัณฑ์ใหม่ ให้มีขนาดที่หลากหลาย เป็นผู้นำในการผลิตก่อนใคร บริการข่าวสารด้วยความรวดเร็ว พร้อมดูแลและซ่อมบำรุงไม่ทอดทิ้ง (ชูศักดิ์ เดชเกรียงไกร, นิทัศน์ คณะวรรณ และธีรพล แซ่ตั้ง, 2548, หน้า 52)

ในการศึกษาครั้งนี้ ส่วนแบ่งการตลาด จะศึกษาจากประเด็น เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคธุรกิจเพื่อร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนในการจัดการท่องเที่ยวแบบสร้างสรรค์

2.2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบธุรกิจ

ความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นความรับผิดชอบต่อการอยู่รอดของสังคม การประกอบธุรกิจเป็นส่วนหนึ่งในสังคมและเศรษฐกิจ การประกอบธุรกิจต้องหันมาสนใจความรับผิดชอบต่อสังคม ให้ความสำคัญกับผู้บริโภค ต้องให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม (Drucker, 2002, p. 37) ผู้ประกอบธุรกิจต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำที่มีผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เป็นนัยว่าความเสียหายต่อประชาชน และสังคมควรได้รับการแก้ไขให้ถูกต้องเท่าที่จะเป็นไปได้โดยผู้ประกอบธุรกิจต้องยอมสละผลกำไรเพื่อประโยชน์ของสังคม (Post, Lawrence, & Weber, 2005, p. 58) นอกจากนี้องค์กรธุรกิจเป็นสมาชิกหน่วยหนึ่งในสังคม จึงต้องดำเนินการต่าง ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับและจริยธรรมของสังคม (สงบ พรรณรักษา, 2531, หนา 9) การประกอบธุรกิจต้องให้ความเป็นธรรมกับลูกค้ากับสังคม ต้อง รับผิดชอบต่อสินค้าที่ตนผลิต ต้องรับผิดชอบต่อสหภาพแวดล้อม ต้องช่วยกันพัฒนาสังคมและชีวิตความเป็นอยู่ไม่ทำในสิ่งที่ผิดกฎหมายศีลธรรม จารีตประเพณีอันดีงามของสังคมนั้น (กรองแก้ว อยู่สุข และพิมพา ศรายุทธ, 2531, หน้า 4) หลักเศรษฐศาสตร์ประการหนึ่ง ที่นักเศรษฐศาสตร์ยังคงกล่าวถึงตั้งแต่ 200ปีที่แล้วมาจนถึงปัจจุบัน คือ กิจกรรมทางธุรกิจทุกชนิดในระบบเศรษฐกิจ ล้วนต้องการทรัพยากร ทั้งที่ดิน แรงงาน และเงินทุน ซึ่งผู้ประกอบการต้องสรรหา ต้องรักษาและต้องวางแผนใช้งานให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Drucker, 2002, p. 35) มีการให้ค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เหมาะสมแก่พนักงานตลอดจนมีมาตรการป้องกันความปลอดภัยในการทำงานและดูแลรักษา เมื่อเจ็บป่วยหรือประสบอุบัติเหตุ (แตงอ่อน มั่นใจตน และวิสุทธิ์ วชิรขจร, 2540, หน้า 101)

ธุรกิจเป็นระบบย่อยที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ถ้าสังคมล่มสลาย ธุรกิจก็ไม่สามารถดำเนินงานอยู่ได้และในทางกลับกัน ถ้าธุรกิจส่วนใหญ่ประสบปัญหาในการดำเนินงาน จนต้องปิดตัวลงหรือลดกำลังในการดำเนินงานก็จะส่งผลต่อการจ้างงาน ความกินดีอยู่ดีและคุณภาพชีวิตของสมาชิกในสังคมเช่นกัน จึงกล่าวได้ว่าทั้งธุรกิจ และสังคมต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน โดยธุรกิจต้องใช้ทรัพยากรการดำเนินงานจากสังคม ทั้งที่ดิน แรงงาน ความรู้และทรัพยากรต่าง ๆ ธุรกิจต้องขายสินค้าหรือบริการแก่สังคม จึงเป็นหน้าที่ของธุรกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคม (ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์, 2548, หน้า14) องค์กรทางธุรกิจต้องรับผิดชอบต่อสังคม โดยการผลิตสินค้าและบริการอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะและสิ่งแวดล้อม (แตงอ่อน มั่นใจตน และสุรสิทธิ์ วชิรขจร, 2540, หน้า 26) การช่วยเหลือสังคมของบริษัท กระทำได้หลายช่องทาง เช่น สนับสนุนทางการเงินให้รณรงค์เพื่อยกเลิกการใช้สัตว์ไปทดสอบ เครื่องสำอาง การบริจาคเงินจากเปอร์เซ็นต์การขาย เพื่อกิจการสาธารณกุศล การสนับสนุนเงินเพื่อฟื้นฟูสุขภาพอนามัย ความปลอดภัย สิ่งแวดล้อม การสนับสนุนให้พนักงานไปเป็นอาสาสมัครเพื่อพัฒนาชุมชนและการกำหนดรูปแบบหรือวางแผนธุรกิจโดยจัดสรรงบประมาณ เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น เป็นต้น (Kotler & Lee, 2005, p. 22) ยังมีมุมมองอีกมุมหนึ่ง คือ มุมมองของผู้ถือหุ้นที่มองว่าการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ทำให้ผลตอบแทนที่ตนจะได้รับลดน้อยลงและยังพบว่า องค์กรธุรกิจบางแห่ง

แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อหวังผลทางการตลาด เช่น มอบเงินให้สาธารณกุศลไป 75 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แต่ใช้งบโฆษณาถึง 100 ล้านดอลลาร์ สหรัฐฯ (พสุ เดชะรินทร์, 2546, หน้า 100)

นักธุรกิจเป็นสมาชิกของสังคม สังคมเป็นฐานการประกอบธุรกิจของตน การเปลี่ยนแปลงของสังคมย่อมกระทบต่อธุรกิจ นักธุรกิจจึงควรถือเป็นความรับผิดชอบในอันที่จะมีส่วนร่วมสร้างสรรค์สังคมให้เจริญก้าวหน้า เช่น พึงละเว้นการประกอบธุรกิจที่ทำให้สังคมเสื่อมทั้งด้านจิตใจ ศีลธรรม พึงละเว้นการประกอบธุรกิจที่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ตัดไม้ทำลายป่า การทำไร่เลื่อนลอย การค้าสัตว์ และของป่า การรุกล้ำทางน้ำหรือที่สาธารณะ พึงดูแลเอาใจใส่การประกอบกิจการของตน ป้องกันมิให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม พึงให้ความเคารพต่อสิทธิทางปัญญาของผู้อื่น ไม่ลอกเลียนความคิดของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต พึงให้ความร่วมมือกับทุกฝ่ายในชุมชนเพื่อการสร้างสรรค์สังคม โดยการสละเวลา กำลังกาย กำลังทรัพย์ ตามความเหมาะสมของตน พึงให้ความสนใจในการสร้างงานในชุมชนให้สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชนนั้น (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2542, หน้า 103) ความรับผิดชอบทางสังคมในทางธุรกิจรวมถึงข้อผูกพันที่องค์การจะต้องทำให้เกิดผลกระทบในทางบวกต่อผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ให้มากที่สุด (ผู้มีส่วนได้เสียได้แก่ลูกค้า เจ้าของกิจการ พนักงาน ชุมชน ผู้จำหน่าย และรัฐบาล) และจะต้องให้ผลกระทบทางลบมีน้อยที่สุด ซึ่งองค์ประกอบของความรับผิดชอบต่อสังคม คือ การปฏิบัติตามกฎหมาย การปฏิบัติตามหลักจริยธรรม ความรับชอบทางเศรษฐกิจ และการคืนกำไรสู่สังคม (นภาพร ขันธนภา และศานิต ด่านศมสถิต, 2547, หน้า 60-61)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549ข) บทที่ 4 ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน ข้อ 4.2 กล่าวโดยสรุปว่า ภาคเอกชนดำเนินงาน โดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม และสภาพแวดล้อมของประเทศมากขึ้น รวมทั้งการต้องร่วมมือกับภาครัฐ เช่น

1) ร่วมมือกับภาครัฐในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และผลักดันไปสู่การปฏิบัติ

2) ลงทุนในธุรกิจสหกรณ์และวิสาหกิจชุมชน และร่วมดำเนินงานกับภาครัฐในการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ

3) ส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจและบุคลากร โดยการสนับสนุนการวิจัย พัฒนา และนวัตกรรม รวมทั้งการปรับปรุงกระบวนการผลิตและการดำเนินงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและขีดความสามารถในการแข่งขัน รวมทั้งต้องให้ความสำคัญกับการลดการสิ้นเปลืองด้านพลังงาน

ตารางที่ 2.3 สรุปแนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว

แนวความคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว	
การแสวงหากำไร	- เพื่อความอยู่รอดของธุรกิจ - เป็นผลตอบแทนการลงทุน
ส่วนแบ่งการตลาด	- เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค - การสร้างเครือข่ายองค์กรภาคธุรกิจ เพื่อรับเรื่องร้องเรียน การรับคืนสินค้าและเป็นสื่อกลางในการประสานให้คู่กรณีได้เจรจากัน

ตารางที่ 2.4 สรุปแนวความคิดเกี่ยวกับรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว

แนวความคิดเกี่ยวกับรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว	
การปฏิบัติตามกฎหมาย	- เพื่อให้ธุรกิจโปร่งใส - สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล - รับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสีย
การปฏิบัติตามหลักจริยธรรม	- ความพึงพอใจของลูกค้า - คุณภาพขององค์การ - ความศรัทธาของสาธารณชน

2.3 บทบาทของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ภาคชุมชน หมายถึง คนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในแถบอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชนตามเส้นทางเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบนนี้จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในการช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ในระยะยาว นอกจากนั้นยังช่วยสร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนในการจัดการการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับต้นทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมกันนั้นยังเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดจากการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันภายใต้ความคิดเห็นและความเห็นพ้องต้องกันของคนในชุมชนนั้นๆ นอกจากนี้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังช่วยให้คนในชุมชนได้มีโอกาสประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการร่วมกันจัดการและส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่นนำไปโฆษณาประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการจ้างงานภายในชุมชน การซื้อสินค้าจากชุมชนเพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดการสร้างรายได้และผลประโยชน์กระจายสู่คนในชุมชนมากขึ้น

2.3.1 แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชน

1) ความหมายของการมีส่วรร่วม

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนซึ่งหมายรวมถึงบุคคล กลุ่ม และองค์กร มีส่วนร่วมในงานพัฒนา การจัดการป่า และทรัพยากรทุกขั้นตอน อาทิ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น และการชี้ประเด็นปัญหา การกำหนดนโยบาย การวางแผน การจัดการได้รับผลประโยชน์การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การติดตามประเมินผล และแก้ไขปัญหา อุปสรรค การส่วนร่วม (Participation) มีนัยลึกลงไปถึงการเป็นส่วนหนึ่งต้องคิดว่าจะช่วยกันทำอย่างไรต่างกับการกระทำร่วมกัน (Interaction) ซึ่งเป็นแต่การสื่อสารพูดคุยหรือทำอะไรสักอย่างร่วมกัน (การมีส่วนร่วม , 2549 ออนไลน์)

สุนันทา อำไพเจนเจริญ (2547, หน้า 11-12) อธิบายการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการกระทำที่ประชาชนสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการเปลี่ยนแปลง

เพื่อตัวประชาชนเองโดยให้ประชาชนได้มีส่วนในการตัดสินใจเพื่อตนเองและมีส่วนดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ปรารถนาหรือตั้งใจไว้ ทั้งนี้ต้องมิใช่การกำหนดกรอบความคิดจากบุคคลภายนอก

การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการซึ่งประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนต่าง ๆ ของกิจกรรมของสังคมและประชาชนที่เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามบางอย่างส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ความสามารถ แรงงานตลอดจนทรัพยากรของตนต่อกิจกรรมนั้น ๆ ในการแสดงความคิดเห็นตัดสินใจกำหนดนโยบาย กำหนดเป้าหมายและแผนงาน ดำเนินการในกระบวนการจัดการ และร่วมหนุนช่วยทรัพยากรบริหารและการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม มีเหตุผล 3 ประการ คือ 1) มีจุดร่วมในอุดมการณ์เดียวกัน (Common ideology) 2) มีจุดร่วมในผลประโยชน์ (Common interest) 3) ยึดติดตัวบุคคล (Personality) (สุนันทา อำไพเจนเจริญ, 2547 หน้า 12)

2) ความหมายของการมีส่วรร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหาเป็นผู้นำทุกอย่าง ซึ่งไม่ใช่การกำหนดภายนอกแล้วให้ประชาชนเข้าร่วมต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดเอง โดยแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา จัดลำดับความสำคัญของปัญหาร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุ ที่มาของปัญหาร่วมในการเลือกวิธีการ การวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหาร่วมในการดำเนินงานตามแผน การเข้าร่วมในการประเมินผลวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดผลสำเร็จ และหมายถึง การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้น มีพลังของประชาชนในการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมจัดทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น และเป็นการปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ (สุพัฒน์ สมจิตรสกุล, 2549, ออนไลน์)

การมีส่วนร่วมของประชาชน (People's Participation) หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน ผู้เป็นเป้าหมายของการพัฒนาเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการ การประเมินโครงการ จนเสร็จสิ้นโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์ให้ชาวบ้านได้เรียนรูทั้งเรื่องที่ทำและการทำงานร่วมกัน ซึ่งหากสมประสงค์แล้วก็จะทำให้คนเกิดการพัฒนาได้ (เดโช แสนภักดี, 2546, หน้า 18)

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนได้เข้ามามีโอกาสร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดขึ้น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง (เดโช แสนภักดี, 2546, หน้า 18)

การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง กระบวนการที่ชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วนในการตัดสินใจการดำเนินการ การร่วมรับผลประโยชน์ และการประเมินผล (Cohen and Uphoff, 1980; มาลินี หาญยุทธ, 2551, หน้า 8-9)

โดยสรุป ในแง่ความหมายของการมีส่วนร่วมในทรรศนะของคณะผู้วิจัย หมายถึง กระบวนการของการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่เริ่มจนสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การค้นหาปัญหาในชุมชน การจัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา การวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา การวางแผนแก้ไขปัญหา และการสรุปบทเรียนซึ่งจะทำให้ประชาชนในชุมชนได้มีสวนร่วมในกระบวนการพัฒนา และจะมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

2.3.2 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของชุมชน

การทำงานแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับบุคคล และองค์กรหลายประเภทตามลักษณะงาน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ผู้ร่วมงานทุกฝ่ายต้องมีอุดมการณ์ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และมีผลประโยชน์ร่วมกัน (ศิราภรณ์ ภิญโญชูโต, 2549 หน้า 36; การมีส่วนร่วม, 2549, ออนไลน์)

การมีส่วนร่วมประกอบด้วย (เดโช แสนภักดี, 2546, หน้า 30-31)

1) การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน จะเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้ร่วมกันเรียนรู้สภาพของชุมชน การดำเนินชีวิต ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำงาน และร่วมกันค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยจะมีการรวมกลุ่มอภิปรายและแสดงความคิดเห็น เพื่อการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน และทรัพยากรที่จะต้องใช้

3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา โดยการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ แรงงาน เงินทุน หรือเข้าร่วมบริหารงาน การใช้ทรัพยากร การประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคลและสังคม

การมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ได้แก่ การตัดสินใจในช่วงของกิจกรรม และช่วงดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการลงมือทำเอง ได้แก่ การสนับสนุนทรัพยากรการร่วมบริหาร ร่วมลงแรง และร่วมใจการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ทั้งประโยชน์ทางใจและทางวัตถุการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ได้แก่ การตรวจสอบควบคุมการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด (เดโช แสนภักดี, 2546, หน้า 32-33)

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท เพื่อให้เกิดความสำเร็จได้นั้น ควรประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) โดยในกระบวนการนี้ ประการแรกสุดที่จะต้องทำคือ การจัดลำดับของความสำคัญต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อยๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้นการตัดสินใจช่วงการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ดำเนินการ (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินการตามโครงการนี้เพื่อตอบคำถามว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและโดยวิธีใด เช่น ช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงาน การประสานงาน และการของความช่วยเหลือ เป็นต้น การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (Benefit) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นั้นนอกจากความสำคัญของประโยชน์ในเชิงปริมาณและในเชิงคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้ รวมทั้ง ผลประโยชน์ที่เป็นทางบวกและผลที่เกิดในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการการมีส่วนร่วม ประเมินผล (Evaluation) เป็นการควบคุม และตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด

ความสัมพันธ์ของขั้นตอนการมีส่วนร่วม โดยเริ่มจาก

1) การคิดและตัดสินใจวางแผน ซึ่งในทรรศนะของคณะผู้วิจัยเห็นว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญ เนื่องจากจะชี้ให้เห็นถึงการตัดสินใจ โดยการพิจารณาว่าอะไรคือปัญหาของชุมชนและมีความต้องการที่จะแก้ไข ซึ่งจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม ในขั้นตอนต่อมาคือ การมีดำเนินการ

2) เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน ในเรื่องของการดำเนินการก็ดี ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ว่า จะเป็นปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือปัจจัยสิ่งแวดล้อมของชุมชนประชาชนที่อยู่ในชุมชนจะเป็นผู้ที่รู้ หรือตระหนักในปัจจัยเหล่านั้นดี ซึ่งถ้าประชาชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ การดำเนินการต่าง ๆ ก็จะสอดคล้องกับปัจจัยต่าง ๆ หรือข้อจำกัดของชุมชน ประชาชนก็จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการรับผลประโยชน์จากโครงการ

3) พร้อมทั้งมีการติดตามประเมินผล

4) ให้โครงการประสบความสำเร็จในที่ชุดหรือหากมีปัญหา อุปสรรคก็จะมีการรวบรวมข้อมูลย้อนกลับในขั้นตัดสินใจ หรือดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาต่อไป

2.3.3 รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน

รูปแบบของการมีส่วนร่วม ดังนี้ การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกัน ฝ่ายหนึ่งรู้สึกด้อยอำนาจกว่า หรือมีทรัพยากรหรือความรู้ด้อยกว่า เป็นต้น การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial participation) รัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายลงมาว่าต้องการอะไร โดยที่รัฐไม่รู้ความต้องการของชาวบ้าน ดังนั้นการมีส่วนร่วมก็เพียงแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนเท่านั้น การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่การกำหนดปัญหา ความต้องการ การตัดสินใจในแนวทางการแก้ปัญหาและความเท่าเทียมกันของทุกฝ่าย (ชุดวิชาการวิจัยชุมชน, 2545, หน้า 115)

สุนันทา อำไพเจนเจริญ, 2547, หน้า 11) ได้อธิกบายรูปแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น 9 รูปแบบ ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมประชุม

2. การมีส่วนร่วมออกเงิน

3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ

4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ

5. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน

6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริจาค

7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม

8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงานหรือเป็นลูกจ้าง

9. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

การมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบหนึ่งจากแนวคิดที่ประชาชนหรือคนที่อยู่ในสังคมได้พัฒนาความคิด สติปัญญา ความรู้ความสามารถโดยแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและสังคม ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นแนวทางการพัฒนาแบบใหม่ โดยใช้หลักการพัฒนามาจากลู่บนเป็นปัจจัยสำคัญ โดยประชาชนจะต้องมีพื้นฐานองค์กรประชาชนที่สามารถเป็น

ตัวแทนในการเจรจาต่อรองกับกลุ่มผลประโยชน์และบุคคลอื่น ๆ ได้ ประชาชนต้องมีอิสระในความคิดริเริ่มและการตัดสินใจในระดับท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาและกำหนดกิจกรรมของตนเอง (ศิราภรณ์ ภิญโญชุโต, 2549, หน้า 38; การมีส่วนร่วม. 2549. ออนไลน์)

ประเภทของการมีส่วนร่วม (สุพัฒน์ สมจิตรสกุล, 2549, ออนไลน์)

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในกระบวนการของการตัดสินใจประการแรกที่จะต้องกระทำคือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบาย และประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงาน โครงการจะได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการไต้บ้างและจะทำประโยชน์ได้ด้วยวิธีใดบ้าง

3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นั้น นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้ว จะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้ รวมทั้งผลที่เป็นผลประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญจะต้องสังเกตก็คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนานั้น ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน กระบวนการมีส่วนร่วมนั้นมีหลายระดับ ตั้งแต่การถกเถียงแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การค้นหาปัญหา การวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน การวางแผนร่วมกันโดยชาวบ้านเพื่อชาวบ้าน การปฏิบัติตามแผนมีการทำงานร่วมกันและการประเมินผลร่วมกัน กระบวนการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนการพัฒนาซึ่งเป็นการวัดเชิงคุณภาพแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน (สุพัฒน์ สมจิตรสกุล, 2549, ออนไลน์)

1) การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

2) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

3) การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงานหรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงาน และการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4) การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนา หรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

5) การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมิน ว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปแล้วนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย เป็นการประเมินผลการหน้าเป็นระยะ ๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอด

ในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา การตัดสินใจ เป็นส่วนสำคัญที่จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้กระทำการตัดสินใจ ในการดำเนินกิจกรรมพัฒนา จึงจะถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพราะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของประชาชน องค์กร ชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถกำหนดความต้องการที่แท้จริงในการแก้ปัญหาของชุมชนด้วยตนเองได้

2.3.4 เทคนิคการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)

การปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ปรัชญา เวสสารัชช์ (2528, หน้า 5) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาว่าเป็นการที่ประชาชนเข้าเกี่ยวข้อง โดยการใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรบางอย่างส่วนตนในกิจกรรมซึ่งมุ่งสู่การพัฒนาของชุมชน และองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม มีดังนี้

1) มีประชาชนเข้าเกี่ยวข้องในกิจกรรมพัฒนา

2) ผู้เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามบางอย่างส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน หรือทรัพยากรบางอย่าง เช่น เงินทุน วัสดุในกิจกรรมการพัฒนา

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527, หน้า 183-185) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่าหมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and emotional involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น ทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย นอกจากความหมายข้างต้นนี้แล้ว ยังสรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้อีกนัยหนึ่งในรูปของสมการว่า

การมีส่วนร่วม = ความร่วมมือร่วมใจ + การประสานงาน + ความรับผิดชอบ

Participation = Cooperation + Coordination + Responsibility

โดยให้ความหมายของการร่วมมือร่วมใจว่า หมายถึง ความตั้งใจของบุคคลที่จะมาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

จุดมุ่งหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จุดมุ่งหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ต้องการให้เกิดขึ้นคือ

1) ทางเศรษฐกิจ (Economic) ประชาชนสามารถสร้างอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจได้ โดยอาศัยการร่วมมือกันซื้อ ร่วมมือกันขาย เพื่อให้ได้ของที่มีคุณภาพและมีความยุติธรรม

ทางด้านราคา เช่น การดำเนินงานในรูปของสหกรณ์หรือประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น ไม่เป็นหนี้สินใคร และไม่อพยพไปขายแรงงานในชุมชนอื่นๆ เป็นต้น

2) ทางสังคม (Social) การมีส่วนร่วมของชุมชนมากขึ้น ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง (Self confidence) เกิดความไว้วางใจตนเอง (Self reliance) มีความรับผิดชอบ (Responsibility) ต่อตนเองและผู้อื่น ช่วยเหลือตนเองได้ (Self help) ประชาชนสามารถระดมพลังความคิด พลังกาย พลังใจและความสามารถจัดการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้สำเร็จ

3) ทางการเมืองและการปกครอง (Politics and Government) การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนแต่ละคนนั้นเป็นการสร้างบุคลิกภาพ และจิตสำนึกของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งจะมุ่งไปสู่การปกครองตนเอง เช่น เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมมือบริหารงานของหมู่บ้านและตำบลในรูปของคณะกรรมการหมู่บ้าน สหภาพตำบล ที่ได้รับการคัดเลือกและเห็นความรับผิดชอบจากชาวบ้านให้กระทำหน้าที่เพื่อชุมชนของตนเอง ซึ่งในที่สุดแล้วต้องการให้เกิดลักษณะของการปกครองท้องถิ่น (Local government)

วัตถุประสงค์ของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ชุดวิชาวิจัยชุมชน (2545, หน้า239) การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีจุดประสงค์ ดังนี้

1) เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นแต่ละแห่งเข้ามาร่วมกันศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลตลอดจนประเด็นปัญหาเชิงพัฒนา และวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาของชุมชนของตนมิใช่รอคอยนักวิจัยและนักพัฒนาจากภายนอกมาดำเนินงานให้ตน

2) เพื่อให้ได้ข้อมูลความจริงที่เป็นจริง และแนวทางพัฒนาที่เหมาะสม หรือมีความพอดีกับสหภาพบริบทของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งนี้เพราะประชาชนในท้องถิ่นซึ่งสัมผัสกับบริบทของท้องถิ่นของตนเองมาตลอด ย่อมรู้จักสหภาพของท้องถิ่นของจนดีกว่าบุคคลภายนอก

3) เพื่อให้มีการขับเคลื่อน (Mobilization) มวลสมาชิกเข้าด้วยกัน เป็นกระบวนการของผู้มีความรับผิดชอบร่วมกัน เรียนรู้ไปด้วยกันและแก้ปัญหาไปด้วยกัน

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยในชุมชนที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเพื่อให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในทุกด้านของกระบวนการพัฒนา ซึ่งรวมทั้งการค้นหาปัญหา การเรียงลำดับของปัญหา การวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา การวางแผนแก้ไข และการสรุปบทเรียนของชุมชน โดยประชาชนในชุมชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้าน

เทคนิคการมีส่วนร่วมของประชาชน

พัชรี สิโรรส (2546) ได้กล่าวว่า เพื่อให้เห็นความแตกต่างในลักษณะการมีส่วนร่วม จึงแบ่งกลุ่มเทคนิคการมีส่วนร่วมออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1) เทคนิคการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลแก่ประชาชน เป็นกลุ่มเทคนิคที่เป็นการสื่อสารทางเดียวเพื่อให้ประชาชนรับทราบข้อมูล ประกอบด้วย 13 เทคนิค โดยจำแนกเรื่องสื่อประเภทต่าง ๆ สื่อเอกสาร เช่น การจัดทำเอกสาร ข้อเท็จจริง จดหมายข่าวและรายงานการศึกษา การจัดทำสื่อวีดีทัศน์ การจัดตั้งศูนย์ข้อมูล เทคนิคในกลุ่มนี้ยังรวมรูปแบบการสื่อสารกับประชาชน

ผ่านทางสื่อมวลชนรูปแบบต่าง ๆ เช่น วิทยุ การแถลงข่าว การสัมมนาวิชาการให้กับสื่อมวลชน รวมทั้ง การจัดทัศนศึกษา เทคนิคการนำเสนอ และการชี้แจงข้อมูลในการประชุมของทางการ

2) เทคนิคการมีส่วนร่วมที่เน้นการรับฟังความคิดเห็น ซึ่งประกอบด้วย 6 เทคนิค คือ 1) การสัมภาษณ์รายบุคคล 2) การสนทนากลุ่มย่อย 3) การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ 4) การสำรวจความคิดเห็น 5) สายด่วนสายตรง และ 6) ประชาพิจารณ์ หลายเทคนิคในกลุ่มนี้สามารถเป็นการสื่อสารสองทาง มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูล และความคิดเห็นได้ แต่จุดเน้นหรือวัตถุประสงค์หลักของเทคนิคอยู่ที่การได้ข้อมูลและความคิดเห็นของประชาชน เช่น ประชาพิจารณ์มีการตอบคำถามหรือข้อสงสัยได้ หากแต่หลักการจริง ๆ ของประชาพิจารณ์เป็นเทคนิคที่เป็นทางการในการรับฟังความคิดเห็นข้อห่วงกังวลของประชาชน การสัมภาษณ์รายบุคคลก็เช่นเดียวกัน ผู้สัมภาษณ์อาจมีการพูดคุยให้ข้อมูล แต่จุดมุ่งหมายอยู่ที่การรับฟังความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนการแสดงความคิดเห็นผ่านทางเว็บไซต์เป็นได้ทั้งการสื่อสารแบบทางเดียวและสองทางได้ ซึ่งการแสดงความคิดเห็นของประชาชนย่อมทำได้ดี เมื่อมีการรับรู้เกี่ยวกับประเด็นปัญหาหรือข้อมูลโครงการ

3) เทคนิคการมีส่วนร่วมแบบปรึกษาหารือ ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นการสื่อสารสองทาง มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นในเนื้อหาของเทคนิคอย่างชัดเจน ฉะนั้นเป็นกลุ่มเทคนิคการมีส่วนร่วมที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับค่อนข้างสูง ประกอบด้วย 5 เทคนิค การมีส่วนร่วม คือ 1) เวทีสาธารณะ 2) การพบปะแบบไม่เป็นทางการ 3) การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนแก่ชุมชน 4) การประชุมเชิงปฏิบัติการ และ 5) คณะที่ปรึกษา แต่ละเทคนิคมีลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น เวทีสาธารณะเหมาะสำหรับการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับคนจำนวนมาก ส่วนการพบปะแบบไม่เป็นทางการมีความเป็นกันเองและสามารถพูดคุยแบบเป็นส่วนตัว ขณะที่เทคนิคการมีส่วนร่วมแบบคณะที่ปรึกษา มีความเป็นทางการและจำกัดบุคคลเข้าร่วมเฉพาะตัว แทนที่ได้รับการแต่งตั้ง หากแต่มีความต่อเนื่องมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ ที่เป็นการจัดเป็นครั้งคราวการ แบ่งเทคนิคการมีส่วนร่วมดังกล่าวเพื่อประโยชน์ในการนำเสนอและสร้างความเข้าใจในความจริง ทั้ง 3 กลุ่มมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน การให้ข้อมูลแก่ประชาชนและการรับฟังความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการปรึกษาหารือ ในกระบวนการมีส่วนร่วมหนึ่งควรเป็นการผสมผสาน เทคนิคการมีส่วนร่วมทั้ง 3 กลุ่ม เพื่อทำให้การมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างกว้างขวาง และส่งผลให้การตัดสินใจรอบคอบขึ้น

คณะผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เพื่อเป็นฐานในการศึกษาวิจัย “บทบาทของภาครัฐต่อการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชนตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษา ประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง หลวงพระบาง)” โดยมีการดำเนินการร่วมกันของผู้นำชุมชน และประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการทำดำเนินการวิจัยโดย มีอยู่ 5 ขั้นตอน คือ

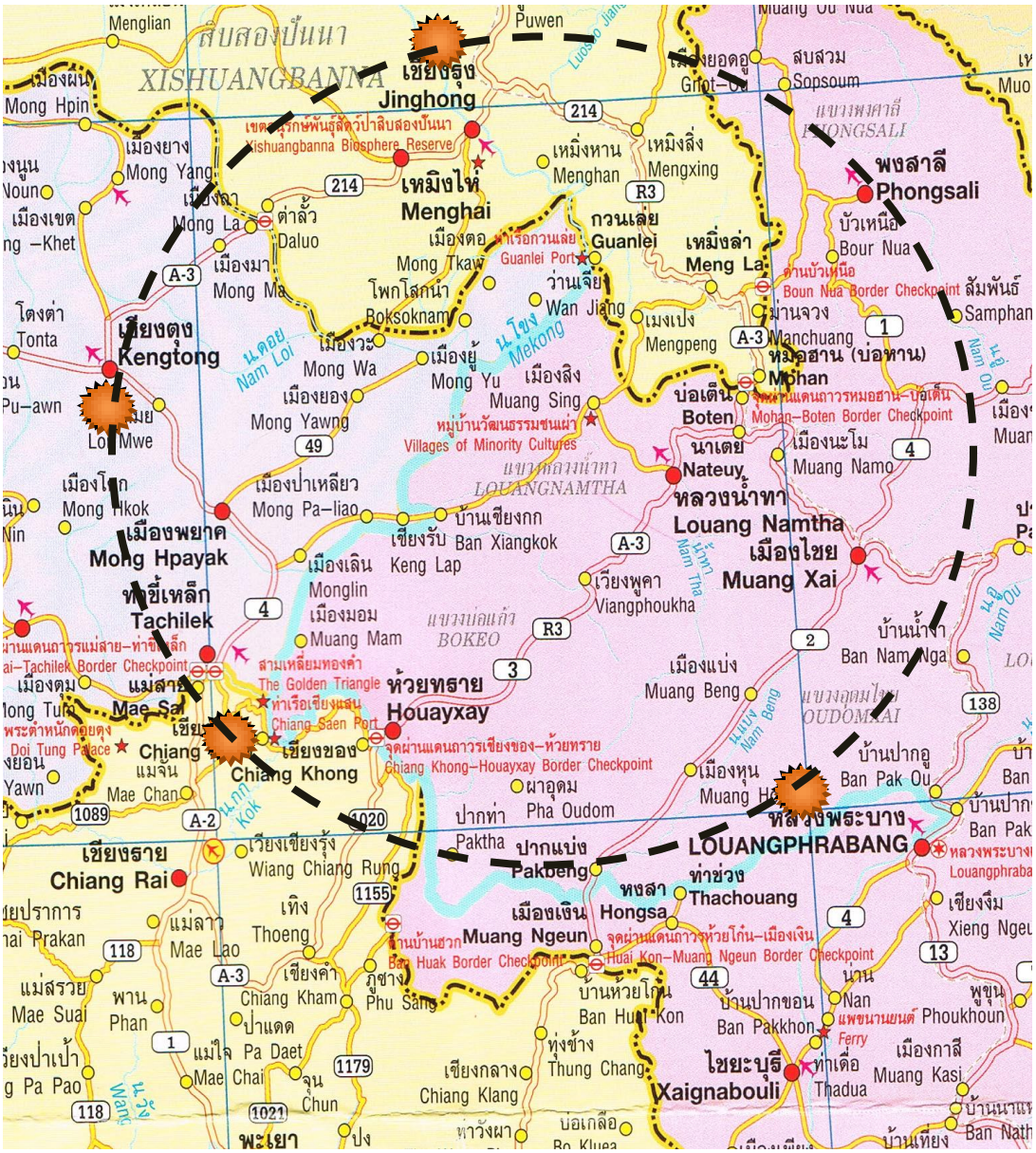
1) การค้นหาปัญหา
2) การจัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา
3) การวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา
4) การวางแผนแก้ไขปัญหา

5) การสรุปบทเรียน

เพื่อให้ได้รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวที่ดีและยั่งยืนต่อไป

ตอนที่ 3 เส้นทางเศรษฐกิจในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน

ในการศึกษาวิจัยโครงการนี้มีหน่วยวิเคราะห์ 4 เชียง คือ เชียงแสน (เชียงราย)/ประเทศไทย เชียงตุง/สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า เชียงรุ้ง/สาธารณรัฐประชาชนจีน และเชียงทอง/สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีรายละเอียดของเส้นทางเศรษฐกิจสรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 2.5 หน่วยวิเคราะห์

3.1 เชียงแสน (เชียงราย) ประเทศไทย

3.1.1 ลักษณะทางกายภาพ

อำเภอเชียงแสน เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดเชียงราย ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ มีซากโบราณสถานของเมืองเชียงแสนเก่าอยู่ในบริเวณตัวอำเภอ ปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวและท่าเรือขนส่งสินค้าที่สำคัญในภาคเหนือ นอกจากนี้เชียงแสนมีพื้นที่ซึ่งเรียกว่า สามเหลี่ยมทองคำ ในพื้นที่หมู่ที่ 1 บ้านสบรวก ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย อันเป็นบริเวณที่บรรจบกันของชายแดนสามประเทศ คือ ไทย ลาว และพม่า

ภาพที่ 2.6 แผนที่อำเภอเชียงแสน

3.1.2 ที่ตั้ง

อำเภอเชียงแสนตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

1) ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอแม่สาย รัฐฉาน (ประเทศพม่า) และแขวงบ่อแก้ว (ประเทศลาว)

2) ทิศตะวันออก ติดต่อกับแขวงบ่อแก้ว (ประเทศลาว) และอำเภอเชียงของ

3) ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเชียงของ อำเภอดอยหลวง และอำเภอแม่จัน

4) ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอแม่จันและอำเภอแม่สาย

3.1.3 ประวัติ

ในปี พ.ศ. 2413 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระเจ้าอินทวิชยานนท์ (พระเจ้านครเชียงใหม่) ได้ทรงส่งใบบอกข้อราชการไปยังกรุงเทพมหานครว่า มีชาวพม่า ไทลื้อ และไทเขินจากเมืองเชียงตุงประมาณ 300 ครอบครัวได้อพยพลงมาอยู่เมืองเชียงแสนและตั้งตนเป็นอิสระไม่ยอมอยู่ใต้การปกครองของสยามและล้านนา จึงแต่งคนไปว่ากล่าวให้ถอยออกจากเมือง ถ้าอยากจะอยู่ ให้อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของเมืองเชียงรายและนครเชียงใหม่ แต่ก็ไม่ได้ผล ไม่มีใครยอมออกไป

ในปี พ.ศ. 2417 พระเจ้านครเชียงใหม่จึงทรงเกณฑ์กำลัง 4,500 คน จากเมืองต่าง ๆ ยกทัพจากนครเชียงใหม่มาเมืองเชียงรายและ เมืองเชียงแสน ไล่ชนเหล่านั้นออกจากเมืองเชียงแสน จึงทำให้เชียงแสนกลายเป็นเมืองร้าง จนถึงปี พ.ศ. 2423 ได้ทรงให้เจ้าอินต๊ะ ราชโอรสในพระเจ้าบุญมาเมือง พระเจ้าผู้ครองนครลำพูนมาเป็นเจ้าเมือง (ราชวงศ์ทิพย์จักราธิวงศ์) องค์แรก และให้พระเจ้าผู้ครองนครลำพูนทรงเกณฑ์ราษฎรจากหลาย ๆ เมืองประมาณ 1,500 ครอบครัว ขึ้นมาตั้งรกราก "ปักซั้งตั้งถิ่น" อยู่ที่เมืองเชียงแสนจวบจนถึงปัจจุบัน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2442 ทางราชการได้ย้ายศูนย์การปกครองเมืองไปอยู่ที่ตำบลกาสา เรียกชื่อว่า อำเภอเชียงแสน ส่วนบริเวณเมืองเชียงแสนเดิมถูกยุบลงเป็น กิ่งอำเภอเชียงแสนหลวง ขึ้นกับอำเภอเชียงแสน และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น กิ่งอำเภอเชียงแสน ในปี พ.ศ. 2482 (โดยอำเภอเชียงแสนซึ่งตั้งอยู่ที่ตำบลกาสานั้นได้เปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอแม่จันแทน) จนกระทั่งได้รับการยกฐานะเป็น อำเภอเชียงแสน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา (ที่มา Wikipedia, 2556)

3.1.4 ประชากรและเขตการปกครอง

1) ประชากร

อำเภอเชียงแสน มีประชากร 50,388 คน (พ.ศ. 2552)

2) การปกครองส่วนภูมิภาค

อำเภอเชียงแสนแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 6 ตำบล 70 หมู่บ้าน

3) การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอเชียงแสนประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7 แห่ง ได้แก่

1) เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลเวียง

2) เทศบาลตำบลเวียง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเวียง (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน)

3) เทศบาลตำบลโยนก ครอบคลุมพื้นที่ตำบลโยนกทั้งตำบล

4) องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก ครอบคลุมพื้นที่ตำบลป่าสักทั้งตำบล

5) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซว ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบ้านแซวทั้งตำบล

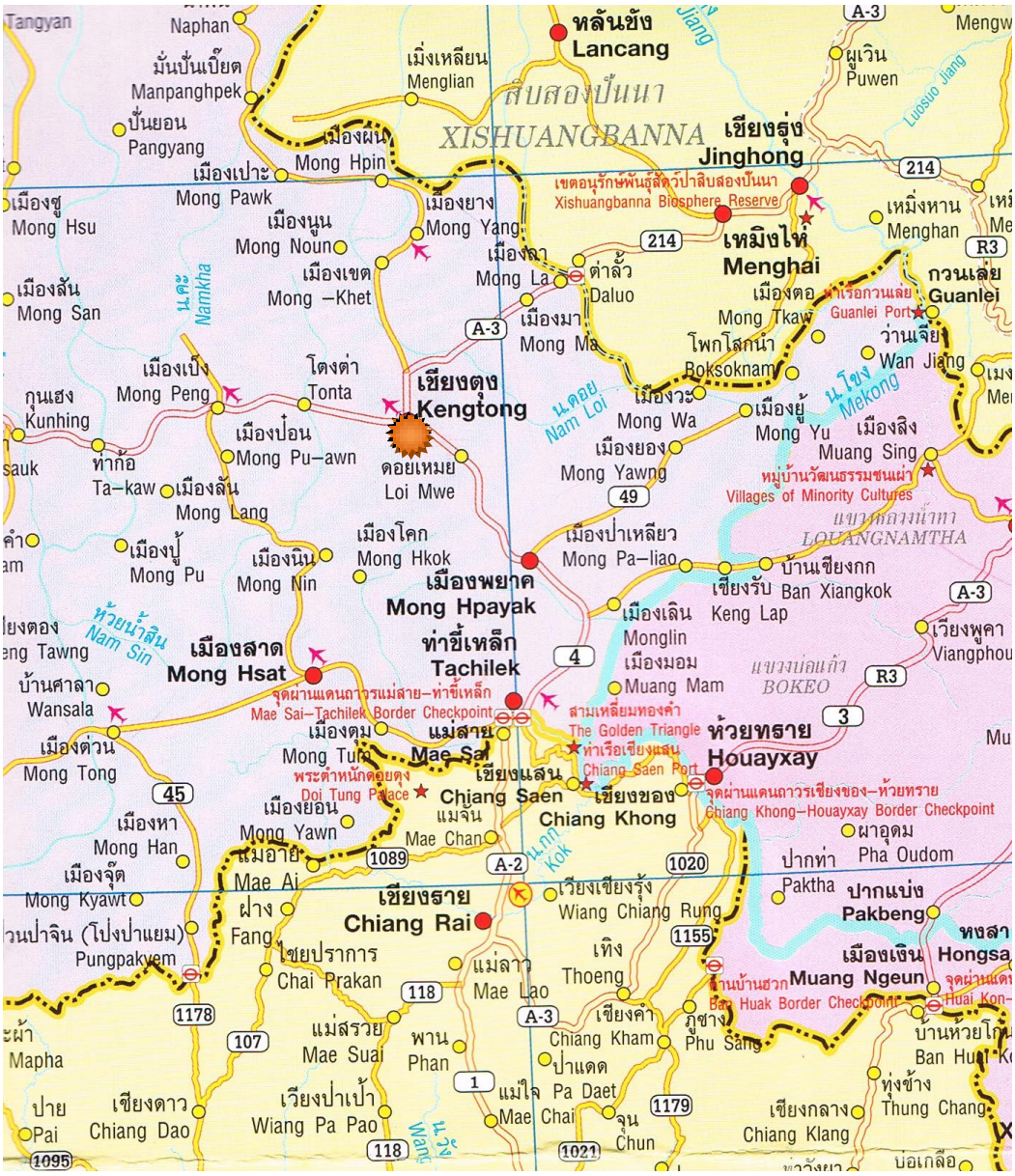
6) องค์การบริหารส่วนตำบลศรีดอนมูล ครอบคลุมพื้นที่ตำบลศรีดอนมูลทั้งตำบล

7) องค์การบริหารส่วนตำบลแม่เงิน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่เงินทั้งตำบล

3.2 เชียงตุง สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า

3.2.1 ลักษณะทางกายภาพ

เมืองเชียงตุง (พม่า: ကျိုင်းတုံမြို့) ตั้งอยู่ในรัฐฉานของประเทศพม่า เป็นเมืองของชาวไทเขิน และ ชาวไทใหญ่ ถือได้ว่า เป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองเทียบเท่า เมืองเชียงใหม่แห่งล้านนาไทย และเมืองเชียงรุ่งแห่งสิบสองปันนา โดยชาวไทใหญ่เรียกชื่อเมืองนี้ว่า เก็งตุ๋ง (Keng tung) ในอดีต เชียงตุงเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางการค้าเชื่อมต่อระหว่างสิบสองปันนากับล้านนา โดยมีพ่อค้าชาวจีนฮ่อเดินทางไปมาค้าขายในเส้นทางนี้

ภาพที่ 2.7 แผนที่เชียงตุง พม่า

3.2.2 ที่ตั้ง

เชียงตุง (Kyaing tong) เป็นจังหวัดหนึ่งในรัฐฉาน (Chan State) ของ พม่า ตั้งอยู่ทางตะวันออกของแม่น้ำสาละวิน ตั้งอยู่ละติจูดที่ 21 องศา 17 ลิปดา 48 ลิปดาเหนือ และ ลองติจูดที่ 99 องศา 40 ลิปดา ตะวันออก (21.2967n , 99.667e) ความสูงประมาณ 2,700 ฟุตเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง มีรูปร่างเป็นแอ่งกระทะมีภูเขาล้อมรอบ มีที่ราบน้อยมาก จุดที่สำคัญที่สุดก็คือ เวียงเชียงตุง แม้จะเป็นที่ราบ แต่ก็มีพื้นที่ตะปุ่มตะป่ำ

เชียงตุงมีประชากรหลากหลายชาติพันธุ์อาศัยอยู่ร่วมกัน ส่วนใหญ่จะเป็นชาวไทขึนหรือไทเขิน มีไทใหญ่ และ พม่า ลองลงมา ยังมีชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น อาข่า ปะด่อง ว้า ลาฮู ลีซอ ลัวะฯลฯ

3.2.3 ประวัติ

ประวัติเริ่มแรกของเมืองนั้นไม่ค่อยจะแน่ชัดมากเท่าไรนัก แต่มีตำนานเล่าขานกันว่า เคยเกิดน้ำท่วมใหญ่ท่วมเมือง ไม่มีที่จะไปเนื่องจากเป็นแอ่ง แต่ว่ามีฤาษีนามว่า **ตุงคฤาษี** แสดงอิทธิฤทธิ์ทำให้น้ำไหลออกไปอยู่ตรงกลางเมือง ทำให้เกิดเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ เรียกกันว่า **หนองตุง** อันเป็นที่มาของชื่อ **เชียงตุง** เป็นแว่นแคว้นที่เจริญรุ่งเรืองด้วยพระพุทธศาสนา และ วัฒนธรรม อุดมไปด้วยป่าไม้ และมีเจ้าฟ้าที่เข้มแข็งปกครอง จึงเฉลิมนามให้ใหม่ว่า **เขมรัฐตุงคบุรี**

พงศาวดารของเมืองได้กล่าวไว้ว่า เมื่อจุลศักราช 791 (พ.ศ. 1772) พญามังรายได้เสด็จประพาสป่า และทรงไล่กวางทองมาจนถึงเมืองเชียงตุง พระองค์ทรงเล็ง เห็นภูมิประเทศของเมืองเชียงตุง ก็พอพระทัยมาก จึงวินิจฉัยสั่งให้ข้าราชบริพารสลักรูปพรานจูงหมาพาไถแบกธนูไว้บนยอดดอยที่เห็นเมือง หลังจากนั้นพระองค์ก็เสด็จกลับมาเมืองเชียงรายแล้วทรงส่งกองทัพ มีแม่ทัพนามว่าขุนคงและขุนคลัง ให้มาชิงเมืองเชียงตุงจากชาวลัวะ แต่ก็ไม่สำเร็จ พระองค์จึงส่ง มังคุม และมังเคียนซึ่งเป็นชาว ลัวะที่อาศัยอยู่กับพระองค์มารบอีกครั้ง ปรากฏว่าได้ชัยชนะ พญามังรายจึงมอบให้มังคุม และมังเคียนปกครองเมืองเชียงตุง ภายหลังเมื่อ มังคุม มังเคียน สิ้นชีวิต พญามังรายจึงส่ง เจ้าน้ำท่วม ผู้เป็นราชบุตรไปปกครองเมืองเชียงตุงเมื่อ พ.ศ. 1786 เชียงตุงจึงเป็นเมือง "ลูกช้างหางเมือง" หรือ "เมืองลูกหลวง" ขึ้นกับอาณาจักรล้านนาตามหลักฐานทั้งหลาย ได้ระบุไว้ว่ามีเจ้าฟ้าปกครองอยู่ 33 พระองค์ พระองค์สุดท้ายคือ "เจ้ารัตนะก้อนแก้ว อินทร์แถลง "จากหนังสือ" ตำ นานมังราย เชียงใหม่ เชียงตุง" ซึ่งจารึกอยู่ในหนังสือใบลานของวัดอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เนื้อความของเอกสารดังกล่าวได้แบ่งออกเป็น 2 ตอนใหญ่ ๆ

ตอนแรกจากหน้าลานที่ 1 - 22 กล่าวถึงพญามังรายมหาราช จนกระทั่งถึงพระยาผายู ซึ่งอยู่เสวยราชย์ในเมืองนพบุรีศรีพิงไชย เชียงใหม่ (นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่) มีอายุยืนได้ 70 ปี ก็จุติตายไป พระยาผายูตาย ปีเปิกเล็ด ศักราชได้ 899

ตอนที่ 2 เริ่มตั้งแต่หน้าลานที่ 22 - 46 เริ่มตั้งแต่ พระยาลัวะจักรราช จนถึงตอนที่เจ้าหม่อมมหาวัง (เจ้าเมืองเชียงรุ้ง) สิ้นพระชนม์ เป็นการเท้าเป็นการย้อนราชนิกูรของ พญามังรายไปจนถึงเมืองในอาณาจักรล้านนา และ อาณาจักรรอบๆ

สิ่งที่น่าสนใจตอนหนึ่งในหนังสือเรื่องนี้ คือ การกล่าวถึงเมืองเชียงตุงในอดีต ซึ่งระบุว่า มังคุ่มครองเมืองได้ 17 ปี ก็สิ้นชีพ และ มังเคียนครองเมืองได้ 7 ปี ก็เสียชีวิต หลังจากนั้น เมือง

เชียงตุงจึงเป็นเมืองร้างเป็นเวลา10 ปี พญามังรายจึงส่งพระยานาถะมูไปครองเชียงตุงในปี จ.ศ. 833 (พ.ศ. 1814) หลังจากนั้นพระยานาถะมูจึงโปรดให้สร้าง เวียงเชียงเหล็ก ในปีต่อมา

ในปีต่อๆมาชาวลัวะ ได้ลุกลามเมืองและทดน้ำไปสู่เมืองเพื่อจะให้น้ำท่วมเมือง พระยานาถะมู เจ้าเมืองในขณะนั้น ได้สิ้นพระชนม์ ครองเมืองได้ 14 ปี พระยาน้ำท่วมกินเมืองแทนพ่อในปี ค.ศ. 845

1) เชียงตุงในช่วงที่เชียงใหม่มีอิทธิพล

ในปี จ.ศ. 891 พระยาผายู (พ.ศ. 1889-1898) กษัตริย์แห่งเมืองเชียงใหม่ ได้ส่งพระโอรสไปครองเมืองเชียงตุง คือ พระยาเจ็ดพันตู โหรของพระองค์ได้ทำนายไว้ว่า "เมืองเชียงตุงเป็นเมืองนามจันทร์ น้ำไหลจากทางทิศใต้ไปทิศเหนือ ผู้หญิงกินเมืองดี ถ้าผู้ชายกินเมืองให้เลี้ยงเจนเมือง 500 นา และสร้างเจดีย์เป็นชื่อเมืองจึงจะดี" ในการเสด็จไปครองเมืองเชียงตุงในครานั้น พระยาเจ็ดพันตูจึงทรงได้นำเอาช้างม้า คนพลติดตามไปเป็นจำนวนมาก รวมทั้งพระไตรปิฎกและพระสงฆ์ 4 รูป คือ พระมหาธัมมไตร จากวัดพระแก้วเชียงราย พระธัมมลังกา วัดหัวข่วง พระทสปัญโญ วัดพระกลาง พระมหาหงสาวดี วัดจอมทอง เมืองเชียงใหม่

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเมืองเชียงตุง และเชียงใหม่สมัยราชวงศ์มังราย จึงสามารถแบ่งได้ง่ายๆ ดังนี้ ในสมัยแรกเป็นแบบเครือญาติ และ ขุนนาง ในตอนกลาง ขุนนางปกครอง และยุคสุดท้ายราชวงศ์ก็ได้กลับมาปกครองอีกครั้ง

ในสมัยพญากือนา ถึงสมัยพญาแก้ว (พ.ศ. 1898-2068) ซึ่งเป็นช่วงที่พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมากในอาณาจักรล้านนา เป็นช่วงที่ตั้งกรุงศรีอยุธยาใหม่ๆ ความสัมพันธ์นั้นแน่นแฟ้นมากๆ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากเชียงใหม่สู่เชียงตุง ไปถึงเชียงรุ่ง จึงเป็นไปได้โดยง่าย แบ่งได้เป็น 2 ตอนใหญ่ๆ คือ ในสมัยพญากือนาพระสงฆ์นิกายรามัญวงศ์ (พม่า ผสม มอญ) จากวัดสวนดอก และ ในสมัยพระเจ้าติโลกราช นิกายสิงหล (สุโขทัย อยุธยา) จากวัดป่าแดง ได้ออกเดินทางไปเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้ชาวเมืองได้รู้ ไม่ใช่แต่ศาสนาอย่างเดียว วัฒนธรรม ตัวอักษร และ ภาษา ก็ออกไปเผยแพร่ด้วย ดังนั้นตัวเมืองของล้านนา และ ตัวเขียนของไทเขินจึงใกล้เคียงกันมาก

2) เจ้าฟ้าอินทร์แถลงเจ้าผู้ครองนครเชียงตุงองค์สุดท้าย

เชียงตุงในสมัยนี้ ทำให้เกิดเจ้าฟ้าที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของเชียงตุง พระนามว่า เจ้าฟ้ารัตนะก้อนแก้วอินแถลง หรือเจ้าอินแถลง ซึ่งอยู่ร่วมสมัยกับ รัชกาลที่ 5 ของไทย พระองค์ปกป้องเมืองเชียงตุงไม่ให้กลายเป็นเมืองอาณานิคมของจักรวรรดิอังกฤษ แต่หลังจากพระองค์สิ้นพระ ชนม์ เชียงตุงก็ตกไปอยู่ภายใต้อำนาจของอังกฤษ จนกระทั่งในสมัยช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลจอมพล แปลก พิบูลสงคราม ได้ส่งกำลังทหาร ภายใต้การนำของ พลตรีผิน ชุณหะวัณ (ต่อมาได้เลื่อนเป็นจอมพลผิน ชุณหะวัณ) เข้ายึดเมืองเชียงตุง และ เมืองพาน จากอังกฤษ ที่เคยเป็นของชาวสยาม โดยมีความช่วยเหลือ จากญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2485 โดยอ้างว่ามีประวัติศาสตร์ และ เชื่อชาติที่เหมือนกัน นอกจากนั้น กองทัพไทยยังเข้าไปโจมตีและปกครอง เมืองตองยี และ สิบสองปันนาอีกด้วย โดยมี ประเทศญี่ปุ่นช่วยให้บริเวณเมืองเชียงตุง และ เมืองพานมาร่วมเข้ากับประเทศไทย รวมทั้งหมดนี้ทำให้จัดตั้งเป็น สหรัฐไทยเดิม ในเวลาต่อมา

3) เชียงตุงเป็นจังหวัดหนึ่งของไทย

เมื่อไทยสามารถยึดเมืองเชียงตุงได้แล้วก็จัดให้เป็นจังหวัดหนึ่งของไทย มีชื่อว่า จังหวัด สหรัฐไทยเดิม และแต่งตั้งให้ พลตรีผิน ชุณหะวัณ ดำรงตำแหน่งเป็นข้าหลวงใหญ่ประจำจังหวัดสหรัฐไทยเดิม เพื่อควบคุมและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในเมืองเชียงตุง ในขณะเดียวกันทางรัฐบาลไทยก็ได้ทูลเชิญเจ้าเมืองเหล็กพรมลือ โอรสองค์ใหญ่ของเจ้าฟ้าก้อนแก้วอินแถลง พร้อมด้วยเจ้าแม่ปทุมเวทีที่ไปช่วยราชการและพำนักอยู่ที่ เมืองโหม่วหยั่ว ชายแดนพม่าติดกับประเทศอินเดีย ตามคำสั่งรัฐบาลอังกฤษ พร้อมด้วยเจ้าหญิงทิพวรรณ (ณ ลำปาง) ณ เชียงตุง และราชธิดา ให้กลับมาเป็นมิ่งขวัญของชาวเชียงตุง โดยมีเจ้านายชั้นผู้ใหญ่ พร้อมด้วยคณะสงฆ์ เสนาอามาตย์ นายแคว้น นายแขวง และพ่อเมืองต่างๆ ในเขตเชียงตุงได้พร้อมใจกันจัดพิธีทำขวัญขึ้นที่ คุ้มหลวงแล้วสถาปนาพระองค์เป็น “เจ้าฟ้าสิริสุวรรณราชยสพรมหลือ” ปกครองเมืองเชียงตุงเป็นองค์ที่ 40

4) ไทยเสียเชียงตุง

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ.2485) สิ้นสุดลง รัฐบาลไทยต้องมอบเชียงตุงให้แก่ สหประชาชาติ (UN) อังกฤษได้เข้ามามีบทบาทต่อพม่าและเชียงตุงอีกครั้งหนึ่ง ขณะนั้นเจ้าฟ้าพรหมลือ ตัดสินพระทัยเข้ามาพำนักที่เมืองเชียงใหม่พร้อมด้วยครอบครัว โดยมี เจ้าฟ้าองค์สุดท้าย คือ เจ้าฟ้าชายโหล่ง ปกครองเมืองเชียงตุงสืบมาเป็นองค์ที่ 41 นับว่าไทยเราได้ปกครองเมืองเชียงตุงนานเพียงแค่ 3 ปีเท่านั้น ก็ต้องสูญเสียเมืองเชียงตุงไปอย่างน่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง

5) สัญญาปางหลวง

ประชาชน ชาวพม่าซึ่งมีหลายเชื้อชาติหลายเผ่าพันธุ์ ได้รวมตัวกันต่อต้านการปกครองของอังกฤษ ได้รวมตัวกันเป็นหนึ่งเดียวเพื่อขับไล่อังกฤษออกไปให้พ้นจากประเทศพม่า โดยรัฐบาลพม่าในขณะนั้นได้เรียนเชิญผู้นำชนกลุ่มน้อยต่างๆมาเซ็นสัญญา มอบเมืองทุกเมือง ที่ตนปกครองอยู่ให้พม่า เมืองเชียงตุงโดย เจ้าฟ้าชายโหล่ง ได้เซ็นมอบเมืองเชียงตุง ให้แก่พม่า เหมือนกับผู้นำชนกลุ่มน้อยอื่นๆ เมื่อประมาณ 50 ปีที่แล้ว โดยในสนธิสัญญาปางหลวงระบุว่า เมื่อขับไล่อังกฤษออกจากพม่าได้แล้ว จะแบ่งเขตปกครองเป็นรัฐๆ โดยให้ผู้นำชนเผ่าต่างๆ เป็นผู้นำรัฐที่ตั้งขึ้นใหม่ รวมทั้งรัฐเชียงตุงด้วย แต่เมื่อภาระกิจการขับไล่ อังกฤษพ้นจากประเทศพม่าแล้ว รัฐบาลพม่า ไม่ได้ปฏิบัติตามสนธิสัญญา ที่ตกลงกันไว้ ไม่เพียงเท่านั้นรัฐบาลพม่ายังพยายาม เข้าครอบงำชนกลุ่มน้อยต่างๆ หลากหลายวิธีแต่ก็ไม่สำเร็จ จึงทำให้ชนเผ่าต่างๆเรียกร้องหา สัญญาปางหลวงโดยการรวมตัวต่อต้านรัฐบาลพม่าจนถึงปัจจุบันนี้ เช่น รัฐกะเหรี่ยง รัฐมอญ รัฐไทใหญ่ หรือรัฐฉาน รัฐว้า เป็นต้น เมืองเชียงตุงจึงสิ้นสุดราชวงศ์ปกครองนับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

6) รัฐบาลพม่าเข้าปกครองเชียงตุงและปิดประเทศ

ประเทศพม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2493 เชียงตุงก็ถูกผนวกเข้าอยู่ภายใต้การปกครองของพม่า ต่อมาในปี พ.ศ. 2505 นายพลเนวิน ผู้นำของพม่าได้ทำการรัฐประหารและใช้ระบบการปกครองแบบสังคมนิยมในการปกครอง ประเทศ เชียงตุงซึ่งเคยมีเจ้าฟ้าปกครองมาโดยตลอดก็ต้องสิ้นสุดลง และนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506 เชียงตุงก็ถูกสั่งปิดประเทศไปพร้อมกับพม่า ซึ่งเกิดจากปัญหาการเมืองการปกครองภายในประเทศ

3.2.4 ประชากรและเขตการปกครอง

แขวงตองยี ประกอบด้วย เมืองตองยี เมืองฉ่วยหย่อง เมืองยองห้วย เมืองสอก เมืองน้ำป่าน เมืองหอปอง เมืองวานเย็น เมืองสี่แส่ง เมืองจำมกา เมืองสะกอย เมืองปาย เมืองฝ้าย ขุน เมืองปางลอง เมืองกะลอ เมืองส่า เมืองคำ เมืองฮายโว เมืองปางตะละ เมืองโมญีง เมืองล้อก จ๊อก เมืองบาถู เมืองชียงคำ เมืองลัง เมืองอังดอว์ เมืองก๊อกกุ

แขวงลอยแหลม ประกอบด้วย เมืองลอยแหลม(ดอยแหลม) เมืองปางหลวง เมืองป่อน เมืองน้ำจั่ง เมืองสิต เมืองนาย เมืองลางเคอ เมืองหมอกใหม่ เมืองนาบอน เมืองทา เมืองจ๊อด เมืองหาง เมืองปั่น เมืองท่าซาง เมืองท่าก้อ เมืองเชียงตอง เมืองเชียงลม เมืองคุนอิง เมืองสาง เมืองสู้ เมืองเกสี เมืองกึ๋ง

แขวงจ๊อกแม ประกอบด้วย เมืองจ๊อกแม เมืองหนองเขียว เมืองสีป้อ เมืองตุง เมืองน้ำสั่น เมืองน้ำตู้ เมืองโหลง เมืองมีด เมืองเกลอ เมืองเย็น

แขวงหมู่แจ้ ประกอบด้วย เมืองหมู่แจ้ เมืองน้ำคำ เมืองโกฐไข เมืองยุ เมืองจี เมืองโก

แขวงเล่าก์ก่าย ประกอบด้วย เมืองเล่าก์ก่าย

แขวงกุนโหลง ประกอบด้วย เมืองกุนโหลง

แขวงล่าเสี้ยว ประกอบด้วย เมืองล่าเสี้ยว เมืองแสนหวี เมืองดอยแลง เมืองไหยเมืองต้างยาน เมืองมาว เมืองเวียงเงิน

แขวงเชียงตุง ประกอบด้วย เมือง เชียงตุง เมืองยาง เมืองปอก

แขวงเมืองสาด ประกอบด้วย เมืองสาด เมืองเปียง เมืองตอน

แขวงเมืองพยาค ประกอบด้วย เมืองพยาค เมืองยอง เมืองกลอย เมืองว้า

แขวงท่าขี้เหล็ก ประกอบด้วย เมืองท่าขี้เหล็ก เมืองเชียงลาบ

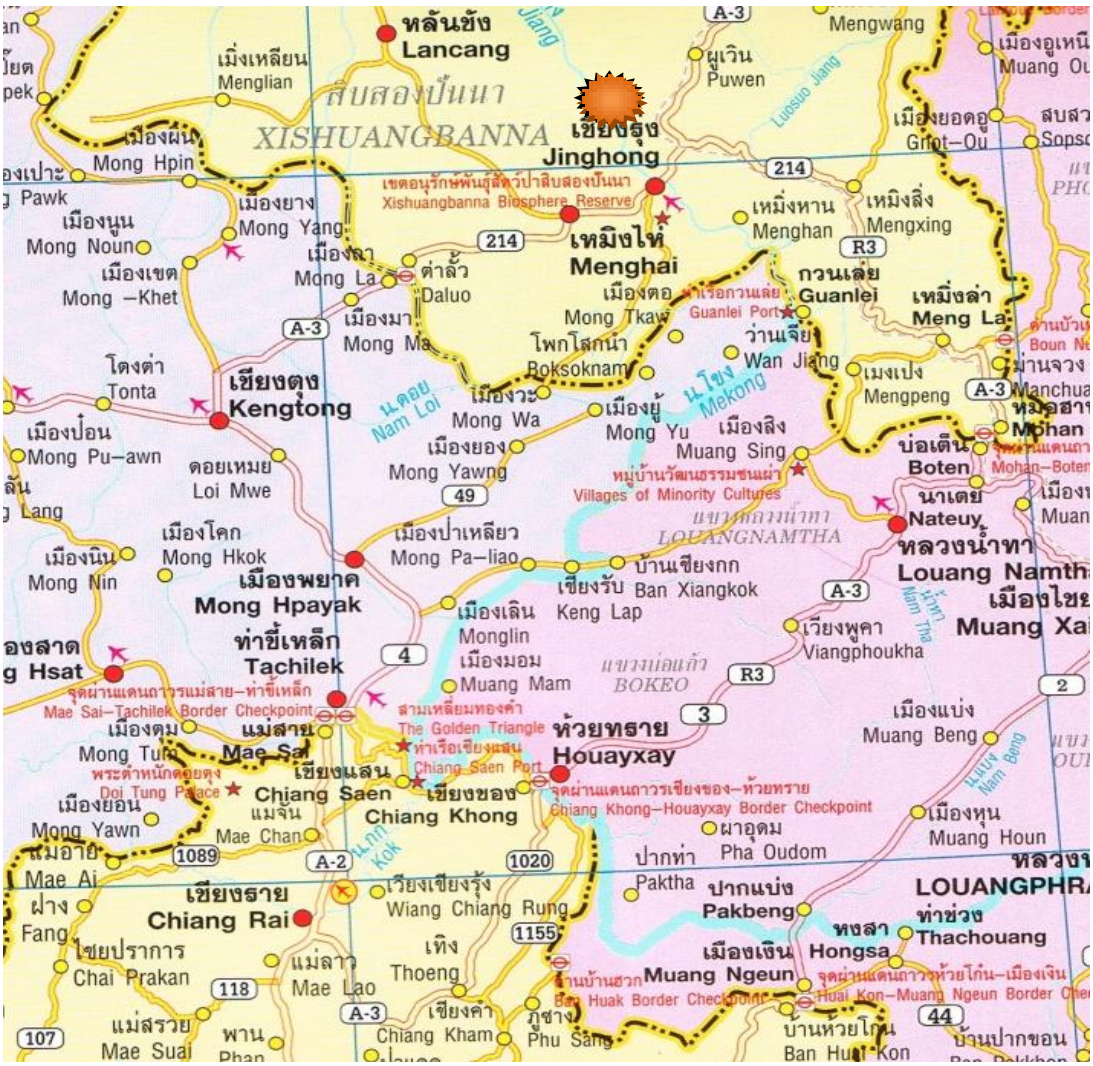
3.3 เชียงรุ้ง สาธารณรัฐประชาชนจีน

3.3.1 ลักษณะทางกายภาพ

เชียงรุ้ง หรือ “สิบสองปันนา” หรือ สิบสองพันนา (จีนตัวเต็ม: **西雙版納傣族自治州**; จีนตัวย่อ: **西双版**纳傣族自治州; พินอิน: Xīshuāngbǎnnà; อังกฤษ:Xishuangbanna) หรือชื่อเต็มว่า เขตปกครองตนเองชนชาติไท สิบสองปันนา ตั้งอยู่ทางใต้สุดมณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มีความหมายว่า "นาสิบสองพัน" หรือ "นา 12,000 ผืน" อีกนัยหนึ่งก็คือ 12 เมือง มีเมืองหลวงอยู่ที่เมืองเชียงรุ่ง (จีน: **景洪** จิงหง) เป็นเมืองของชาวไทลื้อ

1) ภูมิประเทศ

เขตปกครองตนเองพิเศษสิบสองปันนามีเนื้อที่ประมาณ 19,700 ตารางกม. มีอาณาเขตติดกับ แขวงหลวงน้ำทา แขวงพงสาลี ของประเทศลาวและ รัฐฉาน ของ พม่า โดยมีชายแดนยาวถึง 966 กิโลเมตร และมีแม่น้ำโขงไหลผ่านตอนกลาง

ภาพที่ 2.8 แผนที่เชียงรุ้ง

3.3.2 ที่ตั้ง

มีชายแดนทางตะวันตกเฉียงใต้ติดกับประเทศพม่า และ ตะวันออกเฉียงใต้กับประเทศลาว

3.3.3 ประวัติ

ในสมัยโบราณนั้น เคยเป็นที่ตั้งของอาณาจักรน่านเจ้า มีเมืองหลวงอยู่ที่ หนองแส หรือ เมืองต้าลี่ ในประเทศจีนปัจจุบันสิบสองปันนานั้นได้เป็นราชอาณาจักรหอคำเชียงรุ้ง เมื่อประมาณ 825 ปีก่อน โดย พญาเจืองหรือสมเด็จพระเจ้าหอคำเชียงรุ่งที่ 1 ในตำราของไทย เมื่อพุทธศตวรรษที่ 18 ชาวมองโกลได้ลุกลามอาณาจักรล้านนา ส่วนสิบสองปันนานั้นจึงได้เป็นของมองโกลและก็ได้เป็นของจีนต่อมา (ตามประวัติศาสตร์จีน) การอ่อนแอของราชวงค์อาฬโวสวนตาลครั้งแรกเริ่มคราวสมัยสมเด็จพระเจ้าหอคำเชียงรุ่งที่ 3 (ท้าวอ้ายปุง) รัชกาลที่ 3 แห่งราชวงค์อาฬโวสวนตำนจากนั้นเกิดความวุ่นวายเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ สุดท้ายถึงรัชกาลที่ 24 ท้าวอินเมิง (ท้าวอินเมือง)

อาณาจักรสิบสองปันนาเริ่มเป็นปึกแผ่นมากที่สุด การขยายอณาเขตเข้าไปยึดถึงเชียงตุ๋ง เมืองแถน (เดียนเบียนฟู) เชียงแสน ล้านช้าง จึงเป็นเหตให้การอพยพชาวไทลื้อจากเชียงรุ่งและอีกหลายหัวเมืองลื้อเข้าไปสู่ดินแดนดังกล่าว เพื่อเข้าไปตั้งชุมชนปกครอง หัวเมืองประเทศราช ซึ่งหากมองมาถึงปัจจุบันมีชาวไทลื้อกระจายไปทั่วทั้งเมืองแถน หัวเมืองทางเหนือของลาว ทุกเมือง รัฐฉานของพม่า จนถึงเชียงตุ๋ง และแถบไต้คง สิบสองปันนาดำรงความมั่นคมเฟื่องฟูอยู่ 100 กว่าปี ก็ถูกรุกรานอีกครั้งโดยชาวมองโกล และตกอยู่ในการปกครองของจีนอีกครั้งในปี พ.ศ. 1835 การสิ้นสุดอำนาจการปกครอง และการยอมรับอำนาจของมองโกล เมื่อรัชกาลที่ 33 เมื่อพระเจ้ากรุงจีนส่งตราหัวเสือ(จุ่มกาบหลาบคำ)มาให้เป็นตราแผ่นดินแทนตรานกหัสดีลิงค์ การเปลี่ยนชื่อเจ้าผู้ครองนคร จากชื่อภาษาไทลื้อ เป็นภาษาจีน เริ่มขึ้นในยุคนี้ เจ้าผู้ครองนครชาวไทลื้อถูกเรียกว่าเจ้าแสนหวีฟ้า

เมื่อ พุทธศตวรรษที่ 21 พม่าได้ก่อตั้งอาณาจักรตองอู และขยายอาณาเขตของตนไปทางตะวันออก พม่าได้โจมตีสิบสองปันนา พม่าได้แบ่งเมืองเชียงรุ้งเป็น สิบสองปัน และก็เป็นเมืองในปัจจุบัน ได้แก่ เมืองฮาย ม้าง หุน แจ้ ฮิง ลวง อิงู ลา พง อู่ เมืองอ่อง และ เชียงรุ้ง จึงเรียกเรียกแมองแถวๆนี้รวมกันว่า สิบสองปันนา ในช่วงสมัยนี้เป็นช่วงเวลาที่วัฒนธรรมพม่า และ ศาสนาได้เข้าไปในสิบสองปันนา

สมัยรัตนโกสินทร์ ในสมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นั้น หลังจากพระองค์ได้ส่งทัพมาปลดปล่อยเชียงใหม่ และ อาณาจักรล้านนาจากพม่าแล้ว พระองค์ได้โปรดให้พระเจ้ากาวิละเป็นแม่ทัพ ยกไปตีเมืองและกวาดต้อนพลเมือง ชาวไทลื้อในสิบสองปันนา ไทลื้อเมืองพน เมืองหย่วน เมืองล่า ไทขืนจากเชียงตุง ไทใหญ่จากตะวันออกของพม่า มาอยู่ที่เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน พะเยา และ น่านเป็นจำนวนมาก ซึ่งเรียกกันว่ายุค "เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง" อันเป็นวิธีฟื้นฟูอาณาจักรล้านนาวิธีหนึ่ง เพราะในช่วงก่อนนั้น พม่าได้กวาดต้อนชาวล้านนาไปอยู่ที่ พุกาม และ มัณฑะเลย์ ไปจำนวนมาก เชียงรุ้งถูกยื้อแย่งดึงโดยอาณาจักรใกล้เคียงไปมาอยู่ไม่นาน กระทั่งยุคสมัยแห่งการล่าอาณานิคมในช่วงรัชกาลที่ 4 และ รัชกาลที่ 5 ทั้งอังกฤษ และ ฝรั่งเศส เข้ามาขีดเขตอำนาจของตน ให้พม่าไปอยู่กับอังกฤษ สิบสองปันนา อยู่กับจีน เชียงตุงไปกับพม่า และ ฝรั่งเศสคุมลาว กัมพูชา และ เวียดนาม ในช่วงสงครามโลกสิบสองปันนานั้นตกอยู่ในแผ่นดินจีน ถูกยุบเมืองเชียงรุ้งจากเมืองหลวงเป็นแค่เมือง พร้อมๆกับเจ้าทั้งหลายด้วย โดยเคยมีเจ้าปกครองอยู่ถึง 45 พระองค์ ในปัจจุบัน คนที่มีแซ่เต๋า (刀) ก็คือ เจ้าในสิบสองปันนาที่เคยครองเมืองทั้งหลายเหล่านี้

3.3.4 ประชากรและเขตการปกครอง

1) เขตการปกครอง

เมืองเชียงรุ้ง 360,000 คน เมืองเมงฮาย หรือ เมืองฮาย (孟海県) ทางตะวันตก 300,000 คน เมืองเมงล่า หรือ เมืองล่า (孟腊県) ทางตะวันออก 180,000 คน และอื่นๆอีก 11 เมือง

2) ประชากรและชนเผ่า

เมืองเชียงรุ้งนั้น มีประชากรเป็นชาวไทลื้อเป็นหลัก โดยประชากรชนเผ่าต่างๆ รวมชาวฮั่นและไม่ใช่ชาวไทเมื่อปี พ.ศ. 2545 ก็คือ 249,721 คน หรือ ประมาณร้อยละ 67.27 ของ

ทั้งหมด ส่วนชาวไทนั้นมีร้อยละ 35 ของทั้งหมด มีชาวฮั่น 121,511 คน และ ร้อยละ 32.73 ของทั้งหมด

3.4 เชียงทอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

3.4.1 ลักษณะทางกายภาพ

หลวงพระบาง (ลาว: ຫຼວງພຣະບາງ) เป็นเมืองเอกของแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อยู่ทางภาคเหนือของประเทศ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขงและแม่น้ำคาน ซึ่งไหลมาบรรจบกัน เป็นเมืองที่องค์การยูเนสโก ได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นมรดกโลกด้วยเหตุผล คือ มีวัดวาอารามเก่าแก่มากมาย มีบ้านเรือนอันเป็นเอกลักษณ์โคโลเนียลสไตล์ ตัวเมืองตั้งอยู่ริมน้ำโขงและน้ำคาน ซึ่งไหลบรรจบกันท่ามกลางธรรมชาติอันงดงาม และชาวหลวงพระบางมีบุคลิกที่ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นมิตร และมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงาม

หลวงพระบางได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นมรดกโลกด้วยเหตุผล คือ มีวัดวาอารามเก่าแก่มากมาย มีบ้านเรือนอันเป็นเอกลักษณ์โคโลเนียลสไตล์ ตัวเมืองตั้งอยู่ริมน้ำโขงและน้ำคาน ซึ่งไหลบรรจบกันท่ามกลางธรรมชาติอันงดงาม และชาวหลวงพระบางมีบุคลิกที่ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นมิตร และมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงาม

ในขณะที่มรดกโลกแห่งอื่นอาจได้ขึ้นทะเบียนอย่างจำเพาะเจาะจงในโบราณสถาน ธรรมชาติ แต่หลวงพระบางทั้งเมืองได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นมรดกของมวลมนุษยชาติเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2538 และยังได้รับการยกย่องว่าเป็นเมืองที่ได้รับการปกปักรักษาที่ดีที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3.4.2 ที่ตั้ง

ที่ตั้ง อยู่ที่เส้นรุ้ง 19 องศา 54 ลิปดาเหนือ และเส้นแวง 102 องศา 8 ลิปดาตะวันออก มีเนื้อที่ 16,875 ตารางกิโลเมตร (6,516 ตารางไมล์)

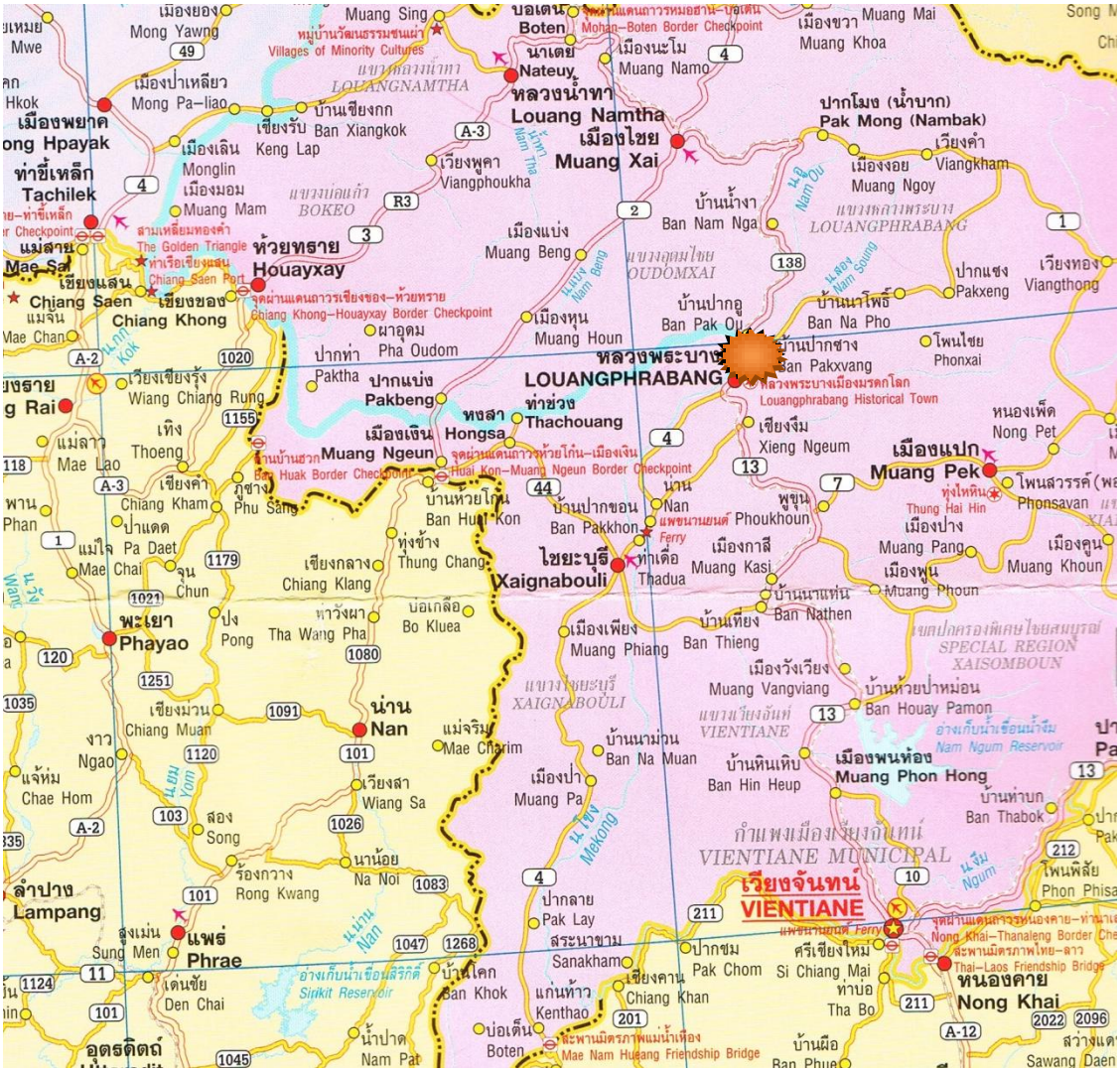
สหภาพภูมิประเทศ หุบเขารอบด้าน มีความสูงประมาณ 1,300 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล มีแม่น้ำโขง แม่น้ำคาน และแม่น้ำอู เป็นสายน้ำหลักไหลผ่าน

สหภาพภูมิอากาศ หลวงพระบางต่างจากเมืองใหญ่อื่นๆ ของลาว เนื่องจากถูกขนาบล้อมด้วยหุบเขาล้อมด้าน ทำให้ค่อนข้างอับฝน ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ถูกเทือกเขาหลวงพระบาง ซึ่งกั้นพรมแดนไทย-ลาวยาวจากเพชรบูรณ์ถึงน่านสกัดไว้ ส่วนฝนจากอ่าวตังเกี๋ยก็ถูกเทือกเขาอันนำตรงพรมแดนลาว-เวียดนามกำบังอยู่เช่นกัน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอดปีของหลวงพระบางจึงมีเพียง 100-150 มิลลิเมตรเท่านั้น

ฤดูร้อน: เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนกุมภาพันธ์จนถึงต้นเดือนพฤษภาคม อุณหภูมิสูงสุดอยู่ในเดือนเมษายนเฉลี่ย 35 องศาเซลเซียส ฤดูนี้จะมีฝนบ้างประปรายตั้งแต่กลางเมษายนเป็นต้นไป

ฤดูฝน: เริ่มกลางเดือนพฤษภาคมจนถึงเดือนกันยายน ฝนมากที่สุดในเดือนสิงหาคม อุณหภูมิในช่วงฤดูนี้เฉลี่ย 30 องศาเซลเซียส

ฤดูหนาว: เริ่มจากกลางเดือนตุลาคมถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ หนาวที่สุดจะอยู่ท้ายเดือนธันวาคมเรื่อยไปถึงต้นเดือนมกราคม อุณหภูมิต่ำสุดฤดูนี้วัดในตัวเมืองได้ 5 องศาเซลเซียส

ภาพที่ 2.9 แผนที่เชียงทอง (หลวงพระบาง)

3.4.3 ประวัติ

เมืองเก่าแก่ของอาณาจักรล้านช้าง ตั้งแต่สมัยสถาปนาอาณาจักร ซึ่งแต่เดิมมีชื่อว่าเมืองซวา (ออกเสียงว่า ซัว) และเมื่อ พ.ศ. 1300 ขุนลอ ซึ่งถือเป็น ปฐมกษัตริย์ลาวได้ทรงตั้งเมืองซวาเป็นราชธานีของอาณาจักรล้านช้างและได้เปลี่ยนชื่อเมืองใหม่ว่า <u>เชียงทอง</u>

พระเจ้าฟ้างุ้ม (พ.ศ. 1896 - พ.ศ. 1916) เสด็จกลับจากกัมพูชา อันเนื่องจากพระองค์และพระบิดาต้องเสด็จลี้ภัยเพราะถูกขับไล่จากกษัตริย์องค์ก่อน ซึ่งแท้จริงก็คือพระอัยกาของเจ้าฟ้างุ้มนั่นเอง เจ้าฟ้างุ้มทรงรวบรวมกำลังขณะอยู่ในเสียมเรียบ และนำกองทัพนับพันกำลังเพื่อกู้ราชบัลลังก์กลับคืน และสถาปนาอาณาจักรขึ้น ต่อมาในสมัยพระโพธิสารราชเจ้าพระองค์ได้อาราธนา

พระบาง ซึ่งเดิมประดิษฐานอยู่ที่เมืองเวียงคำ ขึ้นมาประดิษฐานอยู่ที่เมืองเชียงทองอันเป็นนครหลวง เมืองเชียงทองจึงถูกเรียกว่า หลวงพระบาง นับแต่นั้นมา

3.4.4 ประชากรและเขตการปกครอง

1) ประชากร

หลวงพระบางมีประชากรประมาณ 408,800 คน ร้อยละ 40 เป็นลาวลุ่ม ร้อยละ 46 เป็นกลุ่มลาวเทิง และร้อยละ 14 เป็นลาวสูง ในเขตตัวเมืองมีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 60,000 คน หลวงพระบางถือได้ว่าเป็นศูนย์รวมของความเจริญในภาคเหนือของประเทศลาวในทุกๆ ด้าน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เมืองหลวงพระบาง ตั้งอยู่ทางเหนือของนครเวียงจันทน์ ระยะทางประมาณ 400 กิโลเมตร เชื่อมต่อถึงกันด้วยทางหลวงหมายเลข 13 ใช้เวลาเดินทางราว 8 – 10 ชั่วโมง เนื่องจากถนนที่ไม่ดีนัก อย่างไรก็ตาม มีเครื่องบินจากนครเวียงจันทน์ถึงหลวงพระบางโดยสายการบินลาว ใช้เวลาบินประมาณ 45 นาที

2) เขตปกครอง

หลวงพระบางเป็น 1 ใน 6 แขวงภาคเหนือของประเทศลาว ซึ่งประกอบไปด้วย หลวงพระบาง อุดมไซ ไซยะบุรี พงสาลี หัวพัน บ่อแก้ว หลวงพระบาง ถือเป็นแขวงเอกที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ที่สุดแขวงหนึ่งของประเทศ เพราะเป็นเมืองหน้าด่าน การเดินทางไปยังแขวงอื่นๆ ในภาคเหนือจะต้องมาผ่านเมืองหลวงพระบางแทบทั้งสิ้น ประกอบไปด้วยเมืองบริวารทั้งหมด 12 เมือง คือ เมืองหลวงพระบาง เมืองจอมเพชร เมืองเชียงเงิน เมืองนาน เมืองปากอู เมืองน้ำบาก เมืองงอย เมืองปากแซง เมืองโพนไซ เมืองเวียงคำ เมืองพูคูน และเมืองโพนทอง

ตารางที่ 2.4 สรุปข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับหน่วยวิเคราะห์

	เชียงแสน-ไทย	**เชียงตุง-พม่า**	**เชียงรุ้ง-จีน**	**เชียงทอง-ลาว**
ประชากร	66,720,153	53,999,804	1,336,718,015	6,477,211
ขนาดพื้นที่	153,120	676,578	9,596,961	236,800
การเจริญเติบทางเศรษฐกิจ (ร้อยละต่อปี)	7.8	5.3	10.3	7.7
ระบอบการปกครอง	ประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข	ระบบเผด็จการทางทหาร	คอมมิวนิสต์	คอมมิวนิสต์
ศาสนาหลัก	พุทธ	พุทธ	เต๋า พุทธ	พุทธ
ชาติพันธ์หลัก	ไทย จีน และอื่นๆ	พม่า ฉาน กะเหรี่ยง ยะไข่ และอื่นๆ	จีนฮั่น จ้วง แมนจู และอื่นๆ	ลาว ขมุ ม้งและอื่นๆ
สกุลเงิน	บาท	จ๊าด	หยวน	กีบ
ภาษาหลัก	ไทย	พม่า	จีน	ลาว

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

ญาดา ประภาพันธ์และคณะ (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเมือง การบริหาร สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ผ่านกระบวนการพัฒนาการค้าชายแดนและการท่องเที่ยว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนา (ทิศทางยุทธศาสตร์) อย่างมั่นคงให้อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีโครงการย่อย 5 โครงการ คือ

โครงการย่อยที่ 1 ประเมินศักยภาพทางเศรษฐกิจของอำเภอเชียงแสนเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจโดยผ่านการค้าชายแดนและการท่องเที่ยว

โครงการย่อยที่ 2 การประเมินศักยภาพด้านการเมือง การบริหารและความเข้มแข็งทางสังคม วัฒนธรรมชุมชน เพื่อสร้างยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงผ่านกระบวนการพัฒนาการค้าชายแดนและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

โครงการย่อยที่ 3 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อการค้าชายแดนและการท่องเที่ยวอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

โครงการย่อยที่ 4 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณสามเหลี่ยมทองคำเพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรม

โครงการย่อยที่ 5 แนวทางการจัดการขยะเพื่อรองรับการค้าชายแดนและการท่องเที่ยวในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ทั้งนี้แต่ละโครงการใช้การวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็ง (SWOT analysis) เป็นหลักในการศึกษา โดยการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ เช่น การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในอำเภอด้วยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมโดยนักวิจัยท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า SWOT ที่สำคัญของเชียงแสน คือ

จุดแข็ง มีข้อได้เปรียบด้านภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม อัธยาศัยของท้องถิ่นซึ่งเหมาะสมแก่การค้าชายแดนและการท่องเที่ยว

จุดอ่อน ระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ ขาดความร่วมมือของประชาชน ขาดการสร้างเครือข่ายกับโลกภายนอก ขาดผลิตภัณฑ์และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และมีการลักลอบเข้าเมืองมาก

โอกาส การมีดินแดนที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านและติดต่อกับจีนได้ ทำให้มีโอกาสสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวและการค้าขายได้

อุปสรรค ผลกระทบจากปัจจัยภายนอก ความไม่แน่นอนของระดับน้ำ เนื่องจากการสร้างเขื่อนของจีน การเปิดประเทศของลาว พม่า ซึ่งอาจกลายเป็นคู่แข่งขันด้านการค้าและการท่องเที่ยวของไทยและเชียงแสน ขาดแคลนทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพสูง และความไม่แน่นอนของกฎระเบียบของประเทศคู่ค้า

จากองค์ความรู้ที่ได้จากโครงการย่อยทั้ง 5 โครงการนั้น ทำให้ประเมินศักยภาพด้านต่างๆ ของเชียงแสนได้และนำมาสู่การสร้างยุทธศาสตร์ได้ 8 ประการ คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาเมืองเชียงแสนเป็นเมืองมรดกโลก เป็นเมืองท่องเที่ยวที่โดดเด่นมีเอกลักษณ์เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวทั่วโลก

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาเป็นเมืองน่าอยู่ด้วยปรัชญาเมืองสะอาด ธรรมชาติสดใส ติดอันดับโลกภายใน 4 ปี “Clean City & Green City”

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาเพื่อเป็นประตูการค้าชายแดน และเป็นศูนย์กลางเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคเหนือตอนบน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาเป็นศูนย์อุตสาหกรรมไฮเทคนาโนเทคโนโลยีไบโอเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมอื่นๆ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาเพื่อเป็นเมืองศูนย์กลางแห่งสุขภาพ และเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์เวชสำอางที่มีคุณภาพสูง แห่งประเทศอนุภาคลุ่มน้ำโขง

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการเรียนรู้ เน้นการปฏิบัติ เสริมสร้างสังคมประชาธิปไตย วัฒนธรรมวิทยาศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ 7 การพัฒนาเป็นสังคมแห่งนวัตกรรม และนำองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีสู่วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ต่อยอดองค์ความรู้ รักษาวัฒนธรรมน้ำใจ สู่สังคมอัจฉริยภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 8 การพัฒนาเพื่อสร้างความมั่นคงด้านการเมือง การปกครองและสังคม

อนุรักษ์ อินทร (2551) ได้ศึกษาเรื่อง “ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน” เป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ในเทคนิคเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณในการดำเนินงานตามระเบียบวิธีวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพ โอกาสและข้อจำกัดด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ตลอดจนรวบรวมปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายเพื่อเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงในอนุภูมิภาคน้ำโขงตอนบนประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวผู้ประกอบการธุรกิจด้านการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ การสนทนากลุ่มการใช้แบบสอบถาม ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิค SWOT analysis และเทคนิคเดลฟาย ผลการวิจัยพบว่า สหภาพแวดล้อมของเชียงรายในด้านการท่องเที่ยวเพื่อการเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนมีค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักสูงสุดอยู่ระหว่างจุดอ่อน (Weakness) กับโอกาส (Opportunity) หมายถึง หน่วยงานมีปัจจัยภายในไม่ดีแต่มีปัจจัยภายนอกดีหรือภายในด้อยแต่ภายนอกเอื้อ ยุทธศาสตร์ที่จะกำหนดขึ้น เรียกว่า ยุทธศาสตร์พลิกฟื้น โดยมีวิสัยทัศน์ คือ ศูนย์กลางการท่องเที่ยวของกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน เป้าประสงค์ คือ ใช้ศักยภาพและเพิ่มช่องทางการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มมูลค่า โดยมุ่งให้มีการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในประเทศ และกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านในเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ คือ ใช้ศักยภาพและเพิ่มช่องทางการท่องเที่ยว พัฒนาให้เป็นศูนย์กลางเพื่ออำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวภายในประเทศและประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน พัฒนามาตรฐานการบริการและบุคลากรทางการท่องเที่ยวสู่สากลส่งเสริมและพัฒนาการ

ประชาสัมพันธ์และการตลาดท่องเที่ยว และพัฒนาความร่วมมือภาครัฐและเอกชนของกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน กับจังหวัดเชียงราย สำหรับข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์นั้นผู้วิจัยพบว่าควรใช้กระบวนการทำงานแบบบูรณาการในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายโดยตั้งคณะกรรมการร่วมของภาครัฐ ภาคธุรกิจการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันกำหนดแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดแผนพัฒนา ระยะสั้น ระยะยาว หนึ่งปี สามปี ห้าปี โดยมีภาคเอกชนเป็นเจ้าภาพหลัก ภาครัฐเป็นฝ่ายสนับสนุน และที่สำคัญจะต้องมีเอกภาพในการทำงาน ควรกระตุ้นให้รัฐได้มุ่งเน้นความร่วมมือในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านอย่างจริงจัง โดยเน้นการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นและสามารถปฏิบัติได้ ข้อเสนอเชิงพัฒนา ผู้วิจัยเห็นว่า ควรพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายและครบรอบ 12 เดือน เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวสามารถอยู่ในจังหวัดเชียงรายได้นานขึ้น เน้นการพัฒนาทักษะภาษา ทักษะการบริการ และแนวทางปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวของบุคลากร และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น ชุมชนโดยให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น คนในชุมชนเข้ามาร่วมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

วิยะดา เสรีวิชยสวัสดิ์ (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยให้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย (2) เพื่อศึกษาขั้นตอนของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวต่างชาติสนใจในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย และ (3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยกำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาเฉพาะจังหวัดที่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติตั้งแต่ 150,000 คนต่อปีขึ้นไป ในเขตภาคเหนือตอนบนเป็นพื้นที่ศึกษา ซึ่งมี 3 จังหวัด คือ เชียงใหม่เชียงราย และแม่ฮ่องสอน ในแต่ละจังหวัดได้ศึกษาข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องคือ นักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ศึกษา ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว และคนในชุมชนของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ผลการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยพบว่า จังหวัดเชียงใหม่ที่นิยมมี 2 กิจกรรม ได้แก่ ขันโตกอาหารพื้นบ้านล้านนาและการทำร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงรายที่นิยมมี 2 กิจกรรม ได้แก่ การทำเครื่องปั้นดินเผาและการชงชาจีนจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่นิยมมี 2 กิจกรรม ได้แก่ การแต่งกายของชาวไทใหญ่และการทำปานซอย ผลการศึกษาขั้นตอนของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวต่างชาติสนใจในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยพบว่า ขั้นตอนที่นักท่องเที่ยวต่างชาติให้ความสนใจมากที่สุดคือการรับฟังการบรรยายประวัติความเป็นมาของศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรมสนใจรองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน ส่วนรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ผู้วิจัยจึงได้เสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มี 5 องค์ประกอบคือ (1) คนในชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว (2) ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรมท้องถิ่น (3) หน่วยงานภาครัฐที่สนับสนุน (4) ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว และ (5) นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2) คุณลักษณะสำคัญของการ

ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มี 5 ลักษณะคือ (1) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (2) การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ (3) การจัดกิจกรรมเป็นกลุ่มเล็ก (4) นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ มีประสบการณ์ และใช้ความคิดสร้างสรรค์ (5) การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) การดำเนินการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนมี 5 ขั้นตอนคือ (1) การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (2) การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูล (3) การจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ (4) การใช้ศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ (5) การเรียนรู้วัฒนธรรมในชุมชนทั้งนี้คนในชุมชนจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการโดยการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้ประกอบการการท่องเที่ยว ที่จะต้องให้การดำเนินการเป็นไปตามคุณลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างมีประสิทธิภาพ

อาทิตยาพร อรุณพิพัฒนพงศ์ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง “แผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดนครพนม” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดนครพนมที่เอื้อต่อ การท่องเที่ยว 2) เพื่อประเมินศักยภาพทางการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดนครพนม 3) เพื่อจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดนครพนม 7 ชนเผ่า คือ ผู้ไทย ไทยกะเลิง ไทยโส้ ไทยแสก ไทยญ้อ ไทยข่า และไทยอีสาน โดยพิจารณาจากศักยภาพทางการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ การทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้จัดแบ่งหมวดหมู่ของการศึกษาออกเป็น 4 ประเด็น คือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์การประเมินศักยภาพทางการท่องเที่ยว นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในงานวิจัยฉบับนี้ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อให้ได้รับข้อมูลอย่างครบถ้วน โดยการสำรวจภาคสนามทั้ง 7 ชนเผ่า การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 27 ตัวอย่าง แบบสอบถามประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ทำการวิจัยจำนวน 397 ตัวอย่าง และแบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดนครพนมจำนวน 400 ตัวอย่าง จากการประเมินศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้ง 5 ด้านคือ ด้านคุณค่ามรดกวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ ด้านกายภาพของพื้นที่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยว ด้านความนิยมต่อแหล่งท่องเที่ยว และด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในพื้นที่ พบว่าชนเผ่าที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวมากที่สุดคือ ชนเผ่าไทยโส้ รองลงมาคือชนเผ่าผู้ไทย และชนเผ่าที่มีศักยภาพน้อยที่สุดคือ ชนเผ่าไทยกะเลิง จากผลการศึกษาดังกล่าวจึงได้จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดนครพนม ซึ่งประกอบด้วย 4 แผนงานหลัก คือ 1) การอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ 2) การพัฒนาองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 3) การยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์และ 4) การสร้างความร่วมมือกับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

กระทรวงคมนาคม สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (2549, หน้า 89) ได้ศึกษา “พัฒนาศักยภาพการขนส่งสินค้าผ่านแดนของไทยเพื่อผลักดันยุทธศาสตร์การเป็นศูนย์กลางคมนาคมขนส่งในภูมิภาคอินโดจีน” โดยได้วิเคราะห์แนวทางเชื่อมโยงการขนส่งสินค้าเชื่อมต่อระหว่างประเทศไทยกับจีนตอนใต้ เพื่อสนับสนุนให้ไทยเป็นประตูการค้าของสาธารณรัฐประชาชนจีน ความสำคัญอย่างยิ่งของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในการศึกษานี้นอกจากสนับสนุนให้ไทยเป็นศูนย์กลางการขนส่งสินค้าในภูมิภาคอินโดจีนให้เป็นผลแล้ว ยังต้องมีเงื่อนไขหนึ่งที่สำคัญ คือ จะต้อง

ให้ไทยได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นจากการมีสินค้าขนส่งผ่านแดนของไทยด้วย ผลลัพธ์สำคัญที่ตามมา คือ ไทยจะสามารถพัฒนาระบบเศรษฐกิจให้เป็นประเทศที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภูมิภาคนี้ไปด้วยพร้อมกัน อย่างไรก็ตามการพัฒนาภายใต้บริบทดังกล่าวทำให้จำเป็นต้องกำหนดวัตถุประสงค์หลักของแผนยุทธศาสตร์ฉบับนี้ที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ ดังกล่าวต่อไทยดังนี้ คือเพื่อสร้างประโยชน์จากการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ การค้า และการบริการ การขนส่งสินค้าของประเทศให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามกระแสของโลก ที่ส่วนใหญ่มีการพัฒนาการค้าและการลงทุนเป็นแบบตลาดเดียว (Single market) หรือการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างประโยชน์โดยการเพิ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่จะส่งผลให้เกิดความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจของไทย เพื่อสร้างประโยชน์ที่จะยกระดับความเจริญด้านการผลิตทางอุตสาหกรรมของไทยไปสู่ขั้นที่สูงขึ้น เพื่อนำศักยภาพทางภูมิศาสตร์และโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมขนส่งของไทยมาใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เพื่อสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อไทยภายใต้เงื่อนไขของทรัพยากรที่มีอยู่ในภูมิภาคอินโดจีนมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์ อย่างมีประสิทธิภาพและมีการแบ่งสรรพลประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นธรรมระหว่างประเทศสมาชิก

มาฆะ ขิตตะสังคะ (2549, หน้า 124-136) ได้ศึกษาเรื่อง “บทเรียนจากกระบวนการวางแผน พัฒนาการท่องเที่ยว โดยภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดการเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนจังหวัดเชียงราย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทเรียนวิธีการคิดกระบวนการ วิธีการประสานแผนงาน โครงการไปสู่การปฏิบัติและมาตรการการเรียนรู้ร่วมกัน ผลของการศึกษาสรุปได้ว่า คณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว แต่การนำแผนไปสู่การปฏิบัติค่อนข้างน้อย โดยองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนไม่มีส่วนรับรู้ จึงมิได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แต่ให้การสนับสนุนงบประมาณพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การประชาสัมพันธ์ และการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยว ทั้งประชาชน คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย องค์กรธุรกิจเอกชน มีความเข้าใจรับรู้ข้อมูลสถานการณ์การท่องเที่ยวมีความต้องการให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบตามลำดับขั้นตอนในกระบวนการวางแผน ซึ่งเป็นมาตรการการเรียนรู้ร่วมกันในการมีส่วนร่วมในการวางแผนตั้งแต่ ระดับชุมชนท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดับภาคธุรกิจเอกชน และระดับจังหวัด โดยสร้างตัวชี้วัดการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การวางระบบการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน

เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์ และคณะ (2549, 80 -119) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย” มีวัตถุประสงค์ เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ และปัจจัยที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงรายพร้อมทั้งศึกษาภาพสะท้อนของอัตลักษณ์ คือ ภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย และปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์เหล่านั้นผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย มี 2 รูปแบบ คือ อัตลักษณ์แห่งล้านนา กับอัตลักษณ์ของเชียงรายเข้าไว้ด้วยกัน โดยมีกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นของการหาสิ่งที่เป็นจุดร่วมของคนเชียงราย ขั้นการเผยแพร่ และขั้นแห่งการยอมรับอัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย อัตลักษณ์ทั้งหมดนี้มีปัจจัยด้านการจำแนก การสร้างจุดร่วมของสังคม สิ่งแวดล้อม ภาครัฐ และเศรษฐกิจ เป็น

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการสร้างอัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย สำหรับภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย พบว่า นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ รับรู้ลักษณะของภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงรายไปในทัศทางเดียวกัน เพียงแต่นักท่องเที่ยวชาวไทยสามารถจำแนกลักษณะที่แตกต่างของเชียงรายจากกลุ่มล้านนาได้ ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติไม่สามารถจำแนกได้ ส่วนด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงรายนั้น พบว่า แต่ละปัจจัยล้วนส่งผลต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยในระดับสูง ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีเพียงปัจจัยส่วนตัวที่ส่งผลต่อการรับรู้ค่อนข้างสูง นอกจากนี้การศึกษายังพบว่า อัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงรายไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งหมายความว่า ภาพลักษณ์ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนออกจากอัตลักษณ์มีลักษณะ และรูปแบบไปในทิศทางเดียวกัน

เฉลิมชัย คำแสน และคณะ (2549, หน้า 128-139) ได้ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการท่องเที่ยวของ นักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ รวมทั้งเพื่อศึกษาถึงผลิตภัณฑ์และบริการในจังหวัดเชียงรายที่นักท่องเที่ยวต้องการเพิ่มเติม จากการสำรวจพบว่าแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ นิยมท่องเที่ยวคือด่านพรมแดนแม่สาย ส่วนสถานที่ท่องเที่ยวที่ประทับใจมากที่สุดคือดอยตุง-พระตำหนักดอยตุง โดยส่วนใหญ่เป็นที่พักประเภทโรงแรม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมพักในจังหวัดเชียงรายจำนวน 2 คืน และใช้จ่ายในการซื้อสินค้าประเภทของฝากมากที่สุด ส่วนการบริการเลือกใช้บริการเกี่ยวกับร้านอาหารมาก และในการรับประทานอาหารต้องการรับประทานคือ อาหารพื้นเมืองมากที่สุด ส่วนเหตุผลสำคัญในการตัดสินใจมาเที่ยวเชียงรายคือ อากาศดี ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวทราบข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดเชียงรายจากวารสารด้านการท่องเที่ยวมากที่สุด และในการมาเที่ยวเชียงราย นักท่องเที่ยวชาวไทยต้องการทางด้านสินค้าเพิ่มเติมในส่วนของสินค้าพื้นเมืองมากที่สุด และชาวต่างชาติต้องการสินค้าเพิ่มเติมในด้านของฝาก/ของที่ระลึก ส่วนทางด้านการบริการนักท่องเที่ยวต้องการการบริการเพิ่มเติมในส่วนของ โรงแรมขนาดเล็ก กะทัดรัด ราคาถูกมากที่สุด ชาวต่างชาติต้องการการบริการเพิ่มเติมในเรื่องของการคมนาคมเดินทางสะดวก

เพทาย บำรุงจิตต์ และคณะ (2549, หน้า 166-190) ได้ศึกษาเรื่อง “ศักยภาพและความพร้อมของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย” โดยทำการศึกษาด้วยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร รายงานวิจัย อินเตอร์เน็ต และใช้แบบสอบถามกับนักท่องเที่ยว และภาคีเครือข่ายในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวซึ่งผลการศึกษาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย แบ่งออกเป็นกลุ่มของวัด กลุ่มของเมืองโบราณ กลุ่มพิพิธภัณฑ์ กลุ่มของศิลปะ กลุ่มของประเพณี และกลุ่มของวัฒนธรรม และบทบาทสำคัญของวัดต่อการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายที่สำคัญ คือ การเที่ยวชมความ งามของสถาปัตยกรรม จิตรกรรม และประติมากรรม เป็นต้น ความสนใจในแหล่งท่องเที่ยวเชิง ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความสนใจมากในเรื่องของความเก่าแก่ คุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรม ความหลากหลายทางวัฒนธรรม อัธยาศัยไมตรีของคนเชียงราย และเอกลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศให้ความสนใจมากในเรื่องของธรรมชาติ การชมทัศนียภาพของจังหวัดเชียงราย สามเหลี่ยมทองคำ วัฒนธรรมที่แตกต่าง วิถีชีวิตของคนเชียงราย และประทับใจในอัธยาศัยไมตรีของคนเชียงราย ศักยภาพ และความพร้อมของภาคีเครือข่ายชุมชนใน

แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย พบว่า มีศักยภาพและความพร้อมมาก ในด้านความสะดวกในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว รองลงมา คือ ด้านความดึงดูดใจและความสวยงาม ศักยภาพและความพร้อมระดับต่ำ ได้แก่ ด้านบุคลากร และการจัดการในพื้นที่ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนแนวทางการจัดการของภาคีเครือข่ายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายนั้น คณะทำงานควรประกอบด้วย คณะทำงานด้านการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยว คณะทำงานด้านการตลาด ประชาสัมพันธ์ และโฆษณา ด้านการบริการนักท่องเที่ยวด้านการวิจัยและอบรมบุคลากรด้านการท่องเที่ยว โดยบริหารจัดการในรูปแบบของภาคีเครือข่ายของภาคราชการ องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการจากสถาบันการศึกษา และนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ

จิรภา ศักดิ์กิตติมาลัย และคณะ (2549, หน้า 135-144) ได้ศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความคาดหวัง ความพึงพอใจ ปัจจัยหรือสาเหตุความไม่พึงพอใจของนักท่องเที่ยว ต่อผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายผลการวิจัยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความแตกต่างกันในผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ดังนี้ ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายแตกต่างกัน ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายแตกต่างกัน ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต่อผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายไม่แตกต่างกัน ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต่อผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายไม่แตกต่างกัน

ชูกลิ่น อุนวิจิตรและคณะ (2549, หน้า 80-83) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศักยภาพและความต้องการในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพบทบาทและความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวผลการวิจัยด้านศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ในภาพรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีศักยภาพในการวางแผนในทุกด้าน โดยส่วนใหญ่มีศักยภาพด้านโครงสร้าง กฎหมายและยุทธศาสตร์ ด้านงบประมาณ ศักยภาพของบุคลากร ด้านผู้นำ ด้านที่มีความพร้อมรองลงมาคือด้านเครือข่าย และความพร้อม สนับสนุนด้านอื่นๆ ในภาพรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อยมีศักยภาพระดับปานกลางเพียงสี่เรื่องคือ นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด วิสัยทัศน์ทางการท่องเที่ยวของผู้นำ ความพร้อมของบุคลากรในการทำงานร่วมกับชุมชนและความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน ศักยภาพด้านอื่นๆ พบว่าอยู่ในระดับน้อยและน้อยที่สุด ด้านบทบาทในการวางแผนจัดการท่องเที่ยวของ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ภาพรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยว ในทุกเรื่อง แต่บทบาททางการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ในปัจจุบันทั้งหมด อยู่ในระดับต่ำ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีบทบาทด้านการดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและการจัดกิจกรรม/ประเพณีสำหรับการท่องเที่ยว บทบาทที่มีอยู่ระดับน้อยคือการบริการทางการท่องเที่ยว เช่น การจัดพาหนะ การจัดบริการเสริมด้านความต้องการในการวางแผนและพัฒนากลไกการจัดการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาพรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความต้องการใน

การวางแผนพัฒนากลไกการจัดการท่องเที่ยว โดยมีความต้องการพัฒนาคนในท้องถิ่นและการอนุรักษ์เป็นวัตถุประสงค์หลัก กลไกที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาคือผู้นำ ประชาชน และกลุ่ม/ชมรมต่างๆ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้นำหนักกลไกด้านประชาชนมากที่สุด ผู้สนับสนุนภายนอกที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคาดหวังจากหน่วยงานของรัฐบาลมากที่สุดโดยเฉพาะการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการของจังหวัด วิธีบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ต้องการบริหารในรูปคณะกรรมการร่วมมากที่สุด ความต้องการพัฒนาส่วนใหญ่เป็นความต้องการในระยะปีแรก

บุษบา สิทธิการ และคณะ (2549, หน้า 92-98) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสหภาพสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ซึ่งครอบคลุมถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งภาครัฐ เอกชนและชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยว และความคิดเห็นของชุมชนและนักท่องเที่ยวต่อผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนที่เกิดจากท่องเที่ยวจากการศึกษา พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและศิลปวัฒนธรรม เกิดขึ้นทั้งในด้านบวกและด้านลบในพื้นที่ท่องเที่ยวได้แก่ การเพิ่มรายได้ สร้างอาชีพ และการศึกษา เรียนรู้ของชาวบ้าน ส่วนด้านลบคือ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการบิดเบือนของศิลปวัฒนธรรม ความไร้ระเบียบของสังคม และการกระจุกตัวของรายได้ที่เกิดขึ้นเฉพาะในกลุ่มผู้มีอิทธิพลและมีอำนาจทางการเงินที่เหนือกว่า โดยชาวบ้านมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเนื่องจากให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ได้รับ สำหรับ สถานการณ์การท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ พบว่า มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ด้วยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่เป็นพื้นฐานการพัฒนา ทั้งนี้ผู้ประกอบการ หน่วยงานรัฐ และกลุ่มองค์กรชุมชนมีบทบาทที่ชัดเจนต่อการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ต่างจากชาวบ้านในระดับล่างที่ได้มีส่วนร่วมค่อนข้างน้อยซึ่งมักอยู่ในฐานะของแรงงานทางการท่องเที่ยว นอกจากนั้นในปัจจุบันการท่องเที่ยวขาดความยั่งยืนและเปลี่ยนสหภาพเป็นพื้นที่เสื่อมโทรม เนื่องจาก การท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ประสบกับปัญหาการลดลงของจำนวนนักท่องเที่ยว การแข่งขันทางการตลาดท่องเที่ยวทั้งในและนอกประเทศ ความเสื่อมของทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่ และข้อจำกัดของงบประมาณและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ไม่ต่อเนื่อง ด้านการจัดการการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ของจังหวัดเชียงรายยังขาดความพร้อมในด้านสถานที่ที่จะรองรับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ในปัจจุบันมุ่งเน้น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่เป็นเพียงเครื่องมือประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยขาดกิจกรรมการท่องเที่ยวรองรับ ซึ่งควรส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการทางการท่องเที่ยวที่หลากหลายและสอดคล้องกับบริบททางพื้นที่ ส่วนความคิดเห็นต่อสหภาพสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังคงมีความประทับใจต่อสหภาพสังคมที่เรียบง่าย และอัธยาศัยความมีน้ำใจของชุมชนในพื้นที่ เช่นเดียวกับความกลมกลืนระหว่างประเพณีดั้งเดิมและความทันสมัย โดยต้องการให้มีการรักษาสืบทอดศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยนี่ไว้ แต่อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวมีความรู้สึกไม่ประทับใจต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่แสดงออกโดยการปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยว เช่น

การตักตวงผลประโยชน์จากนักท่องเที่ยวและความไม่จริงใจในการให้บริการ และผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจเกิดขึ้นตามพัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมต่างถิ่น และการพัฒนาความทันสมัย จึงไม่สามารถสรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว หากแต่มีปัจจัยความเข้มแข็งของชุมชน เป็นเครื่องกำหนดว่าผลกระทบดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้หรือไม่ หรือ เกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงไร ดังนั้น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อบริบททางสังคมและศิลปวัฒนธรรมของชุมชน การสร้างโอกาสการมีส่วนร่วมของชุมชน ยกย่องเชิดชูศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมโดยส่งเสริมการเรียนรู้และสืบทอดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความตระหนักและภูมิใจในตัวตน ให้ความรู้ความเข้าใจในหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมการกระจายรายได้ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรม จึงจะสามารถป้องกันผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นได้

ปรมินทร์ อริเดช และคณะ (2549, หน้า 73-77) ได้ศึกษา “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยว เชิงนิเวศโดยชุมชน จังหวัดเชียงราย กรณีเปรียบเทียบเชียงรายกับนครคุนหมิง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนจังหวัดเชียงรายและเพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนระหว่างจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนในจังหวัดเชียงราย พบว่าโดยภาพรวม ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก มีค่าสูงที่สุดรองลงไปคือการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน วิธีการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนในจังวัดเชียงรายส่วนใหญ่เริ่มต้นจากการที่หน่วยงานทางภาครัฐบาลได้มีการให้ทุนในการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทางด้านการท่องเที่ยว และด้วยความร่วมมือขององค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนจึงได้รับการสนับสนุน พัฒนาและช่วยเหลือให้เกิดการจัดการอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ขังมีการจัดตั้งคณะกรรมการ ซึ่ง ได้มาจากการเลือกตั้งและสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวเป็นด้วยความสมัครใจ รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนในจังหวัดเชียงรายประกอบด้วยองค์ประกอบสองส่วนคือ ส่วนที่หนึ่ง เป็นการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนา ส่วนที่สองเป็นหน่วยงานภายในชุมชน ประกอบด้วย คณะกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นบุคคลภายในหมู่บ้าน และคณะกรรมการท่องเที่ยวจะมีเลขานุการของคณะกรรมการ และจะมีผู้นำทางวัฒนธรรม เป็นเสมือนกลุ่มที่ปรึกษาของคณะกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนภายในคณะกรรมการท่องเที่ยวจะแยกเป็นกลุ่มงานต่างๆ รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนของนครคุนหนิง มีระดับการทำงานที่สนับสนุนกันอยู่ 3 ระดับ คือ ระดับรัฐบาลของมณฑล ด้วยการส่งบุคลากรของมณฑลเข้ามาช่วยในการเป็นที่ปรึกษาและร่วมพัฒนาในแต่ละพื้นที่ ระดับรัฐบาลท้องถิ่น จะทำงานประสานงานร่วมกับระดับรัฐบาลของมณฑลกับระดับหมู่บ้าน ในเรื่องของการดูแลและสนับสนุนการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารให้บุคคลภายนอกรับรู้และเข้ามาเที่ยว งานด้านวัฒนธรรม งานของกลุ่มชาติพันธ์ กลุ่มสตรี และกลุ่มเกษตรกรรม และระดับหมู่บ้าน เป็นที่จะต้องดำเนินการตั้งแต่ขั้นตอนแรกคือการเริ่มทำความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่กำลังจะร่วมกันทำ ร่วมทำการระดมกำลังคิด จนถึงขั้นตอนการร่วมกันบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและ จัดการได้ด้วยชุมชนเอง

การเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ระหว่างจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนของจังหวัดเชียงราย เป็นการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เริ่มต้นด้วยการได้ทุนสนับสนุนการทำวิจัยจากหน่วยงานภาครัฐบาลแล้วเกิดการดำเนินการต่อเนื่อง โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชน ส่วนนครคุนหมิงการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเริ่มต้นจากการได้รับทุนสนับสนุนการทำวิจัยจากภาคเอกชนแล้วเกิดการดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยความร่วมมือของภาครัฐบาล ในจังหวัดเชียงรายชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบของคณะกรรมการซึ่งเกิดจากการสมัครใจและมีการเลือกตั้งเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งบริหารในคณะกรรมการฝ่ายต่างๆโดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง ส่วนนครคุนหมิง ชุมชนหรือชาวบ้านก็เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการเช่นเดียวกัน โดยแบ่งออกเป็นฝ่ายต่างๆ ซึ่งตำแหน่งบริหารก็ได้มาจาก การสรรหาของคณะกรรมการเช่นเดียวกัน

ประภาพร พนมไพรและคณะ (2549, หน้า 163-180) ได้ศึกษาเรื่อง “ทัศนคติของนักท่องเที่ยว ชาวต่างประเทศที่มีต่อการต้อนรับของชาวเชียงราย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการต้อนรับของชาวเชียงราย และศึกษาแนวทางในการพัฒนาด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่ มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางเพื่อกิจกรรมสันทนาการและการพักผ่อน โดยรับรู้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวจากสื่ออินเตอร์เน็ตมากที่สุด นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีทัศนคติต่อการต้อนรับของชาวเชียงรายในด้านความเป็นมิตรไมตรี ความปลอดภัย ความสะดวกในการเดินทาง การบริการนำเที่ยวมัคคุเทศก์ บริการข้อมูลข่าวสารโครงสร้างพื้นฐาน/สาธารณูปโภค สถานที่พัก การอำนวยความสะดวก ในการเข้า-ออกเมือง และด้านอาหาร/ภัตตาคารอยู่ในระดับดี จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและมัคคุเทศก์ตลอดจนการจัดประชุมภาคี เพื่อระดมความคิดเห็นในการพัฒนา การต้อนรับนักท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายให้นำไปสู่ความเป็นเลิศ พบว่าด้านความเป็นมิตรไมตรี ผู้ให้บริการต้องมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ โดยไม่เอารัดเอาเปรียบ หลอกลวง ฉ้อโกงนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ มีสำนึกในการปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยว ด้านความปลอดภัย ควรเสริมสายตรวจและพนักงานรักษาความปลอดภัยบริเวณแหล่งท่องเที่ยวสนามบิน ตลอดจนย่านที่พักของนักท่องเที่ยว ด้านความสะดวกในการเดินทาง ควรจัดทำป้ายบอกทางเส้นทางการท่องเที่ยว และมีแผนที่ริมทาง เป็นภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศที่สำคัญ ด้านบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ควรจัดฝึกอบรม การใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารและความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสามารถอธิบายและแนะนำนักท่องเที่ยวให้เที่ยวได้อย่างถูกวิธี ด้านบริการข้อมูลข่าวสาร ควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว และจัดจุดบริการข้อมูลข่าวสารผ่านสื่ออินเตอร์เน็ต และสื่อสิ่งพิมพ์ให้มากขึ้น ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค ควรดูแล บำรุงรักษา ปรับปรุงถนนหนทาง ตู้โทรศัพท์สาธารณะห้องน้ำสาธารณะให้อยู่ในสหภาพพร้อมใช้งานสะอาด และปลอดภัย ด้านสถานที่พัก พนักงานที่ให้บริการด้านที่พักควรใช้ภาษาในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศได้เป็นอย่างดี และไม่เอารัดเอาเปรียบ โดยจัดระดับราคาให้สอดคล้องกับคุณภาพบริการ ด้านการอำนวยความสะดวกในการเข้า-ออกเมือง ควรเน้นระบบการบริการที่รวดเร็ว สะดวก และปลอดภัย ด้านอาหารและ

ภัตตาคาร ควรปรับปรุงอาหารให้ถูกสุขอนามัยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมบริเวณร้านให้สะอาดและน่าสนใจ

ประภาพรรณ ไชยานนท์และคณะ (2549, หน้า 52-61) ได้ศึกษาเรื่อง “ผลกระทบทางการท่องเที่ยวต่อรายได้และการจ้างงานของคนในจังหวัดเชียงราย” และยังศึกษาถึงความคิดเห็นของทุกภาคีที่เกี่ยวข้องในภาคการท่องเที่ยวต่อผลกระทบทางเศรษฐกิจผลการวิจัย พบว่า ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงราย คือ ผลกระทบต่อรายได้และผลกระทบต่อการจ้างงานในจังหวัดเชียงราย โดยกลุ่มที่ได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวในสัดส่วนที่สูงที่สุดคือ กลุ่มรายได้จากการขายสินค้าและของที่ระลึก รองลงมาคือ กลุ่มรายได้จากโรงแรมและที่พัก กลุ่มรายได้จากการบริการอาหารและเครื่องดื่ม กลุ่มรายได้จากกิจกรรมบันเทิง กลุ่มรายได้จากการให้บริการพาหนะเดินทางภายในจังหวัด และกลุ่มสุดท้ายที่ได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวในสัดส่วนที่น้อยที่สุดคือ กลุ่มรายได้จากการบริการนำเที่ยว และผลกระทบต่อเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงรายต่อการจ้างงานในจังหวัดเชียงรายด้วยคือ พบว่ากลุ่มสินค้าและของที่ระลึกมีสัดส่วนของการจ้างงานสูงที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มบริการอาหารและเครื่องดื่ม และกลุ่มโรงแรมและที่พัก ส่วนกลุ่มบริการท่องเที่ยวมีสัดส่วนการจ้างงานต่ำที่สุดของภาคการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ข้อมูลความคิดเห็นของทุกภาคีที่เกี่ยวข้องถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าจังหวัดเชียงรายมีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบกับยุทธศาสตร์จังหวัดที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวในจังหวัด โดยมีความคิดเห็นว่า กลุ่มธุรกิจในด้านต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้หรือบริเวณแหล่งท่องเที่ยวย่อมมีความได้เปรียบ และสิ่งที่เป็นปัญหาคือในส่วนของแรงงานซึ่งขาดแคลนแรงงานในระดับกลาง เนื่องจากโปรแกรมการท่องเที่ยวในจังหวัดไม่ได้มีต่อเนื่องทั้งปี โดยที่แรงงานระดับกลางนี้หมายถึงแรงงานที่มีทักษะอย่างเช่น พนักงานโรงแรม ไกด์มัคคุเทศก์ หรือแม้แต่พนักงานขับรถ เป็นต้น ทำให้แรงงานในระดับกลางนี้ มีการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคการผลิตอื่นที่มีงานต่อเนื่องตลอดทั้งปี

ปริญญา แก้วโพธิ์ และคณะ (2549, หน้า 126-147) ได้ศึกษาเรื่อง “หัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย” มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย สำรวจผลงานที่ไม่ใช่สินค้า OTOP ที่ควรจะได้รับการส่งเสริมและพัฒนา สำรวจรายการและรูปแบบที่เป็นงานศิลปะอันควรค่าแก่การส่งเสริม อนุรักษ์ และเผยแพร่และหาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาผลงานในรูปแบบที่เหมาะสม ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทย สรุปได้ว่าสินค้าที่นิยมซื้อส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องประดับและงานแกะสลักไม้ และมีความคิดเห็นในระดับดีด้านความมีเอกลักษณ์ ความคงทนและประโยชน์ใช้สอย ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เลือกซื้อสินค้าประเภทงานแกะสลักไม้มากที่สุด และมีความคิดเห็นในระดับดีเรื่องความเหมาะสมของราคา การมีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม มีประโยชน์ต่อการใช้สอย สนองต่อประเพณี ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต มีคำแนะนำวิธีใช้ มีเอกลักษณ์แสดงถึงศิลปะท้องถิ่นความคิดเห็นของผู้ประกอบการ สรุปว่าสินค้าที่นักท่องเที่ยวนิยมซื้อ คือ เครื่องประดับ และมีความคิดเห็นในระดับดี เรื่องของความคงทน ประโยชน์ต่อการใช้สอยและบรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาจากการสำรวจและ

สัมภาษณ์ พบว่า มีผลงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ทุกอำเภอในจังหวัดเชียงราย มีประเภทงานแกะสลักไม้ เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา ผ้าทอ และงานประดิษฐ์จากผ้า งานเครื่องประดับ ของตกแต่งบ้าน และอื่น ๆ เช่น งานปูนปั้น ประดิษฐ์ของเล่น เป็นต้น มีแหล่งผลิตอยู่ตามอำเภอเมือง อำเภอเทิง อำเภอพาน อำเภอเชียงแสน อำเภอขุนตาล อำเภอเวียงชัย อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอแม่จัน อำเภอพญาเม็งราย อำเภอเชียงของ อำเภอป่าแดด และอำเภอแม่สรวย มีผลงานที่ไม่ใช่สินค้า OTOP แต่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ ควรได้รับการส่งเสรมและพัฒนา อาทิ งานแกะสลักไม้ ที่ตำบลท่าสุด ตำบลป่าตาล ตำบลยางฮอม ตำบลริมกก เครื่องจักสาน ที่ตำบลแม่ข้าวต้ม ตำบลเวียงชัย เครื่องปั้นดินเผา ที่ตำบลเวียงกาหลง ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า ที่ตำบลศรีดอนมูล ตำบลโยนก ตำบลสันมะค่า ตำบลศรีดอนชัย งานเฟอร์นิเจอร์และของตกแต่งบ้าน ที่ตำบลผางาม ตำบลนางแล และอื่น ๆ เช่น งานของเล่นพื้นบ้านที่ตำบลป่าแดด งานแกะสลักหิน และหยก จาก ตำบลเวียงพางคำ ตำบลเหมืองแดง เป็นต้น งานที่ถือเป็นศิลปะควรค่าแก่การส่งเสริม อนุรักษ์และเผยแพร่ มีรายการต่าง ๆ เช่น งานแกะสลักไม้บางส่วนของคุณสุวรรณ สามสี คุณคำจันทร์ ยาโน คุณศราวุธ ภูมะตันงานเครื่องปั้นดินเผาบางส่วนของคุณทัน ธิจิตตัง คุณสมรักษ์ ปันติบุญ งานผ้าทอของคุณแว่นแก้ว ภิรมย์พลัด คุณบัวคลี่ ฟูวันคุณยวน ธานีวรรณ์ คุณบัวสอน รักษ์ศิลป์ งานแกะสลักหินและหยก ของคุณนริศ รัตนวิมล งานอื่น ๆ ประเภทงานประดิษฐ์ของเล่น ของคุณแม่แสง สุธรรมนา คุณอ่อนแก้ว อุปละ

พลวัฒ ประพัฒน์ทอง และคณะ (2549, หน้า 59-70) ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบและแนวทางการท่องเที่ยวบ้านศิลปินเชียงราย” เพื่อวัตถุประสงค์ในการศึกษารูปแบบของการท่องเที่ยวบ้านศิลปินจังหวัดเชียงราย หลัง และการศึกษาพบว่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของบ้านศิลปินสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้สองกลุ่มกว้างๆ คือผลิตภัณฑ์ที่จับต้องได้ประกอบด้วย ผลงานศิลปะ สื่อเอกสารทางศิลปะ การฝึกอบรม ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งคือผลิตภัณฑ์ที่จับต้องไม่ได้ ประกอบด้วย รสนิยมทางศิลปะ ความรู้ความเข้าใจและแรงบันดาลใจ

พัทธมน บุณยราศรัย และคณะ (2549, หน้า 50-53) ได้ศึกษาเรื่อง “ศักยภาพและความต้องการในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวของภาคประชาสังคมและ NGO” มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศักยภาพและความต้องการในการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวของภาคประชาสังคมและ NGO ในจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษา ภาคประชาสังคมและ NGO ที่มีอายุต่างกัน จะมีความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ทั้งด้านการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายต่างกัน ขณะที่กลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีความรู้ความเข้าใจด้านการวางแผนการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายต่างกัน นอกจากนี้ กลุ่มที่มีประเภทขององค์กรต่างกัน จะมีจะมีความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายต่างกัน ภาคประชาสังคมและ NGO ที่มีอายุ และระดับการศึกษาต่างกัน จะมีบทบาทต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายและการมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายต่างกัน ขณะที่กลุ่มที่มีประเภทองค์กรต่างกัน จะมีบทบาทต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายต่างกัน ภาคประชาสังคมและ NGO ที่มีอายุ ระดับการศึกษา ประเภทขององค์กร ปริมาณการใช้บริการของนักท่องเที่ยวที่ต่างกัน จะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายต่างกัน

พิมพร ตรีสอน และคณะ (2549, หน้า 106-115) ได้ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพของระบบขนส่งมวลชนทางบกจังหวัดเชียงราย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสหภาพปัญหาระบบขนส่งมวลชนของจังหวัดเชียงราย และเพื่อศึกษาถึงรูปแบบและระบบขนส่งที่เหมาะสมของการขนส่งมวลชน เพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่าผู้ใช้บริการมีความเห็นว่าระบบขนส่งมวลชนทางบกของจังหวัดเชียงรายมีปัญหาในการให้บริการ โดยมีปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนได้แก่ ปัญหาสหภาพและความไม่เพียงพอของรถและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ปัญหาการให้บริการของพนักงาน ปัญหาเกี่ยวกับกำหนดเวลาในการเดินรถ ปัญหาการจราจรในบริเวณสถานขนส่งโดยเฉพาะช่วงเวลาเช้าและเย็น ปัญหาด้านมาตรฐานของอัตราค่าเดินทางตามลำดับ ทั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงบริการดังกล่าว และเห็นด้วยหากจะมีการขึ้นราคาค่าโดยสารอีกเล็กน้อยแต่มีการให้บริการที่ดีขึ้น ในด้านของประสิทธิภาพของขนส่งมวลชนทางบก และความเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่าในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวไทย ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่กลุ่มตัวอย่าง และ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มีความเห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง แต่ผู้ให้บริการกลับมีความเห็นว่า ระบบขนส่งมวลชนทางบกของจังหวัดมีประสิทธิภาพ และความเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวในระดับสูง ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างความคาดหวังของผู้ใช้บริการในด้านการบริการและผลที่ได้รับกล่าวคือ ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่มีความคาดหวังในการบริการในระดับสูงถึงสูงมาก แต่ผลที่ได้รับกลับอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น

ภัทรานิษฐ์ ศรีจันทราพันธุ์ และคณะ (2549, หน้า 67-77) ได้ศึกษาเรื่อง “ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติจากการท่องเที่ยวบริเวณแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติของจังหวัดเชียงราย” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดเชียงราย และศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสหภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ผลการศึกษา พบว่าพื้นที่ที่สิ่งแวดล้อมได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ วนอุทยานภูชี้ฟ้า โดยสาเหตุที่ทำให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 พื้นที่แตกต่างกัน คือ กฎระเบียบข้อบังคับและรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ จำนวนนักท่องเที่ยว ส่วนความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า พื้นที่ศึกษาทั้ง 5 มีความโดดเด่นมากในเรื่อง ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ ที่มีพืชพรรณที่หลากหลาย แต่มีความโดดเด่นน้อยในประเด็นของ จำนวนและความหลากหลายของสัตว์ป่า นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังมีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งความคิดเห็นดังกล่าวแตกต่างจากผู้ที่เกี่ยวข้องหรือประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้นักท่องเที่ยวเห็นว่าปัจจัยที่น่าจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมนั้น คือ การไม่มีวินัยในการท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยว

ยุพิน มีใจเจริญ และคณะ (2549, หน้า 77-82) ได้ศึกษาเรื่อง “ศักยภาพและความพร้อมการนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงราย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพและความพร้อมของผู้ประกอบการนวดแผนไทย ความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวในการรับบริการนวดแผนไทย และเพื่อศึกษารูปแบบการให้บริการนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่าศักยภาพและความพร้อมของผู้ประกอบการ ส่วนใหญ่มีความพร้อมในระดับสูง เนื่องจากเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถด้านการนวด มีความสามารถเรื่องการบริหารจัดการ มีความสามารถด้าน

การตลาด แต่การประกอบการนวดในจังหวัดเชียงรายยังขาดความชัดเจนเรื่องรูปแบบของการนวดแผนไทยที่จะสร้างเป็นเอกลักษณ์การนวดของจังหวัด ด้านความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ มีความพอใจในการให้บริการของผู้ประกอบการนวด เช่น ด้านการให้บริการ ด้านราคา ด้านสถานที่และด้านการได้รับข้อมูลข่าวสาร ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศพอใจใน ความมีอัธยาศัยไมตรี และเรื่องความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด ซึ่งแตกต่างและดีกว่าสถานประกอบการในกรุงเทพมหานคร โดยที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ การนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงราย ว่าควรมีการจัดทำป้ายโฆษณาที่ชัดเจน อ่านง่ายและควรมีการแยกห้องนวด เพื่อให้บริการเรื่องความเป็นส่วนตัวมากขึ้น

รังสิต เงาแก้ว และคณะ (2549, หน้า 193-198) ได้ศึกษาเรื่อง “ผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชนเผ่าจังหวัดเชียงราย กรณีศึกษาเปรียบเทียบจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของชนเผ่าในจังหวัดเชียงราย เพื่อศึกษาความแตกต่างทางวิถีชีวิตของชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายของประเทศไทย และมณฑลยูนนานของประเทศจีน เพื่อศึกษาแนวทางที่จะส่งเสริม การท่องเที่ยวชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายให้เกิดความยั่งยืนเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวชนเผ่าของจังหวัดเชียงราย ทราบแนวทางและผลจากการแก้ไขผลกระทบของชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง และทราบแนวทางการสร้างความร่วมมือเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากผลกระทบจากการท่องเที่ยวชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง ผลการศึกษาพบว่า ผลดีด้านสังคม คือ สหภาพความเป็นอยู่ของชนเผ่าดีขึ้นมีการสร้างบ้านเรือนขึ้นใหม่ มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในชีวิตประจำวันมากขึ้น ผลเสียด้านสังคม คือ ความยากลำบากในการประกอบ อาชีพเกษตรกรรม เช่น การกักขังสัตว์เพื่อความสะดวกในการเยี่ยมชมชนเผ่าของนักท่องเที่ยว ส่งผลให้ชนเผ่าบางกลุ่มเปลี่ยนอาชีพหรือวิถีชีวิตการเกษตรเพื่อไปขายของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยว เพราะมีรายได้ดี ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดนิสัยเกียจคร้านในการทำงานด้านการเกษตร การกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อชนเผ่าส่งผลต่อความรู้สึกทางจิตใจของชนเผ่า ทำให้เกิดความรู้สึกต่ำต้อย ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมชนเผ่าบางกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงรูปแนบการบริโภคอาหารไปจากเดิม เช่น การบริโภคอาหารสำเร็จรูป ซึ่งสาเหตุเกิดจากการเลียนแบบพฤติกรรมจากนักท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวและไกด์บางกลุ่มนำสารเสพติดไปเสพกัน ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม ผลดีด้านวัฒนธรรม คือ การอนุรักษ์วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนเผ่า และโอกาสในการแลกเปลี่ยนและศึกษาวัฒนธรรมระหว่างคนต่างเชื้อชาติกับชนเผ่า ผลเสียด้านวัฒนธรรม คือ เกิดความขัดแย้ง แข่งขันกันเองในชนเผ่า และวิถีการดำเนินชีวิตของชนเผ่าเปลี่ยนไป เช่น การนับถือผีบรรพบุรุษ เปลี่ยนเป็นการนับถือศาสนาคริสต์ ส่งผลให้พิธีกรรมและความเชื่อบางอย่างสูญหาย การแต่งกายของชนเผ่าเปลี่ยนไป ภาษาชนเผ่ายังคงใช้ในการสื่อสารกันเองในกลุ่มแต่ต้องใช้ภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศบางภาษาสื่อสารกับนักท่องเที่ยว จึงทำให้คำหรือกลุ่มคำบางคำในภาษาชนเผ่าสูญหายไป เปลี่ยนมาใช้ภาษาไทยแทน ผลดีด้านสิ่งแวดล้อม คือ ชนเผ่ามีการอนุรักษ์น้ำ และป่าไม้เพื่อธุรกิจการท่องเที่ยว ผลเสียด้านสิ่งแวดล้อม คือ การที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปชมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติก่อให้เกิดปัญหาขยะและความสะอาด ผลดีด้านเศรษฐกิจ คือ ชนเผ่ามีรายได้เพิ่มขึ้นจากการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่า ชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง มณฑลยูนนานมีวิถีการดำเนินชีวิตคล้ายกัน คือ การประกอบอาชีพ

ทางการเกษตร และประกอบธุรกิจทางการท่องเที่ยวเพื่อเสริมรายได้ ซึ่งการท่องเที่ยวทำให้ชนเผ่ามีโอกาสได้ แสดงศิลปวัฒนธรรมของตนเอง ถ่ายทอดแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม สร้างปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว ทำให้มีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง และสามารถถ่ายทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมของตนเองให้กับผู้อื่นได้ แต่สิ่งแวดล้อมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติอาจเสื่อมโทรมลง ซึ่งทั้งจังหวัดเชียงรายและมณฑลยูนนาน ต่างประสบปัญหาเหมือนกัน

วิชร นันต๊ะยานา และคณะ (2549, หน้า 67-73) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นขององค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและประชาชนต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม ผลการพัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม และเพื่อศึกษาหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงรายผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมจะสนับสนุนซึ่งกันและกัน การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมสามารถพัฒนาควบคู่กันโดยมีการบริหารจัดการที่ดี ขณะเดียวกันภาครัฐมีนโยบายให้จังหวัดเชียงรายเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดน และอำเภอที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว คือ อำเภอเชียงแสน การท่องเที่ยวที่เหมาะสมคือ การท่องเที่ยวเชิงสังคม - วัฒนธรรม ส่วนอุตสาหกรรมที่เหมาะสม คือ อุตสาหกรรมการเกษตร ในการพัฒนาจังหวัดเชียงราย ควรพัฒนาให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียวเพราะอุตสาหกรรมทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมจะถูกทำลาย วิถีชีวิต วัฒนธรรมดั้งเดิมความเป็นท้องถิ่นของเชียงรายเปลี่ยนแปลง อุตสาหกรรมสร้างค่านิยมทางวัตถุมากกว่าความเจริญทางจิตใจ ทำให้เกิดปัญหาทางสังคม ผลการพัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม ประชาชนมีอาชีพและรายได้ เพิ่มขึ้น ลดการออกนอกพื้นที่เพื่อหางานทำจังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจลุ่มแม่น้ำโขง เหมาะกับการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว ภาพลักษณ์ของจังหวัดดีขึ้น แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงราย เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม สรุปได้ว่า การพัฒนานั้นต้องคำนึงถึงอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับพืชผลการเกษตร ความพร้อมด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด โดยการศึกษาปัญหา ผลกระทบและวิธีการป้องกัน เช่น การกำจัดมลภาวะ ลดขยะ การรักษาสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่คุ้มค่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ทุกด้าน ทุกขั้นตอน ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เป็นจริงสม่ำเสมอและต่อเนื่อง หน่วยงานราชการและองค์การที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารเทศบาล เทศบาล ชุมชน ท้องถิ่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อุตสาหกรรมจังหวัด หน่วยงานด้านการศึกษา สาธารณสุข โรงพยาบาล/อนามัย หอการค้า สภาวัฒนธรรม พาณิชย์จังหวัด ตำรวจท่องเที่ยว กรมทรัพยากรธรณี กรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโยธาธิการและผังเมือง พัฒนาชุมชน กรมแรงงาน กระทรวงพัฒนาสังคม กรมศิลปากร เกษตรจังหวัด กรมส่งเสริมการเกษตร สิ่งที่ประชาชนในจังหวัดเชียงรายกังวล ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและแผนไม่ชัดเจน ขาดงบประมาณสนับสนุน ไม่มีเจ้าภาพทำงานที่จริงจัง ชุมชนไม่มีส่วนร่วม ภาครัฐไม่มีความจริงใจ นโยบายภาครัฐไม่สอดคล้องกับพื้นที่จริง สื่อไม่มีจุดยืนในการนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริง ปัจจุบันนักท่องเที่ยวลดลง ข้อเสนอแนะที่สำคัญ ได้แก่ นักท่องเที่ยวส่วนมากต้องการชมศิลปวัฒนธรรม

หัตถกรรม จึงควรส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมงานหัตถกรรมพื้นบ้านนโยบายและแผนควรนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ควรเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากร ให้ชุมชนมีส่วนร่วมรับรู้ผลกระทบ แสดงความคิดเห็นทุกขั้นตอน ปรับสหภาพภูมิทัศน์ให้งดงามเข้ากับสิ่งแวดล้อม มีเทศบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมอาคารและสิ่งก่อสร้าง มีแผนรองรับที่ชัดเจนเกี่ยวกับการบูรณะโบราณสถานและสถานที่สำคัญ ศึกษา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างจริงจังและมีการศึกษาวิจัยความต้องการด้านการท่องเที่ยว

วิรุณสิริ ใจมา และคณะ (2549, หน้า 57-69) ได้ศึกษาเรื่อง “ศักยภาพ บทบาท และความต้องการ ของภาคธุรกิจในจังหวัดเชียงราย ในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัด” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพ บทบาท และความต้องการของภาคธุรกิจในจังหวัดเชียงรายในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัด ผลการศึกษาพบว่าภาคธุรกิจในจังหวัดเชียงราย มีศักยภาพด้านการรับข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการวาง แผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดในระดับต่ำที่สุด ภาคธุรกิจในจังหวัดเชียงรายมีศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดในระดับปานกลาง ซึ่งประกอบด้วยภาคธุรกิจ มีศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องการวางแผนและการจัดการในระดับสูง ภาคธุรกิจมีศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายในระดับปานกลาง และภาคธุรกิจมีศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายในระดับปานกลาง ภาคธุรกิจในจังหวัดเชียงรายมีศักยภาพด้านความตระหนักถึง ความสำคัญของการท่องเที่ยวและของการมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งประกอบด้วยภาคธุรกิจมีศักยภาพด้านความตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวในระดับสูง และภาคธุรกิจมีศักยภาพด้านความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายในระดับปานกลาง ภาคธุรกิจในจังหวัดเชียงรายมีบทบาทในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดในระดับน้อยที่สุด ภาคธุรกิจในจังหวัดเชียงรายมีความต้องการในการวางแผนและพัฒนากลไกการจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดในระดับปานกลาง

ศรีสมร คุณากรบดินทร์ และคณะ (2549, หน้า 72-79) ได้ศึกษาเรื่อง “ศักยภาพและความพร้อมของร้านอาหารพื้นเมืองสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย” โดยวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพความพร้อมและจัดประเภทร้านอาหารพื้นเมืองสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายร้านอาหารขนาดเล็กและขนาดกลางส่วนใหญ่ยังไม่พร้อมหรือไม่มีศักยภาพที่จะรองรับนักท่องเที่ยว สำหรับร้านขนาดใหญ่และร้านประเภทขันโตกดินเนอร์ มีศักยภาพและความพร้อม ทีจะรองรับนักท่องเที่ยว ศักยภาพและความพร้อมของร้านอาหารพื้นเมือง หมายถึงร้านอาหารที่มีความสามารถประกอบการเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั่วไปในด้านต่างๆ คือ ด้านการนำเสนอ อาหาร เมนูอาหาร ด้านการบริการ ด้านลักษณะของอาหาร ด้านคุณภาพของวัตถุดิบที่ใช้ในการปรุง ด้านอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ในภาพรวม นักท่องเที่ยวทั้งชาวต่างชาติและชาวไทยเห็นว่าอยู่ในระดับดีทุกด้าน มีเพียงด้านอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเห็นว่าอยู่ในระดับดีมาก โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต้องการอาหารที่มีลักษณะเป็นอาหารสุขภาพ ใช้ผักพื้นบ้านประกอบอาหาร รสชาติอร่อยคงเอกลักษณ์ล้านนา และมีอาหารหลากหลายในระดับมาก นักท่องเที่ยวชาวไทยต้องการอาหารที่มีลักษณะปรับรสชาติของ

อาหารให้เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยว และอาหารที่ใช้ผักพื้นบ้านประกอบอาหารในระดับมาก ลักษณะของร้านอาหารพื้นเมืองที่นักท่องเที่ยวต้องการ นักท่องเที่ยวทั้งชาวต่างชาติและชาวไทยต้องการในระดับปานกลางทุกประเด็น โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต้องการร้านอาหาร ที่มีสถานที่เพียงพอที่จะรองรับลูกค้าได้จำนวนมาก ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยต้องการร้านอาหารที่เป็นที่นิยมของคนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินิยมอาหารพื้นเมืองในระดับปานกลาง โดยอาหารที่นิยมมากเป็นอาหารประเภทลาบ อาหารประเภทแกง และอาหารประเภทปิ้ง ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมอาหารพื้นเมืองในระดับปานกลาง โดยเรียงตามลำดับความนิยม 3 ลำดับแรก ดังนี้ อาหารประเภทปิ้ง/ย่าง อาหารประเภทน้ำพริก อาหารประเภททอด ความนิยมของ นักท่องเที่ยวที่มีต่อร้านอาหารพื้นเมือง นักท่องเที่ยวนิยมร้านอาหารพื้นเมืองในระดับปานกลาง ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยเห็นว่าควรส่งเสริมและและพัฒนาร้านอาหารพื้นเมืองสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว คือ จัดทำแผนที่หรือป้ายบอกที่ตั้งร้านอาหารให้ชัดเจน สร้างความประทับใจครั้งแรกด้วยอาหารพื้นเมือง โดยมื้อแรกในเชียงรายต้องเป็นอาหารพื้นเมือง ประชาสัมพันธ์ร้านอาหารพื้นเมืองทั้งในด้านลักษณะและวิธีรับประทาน

ศศิธร รุ่งกิจเลิศสกุล และคณะ (2549, หน้า 78-88) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสปาจากแหล่งน้ำแร่ธรรมชาติในจังหวัดเชียงราย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของภาคีในการพัฒนาแหล่งน้ำแร่ธรรมชาติในจังหวัดเชียงรายให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสปา ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้บริการสปาจากน้ำแร่ธรรมชาติในจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่าชุมชนท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งนำแร่ธรรมชาติ ต้องการพัฒนาในด้านการบริการ ด้านการโฆษณา ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านบุคลากร และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาลตำบลต้องการพัฒนาแหล่งน้ำแร่ธรรมชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยต้องการได้รับความร่วมมือจากภาครัฐ สถาบันการศึกษา และชุมชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาใช้บริการแหล่งน้ำแร่ในจังหวัดเชียงราย ต้องการการพัฒนาในด้านการบริการ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ต้องการการพัฒนาในระดับมากที่สุดในด้านคุณสมบัติ บุคลากร ด้านบริหารจัดการ ด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ด้านความปลอดภัย และด้านการตกแต่งสหภาพแวดล้อม ข้อเสนอแนะชุมชนท้องถิ่นควรได้รับการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งน้ำแร่ธรรมชาติ ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลตำบลต้องร่วมมือกับภาครัฐ สถาบันการศึกษา และชุมชนท้องถิ่น เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และในการวางแผนการท่องเที่ยวควรต้องทราบความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อจะได้นำมาวางแผนให้ตรงกันความต้องการของนักท่องเที่ยวมากที่สุด

ศุภสิน สุริยะ และคณะ (2549, หน้า 96-103) ได้ศึกษาเรื่อง “ศักยภาพผลิตภัณฑ์และบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงราย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ และบริการเชิงสุขภาพ ที่มีการให้บริการในจังหวัดเชียงราย และเพื่อวิเคราะห์ถึงโอกาสและอุปสรรคของการให้บริการเชิงสุขภาพในจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษา สามารถสรุปได้ว่าจังหวัดเชียงราย มีสถานประกอบการที่ให้บริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จำนวน 3 แห่ง คือ โรงพยาบาลแม่ลาว โรงพยาบาลพญาเม็งราย และวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย โดยโรงพยาบาลแม่ลาว ให้บริการด้านการฝังเข็ม และนวดแผนไทย โรงพยาบาล

พญาเม็งราย ให้บริการด้านการนวดแผนไทย การรักษาโรคด้วยสมุนไพรไทย และจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทย ในขณะที่วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ให้บริการด้านการรักษา หรือดูแลสุขภาพโดยใช้ความรู้ และเทคนิค วิธีการของการแพทย์แผนไทยและยาสมุนไพรไทย เมื่อพิจารณาถึงความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจในการใช้บริการในระดับมาก เมื่อพิจารณาถึงโอกาส และอุปสรรคของการให้บริการเชิงสุขภาพในจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า จังหวัดเชียงรายยังไม่สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ในปัจจุบัน หรือภายในระยะเวลาอันใกล้นี้ ทั้งนี้เนื่องจากยังขาดความพร้อมของสถานประกอบการและการสนับสนุนอย่างจริงจังจากภาครัฐ

สิริโฉม พิเชษฐบุญเกียรติ และคณะ (2549, หน้า 128-148) ได้ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติในนครคุนหมิง มณฑลยูนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน” โดยวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในนครคุนหมิง มณฑลยูนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมและความต้องการการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยกับชาวต่างชาติในนครคุนหมิง มณฑลยูนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างนครคุนหมิง และแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้ด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในนครคุนหมิงนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งเดินทางไปกับบริษัทนำเที่ยว มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางเพื่อไปพักผ่อน นิยมพักในโรงแรม มีระยะเวลาในการพักผ่อน อยู่ระหว่าง 2-4 วันและระหว่าง 5-7 วัน โดยทำการจองกับบริษัทนำเที่ยวเป็นการล่วงหน้า สำหรับประเทศที่วางแผนจะเดินทางไปเที่ยวครั้งต่อไปหลังจากนครคุนหมิง คือ ฮ่องกงและไทย ส่วนด้านความต้องการการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในนครคุนหมิงทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ พบว่า มีความต้องการมีมาตรฐานการอำนวยความสะดวกของสนามบิน การให้ข้อมูลข่าวสารต้องทันสมัยและรวดเร็ว และควรจัดอำนวยความสะดวกของโรงแรมที่พัก ที่รวดเร็ว และประทับใจ การเปรียบเทียบพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ในนครคุนหมิง ปรากฏว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ มีลักษณะส่วนใหญ่คล้ายกัน แต่ที่แตกต่างเห็นได้ชัดเจน คือ มาตรฐานการครองชีพของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีสูงกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย ไม่ว่าจะเป็นอายุ รายได้ จำนวนประเทศ ที่ต้องการไปท่องเที่ยว ตลอดจนพฤติกรรมการใช้จ่ายไม่ว่าจะเป็นซื้อของที่ระลึก ทัศนศึกษา อาหาร และเครื่องดื่ม เป็นต้น ส่วนด้านความต้องการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศในนครคุนหมิง มีลักษณะส่วนใหญ่คล้ายกัน คือ เรื่องมาตรฐานความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวหรือการบริการ เช่น โรงแรม และสนามบิน เป็นต้น แนวทางการจัดการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างนครคุนหมิง และแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายการพัฒนาเส้นทางทางอากาศ จังหวัดเชียงรายมีการท่าอากาศยานนานาชาติที่มีความพร้อมมากกว่าการท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่หรืออาคารรองรับผู้โดยสารที่มีขนาดใหญ่กว่า และมีนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดเชียงราย โดยใช้เส้นทางทางอากาศมากถึง 70 % ส่วนนักธุรกิจ

มีเพียง 30 % ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นเส้นทางการท่องเที่ยวโดยตรงสู่นครคุนหมิงอย่างแท้จริง

สุจิตราภา พันธ์วิไลและคณะ (2549, หน้า 132-162) ได้ศึกษาเรื่อง “ศักยภาพและความต้องการของชุมชนในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชน ปัญหาและอุปสรรคความต้องการของชุมชนในการวางแผน และการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย และเสนอแนะรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่าศักยภาพของชุมชนในการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ในด้านศักยภาพในการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่าทุกพื้นที่อยู่ในระดับไม่เคยมีส่วนร่วม มีเพียงกิจกรรม 3 ประเภทเท่านั้นที่ชุมชนมีส่วนร่วมในระดับนานๆ ครั้ง ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดเชียงราย ชุมชนในพื้นที่ศึกษาไม่มีปัญหา ในด้านลักษณะทางกายภาพและด้านสหภาพความเป็นอยู่ สิ่งที่น่าสนใจคือชุมชนในพื้นที่ศึกษามีปัญหาอยู่บ้างในด้านรายได้ ซึ่งไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของสมาชิกชุมชน ส่วนด้านความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ชุมชนในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับมีความเข้าใจในความหมายของการท่องเที่ยว แม้จะยังคงมีความเข้าใจผิดอยู่บ้างในหลายประเด็น ความต้องการของชุมชนในการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงรายกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษามีความต้องการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนมากให้ความสำคัญดังนี้ คือ ต้องร่วมปฏิบัติและดำเนินงาน ต้องการร่วมคิด ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ต้องการรักษาและแบ่งปันผลประโยชน์ และต้องการร่วม ติดตามและประเมินผล

สุพรรณิการ์ ขวัญเมือง และคณะ (2549, หน้า 97-104) ได้ศึกษาเรื่อง “ศักยภาพและความพร้อมของการท่องเที่ยวเชิงสปา จังหวัดเชียงราย” มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบศักยภาพและความพร้อมของผู้ประกอบการต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวและเพื่อการแข่งขันในระดับสากล และเพื่อทราบความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบการให้บริการของผู้ประกอบธุรกิจสปาในจังหวัดเชียงราย ศักยภาพของธุรกิจสปาในเชียงราย ผลการศึกษาพบว่าด้านผู้ให้บริการ ประเภทสถานบริการสปาในจังหวัดเชียงราย ส่วนมากเป็นแบบ Resort/hotel Spa มีจำนวนมากที่สุด และเป็นแบบน้ำพุร้อน Amenity Spa, Day Spa, Destination Spa ซึ่งเปิดบริการเพื่อสุขภาพในสถานพยาบาลเพื่อนแบบกายภาพบำบัด การนวด และอบสมุนไพร และแบบ Salon Spa ซึ่งส่วนมากพัฒนามาจากร้านเสริมสวย และมีเพียง 3 แห่ง ที่ได้รับใบรับรองมาตรฐานจากกระทรวงสาธารณสุข อีกประมาณ 16 แห่ง อยู่ระหว่างการเตรียมการ ซึ่งส่วนใหญ่ยินดีต่อการกำหนดมาตรฐานภาครัฐ การที่ผู้ประการสปามีจำนวนน้อย แต่ละแห่งได้มีการวางตำแหน่งทางธุรกิจและลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย โดยขึ้นอยู่กับความชอบของเจ้าของธุรกิจและสถานภาพทางการเงิน โดยจะพยายามสร้างวัฒนธรรม และภาพลักษณ์เฉพาะตัว จากการที่มีจำนวนผู้ให้บริการน้อย และมีความแตกต่างอย่างชัดเจน ทำให้ผู้ประกอบการสามารถกำหนดรูปแบบ การวัตถุประสงค์การให้บริการตามความพอใจ แต่พนักงานผู้ให้บริการท้องถิ่นยังขาดทักษะ แต่จังหวัดเชียงรายได้มีสถาบันการศึกษาที่สามารถผลิตฝีมือ แรงงานระดับพื้นฐานได้ แต่ขาดฝีมือแรงงานระดับสูง ซึ่งปัจจุบันได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในจังหวัด ที่จะจัดอบรมทั้งในและนอกจังหวัด ทำให้ต้องลงทุนด้านการศึกษา และค่าเดินทาง ทำให้ต้นทุนเริ่มต้นค่อนข้างสูง นอกจากนี้ผู้ให้บริการสปาซึ่งส่วนมากมีความรู้ และเข้าใจ ในการให้บริการ

และยินดีที่จะเข้าระบบมาตราฐานสปา ของกระทรวงสาธารณสุข ภาพรวมของธุรกิจสปาได้รับการส่งเสริมอย่างมากจากภาครัฐบาลมีหน่วยงานประสานงานด้านความร่วมมือและการถ่ายทอดด้านความรู้อยู่เสมอ มีการก่อตั้งชมรมสปา รวมตัวเป็นกลุ่ม (Cluster) เพื่อการพัฒนาธุรกิจการบริการสุขภาพ ซึ่งประกอบจากธุรกิจสปา นวด และผลิตภัณฑ์สินค้า สมุนไพร ธุรกิจสปาในจังหวัดเชียงรายเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ผู้ประกอบธุรกิจสปาที่ได้รับใบรับรองมาตรฐานสถานบริการ 3 แห่ง ถือว่าน้อย ซึ่งเป็นเพราะอยู่ระยะเริ่มต้น ซึ่งผู้ประกอบการก็พร้อมและยินดีที่จะส่งเสริมบุคลากรและปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐาน นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ให้ความสำคัญด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์และด้านความปลอดภัยมีความต้องการรับบริการเพื่อส่งเสริมสุขภาพ และเพื่อการบำบัด โดยอาศัยหลักการของไทย เช่นการนวดไทย การใช้วิถีของไทย สมุนไพรไทย ธุรกิจสปาจึงควรสร้างรูปแบบการบริการสปาควบคู่กับการใช้ผลิตภัณฑ์สปาไทย และนักท่องเที่ยวต่างประเทศตระหนักถึงความปลอดภัย และได้รับการรับรอง เรื่องการให้บริการ ธุรกิจสปาในจังหวัดเชียงราย สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย ควรเป็นแบบ Day spa ที่การใช้ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร เพื่อส่งเสริมสุขภาพและเพื่อการบำบัด และเข้าถึงได้สะดวก สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศควรเป็นแบบ Resort/ Hotel Spa ซึ่งต้องพิถีพิถันกับสถานที่ การตกแต่ง เครื่องมืออุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก

อรวรรณ จำพุฒ และคณะ (2549, หน้า 97-103) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการตลาดของผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาการตลาดของผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ผลิตภัณฑ์(OTOP) ในจังหวัดเชียงรายมีจำนวนทั้งหมด 811 ผลิตภัณฑ์ วิธีการกำหนดราคาสินค้า ผู้ขายส่วนมากได้กำหนดราคาสินค้าตามต้นทุน พื้นที่ในการจัดจำหน่ายส่วนมากเป็นการจำหน่ายในร้านค้าชุมชน วิธีการส่งเสริมการตลาดส่วนมาก เป็นการขายโดยพนักงานหรือสมาชิกในชุมชนและการร่วมงานแสดงสินค้า ผู้ประกอบการ ส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านการขาดแคลนเงินทุนและด้านการจัดจำหน่าย ผู้ซื้อชาวไทยและผู้ซื้อชาวต่างชาติส่วนมากพอใจในผลิตภัณฑ์ OTOP มีปัญหาเพียงแค่การหาซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP ได้ยากเท่านั้น

อารีรัตน์ โกสิทธิ และคณะ (2549, หน้า 75-110) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัญหาและมาตรการทางกฎหมาย เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย” โดยวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค ในปัจจุบันเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย เพื่อศึกษาแนวทางในเชิงกฎหมายที่เป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกแก่การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย เพื่อเสนอมาตรการที่เป็นรูปธรรมและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่าจังหวัดเชียงรายมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญหลายประเภทด้วยกัน อาทิเช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และศาสนสถานที่สำคัญ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและหัตถกรรม รวมทั้งงานศิลปะจากกลุ่มศิลปินทั้งหลายจากสิ่งต่างๆ เหล่านี้นับได้ว่า จังหวัดเชียงรายมีศักยภาพที่สูงในการรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ซึ่งก่อให้เกิดรายได้ทางด้านการท่องเที่ยวแก่จังหวัดเชียงราย อย่างไรก็ตาม จากกระแสการหลั่งไหลของบรรดา นักท่องเที่ยวที่มาเยือนจังหวัดเชียงราย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประการและมีการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดปัญหาทางด้านต่างๆ ตามมา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานของอาหารหรือสินค้า

ที่ขายแก่นักท่องเที่ยว ปัญหาการก่อสร้างอาคารสถานที่ต่างๆ ซึ่งไม่เป็นระเบียบ ทำให้บดบังทัศนียภาพ ปัญหาเกี่ยวกับการจัดระบบการขนส่งมีการโก่งราคาค่าโดยสารแก่นักท่องเที่ยว ปัญหาความเสื่อมโทรมที่จะเกิดจากแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาการจัดการกับขยะมูลฝอย หรือน้ำเสียจากสถานบริการหรือโรงแรมต่างๆ รวมถึงปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ดังนั้น เพื่อที่จะขจัดปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันและรวมทั้งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงสหภาพปัญหาและมาตรการทางกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องที่สามารถนำมาใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะสามารถเพิ่มศักยภาพในการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายต่อไปในอนาคต

วีระพล ทองมา (2549, หน้า 191-222) ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดทำแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาเฉพาะพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มภาคเหนือประกอบด้วยจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และจังหวัดลำพูน” โดยมี วัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้ร่วมกันจัดทำประชาพิจารณ์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการจัดทำแผนแม่บท เพื่อการพัฒนาเฉพาะกลุ่มพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มภาคเหนือ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ และสามารถนำไปปรับแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป 2) เพื่อให้เกิดการพบปะแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านนโยบายของภาครัฐ แผนการดำเนินงานของภาคเอกชน และสหภาพความเป็นจริงของประชาชนในพื้นที่ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับแผนดำเนินงาน โครงการเพื่อการพัฒนาเฉพาะกลุ่มพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ให้ได้แผนการพัฒนาที่ ครอบคลุมทุกกลุ่มพื้นที่ 3) เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันของประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ถึงวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานโครงการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเฉพาะกลุ่มพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มภาคเหนือ (เชียงใหม่ ลำพูน และเชียงราย) ผลการศึกษา กล่าวโดยสรุปได้ว่าการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมด้านทรัพยากร การท่องเที่ยว เทศกาล และประเพณี ยังไม่โดดเด่นพอที่จะเกิดการจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงราย ด้านตลาดการท่องเที่ยวขาดการประชาสัมพันธ์และไม่มีความต่อเนื่องรวมทั้ง การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอยู่ในวงแคบภายในจังหวัดเชียงรายและใกล้เคียงเท่านั้น ด้านธุรกิจการบริการและการท่องเที่ยวศักยภาพของบุคลากรด้านการบริการยังบกพร่องบางส่วน ด้านบริหารจัดการภาครัฐ ขาดงบประมาณในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ขาดการประสานงาน ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ กฎหมาย พระราชบัญญัติ ประกาศของทางราชการยังคงล้าสมัยไม่เอื้อต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว มีการโยกย้ายสับเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องบ่อยครั้งทำให้การปฏิบัติงานไม่ต่อเนื่อง

ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์ (2548, หน้า 5-1) ได้ศึกษาเรื่อง “ความเหมาะสมเพื่อให้จังหวัดเชียงราย เป็น ศูนย์กลางโลจิสติกส์ระหว่างประเทศ” วัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ของจังหวัดเชียงราย และพื้นที่ใกล้เคียงในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน เพื่อศึกษาแนวคิด รูปแบบ และกระบวนการในการพัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ระหว่างประเทศในกลุ่มอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน และระหว่างประเทศในระดับสากล เพื่อศึกษาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารข้อมูลเชื่อมโยงเครือข่ายโลจิสติกส์ของจังหวัดเชียงราย กับประเทศในกลุ่มอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน และระหว่างประเทศ เพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุนด้านระเบียบ กฎหมาย และแนวทางปฏิบัติที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาศักยภาพการให้บริการ และเพิ่มขีด

ความสามารถในการแข่งขันด้านโลจิสติกส์ของจังหวัดเชียงราย เพื่อให้มีการเสนอแนวทาง และแผนงานโครงการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของจังหวัดเชียงรายที่นำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม จากการศึกษาปัจจุบันจังหวัดเชียงรายมีระบบคมนาคมเชื่อมต่อที่สำคัญอยู่ 3 ระบบ ได้แก่ การคมนาคมทางอากาศ การคมนาคมทางบก การคมนาคมทางน้ำ ซึ่งพบว่าการคมนาคมทางอากาศ จังหวัดเชียงรายมีท่าอากาศยานนานาชาติจังหวัดเชียงราย สามารถรองรับผู้โดยสารได้ 600 คนต่อชั่วโมง ส่วนใหญ่ให้บริการสำหรับประชาชนที่เดินทางทางอากาศเป็นหลัก และปัญหาที่สำคัญของ ท่าอากาศยานนานาชาติเชียงรายก็คือ ยังขาดการสนับสนุนและเครื่องอำนวยความสะดวกที่จะรวมการบินเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านได้ ส่วนสายการบินเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดเชียงรายและประเทศเพื่อนบ้านโดยตรงยังไม่มี นับว่าไม่สะดวกหากมีการส่งเสริมให้จังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน การคมนาคมทางน้ำเป็นการขนส่งและเดินทางโดยใช้แม่น้ำโขง ซึ่งเป็นแม่น้ำนานาชาติที่สำคัญ ในจังหวัดเชียงรายมีท่าเทียบเรือที่อำเภอเชียงแสนและเชียงของ ส่วนใหญ่เป็นการขนส่งระหว่างประเทศและมีความสำคัญมากขึ้น การคมนาคมทางบกจังหวัดเชียงรายสามารถเชื่อมโยงโครงข่ายทางหลวงภาคเหนือตอนบน ซึ่งปัจจุบันมีโครงข่ายที่ค่อนข้างสมบูรณ์สามารถเชื่อมโยงการเดินทางไปยังจังหวัดต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถเชื่อมโยงไปยังประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนได้แก่ประเทศ พม่า ลาว และจีนตอนใต้ ได้ถึง 2 เส้นทางคือ เส้นทาง R3A ไทย ลาว จีน และเส้นทาง R3B ไทย พม่า จีน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันการขนส่ง (2548, หน้า 69) ได้ศึกษาเรื่อง “การทำแผนการดำเนินการตามความตกลงด้านการขนส่งทางถนนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน” โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อจัดทำแผนการดำเนินการตามความตกลงด้านการขนส่งทางถนนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อกำหนดแนวทางในการดำเนินการตามความตกลงในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อเตรียมความพร้อมในการเชื่อมโยง ระบบการขนส่งกับประเทศเพื่อนบ้านและการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลกที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และวิสัยทัศน์ของกระทรวงคมนาคม เพื่อผลักดันประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางด้านกลางขนส่งในภูมิภาคตามนโยบายรัฐบาล จากการศึกษาพบว่า การค้าและการขนส่งระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านมีปริมาณเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด และคงมีปริมาณเพิ่มขึ้น อย่างต่อเนื่องในอนาคต ทั้งนี้เป็นเพราะประเทศต่าง ๆ ทั้งในภูมิภาคอาเซียนและอนุภาคกลุ่มลุ่มแม่น้ำโขงมีกรอบความร่วมมืออยู่หลายระดับ และทุกกรอบความร่วมมือและทุกระดับความร่วมมือมุ่งเน้นในเรื่องของการอำนวยความสะดวกด้านการค้า การขนส่ง การลงทุนระหว่างกัน ซึ่งส่งผลให้การค้าของภูมิภาคขยายตัวอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยนับว่าเป็นประเทศหนึ่งที่มีกรอบความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคมากที่สุดนอกจากนี้ จากสหภาพทางภูมิศาสตร์ ประเทศไทย มีศักยภาพที่จะเป็นศูนย์กลางการค้าและการขนส่งทางถนนในภูมิภาคนี้จึงควรมีการศึกษาในเรื่องนี้ ต่อเนื่อง

มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด (2547, หน้า 177-179) ได้ศึกษาโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงบูรณาการที่ยั่งยืนในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ในการศึกษาได้แบ่งออกเป็น 6 ส่วน คือ 1) ความสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง 2) สถานภาพการท่องเที่ยว พฤติกรรมการท่องเที่ยว และพยากรณ์แนวโน้มการท่องเที่ยว 3) การวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบด้านการท่องเที่ยว 4) การวิเคราะห์ผลกระทบของโรคซาร์ส ที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเศรษฐกิจโดยรวม

5) การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง 6) การท่องเที่ยวกับการกระจายรายได้ในชุมชน โดยหวังที่จะบูรณาการเอาการท่องเที่ยวทั้งสามประเทศมารวมเข้าด้วยกันในรูปแบบ จุดหมายปลายทางเดียว แล้วทำการตลาดร่วมกันนั้นมีความเป็นไปได้ และด้วยการตระหนักถึงผลประโยชน์เกิดขึ้นร่วมกันจากการท่องเที่ยว ทำให้การก่อสร้างเส้นทางเชื่อมโยงในภูมิภาคได้เริ่มขึ้น ซึ่งเป็นสัญญาณที่ดีของการเริ่มต้นพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน นอกจากนั้นแผนการขจัดอุปสรรคต่าง ๆ เช่น การออกวีซ่า ณ จุดผ่านแดน (Visa on Arrival) ให้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากประเทศเพื่อนบ้าน หรือการพัฒนาจนเป็น Visa Free Zone ทั้งภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ตลอดจนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นคู่ระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งอยู่ในระยะทางที่เดินทางไปถึงกันได้สะดวก บรรยากาศการท่องเที่ยวที่ดีขึ้นในภูมิภาคเช่นนี้ไม่เพียงแต่จะนำความเจริญทางด้านเศรษฐกิจมาให้ ยังจะช่วยกระชับความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนบ้านให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2547, หน้า 74-112) ได้ศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยมองการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนนั้นต้องมองใน 3 ประเด็นหลักคือ องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว (Tourism Components) ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (Tourism Products) และระบบรวมทางการท่องเที่ยว (Whole Tourism System) องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว (Tourism Components) มีปัจจัยที่จะต้องพิจารณาก็คือ ที่พักหรือโรงแรม ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากอีกองค์ประกอบหนึ่งของการท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นจุดดึงดูดและเป็นเป้าหมายสำคัญในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว การคมนาคมขนส่งที่สะดวก รวดเร็ว เพียงพอต่อความต้องการและมีความปลอดภัยสูง บริษัทที่ทำธุรกิจด้านการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายและมีความเป็นสากล รวมไปถึงหน่วยงานส่งเสริมทางการท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคสามารถให้บริการได้อย่างครอบคลุม สะดวกและรวดเร็ว องค์ประกอบที่สอง ก็เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่มีความสำคัญไม่แพ้กัน นั่นก็คือ ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (Tourism Products) ที่ประกอบไปด้วยการท่องเที่ยวแบบต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวชิงเกษตร การท่องเที่ยวชุมชนสัมพันธ์ การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากนี้ยังประกอบไปด้วย การแสดงเลียนแบบวัฒนธรรมดั้งเดิม การประชุมทางการท่องเที่ยวระดับชาติและนานาชาติ การจัดงานแสดงสินค้าและของที่ระลึกในเทศกาลต่าง ๆ องค์ประกอบสุดท้ายเป็นระบบรวมทางทางท่องเที่ยว (Whole Tourism System) เป็นการมองการท่องเที่ยวให้ครอบคลุมตั้งแต่การเริ่มต้นจนสิ้นสุด หรือการมองให้ครอบคลุมตลอดการท่องเที่ยวนั่นเอง โดยจะต้องมองที่ไป จุดเริ่มต้นของการเดินทาง จุดแวะพัก ระหว่างการเดินทางจนกระทั่งจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยว รวมถึงหน่วยงานส่งเสริมทางการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และปัจจัยส่งเสริมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยว เช่น การรณรงค์ การโฆษณา หรือรูปแบบการต้อนรับนักท่องเที่ยวเป็นต้น นั่นก็หมายความว่าการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวนั้นจะต้องมองให้ลึกและครอบคลุมในทุก ๆ องค์ประกอบย่อย ทั้งนี้ก็เพราะว่าแต่ละองค์ประกอบย่อยก็เปรียบได้กับหนึ่งจิ๊กซอร์ที่จะทำให้การท่องเที่ยวซึ่งเป็นภาพใหญ่สมบูรณ์ได้ หากขาดจิ๊กซอร์ไปสักตัว แม้ว่าตัวนั้นจะไม่ค่อยสำคัญนัก แต่ภาพใหญ่จะสมบูรณ์ได้อย่างไร ภาพที่ได้ก็จะออกมาไม่สวยบางทีภาพนั้นอาจจะหมดค่า หมดความหมายไปเลย

วารินทร์ วงศ์หาญเชาว์ และคณะ (2547, หน้า 94-146) ได้ศึกษาเรื่อยุทธศาสตร์การค้าชายแดน และการค้าผ่านแดนประเทศไทยกับประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยการพัฒนาค้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ได้มีการทำการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน และโอกาส (SWOT analysis) ของประเทศต่าง ๆ เพื่อรวบรวมความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative advantages) ในแต่ละประเทศ ที่ประกอบด้วย 5 ปัจจัยหลัก ในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันด้านการผลิต การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวในเวทีการค้าโลก และเพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบยุทธศาสตร์ การพัฒนาร่วมกันในลักษณะเกื้อกูลซึ่งกันและกัน แนวทางการพัฒนาความร่วมในลักษณะเกื้อกูลซึ่งกันและกันในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ เป็นการมุ่งส่งเสริม การแลกเปลี่ยนทางการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และเชื่อมโยงทางคมนาคมซึ่งกันและกัน กับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาค ซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติ แรงงาน และวัตถุดิบราคาถูกเป็นจำนวนมาก ที่สามารถกำหนดยุทธศาสตร์ในการนำปัจจัยการผลิตดังกล่าวจากประเทศเพื่อนบ้านมาเสริมความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ จะทำให้เกิดการพัฒนาและการได้เปรียบด้านการผลิต การค้า การลงทุน รวมทั้งการท่องเที่ยวที่สำคัญตามตะเข็บชายแดนได้ต่อไป และเพื่อเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชาชนตามแนวพื้นที่ชายแดน ในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศ ในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เพื่อสร้างความเชื่อมโยงทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ อารยะธรรม และธรรมชาติ และรองรับนักท่องเที่ยวทั้งใน และนอกภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยกำหนดแผนการพัฒนาการเชื่อมโยง และแก้กฎระเบียบด้านการท่องเที่ยว คือโครงการเชื่อมโยงสถานที่และบริการท่องเที่ยวในกลุ่มพื้นที่เป้าหมาย และโครงการปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

มนัส สุวรรณ (2546, หน้า ค) ได้ศึกษาแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวเชียงราย พะเยา แพร่ น่าน โดยมีวัตถุประสงค์ ที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลระบบโครงข่ายการท่องเที่ยวในบริเวณพื้นที่โครงการ 2) เพื่อทราบสถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต 3) เพื่อกำหนดแนวทางและมาตรการในการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มพื้นที่โครงการ 4) จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้การดำเนินการของ ททท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษา สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า พื้นที่ที่กำหนดศึกษาทั้ง 4 จังหวัด หรือที่ เรียกว่า "ถิ่นฟ้าล้านนาตะวันออก" มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ที่มีศักยภาพที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวกว่า 260 แห่ง อย่างไรก็ตามแต่ละแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัดมีนักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวชมในจำนวนในที่แตกต่างกันจังหวัดเชียงรายมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศไปเที่ยวชมค่อนข้างมาก เมื่อเปรียบเทียบกับอีก 3 จังหวัดที่เหลือคือ พะเยา แพร่ และน่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จังหวัดแพร่และจังหวัดน่าน มีนักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมค่อนข้างน้อยมาก ทั้งนี้เพราะปัจจัยสาเหตุหลายประการ เช่น การกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยว ระยะทางที่ค่อนข้างยาวไกล ขาดการบริหารจัดการเชิงการท่องเที่ยวที่ดี และขาดการประสานความร่วมมือ ระหว่างองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ด้วยโอกาสหลายประการ เช่น นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาล การเปิดการติดต่อชายแดนระหว่างประเทศ และความเป็น ศูนย์กลางในภูมิภาค ASEAN ถิ่นฟ้าล้านนาตะวันออกสามารถที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ไปเยี่ยมชมได้เพิ่มมากขึ้น เมื่อแผนปฏิบัติการที่นำเสนอจากการศึกษานี้ถูกนำไปสู่การปฏิบัติ

อัญชฎา หรินทรเวช. (2541) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวและการค้าชายแดน : กรณีศึกษาสุขาภิบาลแม่สาย (บทคัดย่อ) การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพเศรษฐกิจ สังคมรวมทั้งปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาเมืองศึกษาบทบาทและศักยภาพของพื้นที่ทั้งในด้านการค้าและการท่องเที่ยวเพื่อจะได้ทราบถึงแนวโน้มการขยายตัวของเมืองในอนาคต พร้อมทั้งเสนอแนวทางการพัฒนาและแนวทางแก้ไขเพื่อให้เหมาะสมกับสหภาพแวดล้อมของเมืองและเหมาะสมกับพื้นที่การศึกษาพบว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินของสุขาภิบาลส่วนใหญ่เป็นที่พักอาศัยชนบทเกษตรกรรมและการค้าพาณิชกรรม สำหรับสถานการณ์การค้าชายแดนและการท่องเที่ยวในช่วงปี 2535-2540 ถือได้ว่ามีส่วนสำคัญทำให้สหภาพเศรษฐกิจ สังคมของสุขาภิบาลแม่สายมีการขยายตัวในอัตราที่เพิ่มสูงขึ้นกว่าเดิมกล่าวคือการค้าชายแดนมีสหภาพดีขึ้นในแต่ละปีมีมูลค่าการค้าเกิน 1,000 ล้านบาท ซึ่งมีอัตราเพิ่มสูงขึ้นมาโดยตลอดและต่อเนื่องทุกปีในด้านการท่องเที่ยวพบว่าแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวที่ด่านการค้าชายแดนแม่สายซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของสุขาภิบาลแม่สายในอัตราที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปีสร้างรายได้ให้กับสุขาภิบาลแม่สายเป็นจำนวนมากและคาดว่าสหภาพการค้าชายแดนและการท่องเที่ยวของสุขาภิบาลแม่สายจะมีแนวโน้มที่ดีและเพิ่มสูงขึ้นต่อไปอีกในอนาคตศักยภาพที่สำคัญซึ่งส่งผลให้สุขาภิบาลแม่สายมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วในช่วงที่ผ่านมา ได้แก่ ศักยภาพด้านที่ตั้ง ด้านความมั่นคงของประเทศด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านเศรษฐกิจการค้าชายแดนและการท่องเที่ยวนอกจากเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดการขยายตัวด้านการค้าชายแดนและการท่องเที่ยวแล้วยังส่งผลให้สุขาภิบาลแม่สายมีโอกาสสำคัญๆ ได้แก่โอกาสการเป็นศูนย์กลางคมนาคมระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบนการเป็นเมืองหน้าด่านประตูการค้าชายแดน การขยายการท่องเที่ยวการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านการขยายฐานการผลิตด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกในอนาคตอีกด้วยการขยายตัวของสุขาภิบาลแม่สายได้ส่งผลให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจุกตัวในสุขาภิบาลเพิ่มมากขึ้น จึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพสังคม วัฒนธรรมตลอดจนความหนาแน่นของประชากรอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างของเมืองทำให้เกิดปัญหามากมายในปัจจุบันที่สำคัญได้แก่ ปัญหาการจราจรคับคั่งปัญหาการระบายน้ำทำให้เกิดน้ำท่วมขัง ปัญหาการกำจัดขยะมูลฝอย เป็นต้นข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ได้แก่แนวทางการพัฒนาเมืองสุขาภิบาลแม่สายซึ่งประกอบด้วยแนวทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและการค้าชายแดนทั้งนี้เพื่อให้สุขาภิบาลแม่สายสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้คลี่คลายไปในทางที่ดี และต้องไม่เกิดปัญหาใหม่ตามมาด้วยเพื่อเป็นการส่งเสริมการพัฒนาเมืองที่สอดคล้องกับสหภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันเป็นการเสริมสร้างศักยภาพและโอกาสในด้านการพัฒนาสุขาภิบาลแม่สายเพื่อให้เป็นศูนย์กลางการค้าชายแดนและการท่องเที่ยวระหว่างอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบนต่อไปในอนาคต

มาฆะ ขิตตะสังคะ และคณะ (2551). ได้ศึกษาเรื่อง “มิติการพัฒนาและผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม บริเวณระเบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ” วัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่อง มิติการพัฒนาและผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม บริเวณระเบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง มีดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขง 2) ศึกษานโยบาย มาตรการทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของกลุ่มประเทศ

อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง 3) ศึกษาระดับความร่วมมือทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง 4) ศึกษาผลกระทบทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงอันเป็นผลพวงมาจากมิติการพัฒนาที่เกิดขึ้นในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง วิธีการจัดเก็บข้อมูลตามเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจทั้ง 5 เส้นทาง คือ NSEC 1, NSEC 2, EWEC, SEC1 และ SEC 2 โดยขอบเขตการวิจัยให้ความสำคัญถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม แลสิ่งแวดล้อมที่มีต่อประชากรที่อาศัยบริเวณเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจในรัศมีห่างจากถนนไม่เกิน 50 กิโลเมตรจากกลางถนน ประชากรกลุ่มเป้าหมายซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ และนักวิชาการ ในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงที่ให้การสัมภาษณ์เพื่อนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ตลอดจนการใช้ข้อมูลจากเอกสารผลงานวิจัยและเอกสารรายงานการประชุมตามข้อตกลงของทวิภาคีภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ผลการศึกษาวิจัยปรากฏผลทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ดังนี้ 1) ผลกระทบด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ในระดับท้องถิ่นเกิดการพัฒนาระบบตลาด การปรับปรุงการบริการสังคมด้านสุขภาพ การศึกษา การเกษตร สาธารณูปโภค การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ส่วนการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของประชาชน 2) ผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการย้ายถิ่นฐานและชุมชนบริเวณเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตอนใต้ ประเทศกัมพูชา และระเบียงเศรษฐกิจเหนือใต้ ประเทศเวียดนามเกิดการชดเชยค่าที่ดินที่ไม่ยุติธรรมขาดการติดต่อระหว่างชุมชนยิ่งกว่านั้น ปัญหาที่ติดตามมาได้แก่ การค้ามนุษย์ การลอบค้าสัตว์ป่า การแพร่กระจายเชื้อ HIV AIDS และการลักลอบเข้าเมืองที่ผิดกฎหมายของผู้ใช้แรงงาน 3) ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม การก่อสร้างเส้นทางบริเวณระเบียงเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศที่จะเป็นต้องกำหนดมาตรการทางกฎหมายและกฎระเบียบในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

นิภาภัทร จันทรวงศ์ (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์อุปสงค์การท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ” ซึ่งการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิหลังทางเศรษฐกิจ และสังคมของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวภายในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงในลักษณะต่างๆประกอบด้วย เดินทางท่องเที่ยวเฉพาะประเทศไทย 2) เดินทางท่องเที่ยวทั้งประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน 3) เดินทางท่องเที่ยวแต่ประเทศเพื่อนบ้าน และทำการศึกษาปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์การเดินทางในแต่ละลักษณะเพื่อนำมา วิเคราะห์ผลทางด้านอุปสงค์ต่อการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาค โดยในการศึกษาจะใช้ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสำรวจตัวอย่างนักท่องเที่ยว ระหว่างประเทศ จำนวน 386 ตัวอย่าง ด้วยการเลือกสิ่งตัวอย่างแบบโควต้าและทำการวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองมัลติโน เมียลโลจิท ประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีภาวะความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood Estimation : MLE) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละคนที่มีต่อการท่องเที่ยวแต่ละลักษณะจะมี ตัวแปรที่มีผลต่อความน่าจะเป็นตามลักษณะพฤติกรรมการเลือกโดยสามารถเรียงตาม ลำดับความสำคัญของตัวแปรได้ดังนี้ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เลือกเดินทางท่องเที่ยวเฉพาะประเทศไทย ตัวแปรประสบการณ์ในการท่องเที่ยวประเทศไทย เพศ รายได้สัญชาติ อาชีพ และระดับราคาโรงแรม โดยเปรียบเทียบเป็นตัวแปรที่มีนัยสำคัญ ส่วนกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เลือกเดินทางท่องเที่ยวแบบเชื่อมโยงทั้งประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้านนั้น ตัวแปรลักษณะกลุ่มผู้ร่วมเดินทาง ประสบการณ์ในการท่องเที่ยวประเทศไทย การรับรู้

การส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มอนุภูมิภาค รายได้ เพศ และอาชีพ เป็นตัวแปรที่มีนัยสำคัญ สำหรับผลการวิเคราะห์ทางด้านอุปสงค์ต่อการท่องเที่ยวที่ประเทศไทย และกลุ่มอนุภูมิภาคจะได้รับนั้น พบว่า โอกาสในการที่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคจะตัดสิน ใจเลือกเดินทางท่องเที่ยวแบบเชื่อมโยงตั้งแต่ 2 ประเทศขึ้นไป โดยเลือกประเทศไทยเข้าร่วมในการเดินทางท่องเที่ยวด้วยมีมากขึ้น ซึ่งนอกจากจะส่งผลในทางบวกต่ออุปสงค์ของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยแล้ว ยังสร้างผลของการกระจายในทางส่งเสริมกันแก่ประเทศสมาชิกในกลุ่มอีกด้วย

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Epstein, Michael and Vergani, Silvia (2006) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ใช่เพียงแต่ได้เห็น หรือได้ไปอยู่ในแหล่งวัฒนธรรมนั้นๆ แต่ต้องมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวด้วยเช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมของคนท้องถิ่น การสร้างประสบการณ์ใหม่ๆในแหล่งท่องเที่ยวด้วยตนเอง การเดินไปกับคนท้องถิ่นเพื่อเรียนรู้ความคิดใหม่ๆ หรือทักษะใหม่ๆ ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงไม่ค่อยให้ความสำคัญกับประสบการณ์การท่องเที่ยวในรูปแบบเดิมๆ ที่โปรแกรมการท่องเที่ยวได้ถูกกำหนดโดยผู้ให้บริการท่องเที่ยวหรือไกด์นำเที่ยวล่วงหน้าว่านักท่องเที่ยวควรจะต้องดูอะไรหรือไปที่ไหน แต่จะให้ความสำคัญมากกว่ากับการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะทำให้เกิดประสบการณ์ที่แตกต่างกันของนักท่องเที่ยวแต่ละคน ในงานวิจัยชิ้นนี้ Epstein, Michael and Vergani, Silvia,(2006) ได้ทำการสำรวจบทบาทของเทคโนโลยีแบบพกพาเพื่อใช้ในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เช่น เครื่องเล่นสียงแบบพกพาที่ใส่ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งสามารถอธิบายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว แทนที่จะใช้ไกด์แบบดั้งเดิม โดยเน้นกรณีศึกษาของโครงการ History Unwired project ในเมือง Venice ประเทศ Italy โครงการนี้เป็นการผสมผสานระหว่างการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และแหล่งท่องเที่ยวแบบดั้งเดิม ทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้วยการทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการมีส่วนร่วมกับท้องถิ่น และเป็นการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดประสบการณ์ใหม่ๆ ใน การท่องเที่ยว

สรุปผลจากการทบทวนงานวิจัย

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถแยกเป็นหมวดหมู่ได้ดังนี้คือ

1) ด้านปัจจัยพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว

ศักยภาพความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายมีจำนวนมากถึง 121 แห่ง โดยจำแนกเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 58 แห่ง ด้านประวัติศาสตร์จำนวน 46 แห่ง ด้านศิลปะวัฒนธรรม17 แห่ง และยังเป็นแหล่งอารยธรรมชนแห่งชนชาติ มากกว่า 30 ชนเผ่า แหล่งรวมศิลปินมากกว่า 100 ชีวิต เป็นเมืองประวัติศาสตร์แห่งอาณาจักรล้านนา ถือว่าเป็นต้นกำเนิดอาณาจักรล้านนา ซึ่งมีอายุมากกว่า 700 ปี แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาหลายแห่งที่มีชื่อเสียง เช่น วัดพระธาตุดอยตุง วัดพระแก้ว วัดร่องขุ่น วัดพระธาตุผาเงา วัดพระธาตุเจดีย์หลวง มีสิ่งก่อสร้างที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ดังเช่น วัดร่องขุ่น ซึ่งเป็นงานก่อสร้างที่ออกแบบโดยศิลปินชื่อดังชาวเชียงราย อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ มีวัดที่เก่าแก่ที่ทรงคุณค่าการเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ในเขตเมือง โบราณเชียงแสนซึ่งมีอายุยาวนานมาก่อนสุโขทัย หรืออยุธยา รวมถึงความมีคุณค่าทั้งด้านประวัติศาสตร์ และความ

เก่าแก่ ความงดงามของโบราณวัตถุที่เก็บรวบรวมไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน และด้วยลักษณะทางภูมิอากาศที่เย็นสบายเกือบตลอดทั้งปี จึงเป็นจุดเด่นอีกประการหนึ่งของเชียงราย และความเป็นเมืองชายแดน อย่างน้อยด่านชายแดนแม่สาย หรือสามเหลี่ยมทองคำ สามารถเป็นจุดที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

ด้านการเชื่อมโยงในภูมิภาคสถานที่ตั้งของจังหวัดเชียงราย ณ ปัจจุบัน สร้างความโดดเด่น และมีข้อได้เปรียบกว่าจังหวัดอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นจังหวัดเหนือสุดของประเทศ ที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน 2 ประเทศ ได้แก่ สหภาพพม่า และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งปัจจุบันได้มีการเปิดจุดผ่านแดนกันทั้ง 2 ประเทศ ที่ด่านอำเภอแม่สายที่ใช้ติดต่อกับประเทศพม่า และด่านที่อำเภอเชียงของสำหรับการติดต่อกับประเทศลาว นอกจากการมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่าและลาว เชียงราย ยังเป็นจังหวัดหน้าด่านที่จะเปิดประตูไปสู่ประเทศจีนอีกด้วย จุดเด่นดังกล่าว กลายเป็นที่มาของคำขวัญเชียงรายที่ว่า "เหนือสุดแดนสยาม ชายแดนสามแผ่นดิน ถิ่นวัฒนธรรมล้านนา" มีการพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เพื่อสร้างความเชื่อมโยงทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ อารยะธรรม และธรรมชาติ และรองรับนักท่องเที่ยวทั้งในและนอกภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยกำหนดแผนการพัฒนาการเชื่อมโยง และแก้กฎระเบียบด้านการท่องเที่ยว

โครงสร้างพื้นฐานระบบสาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว การคมนาคมทางอากาศ การคมนาคมทางบก การคมนาคมทางน้ำ ซึ่งพบว่าการคมนาคมทางอากาศจังหวัดเชียงรายมีท่าอากาศยานนานาชาติจังหวัดเชียงราย สามารถรองรับผู้โดยสารได้ 600 คนต่อชั่วโมง ส่วนใหญ่ให้บริการสำหรับประชาชนที่เดินทางทางอากาศเป็นหลัก การคมนาคมทางน้ำ เป็นการขนส่งและเดินทางโดยใช้แม่น้ำโขง ซึ่งเป็นแม่น้ำนานาชาติที่สำคัญ ในจังหวัดเชียงรายมีท่าเทียบเรือที่อำเภอเชียงแสนและเชียงของส่วนใหญ่เป็นการขนส่งระหว่างประเทศและมีความสำคัญมากขึ้น การคมนาคมทางบกจังหวัดเชียงรายสามารถเชื่อมโยงโครงข่ายทางหลวง ภาคเหนือตอนบนซึ่งปัจจุบันมีโครงข่ายที่ค่อนข้างสมบูรณ์สามารถเชื่อมโยงการเดินทางไปยังจังหวัดเชียงใหม่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นเมืองท่องเที่ยวหลักของภาคเหนือ และสามารถเชื่อมโยงไปยังประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนได้แก่ประเทศพม่า ลาว และจีนตอนใต้ ได้ ถึง 2 เส้นทางคือเส้นทาง R3A ไทย ลาว จีน และเส้นทาง R3B ไทย พม่า จีน

ส่วนปัญหาที่พบจะเห็นได้ว่าหนึ่งในปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวก็คือปัจจัยด้านการกระทำของมนุษย์ อันได้แก่ นักท่องเที่ยว ซึ่งนับได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยว ยิ่งมีจำนวนมากเท่าไหร่ก็มีผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวมากขึ้นเท่านั้น อันเนื่องมาจากการขาดจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว ขาดความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมท่องเที่ยว และประมาทเลินเล่อในขณะท่องเที่ยว ส่วนด้านวัฒนธรรม เกิดความขัดแย้งแข่งขันกันเองในชนเผ่า และวิถีการดำเนินชีวิตของชนเผ่าเปลี่ยนไป เช่น การนับถือผีบรรพบุรุษเปลี่ยนเป็นการนับถือศาสนาคริสต์ ส่งผลให้พิธีกรรมและความเชื่อบางอย่างสูญหาย การแต่งกายของชนเผ่าเปลี่ยนไป ภาษาชนเผ่ายังคงใช้ในการสื่อสารกันเองในกลุ่มแต่ต้องใช้ภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศบางภาษาสื่อสารกับนักท่องเที่ยว จึงทำให้คำหรือกลุ่มคำบางคำในภาษาชนเผ่าสูญหายไป เปลี่ยนมาใช้ภาษาไทยแทน และเยาวชนวัยรุ่นไม่ค่อยให้ความสนใจกับการถ่ายทอด

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ขาดความภูมิใจในวิถีชีวิต วัฒนธรรม และสหภาพความเป็นอยู่ของตนในชุมชน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในอนาคต ปัญหาการรุกล้ำพื้นที่ในเขตเมืองโบราณของประชาชนในพื้นที่ เช่น เมืองโบราณเชียงแสน ทำให้การพัฒนาและยกระดับของให้เป็นเมืองมรดกโลกทำได้ยาก

ความโดดเด่นของการจัดงานประเพณี หรือวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงรายไม่สามารถสร้างความสนใจ หรือดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมากนัก เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆ เช่น งานสงกรานต์หรืองานลอยกระทงของจังหวัดเชียงใหม่ และการจัดงานเน้นลักษณะด้านการหารายได้จากการจัดงานมากกว่าที่ต้องการสื่อหรือแสดงออกถึงประเพณี วัฒนธรรมที่จัดขึ้นในงาน เช่น การจัดงาน วัฒนธรรม 4 ชาติ การจัดงานประจำปีพ่อขุนเม็งราย เป็นต้น และการกระจายตัวของสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ เช่น วัดร่องขุ่น วัดพระแก้ว วัดพระธาตุดอยตุง เมืองโบราณเชียงแสน ภูชีฟ้า ซึ่งต้องใช้เวลามากในการเดินทางทำให้นักท่องเที่ยวเสียเวลากับการเดินทาง และปัญหาในช่วงเทศกาลที่ผู้คนพลุกพล่านปริมาณรถโดยสารอาจมีไม่เพียงพอ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ปัญหาการให้บริการของพนักงาน ปัญหาเกี่ยวกับกำหนดเวลาในการเดินรถ ปัญหาการจราจรในบริเวณสถานีขนส่งโดยเฉพาะช่วงเวลาเช้าและเย็น ปัญหาด้านมาตรฐานของอัตราค่าเดินทาง ปัญหาห้องน้ำสาธารณะของทั้งภาครัฐและภาคเอกชนไม่ได้มาตรฐาน

2) การตลาดและการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว

นโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการท่องเที่ยวในประเทศส่งผลดีให้กับการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมาเที่ยวจังหวัดเชียงรายเพิ่มมากขึ้น จะเห็นได้ข้อมูลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคเหนือ เขต 2 จากปี 2549 จำนวนนักท่องเที่ยว/คน ปี 2550 จำนวน คนเพิ่มขึ้น

จังหวัดเชียงรายยังเป็น 1 ใน 8 ของกลุ่มจังหวัดล้านนา หรือกลุ่มภาคเหนือตอนบน 8 จังหวัด ประกอบด้วย เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง พะเยา แพร่ และน่าน โดยจะมีคุณลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึง ได้แก่ ภาษาพูด ประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง การกินสลาก อีกทั้งยังมีพิธีกรรมต่างๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่น การสู่ขวัญ การบวช การแต่งงาน เป็นต้น ทั้งหมดนี้จะมีรูปแบบการจัดทำคล้ายคลึงกัน ถือเป็นวิถีชีวิตอย่างหนึ่งของชาวล้านนา สังเกตจากคำขวัญของเชียงราย จะมีประวัติศาสตร์ที่ชาวเชียงรายภาคภูมิใจเป็นอย่างมาก นั่นคือคำว่า "ถิ่นวัฒนธรรมล้านนา" ที่ต้องการแสดงถึงความโดดเด่นแห่งประวัติศาสตร์ที่เคยเป็นรากฐานในการก่อสร้างอาณาจักรล้านนาของพ่อขุนเม็งราย เนื่องจากพระองค์ทรงสร้างเมืองเชียงรายเป็นฐานที่มั่นในการรวบรวมไพร่พล และภายหลังพระองค์จึงสร้างเชียงใหม่ขึ้นเป็นราชธานี ฉะนั้นชาวเชียงราย จึงต้องการบอกกล่าวเล่าขานให้ทราบถึง ความสำคัญของเชียงรายที่เป็นเสมือนต้นกำเนิดแห่งวัฒนธรรมล้านนา รวมถึงการสร้างวัดร่องขุ่นของอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ที่กลายเป็นสถานที่นักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมความสวยงามอันวิจิตรตระการตา ซึ่งเป็นศิลปะร่วมสมัยที่อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ได้บรรจงสร้างสรรค์ขึ้น แม้ว่าจะยังไม่เสร็จสมบูรณ์ แต่ได้รับการยอมรับจากชาวเชียงรายว่าเป็นสถานที่แห่งหนึ่งที่สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ชาวเชียงราย และที่ผ่านมาการ

ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และบริษัทนำเที่ยวต่างๆ ได้มีการสร้างจุดขายที่เน้นการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงราย ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเพื่อ นมัสการพระธาตุ 9 จอม ซึ่งมี 9 แห่งในจังหวัดเชียงราย กิจกรรมการนั่งเรือยนต์ล่องตามแม่น้ำกก และการทัวร์วิถีชีวิตของชาวไทยกระเหรี่ยงที่หมู่บ้านกระเหรี่ยงรวมมิตร มีกิจกรรมนั่งช้างชมทัศนียภาพของชาวไทยภูเขา กิจกรรมการนั่งสามล้อถีบชมเมือง โดยกลุ่มสามล้อถีบ ซึ่งเป็นกลุ่มอาชีพบริการที่เก่าแก่ของจังหวัดเชียงราย ปัจจุบันสามล้อถีบบริการนักท่องเที่ยวน่าจะถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของจังหวัดเชียงราย ตลาดเชียงรายไนท์บาซาร์ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว มีการแสดงวัฒนธรรม และมีของที่ระลึกพื้นเมืองที่หลากหลายสำหรับให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อ โดยนักท่องเที่ยวส่วนมากต้องการสินค้าประเภทเครื่องประดับและตกแต่งมากที่สุด ซึ่งในจังหวัดได้มีสินค้าในกลุ่มประเภทนี้คือผลิตภัณฑ์จากกระดาษสาของอำเภอเมืองเชียงราย ผ้าปักด้วยมือของกลุ่มผ้าปักด้วยมือ อำเภอแม่จัน แกะสลักพระพุทธรูป กำไล และ แจกันของกลุ่มแกะสลักหินสวยงาม อำเภอแม่สาย เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสินค้าระดับ 4 ดาวของผลิตภัณฑ์(OTOP) ในจังหวัดเชียงราย ซึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของจังหวัดเชียงรายมีจำนวนทั้งหมด 811 ผลิตภัณฑ์

ส่วนปัญหาที่พบสภาวการณ์แข่งขันทางการท่องเที่ยว ในจังหวัดใกล้เคียงโดยรอบเพิ่มสูงขึ้น เช่นจังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ส่วนต่างประเทศได้แก่เมืองสิบสองปันนาประเทศจีน เมืองหลวงพระบาง เมืองหลวงน้ำทา ประเทศลาว ส่งผลทำให้เกิดการแข่งขันทางการตลาดในระดับสูงเพิ่มมากขึ้น ด้านบริการข้อมูลข่าวสาร จังหวัดเชียงรายมีจุดบริการข้อมูลข่าวสาร และเส้นทางการท่องเที่ยวอยู่ที่สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือเขต 2 ซึ่งยังไม่เพียงพอ ปัจจัยพื้นฐานทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ระบบการสื่อสารเพื่อความสะดวกในการจองที่พัก การติดต่อกับครอบครัว นอกจากนี้การให้ข้อมูล คำอธิบาย ป้ายบอกทางเป็นภาษาอังกฤษสำหรับนักท่องเที่ยว บริการโทรศัพท์ ระบบอินเตอร์เน็ต การบริการอินเตอร์เน็ตสาธารณะให้นักท่องเที่ยว ในการติดต่อสื่อสาร หรือหาข้อมูลเพิ่มเติมตามสถานที่ต่างๆ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่ออินเตอร์เน็ตมีน้อย ด้านตลาดการท่องเที่ยวขาดการประชาสัมพันธ์ และไม่มีความต่อเนื่อง รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอยู่ในวงแคบภายในจังหวัดเชียงรายและใกล้เคียงเท่านั้น ขาดงบประมาณในการสนับสนุนด้านประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว

3) การบริหารจัดการของภาครัฐ และภาคเอกชน

ความร่วมมือกับกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง มีกรอบความร่วมมืออยู่หลายระดับ และทุกกรอบความร่วมมือและทุกระดับความร่วมมือมุ่งเน้นในเรื่องของการอำนวยความสะดวกด้านการค้า การขนส่ง การลงทุน การท่องเที่ยวระหว่างกัน ซึ่งส่งผลให้การค้าของภูมิภาคขยายตัวอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยนับว่าเป็นประเทศหนึ่งที่มีกรอบความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคมากที่สุด นอกจากนี้ จากสหภาพทางภูมิศาสตร์ประเทศไทยโดยเฉพาะที่จังหวัดเชียงรายมีศักยภาพที่จะเป็นศูนย์กลางการค้าและการขนส่ง การท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้ โดยหวังที่จะบูรณาการเอาการท่องเที่ยวทั้งสามประเทศมารวมเข้าด้วยกันในรูปแบบจุดหมายปลายทางเดียว แล้วทำการตลาดร่วมกันนั้นมีความเป็นไปได้ และด้วยการตระหนักถึงผลประโยชน์เกิดขึ้นร่วมกันจากการท่องเที่ยว ทำให้การก่อสร้างเส้นทางเชื่อมโยงในภูมิภาคได้เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นสัญญาณที่ดีของการเริ่มต้นพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน นอกจากนั้นแผนการขจัดอุปสรรคต่าง ๆ เช่น การออกวีซ่า ณ จุดผ่าน

แดน (Visa on Arrival) ให้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากประเทศเพื่อนบ้าน หรือ การพัฒนาจนเป็น Visa Free Zone ทั้งภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ตลอดจนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นคู่ระหว่างประเทศเพื่อนบ้านซึ่งอยู่ในระยะทางที่เดินทางไปถึงกันได้สะดวก บรรยากาศการท่องเที่ยวที่ดีขึ้นในภูมิภาค จะนำความเจริญทางด้านเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น และยังจะช่วยกระชับความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนบ้านให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น การส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐ ปัจจุบันมีโครงการทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายหลายโครงการ เช่น โครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ โครงการหกเหลี่ยมเศรษฐกิจ และโครงการพัฒนาการท่องเที่ยว เชื่อมโยงในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง จึงเกิดแนวทางการบริหารจัดการและกลไกการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวในพื้นที่ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายเพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืน

ด้านความพร้อมในการให้บริการของภาคเอกชน นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมีทัศนคติที่ดีต่อการต้อนรับของชาวเชียงรายทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านความเป็นมิตรไมตรี ด้านความปลอดภัย ด้านความสะดวกในการเดินทาง ด้านบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ด้านบริการข้อมูลข่าวสาร ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค ด้านสถานที่พักด้านการอำนวยความสะดวกในการเข้า-ออกเมือง และด้านอาหารและภัตตาคารโดยเฉพาะในด้านความเป็นมิตรไมตรีของชาวเชียงราย นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศสัมผัสได้ถึงการช่วยเหลือเกื้อกูล ความมีน้ำใจโอบอ้อมอารีและการเป็นมิตรที่ดีของชาวเชียงราย ส่งผลให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศประทับใจ อยากกลับมาเที่ยวซ้ำอีก ตลอดจนได้มีการให้ข้อมูล และแนะนำญาติมิตรให้มาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายอีกด้วย

ด้านสถานที่พัก ในจังหวัดเชียงรายมีบริการสถานที่พักหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นโรงแรม เกสท์เฮ้าส์ รีสอร์ท และบ้านเช่า ซึ่งสถานที่พักดังกล่าวจัดไว้อย่างเพียงพอ มีสิ่งอำนวยความสะดวก ปลอดภัย ราคายุติธรรม สอดคล้องกับระดับคุณภาพการบริการ ตลอดจนพนักงานบริการด้วยความเป็นมิตร สร้างความพึงพอใจแก่แขกที่มาพักค่อนข้างมาก โดยพนักงานมีความเชี่ยวชาญเป็น มืออาชีพ มีอัธยาศัยไมตรี เข้าใจลูกค้ามีความนอบน้อม

ด้านอาหารและภัตตาคาร จังหวัดเชียงรายมีร้านอาหารจำนวนมาก หารับประทานได้ง่าย นักท่องเที่ยวสามารถเลือกใช้บริการได้ตามต้องการทั้งอาหารไทยและอาหารนานาชาติ ผู้ประกอบการร้านอาหาร/ภัตตาคารตั้งราคาไม่แพงจนเกินไป โดยระดับราคาจะสอดคล้องกับคุณภาพของวัตถุดิบ รสชาติ บรรยากาศ ความสะอาด และการบริการ

ด้านบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีทัศนคติต่อบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ในเชิงบวก โดยมองว่าสิ่งที่ชาวเชียงรายจัดให้ไม่ว่าจะเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยว ข้อมูลการท่องเที่ยว บริษัทนำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ผู้ซึ่งอำนวยความสะดวก ในการเดินทางท่องเที่ยวนั้นมีเพียงพอและส่วนใหญ่เป็นมืออาชีพ บริการด้วยความจริงใจโปรแกรมการท่องเที่ยวครบวงจร

ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค นักท่องเที่ยวมีทัศนคติที่ดีต่อโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค โดยมองว่าระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ระบบการสื่อสาร ระบบน้ำประปา-ไฟฟ้าระบบสุขาภิบาล ถนนการสาธารณสุขสวนสาธารณะทิวทัศน์สองข้างทาง และการบริการ ในจังหวัดเชียงรายมีครบถ้วน และค่อนข้างสมบูรณ์โดยเฉพาะบริเวณในตัวเมืองเชียงราย และบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

ส่วนปัญหาที่พบการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายได้มีการกำหนดแผนงานและโครงการจากหลายหน่วยงาน แต่มิได้มีการนำแผนงานและโครงการลงสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง จึงทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายไม่สามารถนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายในระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นการพัฒนาตามสถานการณ์ ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและไม่เป็นที่ทราบกันแพร่หลายในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายเป็นการพัฒนาแบบแยกส่วนและขาดการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว องค์กรที่มีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนขาดการริเริ่มและความเป็นผู้นำในการร่วมผลักดันให้กระบวนการวางแผนบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพในหลายประเด็น เช่น ความไม่ชัดเจนในการกำหนดแหล่งท่องเที่ยว ภาคธุรกิจรวมตัวเป็นเครือข่ายพันธมิตรท่องเที่ยว แต่ได้เน้นเฉพาะการวางแผนธุรกิจท่องเที่ยว จึงขาดการกำหนดความชัดเจนในการกำหนดแหล่งท่องเที่ยว หรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้เกิดขึ้นได้ องค์กรที่มีส่วนร่วมในการวางแผน ซึ่งเป็นคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานราชการ ทำให้เห็นถึง ความไม่ต่อเนื่องของบุคลากรในการมีส่วนร่วมวางแผน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะให้ความสนใจแต่เรื่องของความมั่นคงในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองซึ่งเป็นหน้าที่หลักของหน่วยงานมากกว่าการท่องเที่ยว

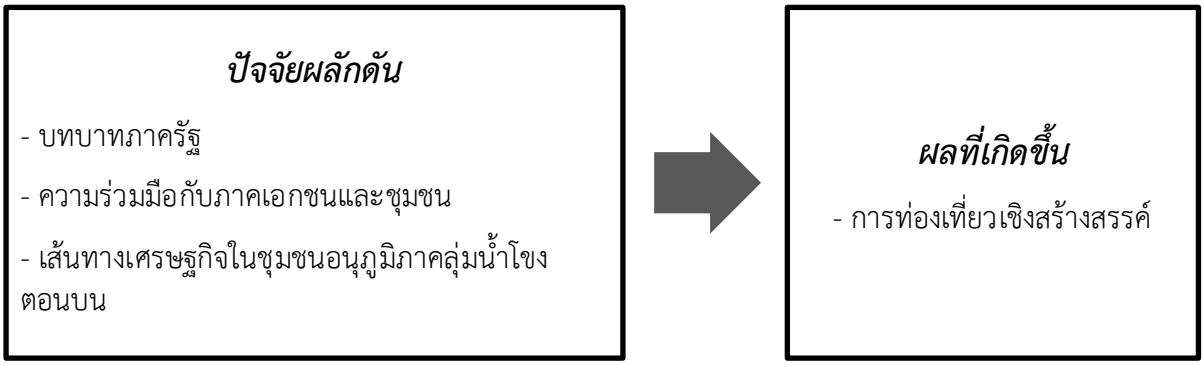
ด้านบริหารจัดการภาครัฐ ขาดงบประมาณในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ขาดการประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ กฎหมาย พระราชบัญญัติประกาศของทางราชการยังคงล้าสมัยไม่เอื้อต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว มีการโยกย้ายสับเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องบ่อยครั้งทำให้การปฏิบัติงานไม่ต่อเนื่อง ส่วนภาคธุรกิจในจังหวัดเชียงรายมีบทบาทในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดในระดับปานกลาง โดยเข้าไปมีบทบาทในลักษณะของการเข้าร่วมประชุมรับฟังข้อมูล ร่วมวางแผน ร่วมเสนอความคิดเห็น และร่วมส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว ซึ่งในกรณีที่ธุรกิจไม่ได้เป็นสมาชิกหรืออยู่ในสมาคมหรือชมรมต่าง ๆ ที่เกี่ยงข้องกับการท่องเที่ยวจะไม่มีโอกาสหรือมีโอกาสน้อยมากในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว สิ่งที่ประชาชนในจังหวัดเชียงรายกังวล ก็คือข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและแผนไม่ชัดเจน ขาดงบประมาณสนับสนุน ไม่มีเจ้าภาพทำงานที่จริงจัง ชุมชนไม่มีส่วนร่วม ภาครัฐไม่มีความจริงใจ นโยบายภาครัฐไม่สอดคล้องกับพื้นที่จริง สื่อไม่จุดยืนในการนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริง ซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาด้านท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

ซึ่งงานวิจัยทั้งหมดแยกกันเป็นส่วนๆ โดยไม่มีการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ ดังนั้นคณะผู้วิจัยเห็นว่าควรจะรวบรวมประเด็นสำคัญๆ มาเพื่อใช้ประกอบการศึกษา “บทบาทของภาครัฐต่อการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชนตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษา ประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง หลวงพระบาง)” ซึ่งจากผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์จากเอกสารสามารถกำหนดตัวแปรและกรอบแนวคิดการวิจัยดังในข้อหัวข้อถัดไป

ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดการวิจัย

5.1 ตัวแปรที่ต้องการศึกษา

จากการแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ที่ผ่านมา สรุปเป็นกรอบแนวคิด ประกอบด้วย

ภาพที่ 2.10 ตัวแปรที่ต้องการศึกษา

5.2 กรอบแนวคิดการวิจัย

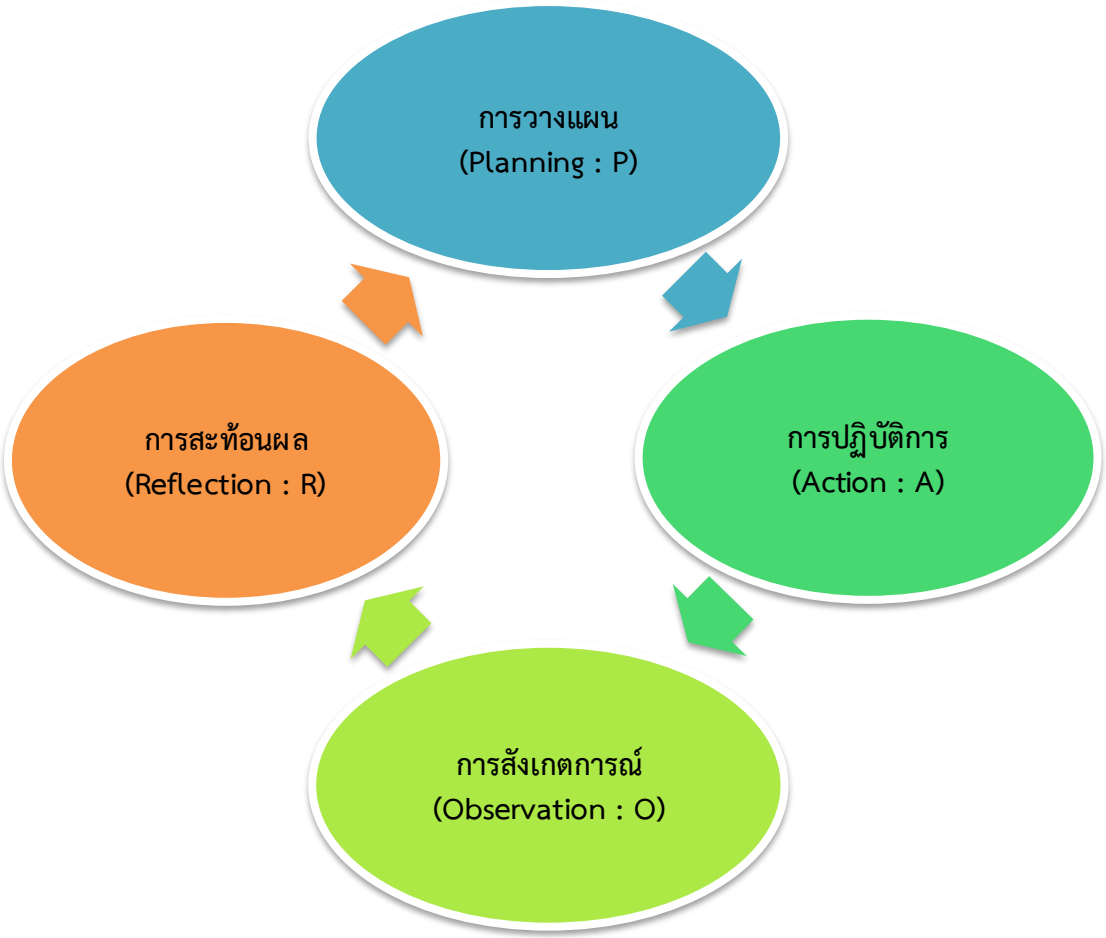

ภาพที่ 2.11 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3
ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของภาครัฐต่อการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชนตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษา ประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง หลวงพระบาง)” มีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

การวิจัยครั้งนี้ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม PAOR ประกอบด้วย การวางแผน (Planning: P) การปฏิบัติการ (Action: A) การสังเกตการณ์ (Observation: O) และการสะท้อนผล (Reflection: R) ด้วยภาพ

ภาพที่ 3.1 กระบวนการวิจัย

การวางแผน

1) ประเมินแนวคิด การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน ตามเส้นทางเศรษฐกิจ

2) ทบทวนวรรณกรรมการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชนที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ใน 4 ประเทศ

3) กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

4) ทำแผนประชากรเป้าหมาย ที่เป็นผู้ให้ข้อมูล และมีส่วนร่วมในการวิจัย เพื่อดึงเอาประสบการณ์มาประมวล ตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

5) ประชากรเป้าหมาย 4 ประเทศ จำนวน 120 คน โดยแต่ละประเทศประกอบด้วย ภาครัฐ เอกชน และชุมชน อย่างละ 10 คน รวมประเทศละ 30 คน

การปฏิบัติการ

1) ดำเนินการตามบริบทประชากรเป้าหมาย โดยเริ่มจากการให้เล่าเรื่อง (Story telling) ประสบการณ์ธุรกิจการท่องเที่ยว โดยนักวิจัยจะใช้แผนที่ความรู้ (Knowledge mapping) บันทึกข้อมูลจากการเล่าเรื่องและทำการบันทึกเทปพร้อมๆกัน

2) นักวิจัยฟังเรื่องเล่าและบันทึกลงในแผนที่ความรู้ได้ระดับหนึ่ง จะเริ่มสนทนาอย่างสร้างสรรค์ (Dialogue) โดยการถามแบบย่อ คุยในแต่ละมิติ (Node) ของแผนที่ความรู้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เจาะลึก (In-depth) ในแต่ละข้อจนมั่นใจร่วมกันว่าไม่มีข้อมูล/สารสนเทศใดๆ เพิ่มในแต่ละมิติแล้ว (Saturated) ก็จะหยุด

3) นักวิจัยประมวลผลที่ได้จาก ข้อ 2 แล้วนำมาเสนอผู้เล่า เพื่อตรวจสอบและยืนยันองค์ความรู้ที่ได้จากการเล่าเรื่องที่เป็นการสนทนาอย่างสร้างสรรค์

4) นักวิจัยจะนำผลที่ได้จาก ข้อ 3 ไปเป็นฐาน ฟังเรื่องเล่าของกลุ่มต่อไปเรื่อยๆ ทั้ง 4 ประเทศ เพื่อเติมเต็มข้อมูล/สารสนเทศ จนสรุปเป็นคำตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

การสังเกตการณ์

1) นักวิจัยสังเกตพฤติกรรมความรู้โดยการประเมินคำตอบที่เกิดจากการปฏิบัติการความรู้ว่าเป็นไปตามกรอบแนวคิดการวิจัย และส่วนที่เพิ่มเติมเพื่อให้ดำเนินการไปตามที่วางแผนไว้ และสามารถนำเอาข้อมูลที่ได้ไปทำการตรวจสอบความเที่ยงหรือยืนยันตามหลักการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Data Triangulation)

2) นักวิจัยสังเกตคำตอบที่ได้ความรู้ ว่า มีประเด็นใดบ้างที่ ไม่มีความแตกต่างไปจากคำตอบของท่านที่ดำเนินการมาก่อนหน้านี้ ก็จะหยุดถาม และสังเกตในประเด็นที่เหลือในทำนองเดียวกัน จนกระทั่งคำตอบที่ได้จากประชากรเป้าหมายคนหลังๆ ไม่แตกต่างไปจากผู้ตอบก่อนหน้านี้ก็จะหยุดกิจกรรมถอดความรู้

3) นักวิจัยสังเกตว่าประชากรเป้าหมายมีความกระตือรือร้นและมีความสุข ในการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการวิจัย นักวิจัยต้องสร้างและรักษาบรรยากาศดังกล่าวให้ตลอดกิจกรรม

1. การสะท้อนผล

1) เมื่อเสร็จกิจกรรม การถ่ายทอดความรู้แต่ละครั้ง นักวิจัยสรุปว่า ได้อะไรที่เป็นไปตามกรอบแนวคิดและมีอะไรที่เพิ่มเติม แล้วจัดทำเป็นแผนที่ความรู้ (Knowledge mapping) เพื่อให้ประชากรเป้าหมาย ได้ตรวจสอบและให้การรับรอง

2) ประมวลผลข้อมูลจากวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด กรอบแนวคิด และข้อมูล/สารสนเทศ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

3) สารสนเทศที่ได้จากประมวลผล ใน ข้อ 2 จะนำมาจัดทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยอาศัยหลัก/ทฤษฎี เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการเปลี่ยนสารสนเทศ เป็นองค์ความรู้

4) นำองค์ความรู้ที่ได้ใน ข้อ 3 มาสังเคราะห์ให้เกิด “องค์ความรู้” และใช้สำหรับการยกร่างแผนยุทธศาสตร์ของแผนงานวิจัยต่อไป

2. ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมาย คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยวิเคราะห์ของงานวิจัย ทั้งในระดับ นโยบาย และระดับปฏิบัติ โดยการวิจัย ได้แบ่งเป็น 3 กลุ่ม เหมือนกับ ทั้ง 4 ประเทศ คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน กลุ่มละ 10 คน ประเทศละ 30 คน รวม 4 ประเทศ จำนวน 120 คน ดังภาพ

ตารางที่ 3.1 ผู้ให้ข้อมูล

ประเทศ	ภาครัฐ	ภาคเอกชน	ชุมชน	**รวม**
1. เชียงแสน (ไทย)	10	10	10	**30**
2. เชียงตุง (พม่า)	10	10	10	**30**
3. เชียงรุ้ง (จีน)	10	10	10	**30**
4. เชียงทอง (ลาว)	10	10	10	**30**
รวม	**40**	**40**	**40**	**120**

*****หมายเหตุ ในการเก็บข้อมูลใน 3 ปะเทศ คือ พม่า จีนและลาวเนื่องจากเป็นประเทศปิดจึงทำให้เกิดความยากง่ายในการเข้าถึงข้อมูลที่แตกต่างกัน ดังนั้นหากผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้ Snowball sampling และหากได้ข้อมูลที่ซ้ำจะหยุดทำการเก็บข้อมูล

3. เครื่องมือที่ใช้

1. เครื่องมือการจัดการความรู้ (KM Tools)
2. การทบทวนแนวคิดครอบคลุม คำสำคัญ (Key words) ตามหัวข้อวิจัย
3. การสร้างกรอบแนวคิด เพื่อนำไปสู่การยกร่างแผนที่ความรู้ (Knowledge mapping) เพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลจากประชากรเป้าหมายจากการเล่าเรื่อง สนทนา และการถาม/ตอบ

ภาพที่ 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4. การยกร่างองค์ความรู้และบทบาทภาครัฐต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน ตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน ที่ได้จากงานวิจัยโดยการจัดการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยใช้เป็นฐานในการวิเคราะห์ เพื่อนำไปจัดทำการรับรองและการร่วมพัฒนาแผนปฏิบัติโดยการสนทนากลุ่ม (Focus group)

4. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

1. ใช้การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Data Triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ การตรวจสอบแหล่งของข้อมูล แหล่งที่จะพิจารณาในการตรวจสอบ ได้แก่

แหล่งเวลา หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่

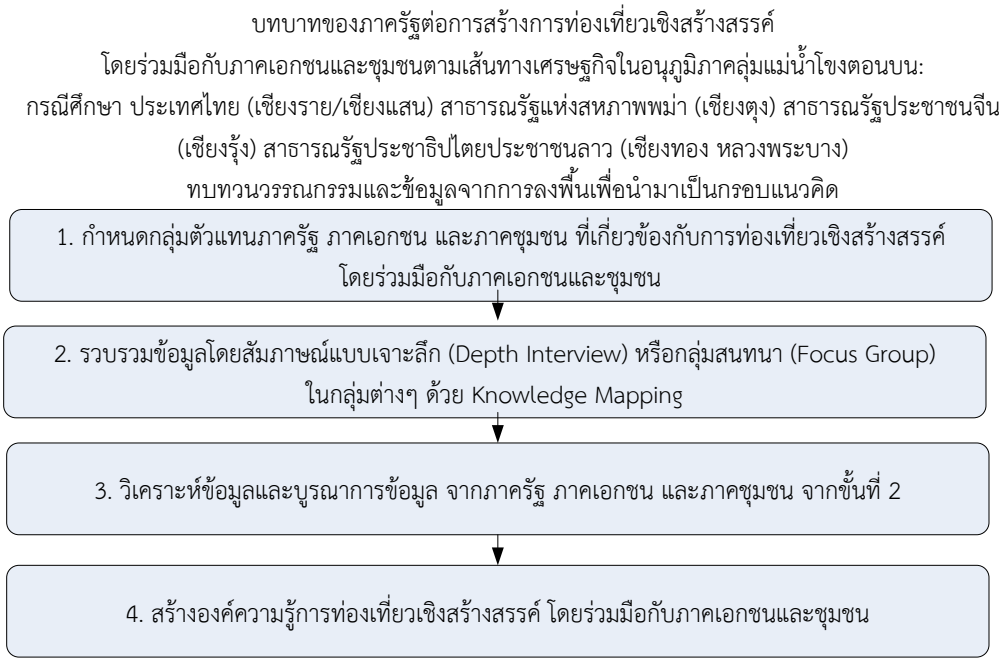
แหล่งสถานที่ หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือไม่

แหล่งบุคคล หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่

เพื่อยืนยันว่าข้อมูลที่ได้จากบุคคลที่แตกต่างกันในเวลาและสถานการณ์ที่แตกต่างกันในเรื่องเดียวกันได้คำตอบที่เหมือนกัน

2. การรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยจะดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง ไม่มีความแตกต่างในคำตอบ เรียกว่า “อิ่มตัว” ก็จะนำเอาข้อมูลสารสนเทศที่ได้มาใช้ในการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

ภาพที่ 3.3 ขั้นตอนในการวิจัย

บทที่ 4
ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของภาครัฐต่อการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชนตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษา ประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง หลวงพระบาง)” การวิจัยครั้งนี้ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม PAOR ประกอบด้วย การวางแผน (Planning: P) การปฏิบัติการ (Action: A) การสังเกตการณ์ (Observation: O) และการสะท้อนผล (Reflection: R) ซึ่งมีผลการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาบทบาทภาครัฐในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)

ตอนที่ 2 ศึกษาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)

ตอนที่ 3 ศึกษาเส้นทางเศรษฐกิจลุ่มน้ำโขงของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)

ตอนที่ 4 ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)

ตอนที่ 5 สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของรัฐ ในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยร่วมมือกับภาคเอกชน และชุมชน ตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)

ตอนที่ 1 ศึกษาบทบาทภาครัฐในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)

บทบาทภาครัฐในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง) มีผลการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 4.1 บทบาทภาครัฐในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

1.1 เชียงแสน-ประเทศไทย

1.1.1 กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์

บทบาทภาครัฐที่สำคัญเริ่มต้นจากการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ บริหารจัดการ และบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งนโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนมีรายละเอียดดังนี้

1) นโยบายทางด้านการท่องเที่ยว

เริ่มจาก “แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติพ.ศ. 2555 – 2559” เป็นจุดเริ่มต้นของการกำหนดนโยบายและทิศทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 *“กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬามีแผนท่องเที่ยวแห่งชาติ โดยแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ เกิดขึ้นตามพรบ.นโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2550 แผนนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ เริ่มตั้งแต่ปี 55 ถึง 59 แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ เกิดขึ้นโดยคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ ซึ่งเป็นคณะทำงาน คณะกรรมการตาม พ.ร.บ. คณะนี้จะประกอบไปด้วยกระทรวง มีนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน แต่มีการมอบหมายรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธานคณะ และกระทรวงต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งหมด”*

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 *“แผนพัฒนาการท่องเที่ยว จะมี พ.ร.บ.การพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ โดย พ.ร.บ จะระบุว่าจะต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติขึ้นมา แล้ว พ.ร.บ. มีตั้งแต่ปี 51 แต่ว่ายังไม่ได้มีการทำอะไร ทางคณะกรรมการการท่องเที่ยวแห่งชาติ เล็งเห็นถึงความสำคัญ จึงเสนอการทำแผน เพราะกระบวนการทำแผน เริ่มต้นเลยคือแห่งชาติ โดยวิธีการทำถ้าเล่าให้ฟังจริงๆ ก็คือ ต้องเป็นเรื่องด่วน เพราะว่าท่านรัฐมนตรีท่านต้องการให้มีกระบวนการไม่กี่เดือน จึงให้คณะกรรมการนโยบายท่องเที่ยวแห่งชาติเป็นตัวหลัก เนื่องจากในคณะกรรมการนโยบายมีทุกหน่วยงาน ทุกกระทรวง คณะกรรมการท่องเที่ยวอยู่ในนั้นอยู่แล้ว คราวนี้ตัวในการประชุมนโย บายการท่องเที่ยวแห่งชาติ ก็เหมือนว่าท่านก็เป็นทรงคุณวุฒิอยู่แล้ว ท่านก็จะเป็นผู้ให้ข้อมูลเบื้องต้นว่าตัวแผนควรจะมีอะไรบ้าง ในแต่ละประเด็น โดยเบื้องต้นก็จะทำการร่างมาก่อน พอได้ยุทธศาสตร์เบื้องต้นก็เสนอคณะกรรมการนโยบายท่องเที่ยวแห่งชาติ เพราะฉะนั้น 2-3 ครั้งแรก จะทำโดยการผ่านตัวคณะกรรมการขั้นตอนในการทำไม่ใช่ทำมาจากข้างล่าง คือ ปกติเราทำแผน เราก็จะมาทำประชาพิจารณ์ข้างล่าง คือให้คณะกรรมการ เป็น Top Down ดูโครงร่างก่อนหลังจากนั้นถึงจะเอาไปสู่กระบวนการที่จะไปทำประชาพิจารณ์ คือ ให้การมีส่วนร่วม อาจจะมีกระบวนการที่แตกต่างกับงานบางงาน แต่จะสามารถทำได้เร็ว ภายในข้อจำกัดระยะเวลาที่มีไม่กี่เดือน คือทำได้เร็วเพราะว่าผู้ใหญ่รับรู้หมด ซึ่งจะต่างกับแผนบางแผน ซึ่งบางครั้งแบบร่าง พอเสนอไปถึงด้านบน ผู้ใหญ่ก็จะให้มีปรับแก้หมด”*

2) กำหนดยุทธศาสตร์ทางด้านการท่องเที่ยว

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติพ.ศ. 2555 – 2559 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

ภาพที่ 4.2 แผนที่ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวประเทศไทย ปี พ.ศ. 2555-2559
ที่มา กระทรวงการท่องเที่ยว (2555)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว
ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน
ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว
ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว
ยุทธศาสตร์ที่ 5 การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

จากซึ่งยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 *"ตัวยุทธศาสตร์เราจะกำหนดเลยว่าให้ยุทธศาสตร์ ชัดเจน ไม่เปลี่ยน พอถึงกระบวนการที่ลงไประดับล่าง ก็จะมีสาระเรื่องของแนวทางในแต่ละด้านจะเป็นอย่างไร ก็จะไปเร่งกันตรงนั้น แล้วสุดท้าย ก็จะได้เป็นเล่ม พอได้เป็นเล่มจะเสนอทางคณะกรรมการนโยบายอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งการรวมจะไม่ไปแก้ ตัว Core หลักอีกแล้ว คือ Concept เพราะว่าท่านรองนายกรัฐมนตรี ท่านก็จะตัดสิน ว่าเอาแนวทางนี้ โดยดึง Wording ในแต่ละส่วน พอเสร็จนี่ก็เสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้วก็ประกาศในราชกิจจาฯ กระบวนการนี่จะเสร็จภายใน ภายใน 3-4 เดือน ซึ่งถือว่าเร็วมากการพัฒนาการท่องเที่ยวจะมีมาตรการ แนวทางในการพัฒนาซึ่งจะต้องมีความร่วมมือทั้ง 3 หน่วยงาน (หรือเสา) คือ เสา 1 คือ รัฐ / เสา 2 คือ เอกชน / เสา 3 คือ ชุมชน ความร่วมมือระหว่างภาครัฐด้วยกันเอง จะมีคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ แต่ละคณะก็คือหัวแต่ละกระทรวงมานั่งคุยกัน เวลามีงานก็สามารถประสานงานต่อได้ อย่างที่ 2 คงเป็นเรื่องของที่รัฐบาลให้ความสำคัญ ในการบูรณาการแผน คือ ตอนนี้ก็จะมีการกำหนดนโยบายให้การท่องเที่ยว สร้างรายได้ให้ประเทศ 2 ล้านล้านบาทในปี 58 การถอดตัวนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ ไปเป็นประเด็นในการที่จะบูรณาการความร่วมมือ เพราะฉะนั้น ทุกหน่วยงานก็จะเข้ามาร่วมมือกัน ส่วนผลดีของมันก็คือมันจะเกิดการบูรณาการงบประมาณ ถ้าเรามอง Focus เรื่องการท่องเที่ยว หน่วยงาน เช่น การคมนาคม ถ้าจะทำเส้นทาง พัฒนาเส้นทางเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มันต้องขยายตัวมากขึ้น ถ้าเปิดอาเซียน เราจะต้องดูแล้วว่าตรงจุดไหนที่ทำเส้นทางที่มันรองรับการท่องเที่ยวด้วย ตรงนี้ก็จะมีหลายหน่วยงานเข้ามาแล้วก็เรื่องของการหาพวกพันธมิตร Charter Flight ในการที่จะดึงนักท่องเที่ยวต่างประเทศเข้ามาประเทศไทย แม้กระทั่ง เรื่อง การจัดการความปลอดภัย ทั้งตำรวจและตำรวจตรวจคนเข้าเมือง แล้วก็คือความปลอดภัยในภาพรวม กรมบรรเทา สาธารณภัย ก็จะต้องมีแผนรองรับกันเป็นทอดๆ คือ มีการคุยกันบ่อย ต้องเตรียมกันตลอดเลย 2 ล้านล้านแล้ว ตอนนี้ก็จะมีแผนอะไรมามากมาย มีแผนชาติ ,แผนนโยบายการท่องเที่ยวแผน 11 แล้ว แล้วก็มีแผนประเทศด้วย คือ สภาพัฒน์ก็ทำแผนประเทศมา ตรงนี้มันก็รองรับการพัฒนาในภาพรวมของ ของประเทศอยู่ แล้วในนั้นก็ได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว จริงๆ แล้วสิ่งที่จะผลักดันการท่องเที่ยวได้ก็คือ นโยบายแล้วก็ความจริงจังของตัวรัฐบาลด้วย การจัดสรรงบประมาณช่วยเอามาสนับสนุน ถ้าพูดถึงว่า ภาครัฐ ระหว่างรัฐกับรัฐ มีความร่วมมือกันแล้ว ทีนี้ Conflict จะจัดการอย่างไร เช่น เรื่องแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับธรรมชาติ ของกระทรวงทรัพยากร ถ้าเราเปิดตรงนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยว จะต้องมีการบริหารจัดการร่วมกัน ซึ่งตรงตามเป้าหมายจริงๆ ตามนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ ต้องมีการกำหนดเขต พอกำหนดเขตพื้นที่ เขตไหน คนที่เกี่ยวข้องทั้งหมดต้องมาคุยร่วมกันว่าจะทำอย่างไรให้ผลประโยชน์ลงตัวทุกฝ่ายแล้วก็สามารถกระจายรายได้ให้กับพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งก็ต้องทำต่อไปอีก แต่ทุกวันนี้ทุกหน่วยงานก็เปิดกว้าง อย่างเช่น การปรับกฎระเบียบต่างๆ ตอนนี้ทุกคนหันมาสวนใจเรื่อง การท่องเที่ยว ถือการท่องเที่ยวเป็นหลัก จริงๆแล้วการพัฒนาประเทศก็มี ตั้งแต่เริ่มแรกการพัฒนาการเกษตรมาสู่อุตสาหกรรม ตอนนี้เรามีโครงสร้างพื้นฐานอะไรต้องใช้การท่องเที่ยวมาดึง เพราะฉะนั้นจะเป็นประเด็น เหมือนเป็น Focus ให้ทุกหน่วยงานมาทำ"*

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 *"ในส่วนของบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยว สภาพัฒน์ทำเป็นภาพรวม คือ แผนของสภาพัฒน์ ส่วนรัฐบาลก็ต้องเอามาเป็นนโยบาย แล้วก็หน่วยงานราชการก็*

ต้องถ่ายทอดลงมาทำ สภาพัฒน์ไม่สามารถปฏิบัติ หรือนำไปสู่การปฏิบัติ ต้องอาศัยกระทรวง เช่น แผน ถามว่าตั้งมาจากไหน ดูแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ พูดถึงเรื่องความยั่งยืน เรื่องของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ต่างๆ ในส่วนของแผนชาติเน้นเรื่องการท่องเที่ยวเป็นประเด็น ในส่วนของแผนงานหลักของประเทศ คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 เป็นหลัก แล้วในกระบวนการทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 คือ ตัวแทนทุกกระทรวง เพราะฉะนั้นก็คือว่าสิ่งที่อยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 จะมีทุกมิติของประเทศอยู่แล้ว ถ้าเราสังเกตดูจะเห็นว่าเราจะเป็นส่วนหนึ่งในด้านสินค้าและบริการ จะมาพัฒนาด้านสินค้าและบริการ เพราะการท่องเที่ยวก็เป็นหนึ่งในด้านสินค้าและบริการ ตัว Key ของสภาพัฒน์เหมือนเป็นแผนประเทศ แล้วกระทรวงก็ต้องเอาแผนสภาพัฒน์มาต่อเป็นแผนของตัวเอง รวมถึงมีนโยบายรัฐบาล นั่นก็อีกส่วนหนึ่ง นโยบายรัฐบาลก็เป็นส่วนที่พูดถึงจะมีครอบคลุมทุกประเด็น การทำนโยบายรัฐบาลก็คือ ขอให้แต่ละกระทรวงส่งไป พอรวมกันแล้วข้างบนก็จะดูอีกว่าจะจัดการอย่างไรตรงไหน อะไรที่เป็น Keyword สำคัญที่น่าสนใจ อันนั้นก็เป็นส่วนหนึ่ง นี่เป็นที่มาของนโยบายรัฐบาล สภาพัฒน์ อันนี้เหมือน เหมือนเวลามีแผนขึ้นมา อย่างเช่น แผนการท่องเที่ยวแห่งชาติ เราก็ไปพูดถึงเรื่องการท่องเที่ยวเลย เราจะละเลยสิ่งที่เรียกว่า นโยบายรัฐบาลกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 เราจำเป็นจะต้องดึงตัวนี้เข้ามา เพราะว่าเรื่องการท่องเที่ยวจะมีหลักๆอยู่ 5 ประเด็น แนวว่ามันจะให้ความสำคัญ 5 ประเด็นหลักๆ ก็ในเรื่อง Logistic มีการพูดถึงเรื่องสินค้าบริการ มีการพูดถึงพัฒนาแหล่ง การตลาด เรื่องความปลอดภัย เรื่องมาตรฐาน ซึ่งจะเกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวทั้งหมด ในเมื่อก่อนเราจะพูดถึงแหล่ง พูดถึงการตลาด แต่เมื่อเป็นสมัย ททท. จะมีแหล่งกับการตลาด 2 เรื่อง แต่ว่าวิถีปัจจุบันไม่ใช่แล้ว ใช่เฉพาะ 2 เรื่อง มีเรื่องระบบ Logistic เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ถ้าระบบ Logistic ไม่ดี การท่องเที่ยวไปไม่ได้ และเรื่องของความปลอดภัย ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ หากเกิดวิกฤติแค่นิดเดียว การท่องเที่ยวสามารถล้มเลย ฉะนั้น เราก็เน้นเรื่องความปลอดภัย ส่วนเรื่องมาตรการ ถ้าย้อนไปซัก 1 ปีก่อน มีเรื่องมาตรฐานโรงแรม อย่างมาตรฐาน อย.ก็เป็นมาตรฐาน แต่มาตรฐานที่จะแสดงความเป็นสินค้าท่องเที่ยว เพิ่งจะเริ่มมี”

3) ยุทธศาสตร์ทางด้านการท่องเที่ยวของเชียงแสน

จากการเก็บข้อมูลพบว่าภาครัฐยังไม่มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ทางด้านการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงแสนอย่างเป็นรูปธรรม มีเพียงแต่ยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลนครเวียงเชียงแสนที่มีแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้ และพัฒนาการท่องเที่ยวเน้นฐานเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ซึ่งมีนโยบายทางด้านการท่องเที่ยวสรุปได้ดังนี้ (เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน, 2555)

1) พัฒนาเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน ให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยววัฒนธรรมล้านนา

2) สนับสนุน พัฒนา และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ศิลปกรรม และโบราณสถาน

3) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

4) จัดตั้งศูนย์บริการการท่องเที่ยว

5) บริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ปลุกจิตสำนึกผู้ประกอบการ มัคคุเทศก์ ชุมชนและนักท่องเที่ยว ให้เกิดความรักและหวงแหนแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

6) สนับสนุนการวางผังเมือง การปรับปรุงภูมิทัศน์ให้น่าอยู่สวยงาม เหมาะสมสำหรับเมืองที่น่าท่องเที่ยว โดยเฉพาะถนนสายหลักและถนนเลียบน้ำโขง

ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของนายกเทศมนตรี ต. เวียงเชียงแสนเกี่ยวกับนโยบายและโครงการที่จะพัฒนาเมืองเชียงแสนให้เป็นเมืองท่องเที่ยงเชิงอนุรักษ์

นายกเทศมนตรี ต. เวียงเชียงแสน*"เชียงแสนมันเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตอนนี้เรากำลังของบประมาณมาปรับภูมิทัศน์ในเมือง ได้งบจากกรมโยธามาแล้ว แต่เป็นงบปี 57 ในโครงการที่เราทำก็คือถนนสายกลาง ที่วิ่งเข้ามากับถนนเลียบแม่น้ำโขง เราจะเอาไฟฟ้าลงดินหมด สายไฟลงดินหมด แล้วก็เสาไฟฟ้าก็อาจจะปรับเปลี่ยนเป็นเสาอัลลอยด์ แล้วริมแม่น้ำโขงทั้งหมดจะปรับภูมิทัศน์หมด แล้วก็ตรงข้ามกับท่าเรือ ตรงหมู่ 3 ตรงนี้ มันจะเป็นที่ของยาสูบ มีประมาณ 13 ไร่ แล้วยาสูบเขาเคยสงวนไว้ ไม่ให้ทำอะไร ปล่อยให้เป็นที่รกอยู่ ตรงนี้ ผมก็อาศัยท่านรัฐมนตรีช่วยกระทรวงการคลัง ท่านธนุศักดิ์ ซึ่งท่านดูแลยาสูบ โดยมีท่าน สส.สุรพล เกียรติไชยากร ที่อยู่เชียงใหม่เป็นคนประสานให้"*

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยพบว่ายังขาดการกำหนดนโยบายในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของเชียงแสน เนื่องจากได้ใช้นโยบายจากส่วนกลางและแต่ส่วนของภาครัฐต่างก็นโยบายในการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันไป ยังขาดการบูรณาการในเชิงนโยบาย

1.1.2 ส่งเสริมการลงทุนและพัฒนาศูนย์กลางการท่องเที่ยว

บทบาทภาครัฐที่จะสนับสนุนการท่องเที่ยว คือ การส่งเสริมการลงทุนและพัฒนาเมืองให้เป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยว ซึ่งมีข้อพิจารณาในการกำหนดบทบาทภาครัฐ คือ การพัฒนาเมืองเชียงแสนให้เจริญก้าวหน้า ทันสมัย มี 2 แนวทาง คือ (ญาดา ประภาพันธ์, 2550 หน้า 93-94)

1) แนวทางการพัฒนาท่องเที่ยว

1.1) แนวทางที่หนึ่ง การพิจารณาพัฒนาอำเภอเชียงแสน ด้วยกระบวนการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น มีนายอำเภอเป็นผู้บริหารจัดการพัฒนาให้เกิดความสงบสุขร่มเย็น ตามนโยบายของรัฐบาลและนโยบายจังหวัด กลุ่มจังหวัด ซึ่งประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย

1.2) แนวทางที่สอง การพิจารณาว่า ศักยภาพของเมืองเชียงแสนมีมากกว่าอำเภอชายแดนทั่วไปมีทุนทางสังคมสูงมาก สามารถพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าเป็นสากลได้ ไม่น้อยกว่าเมืองท่องเที่ยวอื่นๆ เพราะได้รับการยอมรับให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ และประตูการค้าชายแดนระหว่างประเทศ ตลอดจนศักยภาพในด้านการยอมรับในเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ และประตูการค้าชายแดนของประเทศ ตลอดจนศักยภาพในด้านการเป็นเมืองท่องเที่ยวในระดับสากล ดังนั้นการวางแผนยุทธศาสตร์จะต้องใช้ความสามารถทางการบริหารจัดการ จากส่วนกลางดำเนินการเป็นหลัก ผู้บริหารท้องถิ่นและประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม และเรียนรู้ร่วมกันไปด้วย เพื่อรับภาระการบริหารงานเมืองนี้ในอนาคต และผลการประเมินศักยภาพด้านการบริหารของชุมชนอำเภอเชียงแสน พบว่าด้านทรัยพากรการบริหารที่จะเอื้อให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการค้าชายแดน พบว่า

ทรัพยากรที่ได้รับการประเมินว่ามีเพียงพอมากที่สุด คือ จำนวนบุคลากรในองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบล สถานที่สำหรับทำงานด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และงบประมาณด้านการส่งเสริมการค้าชายแดน

จากผลการวิเคราะห์พบว่า แนวทางในการพัฒนาเมืองเชียงแสนเพื่อส่งเสริมการลงทุนและพัฒนาศูนย์กลางการท่องเที่ยวนั้นควรเลือกในแนวทางที่ 2 ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 *"ตรงท่าเรือขนส่งสินค้าของเชียงแสนเราจะแบ่งไว้ Zone หนึ่งเพื่อให้นักลงทุนเข้ามาประมูลตั้งเป็นเขตสินค้าปลอดภาษีแข่งกับพื้นที่แม่สาย ซึ่งหมายความว่าเมื่อนักท่องเที่ยวเดินผ่านจุดนี้ก็สามารถเที่ยวชมเมืองและ Shopping สินค้าปลอดภาษีได้"*

นอกจากนี้ยังจะควรมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ การล่องเรือในแม่น้ำโขงและกินขันโตก และมีงานเกี่ยวกับการจัดการแสดงเสียงสีแสงต่างๆ

ภาพที่ 4.3-4.4 ขันโตกและเรือล่องน้ำโขง

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 *"มีดินเนอร์ ลงไปนั่งเรือน้ำโขง ทานอาหารบนเรือ หรือ อีกพวกนึงก็อาจจะมากินขันโตก ทีนี้จุดที่เราจะทำขันโตกเรามีอยู่แล้ว อย่างที่วัดป่าสัก ไม่รู้อาจารย์เคยไปมั้ย อยู่นอกกำแพงไปหน่อย คือ จะเป็นทรงปราสาทสมัยที่ว่าสมบูรณ์ที่สุด ที่ว่าเราอาจจะไปทำขันโตกแล้วมีการแสดง เพราะว่าเชียงแสนมันมีหลายยุค เราสามารถเอาการแสดงของยุคพระเจ้าแสนภู พระเจ้าธงมหาราช ยุคพระเจ้าตีเมือง ยุครัชกาลที่ 1 หรือที่ 3 จำไม่ได้ จะส่งเจ้าขุนมูลนายมายึดเมือง กวาดต้อนผู้คนไปอยู่ราชบุรีบ้าง ไปอยู่เสาไห้บ้าง พวกนี้ครับ เราจะพยายามทำการแสดงนี้ออกมาให้ได้"*

ภาพที่ 4.5-4.6 ระบำเชียงแสน

2) การส่งเสริมให้เป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยว

ทั้ง 4 เชียง ได้แก่ เชียงแสน เชียงตุง เชียงรุ้ง และเชียงทอง ซึ่งควรมีการพัฒนาให้เชียงแสนเป็น “เมืองมรดกโลก” ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังนี้

ภาพที่ 4.7-4.8 เมืองโบราณเชียงแสน

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 *“มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอยู่หลายที่ ที่เราต้องเข้าไปปรับปรุง ถ้าหากไม่อย่างนั้นก็ต้องขอให้หักงบประมาณลงสู่ท้องถิ่น และให้เขาจัดการของกันเอง ให้ อบต. เทศบาลพัฒนาของเขากันเอง เพราะเราก็มีแหล่งท่องเที่ยวค่อนข้างเยอะอยู่แล้วต่อไปนี่มันจะเกิด ต่อไปก็จะเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ตรงนี้ไม่ว่าจะเป็นจังหวัดเชียงรายนี่ก็จะถือเป็นจังหวัดที่มีความพิเศษของตัวมันเอง คือมีด่านพรมแดนถึงสามด่าน ด่านแม่สาย ด่านเชียงแสน ด่านเชียงของ ออกไปสู่ประเทศอื่นๆได้ 3-4 ประเทศ เชียงของก็ต่อเข้าไปลาว จากลาวก็สามารถต่อไปถึงเวียดนามได้ ต่อเข้าจีนได้ หรือทางน้ำก็ไปได้ทั้งลาว ทั้งพม่า ทั้งจีน อันนั้นคือเชียงแสน ถ้าแม่สายนี่ก็สามารถไปพม่า แล้วก็ทะลุเข้าจีนได้”*

ภาพที่ 4.9-4.10 แหล่งท่องเที่ยวในเชียงแสน

3) แนวทางในการพัฒนาเมืองเชียงแสนเป็นเมืองมรดกโลก

การพัฒนาเชียงแสนให้เป็นเมืองมรดกโลก เป็นเมืองท่องเที่ยวที่โดดเด่นมีเอกลักษณ์ที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวทั่วโลก (ญาดา ประภาพันธ์, 2550, หน้า 158-163)

ภาพที่ 4.11-4.13 เมืองโบราณเชียงแสน

1) ขั้นตอนที่ 1 (ปี 2551-2554) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

-การพัฒนาเพื่อเป็นเมืองท่องเที่ยวและเป็นเมืองมรดกโลก

-การฟื้นฟูพัฒนาขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวเมือง ชาวบ้านให้มีเอกลักษณ์ของชาวเชียงแสน

-การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรทุกระดับของเชียงแสน

-การสร้างวินัย จิตสำนึกคนเชียงแสนให้หวงแหนและอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น

-การรักษาความสะอาดเมือง ความเป็นระเบียบ ความสวยงามของเมือง

-การจัดวางผังเมืองที่ดีเหมาะสม

-การจัดสร้างบริการสาธารณูปโภค เช่น ห้องสุขาสาธารณะ ที่ทิ้งขยะ ตู้โทรศัพท์

-การปลูกดอกไม้สัญลักษณ์ของเมืองให้สะพรั่งทั่วเมือง

-การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ เชิงวัฒนธรรมให้สมบูรณ์แบบ

-การบริหารการตลาดธุรกิจท่องเที่ยว

-การทำประชาสัมพันธ์เมืองเชียงแสนไปทั่วโลก

-การโฆษณาสู่ประชาคมโลกว่าเป็นเมืองอากาศดี ปลอดมลพิษมลภาวะ

-การพัฒนาคุณภาพคนในการบริหารอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและผู้ให้บริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

-การจัดยุวมัคคุเทศก์และกลุ่มมัคคุเทศก์ผู้เฒ่า สร้างมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

-การพัฒนาระบบขนส่งนักท่องเที่ยวจากสนามบิน สู่แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

-การสนับสนุนให้แรงจูงใจ แก่บริษัททัวร์ที่นำนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวและพำนักในเมืองเชียงแสน เช่น ใช้ระบบภาษี ระบบเงินรางวัล

-การวางแผนพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว โดยจ้างผู้เชี่ยวชาญการท่องเที่ยวไทยและต่างประเทศมาดำเนินการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวระยะยาว

-การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารการท่องเที่ยวเมืองเชียงแสน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญจากส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และต่างประเทศ

-จัดการเทศกาลสำคัญทุกเดือน โดยมี Business Events, Sports Events, Culture Events

-จัดกิจกรรมท่องเที่ยวแบบ Home stay เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาวัฒนธรรมที่หลากหลายของท้องถิ่น

-จัดสถานที่พัก Home stay ให้ได้มาตรฐาน และการจัดให้มี Long stay เพื่อนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ

-การประดิษฐ์สินค้าที่ระลึกออกจำหน่าย และประกวดอาหารพื้นเมือง

-การเตรียมขอขึ้นทะเบียนเป็นเมืองมรดกโลก

-การฟื้นฟูบูรณะโบราณให้อยู่ในสภาพดี เพื่อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

-การขอทุนองค์การระหว่างประเทศ มูลนิธิ และเงินช่วยเหลือจากรัฐบาลต่างประเทศที่สนใจในการอนุรักษ์มรดกโลก เพื่อให้เป็นทุนในการบูรณปฏิสังขรณ์บำรุงรักษาโบราณสถานและโบราณวัตถุ

-การเตรียมสาธารณูปโภค เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า โรงพยาบาล ให้พร้อมทั้งนี้การดำเนินกิจกรรมของระยะที่หนึ่งนี้จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 4.14-4.15 วัดพระธาตุเจดีย์หลวง เชียงแสน

2) ขั้นตอนที่ 2 (ปี 2552-2558) การสร้างจุดเด่นเพื่อก้าวสู่เวทีภูมิภาคเอเชีย

-การพัฒนาความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว

-การสร้างสถานที่พักให้ได้มาตรฐานระดับโลกและเพียงพอ

-การพัฒนาระบบขนส่งนักท่องเที่ยวจากสนามบินให้ได้มาตรฐานสะดวกรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ (ต่อเนื่องจาก Phase I)

-การพัฒนานวัตกรรมบริการใหม่สำหรับธุรกิจท่องเที่ยว เช่น เรือสำราญ

-มีการทำวิจัยกระแสความนิยมของนักท่องเที่ยวทั่วโลก และเฉพาะกลุ่มชาวเอเชีย

-มีการวางแผนพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

-การให้ผู้เชี่ยวชาญการท่องเที่ยวระดับโลก วางแผนพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน

-กำหนดกลวิธี การเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากนักท่องเที่ยวและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันกับสถาน Casino ในพม่าและลาว

-การจัดทำเครื่องมือการตลาดสำหรับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเมืองเชียงแสน

-การพัฒนาเทศกาลงานฉลอง (Festival) ต่างๆ รวมทั้งการพัฒนาด้านการบริการการท่องเที่ยว

-การสร้างเมืองวัฒนธรรม (Folk village) เช่น หมู่บ้านไทยล้านนา

-การจัดตั้งศูนย์บริการทางการแพทย์ที่ทันสมัย

-การจัดตั้งสถาบันทางการเกษตรปลอดสารพิษที่ได้มาตรฐานโลก

-การพัฒนาพันธุ์พืช และสวนดอกไม้ขนาดใหญ่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.16-4.17 รอบคูเมือง เชียงแสน

3) ขั้นตอนที่ 3 (ปี 2559-2562) การก้าวสู่เวทีโลก

-การสร้างสวนสัตว์เปิด เช่น สวนกลางแม่เงิน

-การจัดมหกรรมกีฬาจักรยานระดับโลก

-การจัดแข่งเรือยาวระดับโลก

-การจัดตั้งสถาบันศิลปวัฒนธรรมนาฏศิลป์ ดนตรี

-การจัดกิจกรรมทางนาฏศิลป์ ดนตรี วัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงเป็นประจำ

-การสร้างถิ่นที่อยู่อาศัยหลายชนชาติ หรือเป็นศูนย์ เช่น Japanese village, Korea village, German village ต่างๆ ซึ่งจะช่วยจูงใจนักท่องเที่ยว มาพัก Long stay, Home stay มากขึ้น โดยหามาตรการเพื่อการคัดสรรผู้มาพักที่มีคุณภาพและมีรายได้สูง

ภาพที่ 4.18-4.19 รอบคูเมืองเชียงแสน และวัดพระธาตุผาเงา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 *“เชียงแสนน่าจะพัฒนาให้เป็นเมืองมรดกโลก โดยจะต้องมีการจัดทำ Zoning ให้ชัดเจน”*

1.1.3 อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว

วัฒนธรรม ประเพณีซึ่งรวมกิจกรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพราะเป็นตัวเร่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจ หน่วยงานภาครัฐต้องนำคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีที่มีอยู่ดั้งเดิมในชุมชนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรม พร้อมการบอกเล่าเรื่องราวของกิจกรรมให้ปรากฏแก่นักท่องเที่ยว

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7 (ททท เชียงราย) *“เขามีหมู่บ้านของเขาและมีโฮมสเตย์ด้วย แล้วหมู่บ้านเขามีวิถีชีวิต เขาเลี้ยงจิ้งหรีด เลี้ยงไหมอะไรอย่างนี้ บ้านแซว อย่างบ้านแซวนะ เขาก็จะมีโฮมสเตย์ แล้ววิถีชีวิตเขา เขาก็จะพาไปดู แล้วก็ล่องเรือ ล่องเรือจากเชียงแสนนะไปดูฝั่งลาว วัดโบราณ นั่งรถอีแต๋น นี่คือเป็นแพ็คเก็จที่ขายได้เป็นโฮมสเตย์ของบ้านแซวนะที่เชียงแสน อันนี้กำลังยื่นเสนอรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวด้วย ครั้งก่อนจะได้แล้วแต่เค้ายื่นผิดประเภทไปหน่อย ชุมชนบ้านแซวนะ”*

ภาพที่ 4.20-4.21 โฮมสเตย์บ้านแซว

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8 (ปลัด อบต. บ้านแซว) *“โฮมสเตย์ของเราเป็นตัวเริ่มต้นนะครับตอนนั้น เดิมทีมีคนมาเที่ยวเชียงแสนในช่วงเมื่อปี 2550 ปี 2551 มีคนมาเที่ยวเชียงแสนเยอะไม่มีที่พัก แล้วก็โทรมาทางนี้ว่ามีที่พักบ้างไหม จากพื้นที่ของป่าไม้ จะมีที่พักป่าไม้ที่บนดอย ก็ให้เข้าไป ที่นี้พอเราจัดไปสักพักหนึ่งเราก็มีความรู้สึกว่าตรงนี้ชาวบ้านไม่ได้อะไร การทำงานบางทีก็ต้องคิดอย่างนี้ชาวบ้านได้อะไร พอชาวบ้านไม่ได้อะไรเราก็มาคิดว่า ทำอย่างไรให้ชาวบ้านได้ เราไปสร้างโรงแรม สร้างห้องพัก สร้างรีสอร์ทก็ไม่ได้ มันจะต้องลงทุน แล้วก็ต้องเก่งด้านนี้โดยเฉพาะ ก็เลยมาเห็นรูปแบบของโฮมสเตย์หลายๆ ที่ ตอนที่เราเริ่มต้นครั้งแรกทาง คณะกรรมการหรือสมาชิกสภาไม่เห็นด้วย เพราะว่าภาพมันยังไม่ชัด แล้วทางสมาชิกเขาบอกว่าทำไมมาพัฒนาในเรื่องนี้ ไม่เห็นที่จะดีเลย แล้วก็พาสมาชิกไปศึกษาดูงาน ที่หมู่บ้านกะหลั่นป้า”*

ภาพที่ 4.22-4.23 โฮมสเตย์บ้านแซว

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 (นายกเทศมนตรีเชียงแสน) *“ตอนนี้มันเหมือนกับ ททท. โดยพี่จุ๋ม ททท.แกก็อยากจะทำอย่างไรให้คนมาเที่ยวเชียงแสน ทีนี้คือตอนนี้จังหวะมันเริ่มที่ว่าจะลงตัวแล้ว คือศิลปากรเขาก็ทุ่มงบลงมา เขากำลังพัฒนากำแพงเมืองทั้งหมด แล้วนอกกำแพงเมืองก็จะเป็นคูเมืองโบราณ ซึ่งทุกวันนี้มันก็ถูกปล่อยหญ้ารกร้าง อะไรต่อมิอะไร แล้วตอนนี้เขาได้งบมาประมาณซัก 40 ล้าน ที่จะขุดลอกคูเมือง แล้วเขาก็จะปูด้วยแผ่นพลาสติก แล้วก็ผันน้ำเขามาตอนฤดูฝน เอาน้ำเข้ามาอยู่ในคูเมืองแล้วก็ปรับภูมิทัศน์รอบๆคูเมืองน่ะนะฮะ แล้วก็ในส่วนของเราในเขตเทศบาลก็จะเร่งเกี่ยวกับพวก พวกถนนรอบเวียง อะไรพวกนี้ รีบทำให้เสร็จ ให้ถนนรอบเวียงมันเหมือนกับเป็นถนนให้นักท่องเที่ยว คือทุกวันนี้เรามีรถไฟฟ้า เหมือนกับเป็นรถกอล์ฟคันยาวๆ ตอนนี้เรากำลังขอซื้อรถราง คือให้มันแมทช์กับเมือง ระหว่างที่วิ่งรอบ เนื่องจากเชียงแสนมีวัดร้างอยู่ประมาณ 70 กว่าวัด วัดร้างนะฮะ ทีนี้วัดร้างเราก็จะไปเลือกเอาวัดที่มีประวัติความเป็นมา อะไรต่างๆ แล้วก็ทำป้ายขึ้นไว้ ในรถรางเราก็จะเอาเด็ก เช่น เด็กนักศึกษา เด็กนักเรียนเราฮะ เอาเขามาอบรม แล้วก็พาเขา ให้เด็กพวกนี้แหละเป็นคนบรรยาย ตามเส้นทางต่างๆก็จะให้ชาวบ้านมาทำเป็นซุ้มเป็นบูธของเขาน่ะ ขายของพื้นเมือง แต่งเนื้อแต่งตัวกันแบบล้านนา ม่อฮ่อมอะไรอย่างนี้”*

ภาพที่ 4.24-4.25 คูเมืองเชียงแสน

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 (นายกเทศมนตรีเชียงแสน) *“เพราะชื่อเมืองของเรามันขายได้ ขายได้อยู่แล้ว เพียงแต่ว่าเราทำอย่างไร คือเหมือนกับว่าเรามีต้นทุนอยู่แล้ว ทำ อย่างไรจะเอา*

ออกมาใช้ ขนาดเวียงกุมกามที่เชียงใหม่ เขาต้องขุดขึ้นมา โบราณสถานเขาอยู่ข้างล่าง แต่ของเราอยู่ข้างบนหมด แล้วศิลปากรก็ให้ความสำคัญแก่เชียงแสนมาก”

ภาพที่ 4.26-4.27 เวียงกุมกาม เชียงใหม่

ภาพที่ 4.28-4.29 เวียงกุมกาม เชียงใหม่

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 (นายกเทศมนตรีเชียงแสน) *“ใช่ คล้ายๆว่าประวัติความเป็นมา อะไรต่างๆนะ ผมว่าคนที่มาฟัง จำนวนหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนต่างชาติ คนพวกนี้เขาจะเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของชาติของเขาหรือชุมชนของเขา พอเขามาอย่างนี้เขาจะเชื่อมโยง เขาจะมีความสุข ตรงนี้มันเป็นเป้าหมายอันหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ถ้าเขามีความรู้สึกร่วม แล้วเขาก็จะซาบซึ้งในคุณค่าที่เราส่งมอบให้เขา สุดยอด”*

1.1.4 ส่งเสริมการพัฒนาอัตลักษณ์ท้องถิ่น

การส่งเสริมการพัฒนาอัตลักษณ์ท้องถิ่นว่าไม่จะเป็น ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต และสินค้า OTOP ซึ่งในเชียงแสนเป็นเมืองที่ภาครัฐควรมีการสนับสนุนให้มีการอนุรักษ์และพัฒนาอัตลักษณ์ท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น เช่น การส่งเสริมการผลิตสินค้า OTOP ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ดังนี้

ภาพที่ 4.30-4.31 ผ้าทอ สินค้า OTOP ของเชียงแสน

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2*"กลุ่มแม่บ้านผ้าทอในพื้นที่เชียงแสนนั้นปัจจุบันหลงเหลืออยู่น้อย หากกล่าวถึง OTOP ผ้าทอของเชียงแสนนักท่องเที่ยวก็จะพบผลิตภัณฑ์ผ้าทอได้แค่บริเวณวัดพระธาตุผาเงาเท่านั้น ซึ่งไม่พอขาย"*

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8 (ปลัด อบต. บ้านแซว) *"ทอผ้า ทอเสื่อ อันนี้ก็เป็นกลุ่มของผู้สูงอายุที่เขารวมตัวกันแล้วก็อยากจะให้เขามีรายได้แล้วก็ขายผ้าทอ ผ้าอะไร แต่จุดตรงนี้ก็ยังไม่เข้าตากรรมการเพราะว่า ผ้าที่เขาเอามาใช้เขาไปซื้อเศษผ้ามาจากโรงงานแล้วก็ดึงเอาเฉพาะไหม เส้นด้ายแล้วก็มาทอ มันไม่ได้เกิดจาก ไปทำไหม"*

ภาพที่ 4.32-4.33 การทอผ้าสินค้า OTOP ของเชียงแสน

1.1.5 ให้ความสำคัญของความปลอดภัยในการท่องเที่ยว

ภาครัฐควรที่จะต้องมีการส่งเสริมในเรื่องความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญของภาครัฐที่จะต้องมีการกำหนดมาตรฐานที่ส่งเสริมความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังนี้

ภาพที่ 4.34-4.35 การเดินทางเรือในลุ่มน้ำโขง

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 *“สิ่งที่ระวังถ้ามีคนเข้ามาจำนวนมาก ผลกระทบคือ เรื่องความพร้อมในการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวจะต้องเพิ่มขึ้น ในเรื่องของการจัดการสิ่งแวดล้อมกับการจัดการผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกัน”*

ภาพที่ 4.36-4.37 ด่านตรวจคนเข้าเมือง เชียงแสน

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 *“ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองจะให้ความสำคัญจะให้ความสำคัญกับคนต่างด้าว เช่น การควบคุม การตรวจบุคคลเข้าออก โดยทาง ตม. จะปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ (พรบ.) คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 เป็นหลักเรื่องการเข้าออก โดยเฉพาะชาวต่างชาติจะมีการตรวจ นอกจากนี้แล้วยังมีแล้วยังมีในเรื่องของการให้ Visa ในการอยู่ทั้งระยะยาวและระยะสั้นเพื่อป้องกันการเกิดอาชญากรรมข้ามชาติ”*

1.1.6 กำหนดกฎหมายข้อบังคับเมืองท่องเที่ยว

ภาครัฐจะต้องมีการกำหนดกฎหมายและข้อบังคับของเมืองเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นบทบาทที่จะต้องมีผลักดันให้เกิดขึ้น ซึ่งเชียงแสนควรที่จะต้องมีการกำหนดกฎหมายหรือข้อบังคับเพื่อให้รองรับการเป็นเมืองมรดกโลก ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังนี้

ภาพที่ 4.38-4.39 วัดพระธาตุผาเงา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 *“การที่จะผลักดันให้เมืองเชียงแสนเป็นมรดกโลกเหมือนสุโขทัยหรือเชียงทองนั้นมีความเป็นไปได้ยาก เนื่องจากข้อบังคับที่ชุมชนรอบข้างที่จะต้องยอมรับมีค่อนข้างมาก ชุมชนจะต้องเสียสละและเห็นความสำคัญของการจัดตั้งเป็นพื้นที่มรดกโลก ยกตัวอย่างเช่น สิ่งปลูกสร้างหากมีการปรับเปลี่ยนหรือรื้อถอนจะต้องได้รับการอนุมัติจากกรมศิลปากร พื้นที่ในบางพื้นที่ชาวบ้านอาจจะต้องยกให้เป็นของรัฐหากพบว่าพื้นที่นั้นมีโบราณสถานที่เกี่ยวข้องอยู่ นั่นหมายความว่าชาวบ้านจะต้องรับได้อะไรจากการท่องเที่ยวให้มากขึ้นกว่านี้เขาถึงจะมีส่วนร่วมด้วย”*

1.1.7 ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ และเพื่อนบ้าน

ภาครัฐมีหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังรวมถึงการประสานกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อประสานงานในการจัดการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังนี้

ภาพที่ 4.40-4.41 การประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 *"มีการทำงานบูรณาการกับกรมศุลกากร มีทหารอยู่ในจุดตรวจสะพานตรวจเรื่องยาเสพติด ส่วนบริเวณอำเภอแม่สายส่วนใหญ่หน่วยราชการในพื้นที่จะมีการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การประชุมหารือกันอยู่เสมอ ส่วนความสัมพันธ์กับตำรวจตรวจคนเข้าเมืองพม่าจะมีการเชื่อมสัมพันธ์โดยการแวะเวียนไปเยี่ยมและประสานข้อมูลข้อมูลกรณีมีหมายจับผู้ต้องหา โดยทางฝั่งพม่าได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี"*

1.1.8 ส่งเสริมและสนับสนุนการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว

ภาครัฐจะต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวภายในและและภายนอกประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8 *"เส้นทางการท่องเที่ยวหากเริ่มจากเชียงแสนคิดว่าการไปเชียงตุงนั้นน่าจะง่ายและได้รับความนิยมมากที่สุด เพราะการคมนาคมทางรถยนต์ค่อนข้างสะดวกใช้บัตรผ่านแดนก็ได้ แต่เราจะเข้าไปได้ถึงแค่เชียงตุงเท่านั้นซึ่งหากเป็นเชียงรุ้งเรายังต้องใช้ Visa และต้องใช้ยานพาหนะของเขาทั้งยังต้องเพิ่งยานพาหนะของลาวอีกด้วย ดังนั้นคิดว่าน่าจะผลักดันเชียงตุงมากกว่า"*

ภาพที่ 4.42-4.43 การเดินทางไปเชียงตุง

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 *"ในเรื่องการคมนาคมการทำเส้นทางหรือพัฒนาเส้นทางเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะขยายตัวมากขึ้น การเปิดอาเซียนเราจะต้องดูว่าตรงส่วนไหนที่จะทำเส้นทางเพื่อรองรับการท่องเที่ยวได้ตรงจุดนั้นจะต้องมีหน่วยงานเข้ามาและจะต้องมีการหาพันธมิตรและ Shutter Flight ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศให้เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย"*

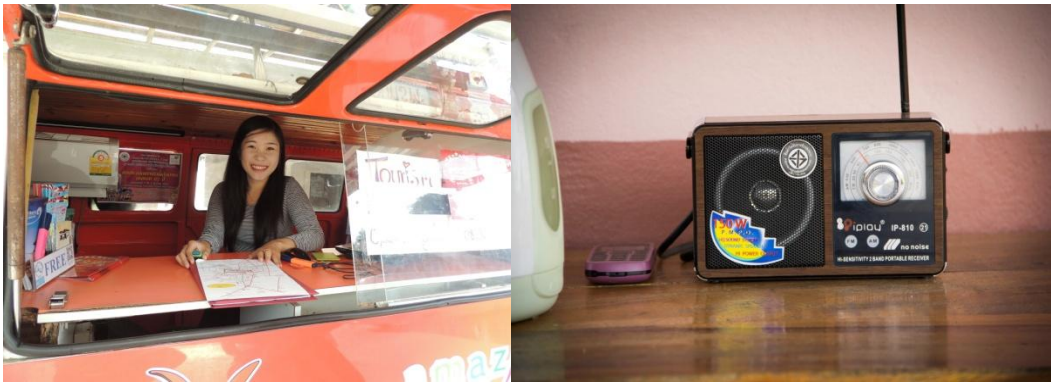
ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 *"หากพูดถึงการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวทางแม่น้ำโขงเมื่อนับจากเชียงแสนไปช่วง 100 กิโลแรกแม่น้ำมันจะกว้างแต่พอเลยสามเหลี่ยมทองคำไปแล้วแม่น้ำบริเวณนั้นจะแคบลงเรื่อยๆ ถึงแม้ว่าสองข้างทางจะมีเส้นทางคดโค้งและมีธรรมชาติที่สวยงามแต่การเดินทางโดยอาศัยแม่น้ำโขงนั้นนักท่องเที่ยวก็ไม่สามารถเดินทางได้ตลอดปี ยิ่งโดยเฉพาะในฤดูแล้งช่วงบริเวณของประเทศจีนจะผ่านไปได้เพียงแค่เรือเล็กเท่านั้น"*

ภาพที่ 4.44-4.45 การล่องเรือในลุ่มน้ำโขง

1.1.9 ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการตลาดเชิงรุก

บทบาทที่สำคัญของภาครัฐ คือ การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการทำการตลาดเชิงรุก ซึ่งประเทศไทยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบที่สำคัญ คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) โดยมีการแบ่งพื้นที่ความรับผิดชอบเป็น ททท. ในส่วนภูมิภาค ซึ่งมีหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนการทำการตลาดด้านการท่องเที่ยวให้กับประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังนี้

ภาพที่ 4.46-4.47 การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 *"การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ควรที่จะมีการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ของ ททท. หรือ Facebook ซึ่งจะต้องมี Package พิเศษเกี่ยวกับบริษัททัวร์ทั้งหมด ณ จุดนี้จะต้องมีการพูดคุยระหว่างบริษัททัวร์และรัฐบาลสนับสนุนทั้ง 4 เชียง รัฐบาลจะต้องมีโปรโมชั่นพิเศษ เช่น ฟรีตั๋วเครื่องบินกรุงเทพ-เชียงใหม่ และมีการ Support ต่างๆ มี Website โฆษณาต่างประเทศให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้ทราบถึงกระบวนการว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจะต้องทำอย่างไรบ้าง"*

ภาพที่ 4.48-4.49 แหล่งท่องเที่ยวของประเทศลาว

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 *"ในส่วนของ ททท. เชียงรายนั้นเราได้รับหน้าที่ให้ดูแลหน้าที่ 2 จังหวัด คือ พะเยาและเชียงราย ซึ่งเราใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาการที่เราเข้าไป Promote กิจกรรมต่างๆ นั้น อันดับหนึ่ง เราต้องดูว่ากิจกรรมที่พื้นที่นั้นๆ จัดขึ้นมีความน่าสนใจและแปลกใหม่มากน้อยเพียงใด คนในพื้นที่มีความพร้อมหรือไม่ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วหากชุมชนขอความร่วมมือเข้ามาทาง ททท. จังหวัดก็จะรับหน้าที่ Promote ให้ทั้งหมด"*

ภาพที่ 4.50-4.51 การส่งเสริมการท่องเที่ยว

1.1.10 ส่งเสริมการยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยว

บทบาทภาครัฐประการสุดท้าย คือ การส่งเสริมการยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งหากจะให้องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวนั้นพบว่าบุคลากรภาครัฐยังขาดความรู้ในเรื่องการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งหากเชียงแสนจะยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวในอนาคตควรที่จะต้องมีการสร้างบุคลากรทางด้านการท่องเที่ยวและบูรณาการในเชิงนโยบายของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีทิศทางในการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังนี้

ภาพที่ 4.52-4.53 การส่งเสริมการท่องเที่ยวของเวียงกุมกาม เชียงใหม่

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8 (ปลัด อบต. บ้านแซว) *“เรื่อง ท่องเที่ยวหาเจ้าภาพหลักยาก แต่ว่าต้องเอาทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมานั่งคุยกันโดยที่เหมือนกับจะต้องมีคนกลางที่จะต้องรับผิดชอบสักนิดหนึ่ง อย่างบ้านแซวก็ต้องเป็น อบต.นี่แหละ ว่าทั้งหมดทั้งมวลถ้าจะทำเรื่องท่องเที่ยวของอำเภอเชียงแสน ต้องคุยทั้งอำเภอเหมือนกันนะ แล้วสเก็ตภาพ”*

ภาพที่ 4.54-4.55 พระพุทธนวล้านตื้อ เชียงแสน

1.2 เชียงตุง –สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า

1) ภาพรวมการท่องเที่ยวของพม่า

นับตั้งแต่เริ่มเปิดประเทศในปี 2531 เป็นต้นมา พม่า หรือเมียนมาร์ ก็มีรัฐบาลทหารบริหารประเทศมาโดยตลอด จนกระทั่งมีการเลือกตั้งทั่วไปเป็นครั้งแรกในรอบ 20 ปีเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2553 พม่าจึงมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งเข้าบริหารประเทศ ส่งผลให้บรรยากาศทางการเมืองของพม่าดีขึ้นตามลำดับ เมื่อประกอบกับนโยบายของรัฐบาลพม่าที่เปิดกว้างรับการลงทุนจากต่างประเทศ และการเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะในด้านการคมนาคม ทั้งทางบกและทางอากาศ ทำให้บรรดานักลงทุนต่างชาติรวมทั้งประเทศไทยต่างให้ความสนใจที่จะขยายการลงทุนเข้าไปในพม่า เพราะพม่าเป็นตลาดที่มีขนาดใหญ่ มีแรงงานราคาถูกจำนวนมาก ทำให้ในปัจจุบันประชากรพม่ายังมีกำลังซื้อโดยเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกัน แต่กำลังซื้อของประชากรพม่าก็มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะต่อไปของพม่า หากรัฐบาลพม่าสามารถดำเนินการปฏิรูปเศรษฐกิจและการเมืองไปได้อย่างต่อเนื่อง

การที่ปิดประเทศมานานส่งผลให้พม่าเป็นประเทศที่มีความโดดเด่นในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งป่าไม้ พลังงาน (ก๊าซธรรมชาติ) และแร่ธาตุต่างๆ โดยเฉพาะอัญมณี ตลอดจนทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม (โดดเด่นในด้านความใหม่ และยังมีความเป็นธรรมชาติอยู่มาก) รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเชิงพุทธศาสนา โดยมีวัดวาอารามที่เก่าแก่และยิ่งใหญ่อลังการ นอกจากนี้ ยังมีทักษะด้านภาษาอังกฤษจากการที่เคยเป็นเมืองขึ้นอังกฤษเมื่อ 100 กว่าปี เหล่านี้ล้วนดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทุก

ภูมิภาคให้เดินทางเข้าไปสัมผัส โดยรัฐบาลพม่าเองได้กำหนดเป้าหมายให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งในการผลักดันให้เศรษฐกิจของพม่าขยายตัวได้ร้อยละ 7 ต่อปี และนอกจากการพัฒนาในด้านบุคลากรเพื่อยกระดับมาตรฐานของบริการด้านการท่องเที่ยวแล้ว ยังพัฒนาในด้านขนส่งมวลชนและสนามบินนานาชาติแห่งใหม่ รวมทั้งสนับสนุนนักลงทุนต่างชาติให้เข้ามาลงทุนในธุรกิจโรงแรมเพื่อเพิ่มจำนวนห้องพักจากที่มีอยู่ประมาณ 25,000 ห้องทั่วประเทศในปัจจุบัน รองรับการเติบโตด้านการท่องเที่ยวในอนาคต (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2555)

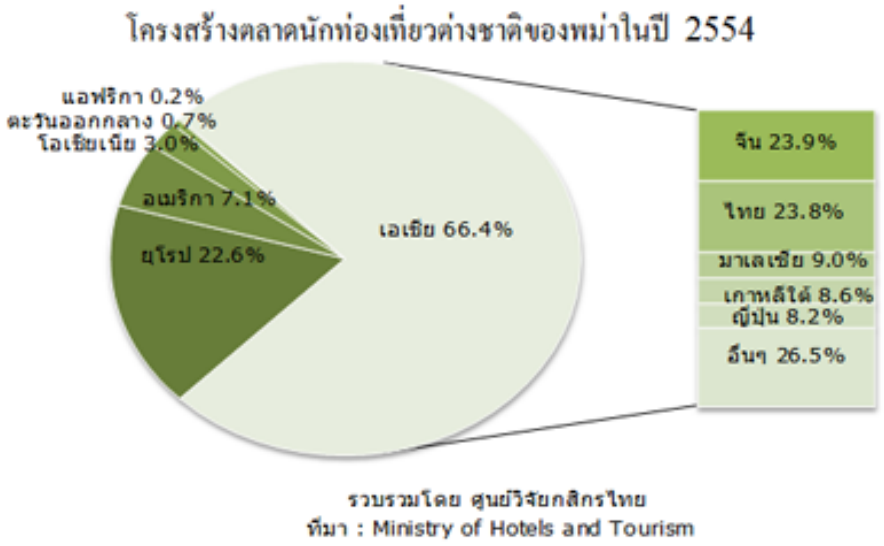
ตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติของพม่าในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา (ปี 2552-2554) มีแนวโน้มขยายตัว จากเดิมที่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้าไปยังพม่าจำนวน 1.93 แสนคนในปี 2551 เพิ่มขึ้นเป็น 3.91 แสนคนในปี 2554 หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 26.5 ต่อปีในช่วงระหว่างปี 2552-2554

ตารางที่ 4.1 ตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติของพม่า

ตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติของพม่าในปี 2550-2555*				
	นักท่องเที่ยวที่ผ่านด่านย่างกุ้ง มัณฑะเลย์ (พุกาม) (คน)	**อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)**	**รายได้ท่องเที่ยว (ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)**	**อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)**
2550	248,076	-5.9%	n/a	n/a
2551	193,319	-22.1%	166	n/a
2552	243,278	25.8%	196	18.8%
2553	310,688	27.7%	254	29.6%
2554	391,176	25.9%	319	25.6%
2555*	500,000	27.8%	400	25.4%

(ข้อมูลจาก Ministry of Hotels and Tourism โดยเป็นนักท่องเที่ยวที่ผ่านด่านที่ย่างกุ้ง มัณฑะเลย์ และบากัน (พุกาม) ไม่รวมนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ข้ามชายแดนเข้าไปยังพม่า ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวจาก 3 ประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกับพม่า คือ ไทย จีน และอินเดีย ซึ่งมักจะเดินทางกลับภายในวันเดียวกัน)

เมื่อพิจารณาโครงสร้างตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติของพม่าในปี 2554 (ข้อมูลจาก Ministry of Hotels and Tourism) สรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 4.56 โครงสร้างตลาดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติของพม่า ปี 2554

นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามายังพม่า ส่วนใหญ่ คือ ประมาณร้อยละ 66.4 เป็นนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคเอเชีย โดยมีตลาดหลัก 5 อันดับแรก คือ จีน ไทย มาเลเซีย เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น ซึ่งมีสัดส่วนรวมกันประมาณร้อยละ 73.5 ของนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคเอเชียทั้งหมดที่เดินทางเข้าไปยังพม่าในปี 2554 รองลงมา คือ นักท่องเที่ยวจากภูมิภาคยุโรป มีสัดส่วนร้อยละ 22.6 โดยมีตลาดหลัก 3 อันดับแรก คือ ฝรั่งเศส เยอรมนี และอังกฤษ นอกจากนี้ ยังมีนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคอเมริกา มีสัดส่วนร้อยละ 7.1 นักท่องเที่ยวจากภูมิภาคโอเชียเนีย มีสัดส่วนร้อยละ 3.0 นักท่องเที่ยวจากภูมิภาคตะวันออกกลางในสัดส่วนร้อยละ 0.7 และ นักท่องเที่ยวจากภูมิภาคแอฟริกา ในสัดส่วนร้อยละ 0.2 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาจากลักษณะการเดินทางเข้ามายังประเทศพม่าของนักท่องเที่ยวต่างชาติในปี 2554 ส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 38 เป็นนักท่องเที่ยวที่จัดการการเดินทางด้วยตนเอง รองลงมา คือ ร้อยละ 26 เป็นนักท่องเที่ยวที่ซื้อแพ็กเกจทัวร์จากบริษัทนำเที่ยวและเดินทางเข้าไปยังพม่าในลักษณะกรุ๊ปทัวร์นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วโดยเพิ่มขึ้นกว่า 4 เท่าตัวเป็น 103,590 คนในปี 2554 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า และร้อยละ 21 เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มนักธุรกิจที่เดินทางเข้ามาเพื่อติดต่อในเรื่องการค้าและการลงทุนในพม่า ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีจำนวน 82,787 คนในปี 2554 เพิ่มขึ้นร้อยละ 45.7 เมื่อเทียบกับปี 2553

ด้านรายได้ท่องเที่ยวของพม่า พบว่า การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้าไปยังพม่าในระหว่างที่พำนักท่องเที่ยวอยู่ในพม่าก่อให้เกิดรายได้ท่องเที่ยวเข้าประเทศพม่าเพิ่มขึ้นตามลำดับ จากที่มีมูลค่า165 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯในปี 2551 เพิ่มขึ้นเป็น 319 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯในปี 2554 หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 24.7 ต่อปีในช่วงระหว่างปี 2552-2554

จากหลายปัจจัยที่เกื้อหนุนโดยเฉพาะนโยบายเปิดกว้างรับการลงทุนจากต่างประเทศของรัฐบาล และเที่ยวบินตรงไปยังพม่าที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติของพม่าขยายตัวในอัตราสูงถึงเกือบร้อยละ 30 ในช่วงครึ่งแรกของปี 2555 ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จึง

คาดการณ์ว่า โดยรวมตลอดทั้งปีจะมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามายังพม่ารวมทั้งสิ้นประมาณ 5 แสนคนเพิ่มขึ้นเกือบร้อยละ 30 เมื่อเทียบกับปี 2554 ที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 25.9 และก่อให้เกิดรายได้ท่องเที่ยวเข้าประเทศพม่าคิดเป็นมูลค่าไม่ต่ำกว่า 400 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

2) ช่องทางการลงทุนของต่างชาติ

ในขณะที่มีนักท่องเที่ยวและนักลงทุนต่างชาติจำนวนมากต้องการเดินทางเข้าไปยังพม่าซึ่งปิดประเทศมานาน แต่ประเทศพม่ายังมีข้อจำกัดในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ที่จะอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้นักท่องเที่ยว รวมทั้งบริการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวในตลาดระดับบน

ภาพที่ 4.57 โรงแรมในเชียงตุง

โดยปัจจุบันมีสถานบริการด้านที่พักในพม่า (โรงแรม, โมเต็ล และเกสต์เฮาส์) รวมทั้งสิ้น 731 แห่ง ซึ่งมีห้องพักรวมกันจำนวน 25,002 ห้อง โดยส่วนใหญ่ คือ 187 แห่ง จำนวนห้องพัก 7,934 ห้องอยู่ในเมืองย่างกุ้ง รองลงมา คือ มัณฑะเลย์ 75 แห่ง จำนวน 3,181 ห้อง และบากัน 75 แห่ง จำนวน 2,008 ห้อง (ข้อมูลของ Ministry of Hotels and Tourism)

โรงแรมส่วนใหญ่เป็นของผู้ประกอบการท้องถิ่น ซึ่งมีขนาดไม่ใหญ่นัก (มีจำนวนห้องเฉลี่ยประมาณ 20-30 ห้อง) ส่วนโรงแรมที่เป็นการลงทุนของผู้ประกอบการต่างชาติ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงแรมขนาดกลาง (มีจำนวนห้องเฉลี่ยประมาณ 160-170 ห้อง) มีเพียง 31 แห่ง ที่เปิดให้บริการแล้ว ซึ่งมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 5,145 ห้อง นอกจากนี้ ยังมีโรงแรมขนาดใหญ่ (มีจำนวนห้องเฉลี่ยประมาณเกือบ 300 ห้อง) ของนักลงทุนต่างชาติที่อยู่ระหว่างก่อสร้างอีก 5 แห่ง ซึ่งมีจำนวนห้องรวมทั้งสิ้น 1,415 ห้อง

สำหรับโรงแรมซึ่งเป็นของนักลงทุนต่างชาติจำนวน 36 แห่งนั้น ส่วนใหญ่ คือ 12 แห่งเป็นของนักลงทุนสิงคโปร์ รองลงมา คือ จำนวน 11 แห่งเป็นของนักลงทุนคนไทย และจำนวน 6 แห่งเป็นของนักลงทุนญี่ปุ่น นอกจากนี้ ยังมีของนักลงทุนฮ่องกง 4 แห่ง ของนักลงทุนมาเลเซีย 2 แห่ง และของนักลงทุนอังกฤษ 1 แห่ง ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนักลงทุนต่างชาติยังกังวลกับความไม่แน่นอนทางด้านการเมืองของพม่า โดยในส่วนผู้ประกอบการไทยเองอาจพิจารณาลงทุนในธุรกิจโรงแรมในพื้นที่ 10

จังหวัดที่มีอาณาเขตติดต่อกับพม่า โดยเฉพาะจังหวัดระนองที่มีท่าเรือและศักยภาพในการเชื่อมต่อไปยังเกาะแก่งทางใต้ของพม่า ซึ่งปัจจุบันพม่าพร้อมจะเปิดสัมปทานกว่า 100 เกาะ เพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมการดำน้ำที่ได้รับความนิยมระดับโลก เพราะพม่ายังมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางทะเลอยู่มาก

สำหรับผู้ประกอบการไทยที่ต้องการเข้าไปลงทุนในพม่า คงต้องศึกษา และให้ความสนใจกับประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้อย่างใกล้ชิด

- ความหลากหลายของชนชาติและวัฒนธรรมในพม่า
- ความเสี่ยงด้านต้นทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้นทุนราคาที่ดินที่สูงในเมืองเศรษฐกิจของพม่า
- กฎหมายการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวในพม่า รวมถึงกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- ความพร้อมของสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน อาทิ ไฟฟ้า น้ำประปา เป็นต้น

หากพิจารณาจากแนวทางที่ภาคการท่องเที่ยวของพม่าเสนอต่อรัฐบาลเพื่อนำไปจัดทำแผนแม่บทด้านการท่องเที่ยว นอกจากเรื่องการขยายเวลาในการถือครองที่ดินของนักลงทุนต่างชาติแล้ว ยังมีเรื่องกรอบการลงทุนในธุรกิจโรงแรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ดังนี้

- กลุ่มโรงแรมระดับ 4-5 ดาว ซึ่งใช้เงินทุนจำนวนมาก เปิดให้ต่างชาติลงทุนได้ 100% เพราะปัจจุบันยังมีไม่กี่แห่ง ไม่เพียงพอรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวต่างชาติ

- กลุ่มโรงแรมระดับ 3 ดาว เปิดรับการลงทุนในรูปแบบ joint venture โดยต่างชาติลงทุนได้ 35% - 99%

- กลุ่มโรงแรมระดับ 1-2 ดาว เปิดให้เฉพาะนักลงทุนพม่าเท่านั้น เพื่อปกป้องธุรกิจท้องถิ่นไม่ให้เสียเปรียบด้านการแข่งขันกับทุนขนาดใหญ่จากต่างประเทศ

3) การท่องเที่ยวระหว่างไทยและพม่า

ตลาดนักท่องเที่ยวพม่า : สร้างรายได้ให้ไทยปีละกว่า 4 พันล้านบาท

ความสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวระหว่างไทยและพม่า พบว่า หากไม่นับบรูไนซึ่งเป็นประเทศที่มีขนาดเล็ก โดยมีประชากรประมาณ 3 แสนคนแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ตลาดนักท่องเที่ยวพม่ามีขนาดเล็กที่สุดในบรรดากลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน เมื่อประกอบกับภาวะเศรษฐกิจที่ไม่เอื้ออำนวย ส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวจากพม่าเดินทางเข้ามายังประเทศไทยจำนวนไม่มากและเติบโตในอัตราไม่สูงนัก พิจารณาจากสถิตินักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามายังประเทศไทยในช่วงปี 2545-2552 (ข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา) ซึ่งมีนักท่องเที่ยวพม่าเดินทางเข้ามายังประเทศไทยเพิ่มขึ้นเฉลี่ยเพียงร้อยละ 8.8 ต่อปี ตลาดนักท่องเที่ยวพม่าของไทยเพิ่งจะมีการขยายตัวในอัตราสูงอย่างเด่นชัดตั้งแต่ปี 2553 เป็นต้นมา โดยในปี 2554 มีนักท่องเที่ยวจากพม่าเดินทางเข้ามารวมทั้งสิ้น 111,545 คนเพิ่มขึ้นร้อยละ 22.4 เทียบกับปี 2553 ที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 13.8 และก่อให้เกิดรายได้สะพัดสู่ธุรกิจด้านการท่องเที่ยวของไทยคิดเป็นมูลค่า 3,371 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 30.2 เทียบกับปี 2553 ที่มูลค่า 2,590 ล้านบาทเพิ่มขึ้นร้อยละ 26.4 จากปีก่อนหน้า

สำหรับในปี 2555 ในช่วงครึ่งแรกของปี มีนักท่องเที่ยวจากพม่าเดินทางเข้ามายังประเทศไทยรวมทั้งสิ้นประมาณ 64,720 คนเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.3 เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปี 2554 ศูนย์วิจัยกสิกรไทยจึงคาดการณ์ว่า โดยรวมตลอดทั้งปี 2555 จะมีนักท่องเที่ยวจากพม่าเดินทางเข้ามายังประเทศไทยรวมทั้งสิ้นประมาณ 1.35 แสนคนเพิ่มขึ้นร้อยละ 22 จากปีก่อนหน้า และมีแนวโน้มก่อให้เกิดรายได้ท่องเที่ยวแก่ประเทศไทยคิดเป็นมูลค่าประมาณ 4,200 ล้านบาทเพิ่มขึ้นร้อยละ 25 ทั้งนี้เนื่องจากได้รับแรงเกื้อหนุนสำคัญ ดังนี้

- ปัจจัยเกื้อหนุนด้านเศรษฐกิจของพม่าที่มีแนวโน้มเติบโตในอัตราสูงขึ้น ซึ่งเป็นผลจากการเปิดประเทศดึงเงินลงทุนต่างชาติ ส่งผลดีต่อกำลังซื้อโดยรวมของประชาชนพม่า

- ความสะดวกในการเดินทางโดยเฉพาะทางอากาศ จากการขยายเส้นทางบินตรงระหว่างพม่าและไทย โดยปัจจุบันมี 4 สายการบินหลักที่ให้บริการเที่ยวบินจากกรุงเทพฯ ไปย่างกุ้ง ได้แก่ การบินไทย บางกอกแอร์เวย์ส ไทยแอร์เอเชีย และเมียนม่าร์แอร์ไลน์ส ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มทั้งเส้นทางบินไปยังเมืองต่างๆของพม่า (พม่ามีสนามบิน 4 แห่ง คือ ย่างกุ้ง มัณฑะเลย์ บากัน และเนปิดอร์) และเพิ่มเที่ยวบิน

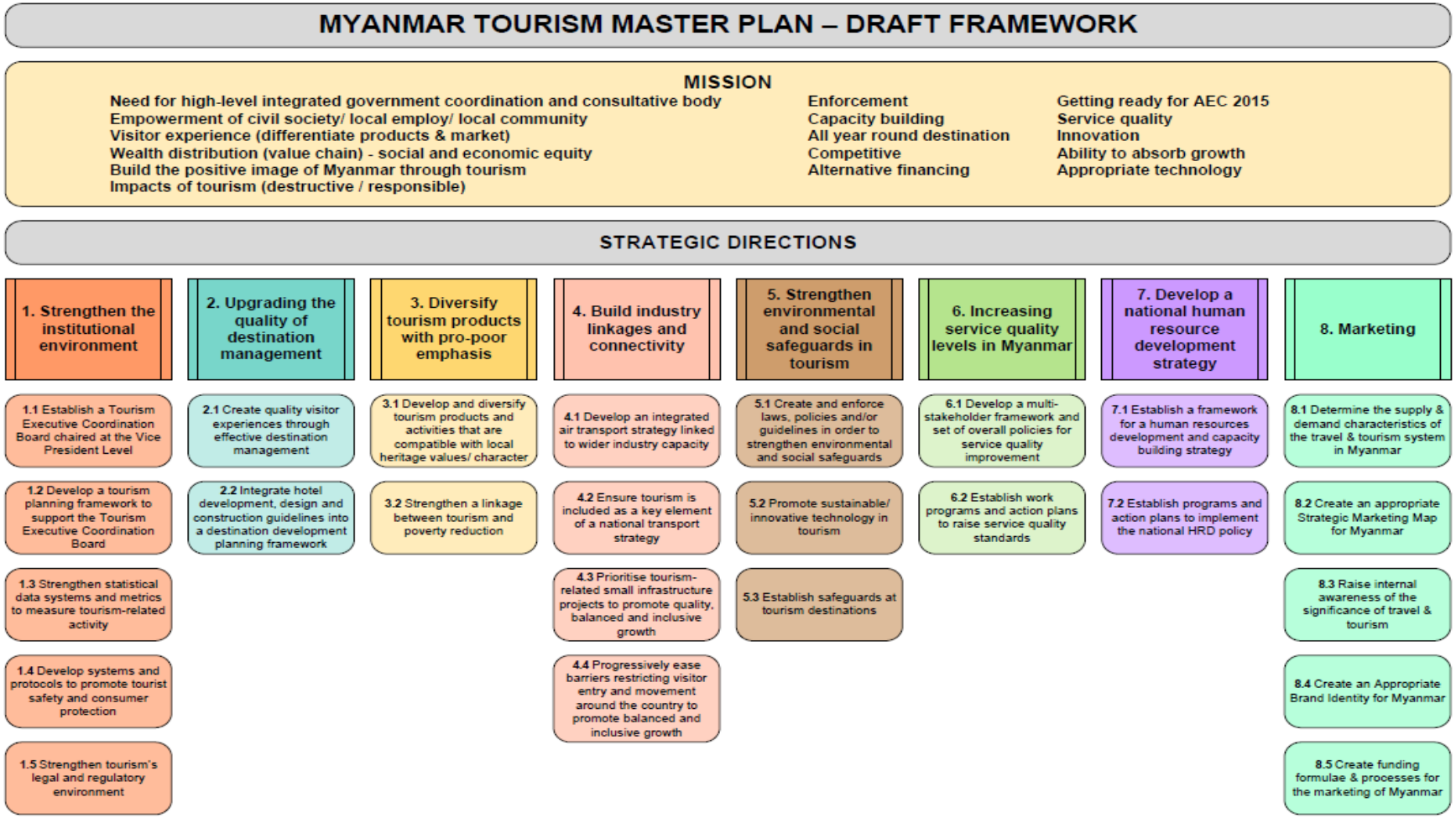
- การเปิดด่านแม่สอด-เมียวดี (สะพานมิตรภาพไทย-พม่า ข้ามแม่น้ำเมย) ในช่วงปลายปี 2554 หลังจากปิดไปเมื่อเดือนกรกฎาคม 2553 ทำให้การท่องเที่ยวบริเวณชายแดนแถบตลาดริมเมยกลับมาคึกคักขึ้นอีก

- กระแสทำบุญไหว้พระ: กระตุ้นคนไทยเที่ยวพม่า

ในด้านการเดินทางไปยังพม่าของนักท่องเที่ยวคนไทยแม้จะมีความผันแปรในบางช่วง แต่โดยรวมแล้วก็มีคนไทยเดินทางไปเที่ยวพม่าเพิ่มขึ้นในช่วงระหว่างปี 2545-2554 จากที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวคนไทยเดินทางไปยังพม่า 17,207 คนในปี 2544 เพิ่มขึ้นเป็น 69,266 คนในปี 2554 เพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 16.1 ต่อปีในช่วงปี 2545-2554 และการใช้จ่ายระหว่างที่พำนักท่องเที่ยวในพม่ามีมูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 541 ล้านบาทเป็น 848 ล้านบาทในปี 2554

การเติบโตของตลาดทัวร์พม่าส่วนหนึ่งเป็นผลจากกระแสความนิยมทำบุญไหว้พระหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆที่เพิ่มอย่างรวดเร็วในหมู่คนไทยชาวพุทธ เพื่อเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางใจในช่วงที่ประเทศไทยต้องเผชิญวิกฤตต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ ภัยธรรมชาติ ความไม่สงบภายในประเทศ และการแพร่ระบาดของโรคภัยต่างๆ ส่งผลให้มีการพัฒนารายการนำเที่ยวเพื่อทำบุญไหว้พระตามวัดในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดกันอย่างกว้างขวาง และขยายเส้นทางนำเที่ยวไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ยังต่างประเทศ โดยเฉพาะพม่าที่มีศาสนาสถานจำนวนมากซึ่งมีความเก่าแก่และมีชื่อเสียงด้านความศักดิ์สิทธิ์ รวมทั้งพระสงฆ์และประชาชนชาวพุทธในพม่ายังเคร่งครัดมาก

การเดินทางไปพม่าของนักท่องเที่ยวคนไทยมีแนวโน้มขยายตัวรวดเร็วขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการเดินทางที่สะดวกขึ้น จากการขยายเส้นทางบิน และเพิ่มเที่ยวบินระหว่างไทยไปยังพม่า นอกจากนี้ ยังมีการขยายตัวของตลาดกลุ่มบริษัท ซึ่งต้องการเดินทางไปสำรวจลู่ทางที่จะขยายขอบข่ายธุรกิจเข้าไปยังพม่า

ภาพที่ 4.58 แผนแม่บทการท่องเที่ยวพม่า

4) บทบาทภาครัฐในการสนับสนุนการท่องเที่ยวของรัฐบาลพม่า

พม่าใช้ระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ที่มีการทหารมีอำนาจเด็ดขาดในการบริหารประเทศ ดังนั้นการกำหนดนโยบายทางด้านการท่องเที่ยวจะมาจากรัฐบาลเป็นผู้กำหนด และมีกระทรวงโรงแรมและการท่องเที่ยวของประเทศเป็นผู้กำหนดนโยบายและบริหารจัดการทางด้านการท่องเที่ยว ซึ่งในปัจจุบันกำลังมีการจัดทำแผนแม่บทการท่องเที่ยวแห่งชาติของพม่า (Myanmar Tourism Master Plan) เพื่อใช้เป็นกรอบนโยบายการดำเนินการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ โดยได้มีกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้ (Myanmar Tourism Master Plan, 2013)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมการสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาผลิตภัณฑ์ทางด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ประกอบการทางด้านการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ส่งเสริมเรื่องความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 6 พัฒนาคุณภาพของการให้บริการ

ยุทธศาสตร์ที่ 7 การทุนมนุษย์ทางด้านการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 8 ส่งเสริมการตลาด

1.3 เชียงรุ้ง –สารารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน

1) ภาพรวมการท่องเที่ยวของสารารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สาธารณรัฐประชาชนจีน ได้สถาปนาขึ้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1949 ประเทศจีนได้ตัดขาดการติดต่อกับต่างประเทศ ต่อมาภายใต้การนำของเติ้ง เสี่ยวผิง ที่ประกาศนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศ ตั้งแต่ปีค.ศ. 1984 การท่องเที่ยวได้เริ่ม พัฒนาและเติบโตขึ้น แต่ยังมีกฎระเบียบต่างๆซึ่งเป็นข้อจำกัดไม่ให้การเดินทางท่องเที่ยวของชาวจีนเป็นไปอย่างเสรีเหมือนประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวออกนอกประเทศ ซึ่งจีนใช้มาตรการที่เข้มงวดในการขอหนังสือเดินทางของประชาชนเป็นรายบุคคลรวมทั้งประเทศที่รัฐบาลอนุมัติให้ประชาชนเดินทางไปท่องเที่ยวได้ด้วยคือ หลังจากที่จีนอนุญาตให้ชาวจีนที่อยู่ทางตอนใต้เดินทางออกนอกประเทศไปเยี่ยมญาติที่อาศัยอยู่ในฮ่องกงและมาเก๊า ใน ปีค.ศ. 1983 และค.ศ. 1984 ตามลำดับ ต่อมาในปีค.ศ.1988 ได้พิจารณาให้ชาวจีนเดินทางออกนอกประเทศเพื่อไปเยี่ยมญาติในประเทศที่ได้รับอนุญาตได้หรือเรียกว่า “ทัวร์เยี่ยมญาติ”ซึ่งเหตุผลที่สำคัญของการควบคุมการเดินทางออกนอกประเทศของประชาชน เพราะประเทศจีนมีประชากรจำนวนมาก หากให้เสรีและไม่มีการควบคุมการเดินทางนอกประเทศอาจทำให้เงินไหลออกนอกประเทศอย่างมหาศาลนอกจากนี้ในระยะเริ่มต้นการเปิดประเทศยังมีชาวจีนจำนวนไม่น้อยที่ต้องการหนีออกนอกประเทศเพื่อไปอยู่ในประเทศที่มีช่องทางและโอกาสการทำงานที่ดีกว่าและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงได้มีระบบการควบคุมประชาชนเดินทางออกนอกประเทศเรียกว่าระบบ ADS โดยเป็นกลไกการดำเนิน

นักท่องเที่ยวจีนซึ่งเป็นตลาดใหญ่และมีคุณภาพมากขึ้น จึงต้องการได้รับ ADS จากจีน ซึ่งในปี ค.ศ. 2004 จีนได้ให้สถานะกับสหภาพยุโรปและอเมริกาซึ่งถือว่าให้สิทธิ์กับต่างประเทศเกือบทั่วโลก อย่างไรก็ตามแม้ว่าในระยะหลังจะมีการผ่อนปรนข้อจำกัดลงบ้างแต่ยังมีกฎหมายการบริหารจัดการท่องเที่ยวนอกประเทศควบคุมอยู่

2) บทบาทภาครัฐที่สนับสนุนการท่องเที่ยวของประเทศจีน

มีหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ สำนักการบริหารกิจการการท่องเที่ยวแห่งชาติจีน ซึ่งมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลกิจการท่องเที่ยวร่วมกับกระทรวงพิทักษ์สันติราษฎร์ในการออกใบอนุญาตให้กับบริษัททัวร์ท่องเที่ยวการตรวจสอบคุณภาพบริษัทนำเที่ยวระหว่างประเทศ ทั้งยังเป็นตัวแทนในการลงนามข้อตกลงการท่องเที่ยวกับต่างประเทศรวมถึงการสร้างบุคลากรด้านการท่องเที่ยวด้วย

ภาพที่ 4.59-60 การท่องเที่ยวจีน

นอกจากนี้ยังมีสมาคมการท่องเที่ยวแห่งประเทศจีน โดยการกำกับดูแลของสำนักการบริหารกิจการการท่องเที่ยวแห่งชาติจีน เข้ามาดูแลนักท่องเที่ยวจีนที่เดินทางไปยังต่างประเทศที่เพิ่มมากขึ้นตลอดจนทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างภาครัฐกับผู้ประกอบการภาคเอกชน และร่วมดูแลรักษาผลประโยชน์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจีน

รัฐบาลจีนได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวโดยมีนโยบายด้านการท่องเที่ยวและมีการวางแผนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศและส่งเสริมให้นักลงทุนต่างชาติเข้าไปสร้างโรงแรมที่มีมาตรฐาน เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกประเทศและเมื่อจีนเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก ได้มีการผ่อนปรนข้อจำกัดต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องนักลงทุนและนักท่องเที่ยวจากต่างชาติอีกทั้งการเปิดกว้างให้ชาวจีนและธุรกิจท่องเที่ยวได้มีการลงทุนได้อย่างเสรี

1.4 เชียงทอง –สารารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ภาครัฐในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของเชียงทอง สารารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) ซึ่งมีหน่วยงานภาครัฐทางด้านการท่องเที่ยวของ สปป. ลาว ที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายของ สปป. ลาว คือ องค์กรท่องเที่ยวลาว โดยได้กำหนดนโยบายการท่องเที่ยวทางด้านการท่องเที่ยวสรุปได้ดังนี้ (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, ม.ป.ป.)

ภาพที่ 4.61-4.62 แหล่งท่องเที่ยวของลาว

แผนนโยบายรวมของรัฐบาลลาวเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ประกอบด้วย 5 นโยบายหลัก

1) เปิดกว้างความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมกับต่างประเทศ

2) ส่งเสริมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชากรโดยเฉพาะชนเผ่าต่างๆ และเน้นการผลิตภายในประเทศ

3) ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม เผยแพร่จารีตประเพณีที่ดีงาม เชื้อชาติ ความอาจหาญ อนุรักษ์วัตถุโบราณ ปูชนียสถานและ ประวัติศาสตร์เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาเยี่ยมชม

4) สร้างงานในระบบเศรษฐกิจ และกระจายรายได้แก่ประชากรโดยเฉพาะชนเผ่าต่างๆ

5) เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีและเป็นมิตรกับทุกประเทศบนพื้นฐานนโยบายการต่างประเทศของรัฐว่าด้วยการส่งเสริมการท่องเที่ยว

นโยบายส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวใน สปป. ลาว

บนพื้นฐาน 5 นโยบายหลักของรัฐบาลลาว เกี่ยวกับการส่งเสริมและการพัฒนาการท่องเที่ยวลาวนั้น พวกข้าพเจ้ายังมีนโยบายที่ละเอียดเชิงลึกอีก เพื่อส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวลาว เช่น กฎหมายว่าด้วยการท่องเที่ยวที่ได้ผ่านสภา และประกาศใช้ในวันที่ 9 พฤศจิกายน

2548 อยู่ในภาคที่ 6 ว่าด้วยธุรกิจท่องเที่ยว มาตรา 63 ซึ่งได้กำหนดกิจการธุรกิจการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

1) ธุรกิจแหล่งท่องเที่ยว
2) ธุรกิจนำเที่ยว
3) ธุรกิจรับ-ส่งนักท่องเที่ยว
4) ธุรกิจพักแรม
5) ธุรกิจภัตตาคาร ร้านอาหาร
6) ธุรกิจฝึกอบรมการนำเที่ยว
7) ธุรกิจที่ปรึกษาการท่องเที่ยว
8) ธุรกิจสถานที่บันเทิง
9) ธุรกิจของที่ระลึกและอื่นๆ

ในการก่อตั้งและดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวใน มาตรา 64 ของกฎหมายการท่องเที่ยว ได้ระบุว่า บุคคล หรือนิติบุคคลภายในประเทศที่จะจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยว ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขหลักๆ ดังนี้ :

1) ต้องเป็นคนสัญชาติลาว, คนต่างด้าวและ/หรือคนไม่มีสัญชาติ
2) มีภูมิลำเนาอยู่ สปป.ลาว
3) มีความสามารถการดำเนินการ
4) ไม่เคยถูกโทษทางอาญา
5) ไม่เป็นบุคคลที่ล้มละลาย ซึ่งยังไม่พ้นจากช่วงระยะห้ามดำเนินธุรกิจ
6) บุคคล หรือนิติบุคคลต่างประเทศ จะไม่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวในบางกิจกรรมที่สงวนไว้ให้แก่คนลาว อาทิพนักงานนำเที่ยว ธุรกิจนำเที่ยวภายในประเทศ ธุรกิจนำเที่ยวพื้นที่เฉพาะสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง, บ้านพัก และห้องพัก
7) บุคคล หรือนิติบุคคลต่างประเทศ มีสิทธิ์จัดตั้งวิสาหกิจ เพื่อดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวในสปป.ลาว ในกิจการต่างๆ เช่น โรงแรม, รีสอร์ท, ร้านอาหาร, แหล่งท่องเที่ยว สำหรับธุรกิจนำเที่ยวระหว่างประเทศ รัฐอนุญาตให้นิติบุคคลต่างประเทศลงทุนร่วมกับการลงทุนภายในประเทศได้ แต่ต้องมีทุนทั้งหมด 5,000,000,000 กีบ (ห้าพันล้านกีบ) หรือ ประมาณ 18.5 ล้านบาท
8) ต่างประเทศลงทุนต่ำสุดไม่ให้น้อยกว่า 30 % และสูงสุดไม่ให้เกิน 70 % ของมูลค่าการลงทุนในสาขาธุรกิจท่องเที่ยว และต้องมีเงินค้ำประกันในธนาคารของสปป.ลาว 300,000,000 กีบ หรือประมาณ 1.2 ล้านบาท หากบริษัททท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เป็นบุคคลหรือนิติบุคคล หรือนิติบุคคลลาวลงทุนแต่เพียงฝ่ายเดียว นั้น ต้องมีทุนทั้งหมด 2,000,000,000 กีบ (สองพันล้านกีบ) หรือประมาณ 7.4 ล้านบาท และต้องมีเงินค้ำประกันอยู่ธนาคารในสปป.ลาว จำนวน 100,000,000 กีบหรือประมาณ 370,000 บาท

แผนพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวลาว 5 ปี ตั้งแต่ปี 2549-2553
ประกอบด้วย 7 แผนงาน ดังนี้ :

ภาพที่ 4.63-4.64 บรรยากาศการท่องเที่ยวในเชียงทอง

1) แผนการจัดตั้งบุคลากร

- ปรับปรุงองค์กร พร้อมทั้งพัฒนาบุคลากรของส่วนกลางและท้องถิ่นให้มีความแข็งแกร่ง
- จัดส่งพนักงานแกนนำและพนักงานคุ้มครองไปทัศนศึกษาแลกเปลี่ยนบทเรียนกับต่างประเทศ
- พัฒนาบุคลากรในสาขาการท่องเที่ยว เช่น พนักงานแกนนำ พนักงานคุ้มครองและนักวิชาการทุกระดับอยู่ภายในและต่างประเทศ

2) แผนงานการจัดทำแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

- ตรวจสอบและประเมินแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนา รวมทั้งดำเนินการให้ได้รับประสิทธิผลด้านเศรษฐกิจ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- ดำเนินการต่อในการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่ยังไม่ได้รับสำรวจเพื่อลงทะเบียนการพัฒนาที่ยั่งยืนพัฒนาการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในแต่ละภูมิภาค

<u>ภาคเหนือ</u>

— เส้นทางท่องเที่ยวแขวงหลวงน้ำทา-บ่อแก้ว-เส้นทาง R3A

— เส้นทางท่องเที่ยวแขวงหลวงน้ำทา-อุดมไชย-หลวงพระบาง

— เส้นทางท่องเที่ยวตามลำแม่น้ำโขงตอนเหนือ บ่อแก้ว-หลวงน้ำทา-ต่อไปยังจีนตอนใต้

— เส้นทางท่องเที่ยวตามลำแม่น้ำโขง บ่อแก้ว-อุดมไชย-หลวงพระบาง

— เส้นทางท่องเที่ยวหลวงพระบาง-เชียงขวาง-หัวพัน

— ประสานบูรณาการกับแขนงการและท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมต่อกับแขวงทางภาคเหนือ เช่น ถนน สนามบินและอื่นๆ

ภาคกลาง

— ประสานบูรณาการกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวในนครหลวงเวียงจันทน์ เขตเมืองวังเวียง อ่างน้ำงึม และภูเขาควายให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สมบูรณ์แบบ

— ส่งเสริมการท่องเที่ยวตามเส้นทางหมายเลข 8 12 และ 9 เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับเวียดนามและไทย

— พัฒนาจุดบริการท่องเที่ยวตามเส้นทางหมายเลข 9 โดยใช้ทุนช่วยเหลือแบบให้เปล่าขององค์การ JICA

ภาคใต้

— วางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวน้ำตกคอนพะเพ็ง น้ำตกหลี่ผี เขตภูเพียงบอละเวณ วัดพู-จำปาสัก เขตตาดเลาะเซเส็ด และแขวงสาละวัน

— พัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมต่อ 4 แขวงภาคใต้กับเวียดนาม กัมพูชา และในกรอบความร่วมมือสามเหลี่ยมพัฒนาและสามเหลี่ยมมรกต

3) แผนการโฆษณาและส่งเสริมการท่องเที่ยว

- จัดตั้งสภาส่งเสริมการตลาด การท่องเที่ยวระหว่างภาครัฐและภาคธุรกิจ
- เข้าร่วมงานแสดงการท่องเที่ยว
- ผลักดัน ส่งเสริม และปรับปรุงการโฆษณาให้แข็งแกร่ง

4) แผนงานคุ้มครองธุรกิจท่องเที่ยว

- เร่งรัดการออกข้อกำหนด ปรับปรุงระเบียบการ และข้อกำหนดต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ความเป็นจริง
- ผลักดันและประสานงานกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงและ จัดเตรียมเงื่อนไขในการเปิดด่านเพิ่ม พร้อมทั้งยกระดับการบริการของด่านสากล นำไปสู่การเข้า-ออกเมืองให้มีความสะดวกและรวดเร็วด้วยอัธยาศัยที่ดี และสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

5) แผนงานร่วมมือกับสากล

- สืบต่อการจัดตั้งโครงการและแผนการที่ได้มีข้อตกลงความร่วมมือในกรอบอาเซียน อนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง สามเหลี่ยมพัฒนา สามเหลี่ยมมรกต ระเบียงเศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตะวันตก ระเบียงเศรษฐกิจแนวเหนือ-ใต้ และร่วมมือสองฝ่ายกับประเทศอื่นๆ

6) แผนงานส่งเสริมการลงทุน

- ประสานบูรณการร่วมกับกระทรวงแผนการและการลงทุน และ ภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดบุริมสิทธิ์การลงทุนก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการท่องเที่ยว เช่น ถนนเพื่อเชื่อมต่อระหว่างแขวง เส้นทางเข้าแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางเชื่อมต่อระหว่างประเทศ การปรับปรุงและการก่อสร้างสนามบิน การก่อสร้างท่าเรือและระบบการขนส่งทางน้ำในพื้นที่ที่มีการท่องเที่ยวขยายตัวสูง รวมทั้งขยายระบบโทรคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา และอื่นๆ

7) การลงทุนของภาคเอกชน

- บูรณาการร่วมกับกระทรวงแผนการและการลงทุน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้มีการลงทุนของภาคเอกชนในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว อาทิ โรงแรม บ้านพัก รีสอร์ท ร้านอาหาร การขนส่ง การปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวการผลิตเครื่องหัตถกรรมและอื่นๆ

ภาพที่ 4.65 แหล่งท่องเที่ยวในเชียงทอง

จากวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า บทบาทภาครัฐของ สปป. ลาวได้มีการกำหนดนโยบายและแผนงานในการส่งเสริมการท่องเที่ยวไว้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม นอกจากนี้รัฐบาล สปป ลาว มีนโยบายสนับสนุนการลงทุนธุรกิจท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวเนื่องดังเห็นได้จากการออกกฎระเบียบรวมทั้งแผนการดำเนินการระดับประเทศที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนธุรกิจท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวเนื่อง อาทิ

- กฎหมายส่งเสริมการลงทุนปี 2552 เพิ่มรูปแบบการลงทุนแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service)เพื่อให้การลงทุนใน สปป.ลาว เป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น พร้อมทั้ง มุ่งเน้นให้เกิดการแข่งขันที่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ประกอบการต่างชาติและผู้ประกอบการชาวลาว โดยกฎหมายดังกล่าวระบุให้นักลงทุนต่างชาติสามารถเช่าที่ดินเพื่อการลงทุนได้สูงสุดถึง 99 ปี ซึ่งเอื้อต่อการลงทุนที่ต้องมีสิ่งปลูกสร้างและใช้ระยะเวลาคืนทุนค่อนข้างนาน เช่น โรงแรมและรีสอร์ต รวมถึงสปาและร้านอาหารระดับบน ขณะที่นักลงทุนต่างชาติที่มีทุนจดทะเบียนของโครงการลงทุนตั้งแต่ 500,000 ดอลลาร์สหรัฐขึ้นไปสามารถซื้อสิทธิในการใช้ที่ดินได้ นอกจากนี้ ยังปรับปรุงกฎระเบียบของธนาคารพาณิชย์เพื่อให้นักลงทุนต่างชาติสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายใน สปป.ลาว ได้สะดวกขึ้น

- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (The Seventh Five-Year National Socio-Economic Development Plan) ปี 2554-2558 ตั้งเป้าจำนวนโรงแรมและภัตตาคารทั่วประเทศ 300 แห่ง และ850 แห่ง ตามลำดับ ภายในปี 2558 รวมทั้ง เตรียมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใน สปป.ลาว ให้เป็นมรดกโลกเพิ่มขึ้นอีก 2 แห่ง และมรดกแห่งชาติ 29 แห่ง เพื่อดึงดูดจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติให้ได้ราว 2.8 ล้านคนต่อปี และรายได้จากการท่องเที่ยวราว 350 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ภายในปี 2558

- แผนด้านการท่องเที่ยว (Lao PDR Tourism Strategy) ปี 2549-2563 เตรียมพัฒนาและสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ของ สปป.ลาว ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ทั้งนี้ แผนฯ ตั้งเป้าจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาใน สปป.ลาว ในปี 2563 อยู่ที่ 3 ล้านคน

ธุรกิจท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวเนื่องที่มีศักยภาพใน สปป.ลาว

1) ธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว

ปัจจุบัน สปป.ลาว ยังขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะด้านการจัดการและการบริการในธุรกิจท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวเนื่อง ขณะที่ไทยมีศักยภาพค่อนข้างสูงในธุรกิจด้านโรงแรม บริษัทนำเที่ยว และร้านจำหน่ายของที่ระลึก จึงเป็นโอกาสดีที่ผู้ประกอบการไทยจะเข้าไปลงทุนให้บริการดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การลงทุนในสปป.ลาว ยังมีอุปสรรคหลายประการ อาทิ การที่ผู้ประกอบการไทยต้องเผชิญกับภาวะการแข่งขันที่สูงขึ้นจากผู้ประกอบการจีนและเวียดนาม ซึ่งในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาเข้ามามีบทบาทในการลงทุนใน สปป.ลาว มากขึ้นต่อเนื่อง นอกจากนี้ ช่วงเวลาที่ธุรกิจท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวเนื่องใน สปป.ลาว สามารถสร้างรายได้ได้เต็มที่ค่อนข้างสั้น คือ ช่วง High-Season 4 เดือน (ระหว่างเดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ของทุกปี) ผู้ประกอบการไทยจึงควรมีเงินทุนหมุนเวียนในการบริหารจัดการธุรกิจที่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังนี้

ภาพที่ 4.66-4.67 บุคลากรการท่องเที่ยวของลาว

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9 *"สำหรับเมืองหลวงพระบางเรามีข้อบังคับที่บริษัทนำเที่ยวทุกบริษัทจะต้องยึดถือและปฏิบัติ ซึ่งค่อนข้างจะเข้มงวดกว่าท้องที่อื่นๆ อาทิเช่น ไกด์และคนขับรถมีกฎ คือ ห้ามทานข้าวร่วมกับนักท่องเที่ยว หากนักท่องเที่ยวจะแจกของให้แก่เด็กหรือชาวบ้าน หรือขอทาน ไกด์จะต้องพาไปหาครูผู้ใหญ่เป็นคนแจกให้ หรือต้องไปหาสภากาชาดที่ชาวลาวเรียกว่า สภากาแดง หรือหากจะทำบุญให้กับพระสงฆ์และเณรไกด์จะต้องพาไปหาเจ้าครูบา เพราะหากไม่ทำอย่างนี้กฎข้อบังคับของลาวก็จะถือว่าเป็นการส่งเสริมให้มีคนขอทานอยู่ในลาว"*

ภาพที่ 4.68-4.70 แหล่งท่องเที่ยวในเชียงทอง

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9 *“หลวงพระบางไม่ค่อยจะสนับสนุนนักท่องเที่ยวกลุ่ม Backpacker มากนักถึงแม้ว่ากลุ่มเหล่านั้นจะมาถูกต้องตามกฎหมายแต่กลุ่มนักท่องเที่ยวเหล่านี้ มักจะนำยาเสพติดเข้ามายังหลวงพระบางด้วย เพราะฉะนั้นรัฐบาลลาวจึงพยายามที่จะไม่ให้มี Guesthouse ราคาถูกๆ เพื่อจำกัดให้มีเฉพาะนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพเข้ามาในหลวงพระบาง เพราะรัฐบาลลาวไม่อยากให้ประเพณีและวัฒนธรรมของลาวนั้นต้องหมดไปเหมือนยังเช่นเมืองวังเวียง”*

ภาพที่ 4.71-4.72นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในเชียงทอง

2) ธุรกิจสปาและนวดแผนไทย

ธุรกิจสปาและนวดแผนไทยเป็นธุรกิจที่ไทยมีศักยภาพจากประสบการณ์และความชำนาญที่สั่งสมมาเป็นระยะเวลานาน ประกอบกับรัฐบาลไทยผลักดันให้มีการเสริมสร้างมาตรฐานและเอกลักษณ์ของธุรกิจสปาไทยสู่มาตรฐานสากล และสนับสนุนการขยายตลาดไปยังต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ธุรกิจสปาและนวดแผนไทยมีชื่อเสียงและมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับโลก ดังนั้น จึงเป็นโอกาสของผู้ประกอบการไทยในการเริ่มขยายธุรกิจดังกล่าวไปยังประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะสปป.ลาว ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สวยงามเหมาะแก่การตั้งสถานที่ประกอบการ ขณะที่นักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีความสนใจในการดูแลสุขภาพและความงามมีจำนวนมากขึ้นตามกระแสรักสุขภาพ อย่างไรก็ตาม การฝึกฝนแรงงานลาวอาจต้องอาศัยระยะเวลา ซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

และอาจมีความเสี่ยงจากการที่แรงงานที่ได้รับการฝึกฝนจนชำนาญแล้วย้ายไปทำงานที่อื่นซึ่งให้ค่าจ้างสูงกว่า

ภาพที่ 4.73-4.74 สปาในเชียงทอง

3) **ธุรกิจร้านอาหารไทย**

ภัตตาคารและร้านอาหารใน สปป.ลาว เป็นธุรกิจบริการที่มีโอกาสเติบโตสูงตามการขยายตัวอย่างต่อเนื่องของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว นอกจากนี้ การที่อาหารไทยได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติทั้งด้านรสชาติและคุณค่าทางโภชนาการ ประกอบกับ สปป.ลาว มีวัฒนธรรมการบริโภคที่คล้ายคลึงกับไทย ส่งผลให้ธุรกิจร้านอาหารไทยใน สปป.ลาว มีความได้เปรียบร้านอาหารของชาติอื่นทั้งด้านความเข้าใจผู้บริโภค และความพร้อมของวัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบอาหาร

ภาพที่ 4.75 ร้านอาหารไทยในประเทศลาว

ทั้งนี้ รัฐบาล สปป.ลาว สนับสนุนการลงทุนในธุรกิจภัตตาคารขนาดกลางและขนาดใหญ่แบบครบวงจรที่ได้มาตรฐานสากล แต่ยังสงวนธุรกิจร้านอาหารขนาดเล็กไว้ให้ชาวลาว ดังนั้น ชาวต่างชาติที่ต้องการเข้าไปเปิดร้านอาหารขนาดเล็กใน สปป.ลาว ต้องมีพันธมิตรเป็นคนท้องถิ่นและใช้ชื่อของบุคคลดังกล่าวเป็นเจ้าของทะเบียนวิสาหกิจทั้งนี้ ผู้ประกอบการไทยที่สนใจเข้าไปลงทุนธุรกิจท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวเนื่องใน สปป.ลาว สามารถติดต่อผ่านคณะกรรมการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนภายในและต่างประเทศ (Department for the Promotion and Management of Domestic and Foreign Investment : DDFI) ของ สปป.ลาว เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ในการอนุมัติลงทุน โดยผู้ประกอบการควรเป็นผู้มีประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจดังกล่าวเป็นอย่างดี และศึกษาข้อมูลด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบก่อนการลงทุน ทั้งกฎระเบียบด้านการลงทุนและธรรมเนียมในการติดต่อธุรกิจใน สปป.ลาว เพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างราบรื่นและประสบความสำเร็จ

ตอนที่ 2 ศึกษาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนซึ่งได้ปรากฏตามภาพที่ 4.76

ภาพที่ 4.76 ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชนและชุมชนในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

2.1 การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการท่องเที่ยว

ปัจจัยที่สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และนักท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องมีการประสานความร่วมมือ ให้ข้อมูล รวมถึงมีการจัดระบบการของจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ที่ได้จากการ Focus group ดังนี้

ภาพที่ 4.77-4.78 การมีส่วนร่วมของคนจากทุกภาคส่วน

1) การวางแผนร่วมกันในการช่วยกำหนดนโยบายทางด้านการท่องเที่ยว

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวนั้นจะต้องเริ่มจากการวางแผนร่วมกันทั้งในภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อช่วยกันกำหนดทิศทางและแนวทางในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องมีการรับฟังความคิดเห็นของทุกภาคส่วนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์จาก Focus group ดังนี้

ภาพที่ 4.79-4.80 การกำหนดนโยบายทางด้านการท่องเที่ยวร่วมกัน

ผู้ให้สัมภาษณ์ Focus group 1 *“ก็คือว่าอยากจะให้เข้ามาช่วยในการวางแผน เพราะว่าชาวบ้านเขารู้ว่าตัวเองมีดีเยอะแยะในท้องถิ่นตัวเองมีดีหลายอย่างที่มันดีแต่เขาไม่รู้จักนำเสนอ ไม่รู้จักการวางแผนว่าด้านการตลาด ด้านการประชาสัมพันธ์ ก็ยังไม่รู้ในด้านนี้ ด้านการจัดการ ในด้านของงบประมาณก็ควรสนับสนุนหลายๆด้านที่รัฐบาลเขาวิ่งเข้ามาช่วย”*

2) การร่วมกันปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน

หลังจากที่ได้มีการวางแผนและกำหนดนโยบายในการจัดการท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชนและชุมชนแล้ว ในลำดับถัดไปจำเป็นที่จะต้องมีการร่วมกันปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน และเน้นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์จาก Focus group ดังนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์ Focus group 2 *“สำหรับผมนะครับ น่าจะปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ในชุมชน ในอำเภอต่างๆ โบราณสถานอย่างเชียงแสน บางโบราณสถานยังมีชุมชนอยู่ ซึ่งอดีตมันไม่มี ซึ่งอดีตตรงนั้นเป็นเมืองทั้งหมด ซึ่งตอนนี้มีชุมชนอยู่ข้างในซึ่งถูกบุกรุกเข้าไป แล้วก็สถานที่ท่องเที่ยวอย่าง ผาตั้ง อย่างนี้ครับ ผาตั้งเป็นที่สวยครับแต่หน่วยราชการยังเข้าไปดูแลไม่ทั่วถึง อย่างเช่น จุดนั้นจะเป็นจุดที่สูงมีดอกซากุระที่สวยงามแต่ทางรัฐบาลมีการส่งเสริมและดูแล จะมีดอกไม้ที่สวยขึ้น มีดอกซากุระที่เป็นจุดขายได้ของอำเภอจังหวัดนั้นได้ อยากให้เข้ามาในด้านนี้มากกว่า”*

ภาพที่ 4.81-4.82 ตัวอย่างของการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว เวียงกุมกาม

ผู้ให้สัมภาษณ์ Focus group 3 *“ผมอยากให้รัฐบาลช่วยการท่องเที่ยวสู่ชุมชน ต้องเน้นชุมชนบ้าง ไม่ใช่ไปกระจุกอยู่ที่ใดที่หนึ่งแหล่งท่องเที่ยว อยากให้ประชาสัมพันธ์เยอะกว่านี้นิดหนึ่งหรือปรับแต่งทิวทัศน์ เพราะว่าอย่างน้อยๆ ก็คือบ้านผมดอยวาวีมีชื่อเสียงครับ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่หนึ่งกาแฟดอยช้างก็อยู่ดอยวาวี แต่ไม่มีคนสนใจอีกพวกหนึ่ง คือ นักท่องเที่ยวเวลาขึ้นไปถึงสถานที่ท่องเที่ยวก็จะถามคนในพื้นที่ว่ามีที่ไหนน่าเที่ยวไหม ผมอยากให้รัฐบาลส่งเสริมการท่องเที่ยวสู่ชุมชนแล้วอยากให้กระตือรือร้นเพราะว่าคนในพื้นที่ก็มีส่วน ก็ต้องช่วยด้วย ขอบคุณครับ”*

ผู้ให้สัมภาษณ์ Focus group 4 *“เหมือนหลายๆ คนที่พูด แต่ผมอยากบอกว่า อยากให้รัฐบาลใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแต่ละชุมชน คุณภาพชีวิตคือให้การท่องเที่ยวสร้างรายได้ แต่ในขณะเดียวกันอยากจะให้เป็นโซ่ตรวนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่ดีงาม แล้วก็เป็นการสร้างความสามัคคีในชุมชน อยากให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือแล้วก็ในขณะเดียวกันน่าจะเป็นตัวที่สร้างจริยธรรมในชุมชนด้วย ไม่ใช่เอาการท่องเที่ยวมากสร้างแต่ความบันเทิง”*

3) ร่วมมือกันส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้และมีความเข้าใจในเรื่องของท่องเที่ยว

ทุกภาคส่วนจะต้องร่วมมือกันในการส่งเสริมให้คนในชุมชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญที่จะก่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ต้องให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน เพื่อจะได้ทำให้การท่องเที่ยวมีความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์จาก Focus group ดังนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์ Focus group 5 *“สวัสดีครับผมชาตรี มาจากเชียงแสน ส่วนที่อยากจะเสนอคือ 1 แถวเชียงรายส่วนใหญ่ผู้คนจะอยู่บนดอย หรือเป็นชนเผ่า คนกลุ่มนี้ถ้าพูดถึงในอดีตจะเป็นคนกลุ่มที่ค่อนข้างที่จะได้รับการศึกษาไม่มากเท่าไหร่ แต่ในความเป็นจริงในปัจจุบัน ชนเผ่าเหล่านี้ เขามีความสามารถหรือทักษะด้านการสื่อสารดีเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นสิ่งที่อยากเสนอคืออยากให้รัฐบาลช่วยจัดระเบียบโอกาสการทำงานให้กับคนกลุ่มนี้ จากประสบการณ์ที่ไปเรียนที่กรุงเทพ พัทยา ลักษณะของไกด์นำเที่ยวส่วนใหญ่ผมว่าเกือบครึ่งเป็นชาวต่างชาติ ซึ่งในส่วนนั้นถ้าพูดจากความจริงแล้วเราคนไทยเป็นคนในพื้นที่ รายได้ส่วนนั้นต้องเป็นของคนไทยเหนือ ใต้ไม่ว่าที่ไหนก็แล้วแต่ ในขณะเดียวกันที่จังหวัดเชียงรายมีบุคคลที่มีศักยภาพทางด้านนี้อยู่ ต้องการให้รัฐบาลจัดระเบียบตรงนี้ด้วย แทนที่จะเป็นของคนอื่น ควรจะเป็นของเรา ซึ่งเราเป็นเจ้าของพื้นที่เราควรจะได้ในส่วนนั้น ซึ่งมันจะช่วยลดปัญหาสังคมทางด้านอื่นๆ ไปด้วย จากการสร้างรายได้ สร้างอาชีพ ดังนั้นตรงนี้ความคิดเห็นส่วนตัวที่คิดว่าสิ่งนี้คือสิ่งสำคัญคือโอกาสที่เปิดสำหรับทุกคน เช่นการเปิดฝึกอบรมไกด์ถ้าเป็นไปได้ แค่ 2 วุฒิปรับเปลี่ยนได้ไหมเป็นวิธีอื่น เพื่อที่จะให้คนที่มีศักยภาพเข้ามาสู่ตรงนั้นได้ ซึ่งปัจจุบันมีหลายท่านที่สามารถที่จะมาทำได้ ขอบคุณมากครับ”*

ภาพที่ 4.83-4.84 ตัวอย่างของการจัดฝึกอบรมให้ความรู้ในเรื่องของมัคคุเทศก์

4) ร่วมมือกันส่งเสริมให้คนในชุมชนสามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว

ทุกภาคส่วนจะต้องร่วมมือกันในการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว เช่น การขายสินค้า OTOP การขายของที่ระลึกที่ทำจากชาวบ้าน หรือการนำพืชผลจากการเกษตรมาจำหน่าย ซึ่งหากชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวแล้วจะทำให้เกิดการอนุรักษ์และรักษาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์จาก Focus group ดังนี้

ภาพที่ 4.85-4.86 ตัวอย่างของสินค้า OTOP ไทยอีสานของ อ.เชียงแสน

ผู้ให้สัมภาษณ์ Focus group 6 *“สวัสดีครับผมตะวัน พรสวรรค์คีรีครับ โดยพื้นเพเป็นคนแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวงทั้งหมดเป็นอำเภอของชาวเขาก็ได้ บางสิ่งบางอย่างผมมองดูแล้ว ณ ปัจจุบันนี้เกิดการพัฒนาทุกสิ่งทุกอย่างกว่าสมัยก่อน มันมีคณะที่จะถ่ายละคร ที่จะถ่ายหนังหลายเรื่องเข้ามา บอกว่าอยากจะเอาเป็นเอกลักษณ์ชนเผ่าสักหมู่บ้านหนึ่ง ถามว่ามีไหม เราพาเขาไปดูมันจะมีสอดแทรกไม่ว่าในพื้นที่ชายแดน ไม่ว่าในพื้นที่ตรงไหน ในส่วนนี้อยากจะให้การปกครองท้องที่และท้องถิ่น ช่วยกันประชาสัมพันธ์เพราะว่าคนอยู่กับป่า ป่าอยู่กับคนนะครับ แต่สิ่งที่ผมอยากได้มากที่สุดแล้วใฝ่ฝันมานานแล้ว อยากจะมีศูนย์ศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชนเผ่าตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง คล้ายๆ กับศูนย์โอทอปของพี่น้องชนเผ่า ถ้าเราทำตรงนี้ได้นะครับหลายๆ สิ่ง หลายๆอย่าง หลายๆหมู่บ้านนะครับ เราก็ไม่อยากตกเป็นจำเลยของสังคม พอไฟป่าเกิดก็บอกว่าคนดอยเผา พอเขาล้มก็บอกว่าคนดอยผ่า เพราะฉะนั้นเราอยากจะมีจุดศูนย์กลางของโอทอปถามว่าทุกสิ่งทุกอย่างอุปกรณ์มันเกิดจากไหน มันก็เกิดจากป่าใช่ไหมครับ อย่างแถวๆ บ้านผมผมดูแล้วนะครับ อย่างเช่นไม่กวาด ชาวบ้านขายได้ 10 บาท แต่เราซื้อไม้กวาดอันหนึ่งตั้ง 50 บาท ถามว่าชนเผ่าเขาทำเอง เขาทำเอง แต่เขาขาดในด้านการตลาด เพราะฉะนั้นถ้าเป็นไปได้นะครับถ้ารัฐบาลเห็นหัวอกของคนไทยก็อยากจะได้ศูนย์ศึกษาวิถีชีวิตของชนเผ่าสักที่หนึ่ง หรือ ว่าทำเป็นศูนย์โอทอปเป็นศูนย์รวมสินค้าของชนเผ่า เพื่อที่จะได้ลดปัญหาในด้านสังคม ในทุกสิ่งทุกอย่าง เพราะว่าเราก็ตกเป็นจำเลยของสังคมมานาน สิ่งที่ผมคิดว่าเราอยากได้ก็คือตรงนี้ แล้วอีกอย่างหนึ่งอยากจะให้ทางท้องที่และท้องถิ่น ช่วยกันประชาสัมพันธ์ขอให้อนุรักษ์ว่านักท่องเที่ยวเขาอยากจะมาดูอะไร เขาอยากมาดูวิถีชีวิตของเราใช่ไหม แต่ถ้าเราไปทำแบบอันนี้บุสังกะสี ปลูกบ้านบนหญ้าคาแล้วอีกบ้านหนึ่งไปปลูกบ้านอีกอย่างหนึ่ง นักท่องเที่ยวเข้ามาแล้วจะไม่เห็นอะไร เพราะว่าตรงนี้เราอยากมีศูนย์รวมโอทอปของชาวเขาสักแห่ง ขอบคุณครับ”*

ภาพที่ 4.87-4.88 ตัวอย่างสินค้าทางการเกษตร

ผู้ให้สัมภาษณ์ Focus group 7 *“สำหรับส่วนตัวผมอยากให้ช่วยทางด้านการท่องเที่ยวแล้วก็ทางด้านเศรษฐกิจ อย่างเช่นพืชผลเกษตร อย่างน้องๆ ที่ว่ามา 2 คนอยู่หัวแม่คำครับ เขามีแหล่งท่องเที่ยวอีกที่หนึ่งครับผมคือบ้านผมอยู่ติดกับบ้านเทิดไทนะครับคือ อันนี้ก็เป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกที่หนึ่ง คล้ายๆ กับว่าเป็นประวัติศาสตร์ได้ เพราะว่าเป็นบ้านเก่าครับผม แล้วก็มีสถานที่ท่องเที่ยวอีกเยอะแยะ เส้นทางก็ไม่ต่างกับดอยแม่สลอง หลายๆท่านอาจจะรู้ แต่ในเส้นทางที่ผมอยู่ก็ติดกันแต่ในด้านการท่องเที่ยวยังขาดอีกเยอะคือทางด้านดอยแม่สลองมีแขกเยอะ แต่ทางบ้านผมไม่มีเลย แทบจะไม่มีใครรู้จักที่ผมอยู่ แล้วเลยขึ้นไปจะเป็นศูนย์วิจัย แล้วพืชผลเกษตรนี่ ส่วนมากเป็นชนเผ่านะครับแล้วก็ในวัฒนธรรมยังคงดั้งเดิมอยู่ หลายชนเผ่าที่ในตัวเชียงใหม่เดี๋ยวนี้อาจจะไม่มีแล้ว สูญหายไปแล้วแต่ในเส้นทางที่ผมเอ่ยมีอยู่หลายเผ่า ก็ขอในส่วนนี้ครับ ขอบคุณครับ”*

2.2 จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นับเป็นหัวใจสำคัญของการร่วมมือทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน โดยในการดำเนินการจัดกิจกรรมนั้นควรจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ โดยการจัดควรมีรูปแบบที่มีการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนในท้องถิ่น โดยสะดวกและใกล้ชิด มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในบรรยากาศที่เป็นตัวตนของชุมชนไม่ปรุงแต่งมากนัก

ทั้งนี้ทั้ง 4 เชียง ทั้งเชียงแสน เชียงตุง เชียงรุ้ง และเชียงทองควรที่จะมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นทั้ง 4 เชียง เช่น

1) สงกรานต์ 4 เชียง

ประเพณีสงกรานต์เป็นการขึ้นปีใหม่ ซึ่งทั้ง 4 ประเทศมีวัฒนธรรมที่คล้ายกันในวันสงกรานต์ คือ การรดน้ำดำหัว เข้าวัดฟังเทศน์ ฟังธรรม ซึ่งสามารถที่จะทำเป็นเส้นทางการท่องเที่ยว

ร่วมกันทั้ง 4 เชียง โดยจะเริ่มจาก สงกรานต์เชียงแสน – เชียงตุง – เชียงรุ้ง และเชียงทอง ซึ่งจะต้องมีการประสานและดำเนินกิจกรรมร่วมกัน

ภาพที่ 4.89 สงกรานต์ 4 เชียง

2) วัฒนธรรมชนเผ่า 4 เชียง

ทั้ง 4 เชียงนี้ประกอบไปด้วยชนเผ่าต่างๆ ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ซึ่งควรที่จะมีการจัดเทศกาลวัฒนธรรมชนเผ่าทั้ง 4 เชียง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับชาติพันธุ์ของคนทั้ง 4 เชียง อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ชาติพันธุ์และวิถีชีวิตของคนในชุมชนไว้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์จาก Focus group ดังนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์ Focus group 8 *“ที่ถามว่าถ้ารัฐบาลมาเปิดงานอีเว้นท์ อยากให้เราเสนอว่าจะจัดอะไรกับรัฐบาล ที่เชียงรายอยากได้จากรัฐบาลก็คือ ส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวแต่เน้นในด้านชนเผ่า มีชนเผ่าหลายชนเผ่าที่ว่าอนุรักษ์วัฒนธรรมที่เชียงรายไว้เยอะ แล้วก็มีเขาเรียกว่าสินค้าโอทอปหลากหลาย เขาเรียกว่าเป็นเมืองที่น่าอยู่ อากาศดี เลยอยากให้ช่วงส่งเสริมทางด้านนี้สักนิดหนึ่ง”*

ผู้ให้สัมภาษณ์ Focus group 9 *“คือผมอยากเสนออีกนิดหนึ่ง คือ วัฒนธรรมและผู้คนที่ใช้ชีวิตอยู่ลุ่มน้ำโขง เพราะว่าเราปฏิเสธไม่ได้ว่าการท่องเที่ยวตลาดที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียหรือในโลกก็ได้คือ ตลาดจีน เราจะทำยังไงให้คนจีนรู้ว่าชนเผ่าของเราดั้งเดิมมาจากประเทศจีน อาจจะมีทั้งการตามหาญาติ เพราะว่าทุกประเทศเอาของประเทศนี้มาประเทศนั้น ผมมั่นใจว่าชนเผ่าไม่ได้มีเฉพาะประเทศไทย กัมพูชา แม้แต่ในเวียดนามก็มีชนเผ่า เราจะทำยังไงให้ชนเผ่าทุกประเทศเข้าหากัน ผมขอฝากตรงนี้ด้วยครับ”*

ภาพที่ 4.90-4.91 ชนเผ่าในเชียงตุงและเชียงแสน

ผู้ให้สัมภาษณ์ Focus group 9 *“ผมอย่างที่อาจารย์พูดมาครับ ผมว่าถ้ารัฐบาลจะจัดอีเวนท์ก็คือว่า เราน่าจะมีการจัดเอกลักษณ์ 15 ชนเผ่า ว่าเผ่าไหนเขาดำเนินชีวิตอย่างไง วิถีชีวิตของเขาเป็นอย่างไร แล้วก็มีสินค้าโอทอปของแต่ละเผ่า เมื่อก่อนเราเห็นหลายสิ่งหลายอย่างผสมปนเปกันมา แต่นี่เราอยากให้เป็นเอกลักษณ์ชนเผ่าเรา ว่าเรามีเทศกาลอะไรก็เอามาโปรโมทตรงนั้น ทั้งสินค้าโอทอป ทั้งทรัพยากรบุคคลเราก็พออยู่ เอามาแสดงเป็นโซนๆแต่ละชนเผ่า ขอบคุณมากครับ”*

ภาพที่ 4.92 ชนเผ่าต่างๆ ในลุ่มน้ำโขง

ผู้ให้สัมภาษณ์ Focus group 10 *“ผมขอเสริมเรื่องอีเว้นท์นะครับ เมื่อกี้พูดถึงวัฒนธรรมของชนเผ่าแต่ละชนเผ่านะครับ แต่ผมอยากให้มีเรื่องของภาษา การเขียน การอ่านของแต่ละชนเผ่า เราก็รู้ว่าชนเผ่าจะใช้ภาษาของเขายังไง ซึ่งผมผมเรียนภาษาเขียนของเขา ให้รัฐบาลมองเห็นจุดนี้หน่อยว่าชนเผ่าภาษาของเขาเป็นอย่างไร เหมือนว่าตั้งศูนย์มาใครอยากเรียนภาษาอะไรให้เขาเรียนเองได้ แล้วให้ผู้เฒ่า ผู้ใหญ่ที่มีการศึกษาของแต่ละชนเผ่ามาสอน ถ้าใครอยากเรียนก็แนะนำให้ ตรงนี้คือสิ่งที่อยากให้รัฐบาลมาส่งเสริมครับ”*

3) โอทอป 4 เชียง

เพื่อให้เกิดความร่วมมือของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชนและชุมชน เป็นขั้นตอนการดำเนินการที่จัดให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตของคนในชุมชนเพิ่มขึ้น นอกเหนือจากกิจกรรมที่จัดนำเสนอ อันจะเป็นผลให้นักท่องเที่ยวมีความรู้ ความเข้าใจและซาบซึ้งในวัฒนธรรมประเพณีและคนในชุมชนยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนโดยตรง และอาจเป็นช่องทางให้ชุมชนมีรายได้จากกิจกรรมประกอบอื่นๆ เช่น การจัดงานโอทอป 4 เชียง เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านทั้ง 4 เชียงได้นำสินค้าโอทอปของตนเองมาจำหน่าย เพื่อเป็นการสร้างรายได้คืนให้กับชุมชน อีกทั้งยังเป็นการประชาสัมพันธ์ในเรื่องของการท่องเที่ยวไปในตัวด้วย ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์จาก Focus group ดังนี้

ภาพที่ 4.93-4.94 โอทอป 4 เชียง

ผู้ให้สัมภาษณ์ Focus group 10 *“ผมนะครับ ถ้าเกิดจะจัดงานอีเวนต์อะไรสักอย่างผมว่าน่าจะเปิดเป็นงานโอทอปครับเป็นเพราะว่า 1 บ้านเรามีความหลากหลายด้านชาติพันธุ์ครับ ถ้าเราเปิดโอทอปเป็นอีเว้นท์หรือรัฐบาลมาจัดอีเว้นท์นะครับ ผมว่าน่าจะเป็นตัวดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เช่นอย่างแม่สาย อัญมณีเยอะครับไม่ว่าจะเป็นเพชร พลอย หยก อะไรอย่างนี้เยอะเราสามารถไปเปิดโอทอป สามารถดึงนักท่องเที่ยวได้ ผ้าปักกระเป๋าหรืออะไรก็ได้ที่เป็นสินค้าพื้นเมือง ค่อนข้างจะมีประโยชน์แล้วก็อีกอันหนึ่งเทศกาลต่างๆ อย่างบ้านเราทุกปี ก็มีปีใหม่ไทย แต่ปีใหม่แปลกๆ ที่เรายังไม่รู้ ทุกครั้งงานท่องเที่ยวของเราจะมีงานเทศกาลอย่างเช่น ช่วง 26 ของเดือนธันวาคมของทุกๆ ปี 26-27-28 ก็จะมีเทศกาลปีใหม่ไทยใหญ่ ปีใหม่ไทยของเราคือช่วงเมษานะครับปีใหม่ล้านนา ปีใหม่*

ไทยก็วันที่ 1 มกราคม อย่างปีใหม่ลาวหุ่งก็จะเป็นอีกอย่างหนึ่งก็ไล่เลี่ยกันไป พวกเทศกาลต่างๆ อย่างเทศกาลดอกไม้บานเชียงราย อยากให้มีพวกงานพวกนี้ครับผม"

ผู้ให้สัมภาษณ์ Focus group 11 *"ก็สรุปรวมแล้วว่ามีวัฒนธรรมหลายๆ อย่างนะคะ เคยไปดูที่ สิบสองปันนา คือเขาจะสร้างเป็นคล้ายๆ ไบเทคบางนา คล้ายๆ เมืองทองธานีเขาสร้างเป็นศูนย์ที่จัดงานแสดงต่างๆ แล้วเขาจะจัดงานทุกปีที่เป็นช่วงสงกรานต์ แล้วเขาจะเชิญ รัฐบาลนะคะลงทุนเชิญต่างประเทศ นักลงทุนจากประเทศต่างๆ อย่างพม่า ไทย ลาว เขาจะเชิญคนที่ หน่วยงานราชการและเอกชนเข้าไปร่วมงาน แล้วก็เปิดงานยิ่งใหญ่มาก แล้ววิธีการเปิดงานเขาใช้วิธีการเปิดงานแบบของเขาเลย มีพระมาสวด ผู้ว่ามากล่าว เอาทุกอย่างมารวมกันอยู่ในนั้นเลย เราไปงานครั้งเดียวเราก็จะเห็นทั้งหมด แล้วก็ที่รู้สึกว่าควรจะรักษาอนุรักษ์ความหมายคือทุกคนนะคะอนุรักษ์วัฒนธรรมของชนเผ่า เพราะว่าชนเผ่าของลาวหุ่งก็ให้แต่งตัวลาวหุ่งนะ อย่างที่ของคุณชัชวาลเขาเคยไปดูงาน ไปบ้านเกิดที่ยูนนาน รายได้ที่สูญเสียรัฐบาลชดเชยให้ ชดเชยให้เลยในการที่เขาอนุรักษ์บ้านเดิม การแต่งตัวแบบเดิม อาหารการกินแบบเดิม สิบสองปันนาก็มีเราเข้าไปในไทยลื้อ เขาก็จะเข้าไปรับประทานอาหารไทยลื้อ ก็เหมือนขันโตกบ้านเรา กินอาหารพื้นๆ คนเสิร์ฟเขาแต่งตัวแบบชนเผ่าพื้นเมืองของเขา ของเขานี่สามารถจะบอกชัดเจนเลยว่า สมมติว่าอยากจะดูวัฒนธรรมของอาข่าไปหมู่บ้านนี้ก็จะเห็นวัฒนธรรมทั้งหมดเลย อย่างอยากดูวัฒนธรรมของลาหุ่งเราก็ไปดูของลาหุอย่างนี้ค่ะ เขาทำได้ดีมากคือ รัฐบาลของเขาเขาทำ ของเรามีนะคะเชียงรายมีแต่ว่าทำสะเปะสะปะ อย่างเช่นแม่สายปีนี้ก็มีการ เปิดในด้านอาหารชาติพันธุ์ที่เปิดไปในช่วงสงกรานต์ ก็เริ่มทำแล้วแต่ว่ามันต่างคนต่างทำมันไม่มีส่วนรวม แต่สิบสองปันนาเขาทำแบบเปิดยิ่งใหญ่มาก การจัดต่างๆ แค่ปล่อยพลุนะคะอลังการค่ะ เป็นสีสันอลังการมาก เขาจะเปิดตรงริมน้ำ เขาเรียกว่าลานช้างซึ่งเป็นต้นแม่น้ำของแม่น้ำโขง เขาจะเปิดแบบหรูหราอลังการ"*

ผู้ให้สัมภาษณ์ Focus group 12 *"คือผมอยากจะเสริมวัฒนธรรมเหมือนสิบสองปันนาในบ้านเรา ผมคิดว่าคนไทยเยอะมากที่ไปเที่ยวสิบสองปันนา แต่ผมอยากให้มองว่าวัฒนธรรมของเขาสิบสองปันนาเปรียบเทียบนะครับ ปีหนึ่งการท่องเที่ยวของเขามีคนมาเที่ยวสิบล้าน เรามาเปรียบเทียบของเราเชียงราย มีเยอะกว่าเขา ทุกอย่างก็มี ที่สำคัญก็คือไม่ใช่เราบอกแต่ว่าให้รัฐบาลทำๆๆ แต่เราต้องดูด้วยว่าคนในบ้านเราทำได้ไหม เราต้องดูด้วยที่อยากให้รัฐบาลส่งเสริม คนในพื้นที่ก็ต้องช่วยกันส่งเสริม"*

2.3 ร่วมมือกันในการใช้ศักยภาพในเชิงสร้างสรรค์

การใช้ศักยภาพในเชิงสร้างสรรค์ ร่วมกับคนในท้องถิ่นในระหว่างการจัดกิจกรรม โดยให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสลงมือทำด้วยตนเองตามความคิดและจิตนาการของนักท่องเที่ยว รวมทั้งใช้ความคิดสร้างสรรค์ร่วมกับคนในท้องถิ่น ซึ่งบางครั้งอาจเกิดเป็นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ขึ้น ที่นักท่องเที่ยวสามารถนำกลับไปเป็นที่ระลึกและเป็นความทรงจำที่ดีได้

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน คือ การทำอาหาร 4 เชียง โดยจัดให้นักท่องเที่ยวได้โอกาสร่วมกับคนในชุมชนมีการเรียนการทำอาหารของทั้ง 4 เชียง เช่น เชียงแสน-ทำอาหารไทย (ผัดไทย) เชียงตุง-อาหารพม่า (ข้าวซอยน้อย) เชียงรุ้ง –อาหารไทลื้อ (ซุบไทลื้อ) และเชียงทอง อาหารลาว (ส้มตำ) ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับวัตถุดิบประกอบอาหารที่มีอยู่ในท้องถิ่น คนใน

ท้องถิ่นสามารถปลูกผัก และทำ Course การทำอาหารแบบ One Day Trip เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีการทดลองทำอาหารด้วยตนเอง ได้รับประทานอาหารที่ทำเอง และได้ประสบการณ์ในการทำอาหารของทั้ง 4 เชียง และทำให้เกิดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์อีกด้วย

ภาพที่ 4.95 การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร 4 เชียง (Gastronomy Tourism)

ตอนที่ 3 ศึกษาเส้นทางเศรษฐกิจลุ่มน้ำโขงของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)

เส้นทางเศรษฐกิจ หมายถึง เส้นทางการท่องเที่ยว หรือช่องทางการท่องเที่ยวเพื่อใช้เป็นเส้นทางของการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 ถ้าพูดถึง *"การกำหนดเส้นทางเศรษฐกิจ หรือเส้นทางการท่องเที่ยว ช่องทางเศรษฐกิจเพื่อการท่องเที่ยว ของทั้ง 4 เชียง เราต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ คือ ความคุ้มค่า โดยเราอาจจะดีไซน์โมเดลขึ้นมาเพื่อนำไปกระบวนการลงไปดู รู้เส้นทางต่างๆ พอเรารู้เส้นทางเส้นแล้ว ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ต่อมาคือ ระบบการเดินทาง Logistic จะต้องเชื่อมต่อถึงกัน เดินทาง การเดินทางง่าย ส่วนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ พวกโรงแรม พวกเกสท์เฮาส์ ร้านอาหาร ก็เหมือนพวกของกลุ่มแรก ก็เกิดการสร้างขึ้น บางอย่างเราต้องสร้างขึ้นก่อน คือ เรามีอย่างนี้แล้ว จะทำอย่างไรให้มันชัดมากขึ้น เราต้องไปดีไซน์ โดยเฉพาะสำคัญบางทีอาจจะเป็นเรื่องซ่อมเสาไฟฟ้า อาจจะมีการสร้างเหตุการณ์ เช่น ประเพณี พร้อมก็จัดการโปรโมท เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเที่ยว ซึ่งกระบวนการต้องเป็นแบบนี้ เสร็จแล้วก็เข้าสู่การโปรโมท พอเริ่มโปรโมท ก็ต้องดูว่าที่นั้นกลุ่มเป้าหมายคือ นักท่องเที่ยวต่างชาติหรือนักท่องเที่ยวไทย ถ้าเป็นกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวต่างประเทศในส่วนของเว็บ ททท. หรือ Facebook จะต้องเอาเข้ามาเกี่ยวข้อง มีการจัดแพ็คเกจพิเศษ เกี่ยวกับบริษัททัวร์ทั้งหมด คือตรงนี้ต้องเป็นการคุยกัน ระหว่าบริษัททัวร์ กับรัฐบาลสนับสนุน 4 เชียง รัฐบาลมีโปรโมชั่นพิเศษ คนไทยเท่านี้ คนต่างชาติเท่านี้ สายการบิน ถ้าบินตรง โดยตัวนี้นะกรุงเทพ-เชียงใหม่ พิเศษๆให้ สามารถมา Refund ไปได้ ก็จะเริ่มแล้ว ตรงนี้ก็มีSupport มีอะไร มีเว็บไซต์ มีโฆษณาต่างประเทศว่า มันจะมีกระบวนการที่นักท่องเที่ยวอยากจะเข้ามา คือมันต้องสร้างไง 3-4 กระบวนการ ในส่วนของ GMS ในการที่จะทำ Route ต่างๆ ต้องไปดูในส่วนแผนก่อน มีการพูดคุยกับผู้แทนแต่ละประเทศ เสร็จแล้วก็ใช้เป็น Commit ร่วมกัน อาจจะเป็นโมเดลเบื้องต้นในการดูเพื่อตัดสินใจ เราจะตั้งกรรมการเป็นกระบวนการและเสนอในการประชุมGMS แต่ละครั้งว่าจะปฏิบัติการอย่างไร ตอนนี้ในภาคของ 4 ประเทศนี้ คือ ตอนนี้มันมีกลุ่ม CLMV (Cambodia, Laos, Myanmar and Vietnam) จะทำ Route การท่องเที่ยวต่อกัน แต่ภาคเอกชน จะดูว่าเส้นทางอย่างไทย-หลวงพระบาง,เสียมเรียบ-เสียมราฐ มีการเปิดไปมากน้อยแค่ไหนและ รวมทั้งดูศักยภาพ3 เมือง คือ จีน พม่า,ไทยและลาว ก็โดยคนที่จะบอกว่าคุ้มหรือไม่คุ้ม คือ นักท่องเที่ยว และบริษัททัวร์ ทำแล้วคุ้มไหม คือถ้านโยบาย เราจะมองว่าเราสร้างระบบอย่างนี้ไว้ให้ ระบบอำนวยความสะดวกต่างๆไว้ให้ส่วนที่ต้องสร้างของ คือกระบวนการเรียนรู้ เราต้องร่วมกันสร้าง ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชนต่างๆ ต้องเป็นความร่วมมือ"*

3.1 เชียงราย/เชียงแสน

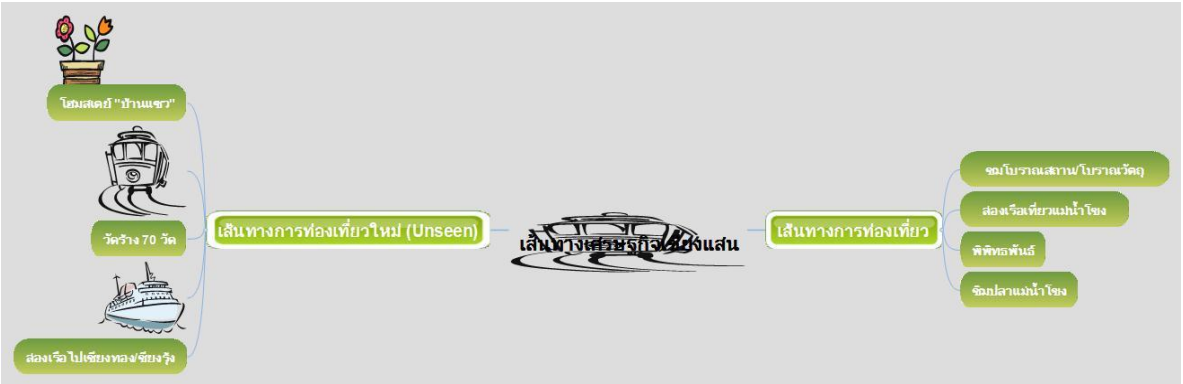
เชียงแสน เป็นเมืองเก่าแก่ที่มีการตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ สำหรับในยุคประวัติศาสตร์เมืองเชียงแสนที่ถูกทิ้งร้างได้รับการสร้างเมืองขึ้นมาใหม่โดยพญาแสนภูแห่งราชวงค์มังรายในปี พ.ศ. 1870 และมีกษัตริย์ปกครองเรื่อยมา จนถึงเข้าสู่สมัยอาณาจักรล้านนาเชียงใหม่ซึ่งมีเชียงใหม่เป็นราชธานี เมืองเชียงแสนมีฐานะเป็นเมืองลูกหลวง พราะเจ้ากือนาซึ่งเป็นกษัตริย์เมืองเชียงใหม่ ก่อนที่จะขึ้นครองราชย์ก็เคยไปครองเมืองเชียงแสนเรื่อยมา ครั้นถึงคราวที่เชียงใหม่โดนบุเรงนองตีจนเสียเมืองให้พม่า เจ้านายฝ่ายเหนือก็ถอยมาตั้งหลักอยู่ที่เชียงแสน ครั้งเชียงแสนโดนตีแตกถูกพม่ายึดก็กลายเป็นที่ซ่องสุมกองกำลังของพม่า ครั้งเมื่อกรุงรัตนโกสินทร์ยึดเชียงใหม่คืนจากพม่าได้สำเร็จพม่าก็หนีมาตั้งหลักที่เชียงแสน จนกระทั่งกองทัพจากกรุงรัตนโกสินทร์ยกมาตีเมืองเชียงแสนและส่งทหารพม่ากลับบ้านเก่าไปหมด นั่นล่ะเชียงแสนจึงกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสยามในที่สุด เพราะความเป็นเมืองอย่างต่อเนื่องทำให้มีสมบัติที่บรรพบุรุษทิ้งไว้ให้พวกเรานั่นคือศิลปะที่มีค่าและโบราณสถานมากมายในตัวเมืองเชียงแสน ปัจจุบันเมืองเชียงแสนยังซากกำแพงเมืองล้อมรอบอยู่ ภายในคูเมืองมีวัดเก่าแก่หลายวัดที่สร้างไว้เมื่อครั้งที่สร้างเมืองเชียงแสน นอกจากวัดเก่าแก่ให้นักท่องเที่ยวชมแล้ว เชียงแสนยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติให้นักท่องเที่ยวได้ไปสัมผัสและได้พักผ่อนนั่นคือทะเลสาบเชียงแสน และยังมีน้ำแม่น้ำโขงซึ่งเหมาะสำหรับการนั่งเรือชมทัศนียภาพในแม่น้ำโขงอีกด้วย เชียงแสนมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากมายขึ้นอยู่กับว่านักท่องเที่ยวจะหาพบหรือเปล่า ทั้งนี้เพราะว่านักท่องเที่ยวที่มาเชียงแสนจะมาเพียงผ่านไปเพื่อไปเที่ยวยังจุดอื่นโดยใช้ เชียงแสนเป็นจุดพักค้างแรม ทุกวันนี้เชียงแสนเป็นเมืองท่า มีเรือสำราญ และเรือเร็ววิ่งไป-กลับระหว่างเมืองเชียงแสน – สิบสองปันนาจีน

การเดินทางมาเชียงแสน จากเชียงแสนใช้เส้นทางสาย 110 ตรงไปจนถึงแยกเข้าอำเภอแม่จันให้เลี้ยวซ้ายไปตามเส้นทางหมายเลข 1016 ไปจนสุดเส้นก็ถึงเมืองเชียงแสน ขับตรงไปเรื่อยๆ ไม่ต้องกลัวเลย เพราะถ้าขับเลยไปก็ตกแม่น้ำโขงเพราะสุดถนนเป็นแม่น้ำโขง

ภาพที่ 4.96 แผนที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

เชียงแสนเป็นเมืองที่ประวัติศาสตร์ยาวนาน มีแหล่งท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์มากมาย ซึ่งเส้นทางเศรษฐกิจของเชียงแสนในปัจจุบันมีเส้นทางการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางไปเที่ยวชมโบราณสถาน/โบราณวัตถุ **พิพิธภัณฑ์** การล่องเรือเที่ยวแม่น้ำโขง และการชิมปลาแม่น้ำโขง ส่วนเส้นทางการท่องเที่ยว Unseen หรือเส้นทางการท่องเที่ยวใหม่ที่ได้จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล พบว่ามีเส้นทางการท่องเที่ยวใหม่ คือ โฮมเสตย์ “บ้านแซว” หรือ “บ้านไร่แสงอรุณ” การบูรณะวัดร้างมากกว่า 70 วัด และการเปิดเส้นทางเดินเรือไปเชียงรุ้งและเชียงทอง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4.97 เส้นทางการท่องเที่ยวเชียงแสน

1.1) โบราณสถานและโบราณวัตถุ

เชียงแสนมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นโบราณสถานและโบราณวัตถุที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมมากมาย เช่น วัดพระธาตุเจดีย์หลวง วัดพระธาตุจอมกิตติ วัดป่าสัก วัดพระเจ้าล้านทอง วัดพระธาตุผาเงา วัดพระธาตุภูเข้า วัดพระธาตุสองพี่น้อง พระบรมธาตุพุทธนิมิตเจดีย์ และพระอุโบสถหลังสวย เป็นต้น

1.2) ล่องเรือเที่ยวแม่น้ำโขง

ปัจจุบันมีการล่องเรือเพื่อชม 3 ประเทศเพื่อนบ้านได้แก่ ลาว พม่า และไทย ซึ่งในปัจจุบันมีผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวโดยสารแบบ One-Day Trip เช่น เรือหิรัญนคร (ร้านหยกเดิม) มีเรือบริการให้เช่าเหมาลำ

ภาพที่ 4.98-4.99 การล่องเรือชมแม่น้ำโขง

นักท่องเที่ยวนิยมนั่งเรือเพื่อไปซื้อสินค้าที่ฝั่งประเทศลาว สินค้าที่ได้รับความนิยมได้แก่ กระเป๋า เหล้าดองยา สินค้าพื้นเมือง และของฝาก

ภาพที่ 4.100-4.101 ตลาดดอนซาว

1.3) พิพิธภัณฑ์

1.3.1) อาร์ท สโตน แกลอรี่ ได้รวบรวมงานศิลปะ เพื่อให้ผู้ที่มาเยี่ยมชมได้สัมผัสถึงการมีชีวิต การสร้างสรรค์งานทางด้านศิลปะ การแกะหิน การแสดงถึงความเชื่อ และ การดำเนินชีวิตของชาวเขมร ที่ถ่ายทอดออกมาในรูปของงานศิลปะต่าง ๆ ที่นำมาให้ทุกท่านได้ศึกษาดูที่ อ.เชียงแสน จ. เชียงราย

ภาพที่ 4.102 พิพิธภัณฑ์อาร์ท สโตน แกลอรี่

1.3.2) พิพิธภัณฑ์บ้านฝิ่น (House of Opium Museum) บ้านฝิ่นเป็นพิพิธภัณฑ์เอกชนเล็ก ๆ แต่วัตถุสิ่งของที่จัดแสดงนั้นน่าสนใจมาก เป็นสถานที่จัดแสดงเครื่องมือและเครื่องใช้ในการสูบฝิ่นของผู้คนในอดีต มีทั้งประวัติของสามเหลี่ยมทองคำ สถานที่ ปลูกฝิ่นการปลูกและสูบฝิ่น ตลอดจนอุปกรณ์ที่ใช้สูบฝิ่นแสดงให้ชม ส่วนชั้นล่างของบ้านฝิ่นเป็นสถานที่ขายของที่ระลึก ผู้ก่อตั้งคือคุณพัชรี ศรีมัธยกุล ซึ่งเป็นคนเชียงแสนโดยกำเนิด จบการศึกษาจากคณะคุรุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชีวิตเกี่ยวเนื่องกับสามเหลี่ยมทองคำ เริ่มต้นจากการเปิดร้านค้าขายของที่ระลึกและของเก่า ตำแหน่งของร้านอยู่ต่ำลงมาจากที่ตั้งบ้านฝิ่นในปัจจุบัน ในช่วงปี 2533 คุณพัชรีเริ่มที่จะตระหนักว่า ของเก่าที่ขายอยู่ในร้านจะหมดไป จึงเริ่มความคิดที่จะทำพิพิธภัณฑ์ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ของเก่าที่ตนขาย โดย คุณรงค์ วงษ์สวรรค์ นักเขียนและศิลปินแห่งชาติ เป็นผู้ตั้งชื่อของพิธภัณฑ์

ภาพที่ 4.103-4.104 พิพิธภัณฑ์บ้านฝิ่น

1.3.3) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงแสน ตั้งอยู่ในเขตกำแพงเมือง เป็นที่เก็บรวบรวมโบราณวัตถุที่ได้จากบริเวณเชียงแสนและพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ลวดลายปูนปั้นฝีมือล้านนา พระพุทธรูปและศิลาจารึกจากเชียงแสนและจากพะเยา พร้อมทั้งให้ข้อมูลทางด้านวิชาการเกี่ยวกับแหล่งโบราณคดีการตั้งถิ่นฐานของชุมชน และประวัติการสร้างเมืองเชียงแสน นอกจากนี้ยังมีการจัดแสดงศิลปะพื้นบ้านของ ชาวไทยใหญ่ ไทยลื้อ และชาวเขาเผ่าต่างๆ ได้แก่ เครื่องเขิน เครื่องดนตรี เครื่องประดับ อุปกรณ์การสูบฝิ่น เป็นต้น

ภาพที่ 4.105-4.106 พิพิธภัณฑ์แห่งชาติ เชียงแสน

เชียงแสนเป็นเมืองโบราณบริเวณภาคเหนือตอนบนที่สำคัญยิ่งทางประวัติศาสตร์ของแคว้นล้านนา มีแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ และสมัยประวัติศาสตร์ ปรากฏอยู่มาก พระเจ้าแสนภู พระราชนัดดาของพระเจ้าเม็งรายทรงสร้างเมืองเชียงแสนขึ้นปี พ.ศ. 1871 เพื่อเป็นที่มั่นในการควบคุมดูแลหัวเมืองต่างๆ ในแคว้นโยนก และเป็นปากประตูเพื่อติดต่อกับบ้านเมืองภายในผืนทวีปตามเส้นทางแม่น้ำโขง มีร่องรอยโบราณสถานให้เห็นอยู่ถึงปัจจุบันเมื่อมีการจัดตั้งหน่วยศิลปากรขึ้นปี 2500 เพื่อดูแลรักษาโบราณสถานในเมืองเชียงแสน ได้มีการตั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติขึ้น เพื่อใช้เป็นสถานที่เก็บรวบรวมและจัดแสดงโบราณวัตถุที่ได้จากการสำรวจขุดแต่งโบราณสถานเมืองเชียงแสน และบริเวณใกล้เคียง จัดแสดงให้ประชาชน นักศึกษา ชม และศึกษาหาความรู้ โดยใช้ศาลาหลังเก่าของวัดเจดีย์หลวงเป็นอาคารจัดแสดงหลังแรกต่อมาเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2504 จึงได้ประกาศให้เป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่เก่าแก่ที่สุดในภาคเหนือ ปี 2524 ได้รับงบประมาณในการสร้างอาคารทรงไทยล้านนาประยุกต์ ประดับยอดจั่ว กาแล 1 หลัง จึงได้ย้ายโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุไปจัดแสดง แล้วเสร็จในปี 2527 และปี 2528 ได้มีการสร้างอาคารส่วนขยาย ปี 2538 ได้รับงบประมาณในการซ่อมปรับปรุงสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงแสนอย่างเป็นทางการ เมื่อปี พ.ศ. 2540

1.4.4) พิพิธภัณฑ์หอฝิ่น หอฝิ่น อุทยานสามเหลี่ยมทองคำ เป็นเสมือนประตูเปิดสู่โลกอันลึกลับของพืชชนิดนี้ จากความมืดมนน่าหวาดกลัว สู่ความแจ่มจรัสและรู้แจ้ง พื้นที่ 5,600 ตารางเมตรแสดงลำดับเรื่องราวของฝิ่น โดยเริ่มจากธรรมชาติวิทยาของฝิ่น การสืบประวัติการใช้ฝิ่นในยุคโบราณกลับไป 5,000 ปี ประวัติการแพร่กระจายของฝิ่นจากการค้าสมัยจักรวรรดินิยม เหตุการณ์

พลิกประวัติศาสตร์ที่สร้างความอดสูแก่ผู้ชนะและผู้แพ้สงครามฝิ่นอันนำไปสู่การล่มสลายของราชวงศ์แมนจู ความชาญฉลาดของประเทศสยามในการเผชิญกับมหาอำนาจตะวันตกและการควบคุมปัญหาฝิ่นยาเสพติดเริ่มใกล้ชิดกับชีวิตประจำวันในรูปแบบของยามหัศจรรย์ หอฝิ่นได้นำเสนอสนธิสัญญาฝิ่น กฎหมายเกี่ยวกับฝิ่น องค์การที่แก้ไขปัญหานี้ ความขัดแย้งและการพัวพันอาชญากรรม ผลกระทบที่เลวร้ายของยาเสพติดที่ทำให้ผู้เสพไม่สามารถต่อต้านได้ มาตรการควบคุมและปราบปรามยาเสพติด และกรณีศึกษาที่นำเสนอทางเลือกและโอกาสที่จะต่อสู้กับความ เย้ายวนจากสารเสพติด หอฝิ่นได้จัดแสดงอุปกรณ์การสูบฝิ่น การขายฝิ่น ชมภาพถ่าย ภาพยนตร์และวีดิทัศน์เรื่องราวเกี่ยวกับและยาเสพติดจากหลายประเทศทั่วโลก

ภาพที่ 4.107-4.108 พิพิธภัณฑ์หอฝิ่น

1.4) การชิมปลาน้ำโขง

1) ปลาหายากและใกล้สูญพันธุ์ 13 ชนิด ปลาธรรมชาติในแม่น้ำโขงบริเวณพรมแดนไทย-ลาวตอนบนมีพันธุ์ปลาที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ทั้งหมด 13 ชนิด ได้แก่ปลาบึก ปลาเอินหรือปลาเสือ ปลาเลิม ปลาสะนากปากบิด ปลาคูณ ปลาปึ่ง ปลาหว่าหัวดำ (นอ) ปลาหว่าแก้มแต้ม ปลากะ ปลาทรายและปลาเซือม

ภาพที่ 4.109 ปลาลุ่มน้ำโขง

ชาวบ้านจัดให้ปลาดังกล่าวเป็นปลาหายากและใกล้สูญพันธุ์ เนื่องจากจับไม่ได้ในช่วง 5-30 ปีที่ผ่านมา โดยแบ่งเป็น

- ปลาที่จับไม่ได้ตั้งแต่ 5 ปีย้อนหลัง 3 ชนิด คือ ปลาบึก ปลาทราย และปลาฝาไล
- ปลาที่จับไม่ได้ตั้งแต่ 10-30 ปีย้อนหลัง 9 ชนิด คือ ปลาเอินหรือปลาเสือ ปลาเลิม ปลาสะนากปากบิด ปลาเซือม ปลาคูณ ปลาปึ่ง ปลาหว่าหัวดำ (นอ) ปลาหว่าแก้มแต้ม และปลากะ

2) ปลาต่างถิ่น 10 ชนิด สำหรับปลาต่างถิ่น 10 ชนิด พบในแม่น้ำโขงเนื่องจากมีการปล่อยลงไปโดยกรมประมง เช่น ปลาจีน สวาย จาระเม็ด นวลจันทร์ เป็นต้น บางชนิดหลุดมาจากบ่อเลี้ยงในช่วงที่น้ำท่วมบ่อปลาของชาวบ้าน และมีการปล่อยลงในแม่น้ำโขงและน้ำสาขาโดยไม่ได้ตั้งใจ เช่น ปลากูด เป็นต้น

ภาพที่ 4.110 ปลาต่างถิ่น ลุ่มน้ำโขง

3) ปลาท้องถิ่น 73 ชนิด เป็นปลาที่อยู่ตามแก่งผา 15 ชนิด ปลาอยู่กว๊าน 15 ชนิด ปลาอยู่โคก 24 ชนิด ปลาอยู่ดอนในยามถูกน้ำท่วม 9 ชนิด ปลาอยู่หาด 20 ชนิด ปลาอยู่ร้อง 6 ชนิด ปลาอยู่หลง 9 ชนิด ปลาอยู่หนอง 13 ชนิด ปลาอยู่แจ่ม 2 ชนิด ปลาอยู่น้ำสาขา/ห้วย 51 ชนิด และปลาอยู่ริมฝั่งน้ำโขง 57 ชนิด ปลาบางชนิดอยู่อาศัย หากินตามระบบนิเวศน์ย่อยมากกว่า 1 ระบบนิเวศน์

ภาพที่ 4.111 ปลาท้องถิ่นลุ่มน้ำโขง

ปลาที่นิยมรับประทานสำหรับนักท่องเที่ยวได้แก่ ปลาบึก ปลาคัง ปลากด เป็นต้น

ภาพที่ 4.112-4.113 ร้านอาหารที่ขายปลาแม่น้ำโขง

2) เส้นทางเศรษฐกิจ (Unseen)

เชียงแสนนับเป็นเมืองที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม และมีจำนวนที่พักในหลากหลายรูปแบบและราคา สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 4.1 สรุปที่พักในเชียงแสน

ชื่อ	การติดต่อ	จำนวนห้องพัก	ราคาห้องพัก (บาท)
1) เกรทเธอร์แม่โขง ลอด์จ หอฝิ่น อุทยานสามเหลี่ยมทองคำ	โทร 053-784444 , 053-784450-2 โทรสาร 053-784453 www.doitung.org	56	800-2,300
2) โกลเด้น ไอยรา วิลล่า	โทร 053-785226-7 โทรสาร 053-784227	40	600-800
3) โกลเด้นโฮม	โทร 053-784205	10	400-1,300
4) คำสุขรีสอร์ท	โทร 053-784170 , 081-0231211	21	500
5) ดิอิมพีเรียลโกลเด้นไทร แองเกิ้ลรีสอร์ท	โทร 053-785001-5 โทรสาร 053-784006 www.imperialhotels.com	73	2,500-3,000
6) เดอ ริเวอร์บูติครีสอทร์	โทร 053-784488 , 053-784477	22	1,365-3,500
7) เชียงแสนโกลเด้นแลนด์รีสอร์ท	โทร 053-651100 , 053-777123	76	800-2,000
8) เชียงแสนริเวอร์ฮิลล์	โทร 053-650826-7 โทรสาร 053-650830 chiangsaen@hotmail.com	63	900

ชื่อ	การติดต่อ	จำนวนห้องพัก	ราคาห้องพัก (บาท)
9) เชียงแสนเกสเฮ้าส์	โทร 053-650196 csgsthes@hotmail.com	12	200-250
10) ซีรีน 569 ตำบลเวียง	โทร 053-784500-04 โทรสาร 053-784499 www.sereneatchianrai.com	50	3,000-8,000
11) บ้านพักเคียงดอย	โทร 053-777503	16	250-550
12) บ้านไทยรีสอร์ท	โทร 053-652152 โทรสาร 053-652155	45	600-3,500

13) บ้านสวนเฮ้าส์	เมือง โทร 053-650907 โทรสาร 053-7854035	10	500-600
14) บัวคำรีสอร์ท	โทร 053-784035 , 087-1830099 โทรสาร053-784036	31	600-800
15) เนวี่ การ์เด้น	โทร 081-7964114 โทรสาร 053-650923 www.thunyamachresort.com	9	500-1,200
16) พิมภัทรรีสอร์ท	โทร 053-784404 , 081-9727559	16	600-1,000
17) พาราไดซ์รีสอร์ท	โทร 053-652111 , 089-9977171 โทรสาร 053-652100	90	2,400-2,800
18) โฟร์ซีซั่นเต็นท์แค้มป์	โทร 053-910200 โทรสาร 053-652189 www.fourseasons.com/goldentriangle	15	1,135-1,630 เหรียญสหรัฐ
19) ภูวรินทร์ รีสอร์ท	โทร 084-1502624 โทรสาร 02-7074973	9	500-800
20) รุจิรารีสอร์ท	โทร 053-650369 , 089-4340777 www.rujiraresort.com	9	500-800
21) รุ่งตะวันรีสอร์ท	โทร 053-955915 , 086-6726253	11	400-1,500
22) วินวินคลับ	โทร 053-784323 โทรสาร 053-607888 www.ww-club.com	74	2,700-3,000
23) เวียงโยนก	โทร 053-650444 , 081-8628727 www.viangyonok.com	6	1,500-2,650
24) แสนบุญมารีสอร์ท	โทร 053-777559 , 053-650124	8	500-600
25) สยามไทรแองเกิ้ล	โทร 053-651115-8 โทรสาร 053-651119 www.siamtriangle.com	52	2,500-8,000
26) อนันตรา รีสอร์ท แอนด์สปา	โทร 053-784084 โทรสาร 053-784090	77	5,100-13,600

จากรายละเอียดของที่พักที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น พบว่าผลจากการลงพื้นที่สำรวจได้ที่พักแบบโฮมสเตย์ระยะยาวคือบ้านแซวและไร่แสงอรุณ

2.1) โฮมสเตย์บ้านแซว

เป็นที่พักใหม่ที่เชียงแสนควรนำเสนอให้กับนักท่องเที่ยว เหมาะสำหรับการพักผ่อนในระยะยาวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวเชียงแสน เต็มไปด้วยบรรยากาศที่ร่มรื่นอยู่ที่ริมแม่น้ำโขง

ภาพที่ 4.114-4.115 โฮมสเตย์บ้านแซว

2.2) วัดร้าง 70 วัด

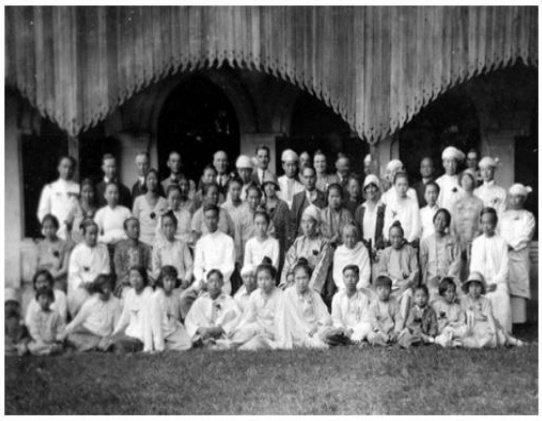
เชียงแสนเป็นเมืองแห่งศิลปวัฒนธรรมที่ปัจจุบันยังมีวัดร้างอีกมากกว่า 70 วัดที่น่าจะทำการบูรณะเพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ภาพที่ 4.116-4.117 วัดต่างๆ ในอำเภอเชียงแสน

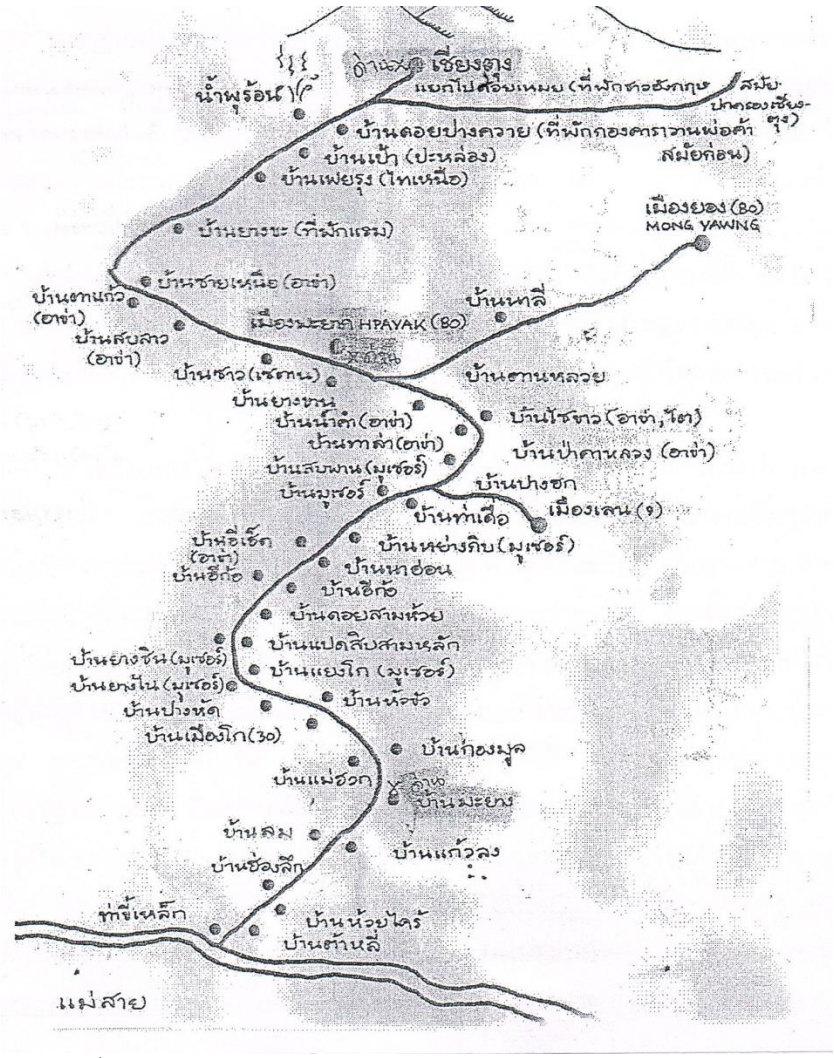
2.2 เชียงตุง/สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า

เชียงตุงเป็นเมืองที่ได้ชื่อว่า **“3 จอม 7 เชียง 9 หนอง 12 ประตู เมืองร้อยวัด นครเขมรัฐตุงคบุรี”** เป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ตั้งอยู่ในรัฐฉานของประเทศพม่า เป็นเมืองของชาวไทเขิน และ ชาวไทใหญ่ ถือได้ว่า เป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองเทียบเท่า เมืองเชียงใหม่แห่งล้านนาไทย และเมืองเชียงรุ่งแห่งสิบสองปันนา โดยชาวไทใหญ่เรียกชื่อเมืองนี้ว่า เก็งตุ๋ง (Keng tung) ในอดีต เชียงตุงเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางการค้าเชื่อมต่อระหว่างสิบสองปันนากับล้านนา โดยมีพ่อค้าชาวจีนฮ่อเดินทางไปมาค้าขายในเส้นทางนี้

ภาพที่ 4.118-4.119 เมืองเชียงตุงในอดีต

การเดินทางไปเชียงตุงในปัจจุบันสามารถเดินทางโดยรถยนต์ผ่านด่านพรมแดนไทย-พม่า อ.แม่สาย ผ่านพิธีการตรวจคนเข้าเมืองขาออกไทยและรอทำเอกสารตรวจคนเข้าสหภาพพม่าเรียบร้อยแล้ว นำคณะเปลี่ยนรถเป็นรถท้องถิ่นของพม่า จากนั้นออกเดินทางสู่จังหวัดเชียงตุงตามเส้นทาง R3B โดยแล่นรถไปตามเส้นทางมอเตอร์เวย์ของพม่า ในอดีตเส้นทางนี้ยังเคยเป็นเส้นทางเดินทัพแห่งราชอาณาจักรไทยในสมัยชกาล ที่ 4 หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เชียงตุงเคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรไทย เรียกว่า “สหรัฐไทยเดิม” ปัจจุบันเชียงตุงเป็นเมืองหลวงของรัฐฉานภาคตะวันออกเฉียงใต้ อันมีประวัติศาสตร์เก่าแก่ยาวนานกว่า 700 ปี ใช้เวลาเดินทางประมาณ 4 ชั่วโมง ระยะทาง 164 กิโลเมตร ทัศนียภาพสองข้าง เมื่อออกจากพรมแดนไทยเข้าไปในเขตประเทศเมียนม่าร์ ซึ่งมีเมืองเชียงตุงเป็นเมืองสำคัญ ภูมิประเทศเป็นภูเขาเตี้ยๆ เส้นทางรถยนต์เป็นเส้นทางลาดยางขนาดกว้าง 1 เลน

ภาพที่ 4.120 แผนที่เมืองเชียงตุง

1) แหล่งท่องเที่ยว

1.1) ชมทัศนียภาพ และวิถีชีวิตชาวไทลื้อ

ทัศนียภาพของธรรมชาติสวยงาม มีเนินเขาเตี้ยๆ ติดต่อกัน มีบ้านชนบทให้ดูตลอดทั้งสองฝั่ง การดำเนินชีวิตของชาวไทลื้อส่วนใหญ่แบบเรียบง่าย พอเพียง พึ่งพาตนเอง จึงประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มีการสร้างบ้านเรือนเป็นบ้านไม้ มีใต้ถุนสูง มีครัวไฟบนบ้าน ใต้ถุนเลี้ยงสัตว์ แต่ในปัจจุบันวิถีชีวิตได้เปลี่ยนไป การสร้างบ้านเรือนก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย เรือนที่ยังคงสหภาพเป็นเรือนไม้แบบเดิมสถาปัตยกรรมแบบไทลื้อผสมล้านนายังพอจะมีให้เห็นบ้างในบางชุมชน ชาวไทลื้อมักจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม มีความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน

ภาพที่ 4.121 ทัศนียภาพก่อนไปถึงเมืองเชียงตุง

1.2) 3 จอม 7 เชียง 9 หนอง 12 ประตู

เชียงตุงได้รับสมญานามว่า เมืองแห่ง 3 จอม 7 เชียง 9 หนอง 12 ประตู อันมีรายละเอียดเกี่ยวกับสมญานามดังกล่าว ดังนี้

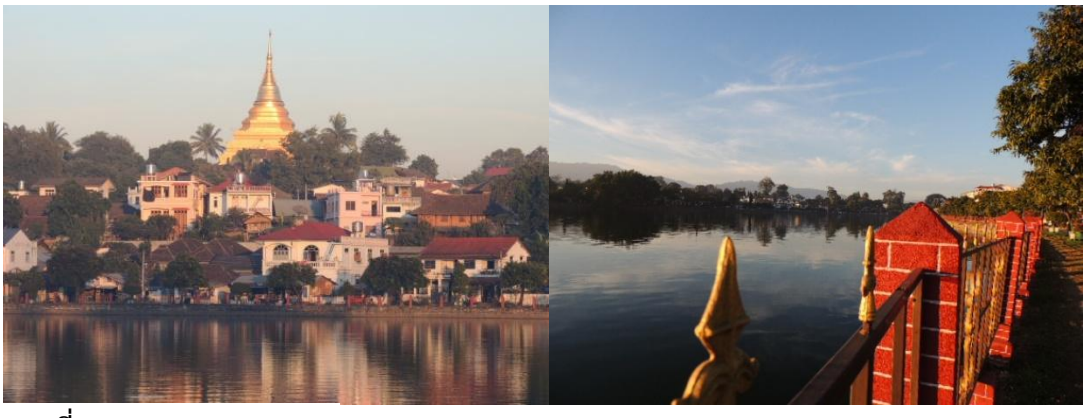
เมืองแห่ง 3 จอม จอม หมายถึง ภูเขาสามลูกที่โอบล้อมเมืองเชียงตุง ได้แก่ จอมมน ที่ตั้งของต้นยางนา ต้นใหญ่ความสูงกว่า 218 ฟุต มีตั้งแต่สมัยพระเจ้าอลองพญา เป็นไม้หมายเมืองของชาวบ้านในสมัยโบราณ ที่ใช้กำหนดระยะทางว่าแม้จะเดินทางอยู่บนเขา แต่ถ้ามองเห็นไม้หมายเมือง แสดงว่าอยู่ในเขตเมืองเชียงตุงแล้ว จอมศักดิ์ เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปยืนองค์ใหญ่ ลักษณะเด่นคือ เป็นพระยืนชี้นิ้วไปทางหนองตุง ประทานพรว่าเมืองนี้เป็นเมืองที่อยู่แล้วสบาย ร่มเย็นเป็นสุข และ จอมคำ เป็นที่ตั้งของพระธาตุจอมคำอายุเก่าแก่นับพันปี ซึ่งมียอดพระธาตุเป็นทองคำ

ภาพที่ 4.122-4.123 พระชี้นิ้วแห่งเมืองเชียงตุง

เมืองแห่ง 7 เชียง เชียง หมายถึง บ้าน ชื่อหมู่บ้านในเชียงตุงที่ขึ้นด้วยเชียงมีจำนวน 7 แห่ง ได้แก่ เชียงงาม เชียงจัน เชียงลาน เชียงขุ่ม เชียงอิง เชียงยืน และเชียงจิน เชียงตุงเป็นเมืองที่มีผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ แต่ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทใหญ่

เมืองแห่ง 9 หนอง หนอง หมายถึง หนองน้ำ ในเชียงตุงมีหนองน้ำ จำนวน 9 หนอง ได้แก่ หนองตุง หนองโตง หนองเย หนองแล้ง หนองยาง หนองโป่ง หนองเข้ หนองไค้ และหนองตาช้าง แต่ปัจจุบันเหลือเพียงแห่งเดียว คือ “หนองตุง” ที่อยู่บริเวณกลางเมือง เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของคนเชียงตุงที่มีร้านน้ำชา กาแฟ ตลอดจนสถานบันเทิงตั้งอยู่รายรอบ

ภาพที่ 4.124-4.125 หนองตุง

เมืองแห่ง 12 ประตู คือประตูเมืองทั้ง 12 แห่งรอบๆ เชียงตุง แต่ปัจจุบันเหลือเพียงประตูป่าแดงตั้งอยู่ใกล้กับสุสานเจ้าฟ้า เพียงแห่งเดียวเท่านั้น

ภาพที่ 4.126-4.127 ประตูเมือง เชียงตุง

1.3) วัดอินวิหาร

ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่งในเมืองเชียงตุง ไม่ปรากฏว่าสร้างขึ้นใน พ.ศ. ใด คนโบราณรุ่นเก่าเล่าสืบต่อกันว่า องค์พระประธานในโบสถ์วัดอินทร์แห่งนี้สร้างด้วยไม้ไผ่ โดยชาวเชียงตุงนำไม้ไผ่มาสานเป็นรูปองค์พระ แต่ใช้เวลาหลายปียังไม่เสร็จสมบูรณ์ พระอินทร์ต้องแปลงกายเป็นผู้

เฒ่ามาช่วยสาน จึงจะเสร็จจากนั้นจึงตกแต่งจนเป็นองค์พระประธานประดิษฐานอยู่ในอุโบสถจนตราบเท่าทุกวันนี้

ภาพที่ 4.128 วัดอินวิหาร เชียงตุง

1.4) วัดจอมทอง

วัดที่บรรจุพระเกศาธาตุของพระพุทธเจ้า และวัดนี้ก็มีโรงเรียนสอนนักธรรม

ภาพที่ 4.129-4.130 วัดจอมทอง เชียงตุง

1.5) นมัสการพระมหาเมียมุณี

เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย พระเศียรทำด้วย ทอง เงิน ทองแดง ลำตัวทำด้วยทองแดงทั้งองค์ ตั้งอยู่ใจกลางเมืองเชียงตุง สร้างโดยเจ้าฟ้าก้อนแก้วอินแถลง ที่วัดพระมหาเมียมุณีจะมีพิธีทำวัดเช้า ทุกวันพระ พร้อมนมัสการ

ภาพที่ 4.131-4.132 พระมหาเมียมุณี

1.6) จุดพักรถปางควาย

ซื้อของฝากประเภทผัก ผลไม้สดปลอดสารพิษจากเชียงตุง รวมทั้งกล้วยไม้ป่าหายาก และเหล้าดองสมุนไพร

ภาพที่ 4.133-4.134 จุดพักรถปางควาย

1.7) องค์เจดีย์ชเวดากององค์จำลอง

สรงน้ำพระประจำวันเกิดเพื่อความศิริมงคลแก่ชีวิต พร้อมชมวิว 180 องศาของท่าขี้เหล็ก และต่อด้วยนมัสการ พระหยกขาว พระสามมิติ

ภาพที่ 4.135-4.136 เจดีย์ชเวดากองจำลอง

2) เส้นทางเศรษฐกิจ (Unseen)

2.1) หมู่บ้านตีดาบที่เก่าแก่ของเมืองเชียงตุง

หมู่บ้านตีดาบข้างวัดจอมทองเป็นการผลิตสินค้า OTOP ของเมืองเชียงตุง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็น Unseen ที่คณะผู้วิจัยได้ค้นพบ ซึ่งนับได้ว่าเป็นทางเศรษฐกิจทางด้านการท่องเที่ยวที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวในเชียงตุงได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 4.137-4.138 สินค้า OTOP ของเชียงตุง

2.2) หมู่บ้านดินวิถีชีวิตของชาวไทลื้อ

ระหว่างทางที่จะเดินทางไปเชียงตุงนั้น นักท่องเที่ยวสามารถแวะชมหมู่บ้านดินที่ตั้งอยู่บริเวณริมถนนก่อนถึงเมืองเชียงตุง ทำให้ได้สัมภาษณ์ถึงวิถีชีวิตของชาวไทลื้อ ได้เห็นถึงการสร้างบ้าน ความเป็นอยู่ของชาวไทลื้อ ซึ่งนับได้ว่าเป็น Unseen ได้เป็นข้อค้นพบในจากการวิจัย

ภาพที่ 4.139-4.140 หมู่บ้านดินวิถีชีวิตของชาวไทลื้อ

2.3) กาดเช้า (กาดหลวงเชียงตุง)

ตลาดเช้า ตลาดที่ใหญ่มากแห่งหนึ่งที่ผู้คนจากหลายเผ่าจะแต่งกายตามลักษณะเผ่าของตน เข้ามาซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้าพื้นเมืองแปลกๆ ซึ่งหาดูได้ยาก โดยสินค้าพื้นเมืองจะถูกนำมาวางขายปะปนกับเครื่องใช้อุปโภคบริโภค มีทั้งสินค้าที่นำเข้าจากประเทศ จีนและอินเดีย อีกด้านหนึ่งของตลาดจะเป็นสินค้าประเภทผัก ปลา และสินค้าพื้นเมืองจำพวกยาสูบ ให้ท่านชิมกาแฟโบราณ ปาท่องโก๋ยักษ์ โรตี ลูกชิ้นหมู และเนื้อที่ทำให้กินกันสดๆ หรือขนมจีนไทยใหญ่ตามอัธยาศัย

ภาพที่ 4.139 วิถีชีวิตยามเช้าของกาดหลวงเชียงตุง

2.3 เชียงรุ้ง

เชียงรุ้ง หรือ เชียงรุ่ง เป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ของชาว “ไตลื้อ” ที่ยาวนาน ปัจจุบันเป็นเมืองเอกในเขตปกครองพิเศษไท-สิบสองปันนา มณฑลยูนนาน ประเทศจีน

ภาพที่ 4.140-4.141 เชียงรุ้ง

การเดินทางไปยังเมืองเชียงรุ้ง สามารถเดินทางได้ 3 ทาง คือ ทางรถ ทางเรือ และทางเครื่องบิน โดยหากเดินทางรถยนต์จะต้องข้ามเรือไปที่ท่าเรือบั๊ค อ.เชียงของ ผ่านพิธีการตรวจคนเข้าเมือง ไทย-ลาว นั่งเรือข้ามแม่น้ำโขงสู่ห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ผ่านพิธีการตรวจคนเข้าเมือง เดินทางโดยรถปรับอากาศสู่เส้นทาง R3A หนึ่งในเส้นทางสายเศรษฐกิจตามโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจอนุภาคลุ่มน้ำโขง 6 ประเทศ (Greater Mekong Sub Regional Economic Cooperation = GMS - ES) ระยะทาง 228 กิโลเมตร เป็นเส้นทางที่ทางการจีนพยายามผลักดันให้เป็นเส้นทางขนส่งลพเลียงสินค้าระหว่างประเทศ (Logistics) โดยรัฐบาลของ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ได้รับทุนสนับสนุนจากธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (ABD) เส้นทางนี้ผ่านขุนเขาและสัมผัสกับชีวิตชาวลาวเผ่าต่างๆ แบบดั้งเดิม เส้นทางผ่านเวียงภูคาแหล่งถ่านหินสำคัญของ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) และเป็นแหล่งถ่านหินที่ส่งขายมายังประเทศไทย แยกนาเตย เป็นท่าแยกสู่บ่อเต็นและเมืองหลวงหลวงพระบาง ถึงบ่อเต็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่ทางรัฐบาลลาวให้สัมปทานแก่รัฐบาลจีนเข้ามาอยู่อาศัยและลงทุนทำธุรกิจโรงแรมที่พัก คาสิโนต่างๆ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษนี้ นำท่านตรวจหนังสือเดินทางที่ด่านบ่อหานและเดินทางสู่เชียงรุ่ง เมืองหลวงของสิบสองปันนา (ระยะทางจากบ่อหาน – เชียงรุ่ง ประมาณ 220 กิโลเมตร)

ภาพที่ 4.142-4.143 ท่าเรือไปเชียงรุ้ง

1) แหล่งท่องเที่ยว

เชียงรุ้งมีแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่ได้สร้างขึ้นมาใหม่โดยรัฐบาลจีน ทำให้เชียงรุ้งมีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวที่เป็นประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวบันเทิง แหล่งช้อปปิ้ง เป็นต้น ซึ่งทำให้เชียงรุ้งมีเส้นทางการเศรษฐกิจของการท่องเที่ยว สรุปได้ดังนี้

1.1) วัดหลวงเมืองลื้อ

วัดหลวงเมืองลื้อ หรือเดิมชื่อ “วัดชินเผียว” เป็นวัดพุทธนิกายหินยานที่ใหญ่ที่สุดในประเทศจีน ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปยืนขนาดใหญ่ ตัวโบสถ์สร้างด้วยศิลปะผสมระหว่างไทลื้อ พม่า ลาว และยังมีลวดลายคล้ายลายประจำยามแบบไทยผสมอยู่ นอกจากนี้ในอนาคตวัดแห่งนี้ยังจะเป็นศูนย์กลางการเรียน การสอนภาษาบาลี ภาษาจีน ภาษาไทลื้อ ซึ่งเป็นภาษาพื้นเมือง เป็นศูนย์กลางการค้นคว้าเกี่ยวกับศาสนาต่าง โดยอาณาเขตของวัดสร้างอยู่บนพื้นที่กว่าพันไร่เชิงเขา ใช้งบประมาณ ในการสร้างกว่า 350 ล้านหยวน หรือ 1,750 ล้านบาท โดยบริษัทเอกชนพัฒนาการท่องเที่ยวหยวนห้าวสิบสองปันนา

ภาพที่ 4.144-4.145 วัดหลวงเมืองลื้อ

ภาพที่ 4.146-4.147 วัดหลวงเมืองลื้อ

1.2) สวนป่าดงดิบ

ป่าที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพันธุ์พืชนานาชนิด สัมผัสกับธรรมชาติป่าไม้ที่ร่มรื่นพร้อมชมฝูงนกยูงที่เป็นสัญลักษณ์แห่งความโชคดีของชาวสิบสองปันนาโดยนกยูงนับร้อยตัวจะบินออกมาเป็นฝูงเมื่อได้ยินเสียงนกหวีดเพื่อมากินอาหาร หลังจากกินอาหารเสร็จแล้วก็จะบินกลับด้วยเสียงนกหวีด มีการแสดงของสัตว์แสนรู้ เช่น เสือ หมี ลิง เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีการโชว์ชุดเครื่องแต่งกาย จำลองชีวิตความเป็นอยู่ชองชนเผ่า แสดงพื้นเมืองทั้งการร้อง การเต้น และการละเล่นของชนเผ่าพื้นเมืองต่างๆ โดยให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม ณ.บริเวณน้ำตกเก้ามังกร

ภาพที่ 4.148-4.149 สวนป่าดงดิบ

ภาพที่ 4.150 หมู่บ้านของชนเผ่าต่างๆ

1.3) การแสดง “เมืองพาราณสี”

การแสดงระบบ แสง สี เสียง อันยิ่งใหญ่ ของชาวเมืองสิบสองปันนา ที่บอกเล่าเรื่องราวตำนาน วิถีชีวิต วัฒนธรรม ของชนชาติลุ่มน้ำโขงตั้งแต่ จีน พม่า ลาว ไทยจนถึงปากแม่น้ำโขงเวียดนาม

ภาพที่ 4.151-4.152 การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการร่วมสนุกก่อนโชว์พาราณสีจะเริ่ม

ภาพที่ 4.153-4.154 โชว์พาราณสี

1.4) หมู่บ้านกาหลั่นป้าในเมืองฮำ

ชุมชนไทลื้อแห่งสิบสองปันนาเป็นชุมชนที่เก่าแก่มีอายุยาวนานเป็นพันปี ในตอนเช้า ตลาดเช้าของกาหลั่นป้านับเป็นตลาดขนาดใหญ่ ที่ยังพบเห็นวิถีชีวิตของชาวไทลื้อที่เต็มไปด้วยสีสันแห่งหนึ่งที่ยังหลงเหลือในปัจจุบัน ในตลาดเต็มไปด้วยสินค้าตั้งแต่ผักสดหลายชนิดมาวางขายกัน มีผลไม้มากมาย เช่น ท้อ แอปเปิ้ล ลูกไหน ลิ้นจี่ เครื่องเทศ สมุนไพร และเครื่องยาจีน เป็นต้น

ภาพที่ 4.155-4.156 ตลาดกาหลั่นป้า

1.5) หมู่บ้านวัฒนธรรมไทลื้อ

เป็นหมู่บ้านที่เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชมวิถีชีวิตชาวไทลื้อทั้งการแต่งกาย บ้านเรือนที่อยู่อาศัยและความเป็นอยู่ที่ยังอนุรักษ์ไว้ให้เป็นแบบดั้งเดิมให้มากที่สุด โดยรัฐบาลจีนมีการสั่งห้ามมิให้มีการสร้างสิ่งก่อสร้างใดๆ ที่ไม่ได้แบบไทลื้อไว้ในหมู่บ้าน นักท่องเที่ยวสามารถเดินเข้าไปเที่ยวชมในหมู่บ้าน ซึ่งแต่ละหมู่บ้านจะปลูกเรือนใต้ถุนสูงหลังคาดินตามแบบฉบับของชาวไทลื้อ ภายในบ้านมีบริเวณรอบเรือนไว้ปลูกผัก เช่น พริก ขิง ข่า ตะไคร้ ชะอม ไว้ประกอบอาหารในชีวิตประจำวัน ไม่ต้องไปหาซื้อที่ตลาด และยังปลูกผลไม้พื้นบ้านอย่างขนุน มะม่วง ไว้เป็นร่มเงาและกินลูก ใต้ถุนบ้านใช้เป็นที่เก็บเครื่องมือการเกษตรและนั่งทำงาน เช่น จักตอก ทอผ้า และขายที่ระลึกไว้ให้เลือกซื้อกัน

ภาพที่ 4.157 หมู่บ้านไทลื้อ

1.6) วัดมหาราชฐานสุทธาวาส

ชาวไทลื้อเรียกว่า วัดสวนม่อน ซึ่งหมายถึงสวนดอกไม้ วัดแห่งนี้มีอายุเก่าแก่กว่า 1,400 ปี มีการซ่อมแซมครั้งใหญ่ถึง 6 ครั้ง นับเป็นวัดที่มีศิลปะสถาปัตยกรรมไทลื้อที่สวยงามยิ่งแห่งหนึ่ง เมื่อครั้งปฏิวัติวัฒนธรรมสมัยเหมา เจ๋อ ตุง ที่มีการเผาทำลายวัดวาอารามครั้งใหญ่โดยกองทัพแดง ชาวไทลื้อในหมู่บ้านที่มีความผูกพันและหวงแหนวัดแห่งนี้เป็นอย่างได้ชวนกันนำพระคัมภีร์ของวัดไปซุกก่อน แล้วแกล้งปล่อยให้เป็นวัดร้าง โดยแกล้งนำวัวควายมาผูกเลี้ยงไว้ในวัดและอุโบสถเหมือนไม่ได้เคารพศรัทธา วัดแห่งนี้จึงรอดพ้นจากการถูกเผามาได้จนปัจจุบัน

ภาพที่ 4.158-4.159 วัดมหาราชฐานสุทธาวาส

1.7) เทวสถานเมืองหยวน

สถานที่ตกแต่งด้วยหลอดไฟหลากสี สวยงามอากาศภายในถ่ายเทสะดวก เย็นสบาย มีสายน้ำไหลผ่านถ้ำตลอดแนวหินงอกหินย้อย สามารถชมบ่อน้ำทิพย์ และถ้ำกว่า 24 ถ้ำ เม็งหยวน จะเป็นสถานที่น่าสนใจและมีจุดดึงดูดใจในสิบสองปันนา เนื่องจากการจราจรที่สะดวกมีภูมิประเทศที่แสดงเอกลักษณ์ของภูเขาหินปูและป่าไม้เขตร้อน มีลักษณะของลำธารและถ้ำใต้ดินที่มีขนาดใหญ่เต็มไปด้วยที่มีวัฒนธรรมที่เด่นชัด ปัจจุบันได้รับการอนุมัติให้เป็นวนอุทยานป่าร้อนชื้นแห่งชาติ

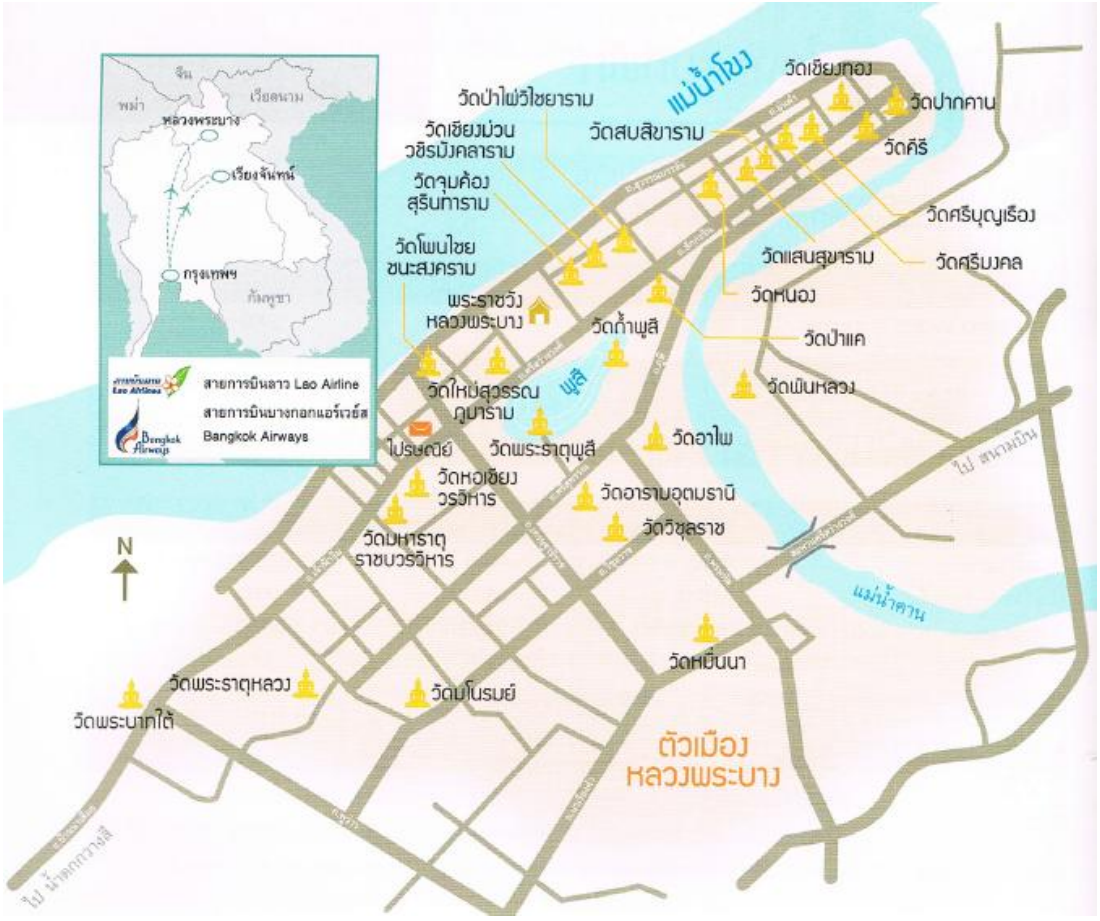

ภาพที่ 4.160-4.161 เทวสถานเมืองหยวน

2.4 เชียงทอง

เมืองเชียงทอง หรือ **หลวงพระบาง** (ลาว: ຫຼວງພຣະບາງ) เป็นเมืองเอกของแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อยู่ทางภาคเหนือของประเทศ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขงและแม่น้ำคาน ซึ่งไหลมาบรรจบกัน เป็นเมืองที่องค์การยูเนสโกได้ยกย่องให้เป็นมรดกโลก หลวงพระบางได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นมรดกโลกด้วยเหตุผล คือ มีวัดวาอารามเก่าแก่มากมาย มีบ้านเรือนอันเป็นเอกลักษณ์โคโลเนียลสไตล์ ตัวเมืองตั้งอยู่ริมน้ำโขงและน้ำคาน ซึ่งไหลบรรจบกัน ท่ามกลางธรรมชาติอันงดงาม และชาวหลวงพระบางมีบุคลิกที่ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นมิตร และมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงาม จึงทำให้หลวงพระบางเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญอีกเมืองหนึ่งในอนุภูมิลุ่มน้ำโขง

การเดินทางไปหลวงพระบาง สมารถเดินทางไป 3 ทาง คือ ทางรถยนต์ ทางเรือ และทางเครื่องบิน ซึ่งหากเดินทางโดยรถยนต์จะต้องเริ่มจากเดินทางจากด่านตรวจคนเข้าเมืองอำเภอเชียงของ จากนั้นนำท่านผ่านพิธีการตรวจคนเข้า-ออกเมืองเรียบร้อยแล้วนำท่าน นั่งเรือข้ามแม่น้ำโขงสู่เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) จากนั้นออกเดินทางบนเส้น ถนน R3A คุนหมิง-ลาว-กรุงเทพฯ ผ่านเมืองห้วยทราย และเมืองเวียงภูคา ซึ่งเป็นเมืองเหมืองแร่ลิกไนท์ที่สำคัญของประเทศลาว ระหว่างทางท่านจะได้สัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของพี่น้องชาวลาว รวมทั้งหมู่บ้านชาวเขาเผ่าๆต่าง และป่าเขาที่อุดมสมบูรณ์

ภาพที่ 4.162 หลวงพระบาง

1) เส้นทางแหล่งท่องเที่ยว

1.1) ตักบาตรข้าวเหนียว

ทุกๆ เช้า ชาวหลวงพระบางเกือบทุกบ้านจะพากันออกมานั่งรอทำบุญตักบาตรข้าวเหนียว ซึ่งจะมีพระสงฆ์กว่า 200 รูป การใส่บาตรนั้นอนุญาตให้ใส่ได้เฉพาะข้าวเหนียวหรือขนม โดยข้าวเหนียวปั้นสุดให้วางบนกำแพงวัดให้ทานแก่สัมปเวสีทั้งหลายและไม่ใส่อาหารคาวลงไป เนื่องจากพระท่านต้องการให้ชาวบ้านจะตามมาใส่บาตรที่วัด ซึ่งเป็นการทำให้ประชาชนได้ฟังธรรมกันทุกๆวัน

ภาพที่ 4.163-4.164 ตักบาตรข้าวเหนียว

1.2) ตลาดเช้า

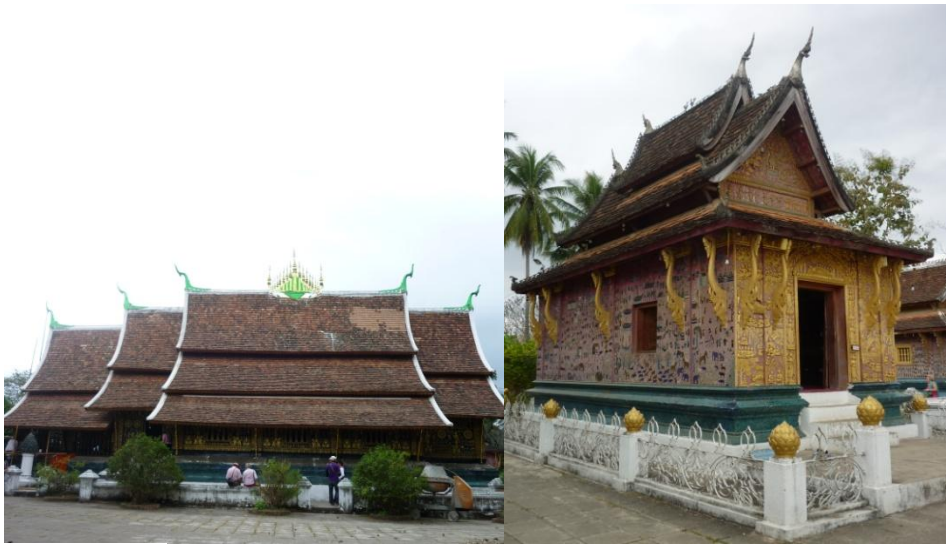
ตลาดเช้า ครั้งจากที่ตักบาตรเสร็จแล้ว ชาวหลวงพระบางจะมาจับจ่ายซื้อของใช้ชมวิถีชีวิตคนหลวงพระบางยามเช้า ชิมข้าวจี่ กาแฟลาวที่ร้านกาแฟ ประชานิยม ซึ่งร้านนี้เป็นร้านธรรมดามากกับผู้ที่เดินทางไปครั้งแรกแต่เมื่อได้ชิมกาแฟ หรือ โอวัลติน จะยกนิ้วแสดงถึงรสชาติที่อร่อย

ภาพที่ 4.165-4.166 ตลาดยามเช้า หลวงพระบาง

1.3) วัดเชียงทอง

วัดเชียงทอง วัดหลวงคู่บ้านคู่เมือง นับได้ว่าเป็นวัดที่สวยที่สุดในหลวงพระบาง ได้รับการยกย่องให้เป็นสุดยอดแห่งสถาปัตยกรรมสกุลช่างล้านช้างของลาว เป็นมรดกโลก เก่าแก่กว่า 400 ปี ตั้งอยู่ บริเวณแหลมระหว่างแม่น้ำคานไหลมาบรรจบแม่น้ำโขง สร้างในสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ปี 2012-2103 ก่อนจะย้ายเมืองหลวงไปเวียงจันทร์ สิ่งที่โดดเด่นที่สุด คือ สิม หรือ โบสถ์ที่มีโครงสร้างคล้ายกับโบสถ์ล้านนา มีหลังคาลดหลั่นกันมาเป็นชั้นๆ เกือบถึง ด้านหน้าโบสถ์มีรูปทรงคล้ายๆ นกเหยี่ยว (ฮุ้ง) กางปีกแตะพื้นหน้าบัน ตกแต่งด้วยไม้ฉลุลายลงรักปิดทอง ผนังโบสถ์ฉลุลายลงรักปิดทอง มีวิหาร 2 หลัง ตกแต่งด้วยกระจกสีบนพื้นชมพูมีโรงเมี้ยนโกศ ออกแบบโดย เจ้ามณีวงศ์ ตกแต่งลวดลายเป็นเรื่องรามเกียรติ์ ฝีมือการแกะของช่างหลวงเพี้ยตัน ศิลปินแห่งชาติลาว เป็นที่เก็บราชรถและโกศของพระเจ้าศรีสว่างวงศ์ สิ้นพระชนม์ พ.ศ.2502

ภาพที่ 4.167-4.168 วัดเชียงทอง

1.4) ตลาดค่ำ

ตลาดค่ำ (Night Market) บริเวณนี้ ทาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ได้จัดให้เป็นถนนคนเดินตั้งแต่เวลา 5 โมงเย็น ถึง 4 ทุ่ม ก็จะมีชาวพื้นเมือง เช่น ลาวสูง ลาวเทิ่ง ลาวม้ง และชาวหลวงพระบางเอง จะนำเอาสินค้าพื้นเมือง ไม่ว่าจะเป็นผ้าปัก ผ้าทอมือ ผ้านุ่ง ผ้าซิ่น เครื่องเงิน ไม้แกะสลัก อาหารและสินค้าอื่น ๆ อีกมากมาย วางจำหน่ายตามริมถนน ตั้งแต่หน้าพระราชวัง จนสุดถนนเลยทีเดียว

ภาพที่ 4.169-4.170 ตลาดค่ำ

1.5) พระราชวังเจ้ามหาชีวิต

พระราชวังเจ้ามหาชีวิต สร้างขึ้น ก่อนที่เจ้าเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ จะขึ้นครองราชสมบัติ 1 ปี ได้รับการออกแบบโดยสถาปนิกชาวฝรั่งเศส เป็นอาคารชั้นเดียวยกพื้นสูงแบบฝรั่งเศส แต่มีการผสมผสาน ระหว่างความเป็นฝรั่งเศสและลาว หลังคายอดปราสาทเป็นศิลปะลาวล้านช้าง สักการะพระคู่บ้านคู่เมืองของชาวลาว “พระบาง” เป็นพระพุทธรูปปางห้ามสมุทรศิลปะแบบขอม สูง 1.14 เมตร หนัก 54 กิโลกรัม ทำจากทองคำ 90% เป็นพระพุทธรูปที่ชาวลาวเชื่อว่ามีบุญญาธิการเทียบเท่าพระแก้วมรกตของไทย

ภาพที่ 4.171 พระราชวังเจ้ามหาชีวิต

1.6) วัดวิชุนราช

วัดวิชุนราชนี้สร้างขึ้นเพื่อประดิษฐาน พระบาง ซึ่งอาราธนามาจากเมืองเวียงคำ ภายในวัดวิชุนราชมีปทุมเจดีย์หรือพระธาตุดอกบัวใหญ่ ซึ่งพระนางพันตีนเชียง พระอัครมเหสีของพระเจ้าวิชุนราชโปรดฯให้สร้างขึ้นในพ.ศ. 2057 หลังจากสร้างวัดแล้ว 11 ปี ด้วยรูปทรงของเจดีย์มี

ลักษณะคล้ายแตงโมผ่าครึ่งทำให้ชาวเมืองหลวงพระบางเรียกว่า พระธาตุหมากโม เป็นทรงโอคว่ำ ยอดพระธาตุมีลักษณะคล้ายรัศมีแบบเปลวไฟของพระพุทธรูปแบบลังกาหรือสุโขทัย บริเวณมุมฐานชั้นกลางและชั้นบนมีเจดีย์ทิศทรงบัวตูมทั่งสี่มุม พระธาตุหมากโมนี้มีสีดำเก่าๆ แม้จะเคยผ่านการบูรณะปฏิสังขรมาแล้วสองครั้ง ในปีพ.ศ.2402 รัชสมัยของเจ้ามหาชีวิตสักรินทร์(คำสุก) ซึ่งเป็นพระราชบิดาของเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ อีก 19 ปีต่อมา ในปี พ.ศ.2457 ในรัชสมัยของเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์มีการปฏิสังขรอีกครั้ง ซึ่งการบูรณะครั้งนี้พบโบราณวัตถุมากมาย เช่น เจดีย์ทองคำ พระพุทธรูปหล่อสำริด พระพุทธรูปทองคำ พระพุทธรูปเงิน โดยเฉพาะพระพุทธรูปที่แกะสลักจากแก้ว ซึ่งคล้ายกับพระแก้วมรกต โบราณวัตถุเหล่านี้ได้นำถวายเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ และเก็บรักษาไว้ในพระราชวังหลวงพระบางในปัจจุบัน

ภาพที่ 4.172-4.173 พระราชวังเจ้ามหาชีวิต

1.7) ผานม

ผานม เป็นชุมชนไทลื้อที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านเล่าว่า เจ้ามหาชีวิตแห่งล้านนาได้สู่ขอเจ้านางผานม ธิดากษัตริย์เมืองเชียงรุ่ง (สิบสองปันนา) มาเป็นพระชายา มีบริวารไพร่ติดตามรับใช้เป็นข้าราชการในราชสำนักสืบต่อกันมา 10 ชั่วอายุคน จนมีจำนวนเพิ่มขึ้น เจ้ามหาชีวิตจึงมีรับสั่งให้ออกมาตั้งบ้านเรือนนอกราชวัง โดยแห่งแรกอยู่ที่บ้านเวียงนาคำ และบ้านนาอ้อมดอยบริเวณเชิงเขาภูว่าวนอกเมืองหลวงพระบาง และต่อมาได้อพยพมาอยู่ที่บ้านผานมแห่งนี้ ปัจจุบันมีประชากรราว 200 หลังคาเรือน หญิงชาวไทลื้อที่เคยทอผ้าถวายเจ้ามหาชีวิตมาก่อน ทำให้บ้านผานมมีชื่อเสียงในการทำผ้าทอมือด้วยกี่กระตุกแบบดั้งเดิม ผ้าทอบ้านผานมมีทั้งผ้าแพรเบี่ยงลวดลายแบบลื้อแท้ๆ และผ้าที่ประยุกต์เป็นของใช้ในชีวิตปัจจุบัน เช่น ผ้าปูโต๊ะ ผ้าคลุมเตียง ผ้ารองแก้วรองจานฯลฯ เดี๋ยวนี้ชาวบ้านผานม นำผ้าทอมาวางจำหน่ายให้นักท่องเที่ยวเลือกซื้อที่ศูนย์หัตถกรรมกลางหมู่บ้าน

ภาพที่ 4.174-4.175 สินค้า OTOP ของบ้านผานม

1.8) พระธาตุพูสี

พระธาตุพูสี ตั้งอยู่บนยอดเขาที่มีความสูงราว 150 เมตร ตั้งอยู่ใจกลางเมืองหลวงพระบาง บนยอดพูสีทำให้เห็นเมืองหลวงพระบางได้โดยรอบและเห็นสายน้ำโขง มีบันไดขึ้นยอดพูสี 328 ขั้น ตลอดทางขึ้นร่มรื่นไปด้วยต้นจำปา (ดอกไม้ประจำชาติลาว) หรือที่บ้านเราเรียกว่าต้นลั่นทม พูสี มีความหมายว่า ภูเขาของพระฤาษี เดิมชื่อว่า ภูสรวง ครั้นเมื่อมีฤาษีไปอาศัยอยู่ชาวบ้านจึงเรียกว่าภูฤาษี หรือพูสีมาจนถึงปัจจุบัน แต่ยังมีนักโบราณคดีบางคนเชื่อว่าพูสี อาจหมายถึง พูสี ซึ่งเป็นศรีของเมืองหลวงพระบาง พระธาตุพูสี สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าอนุรุท ประมาณพุทธศักราช 2337 พระธาตุนี้ตั้งอยู่บนยอดสูงสุดของพูสี บนความสูง 150 เมตรพระธาตุนี้มองเห็นได้แต่ไกลแทบจะทุกมุมเมืองของหลวงพระบาง ตัวพระธาตุเป็นทรงดอกบัวสี่เหลี่ยมทาสีทอง ตั้งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยมยอดประดับด้วยเศวตฉัตรทองสำริดเจ็ดชั้นสูงประมาณ 21 เมตร ช่วงที่พระธาตุนี้งดงามที่สุดคือช่วงตอนบ่ายแก่ๆ แสงแดดจะกระทบองค์พระธาตุเป็นสีทองสุก รอบๆพระธาตุจะมีทางเดินให้ชมวิวทิวทัศน์ของเมืองหลวงพระบางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือจะมองเห็นสนามบิน ส่วนด้านทิศตะวันตกจะมองเห็นแม่น้ำโขง ช่วงที่คดเคี้ยวเข้าหากันในกลีบเขาและจากยอดภูสียังมองเห็นพระราชวังเดิมที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขงพระธาตุจอมสีมิได้เป็นสิ่งก่อสร้างแห่งเดียวบนยอดภูสียังมีสิ่งก่อสร้างทางพระพุทธศาสนาอีกหลายแห่งเช่น วัดถ้ำพูสี วัดป่าแค วัดศรีพุทธบาท วัดป่ารวก จึงทำให้นักท่องเที่ยวนิยมไปสถานที่แห่งนี้เพื่อดูพระอาทิตย์ตกดิน

ภาพที่ 4.176-4.177 พระธาตุพูสี

ภาพที่ 4.178-4.179 นักท่องเที่ยวรอชมพระอาทิตย์ตกดินที่พระธาตุพูสี

1.9) บ้านช่างไห

อยู่ริมแม่น้ำโขงก่อนถึงบ้านปากอู 5 กิโลเมตร เป็นหมู่บ้านที่มีอาชีพต้มเหล้าขาย มีประวัติการต้มเหล้ามานานกว่า 600 กว่าปี ซึ่งสามารถชมกรรมวิธีในการต้มเหล้า และเลือกซื้อเป็นของฝากกันได้ นอกจากจะมีเหล้าต้มแล้วยังมีการทอผ้า เครื่องเงินและของที่ระลึกวางจำหน่ายไว้ด้วย นับได้ว่าเป็นสินค้า OTOP ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 4.180-4.181 สินค้า OTOP ของบ้านช่างไห

1.10) ถ้ำติ่ง

ถ้ำติ่ง เป็นถ้ำที่เกิดจากธรรมชาติ ที่มีตำนานเล่าขนานว่าเป็นถ้ำที่มีความศักดิ์สิทธิ์และมีพระพุทธรูปไม้และสลักหลายพันองค์ ซึ่งชาวเรือนำมาไว้ในถ้ำ ถ้ำติ่งประกอบไปด้วย 2 ถ้ำ แยกขวาไปถ้ำติ่งลุ่ม (ล่าง) แยกซ้ายไปถ้ำติ่งเทิง (บน) ถ้ำติ่งลุ่ม หรือถ้ำติ่งล่างนั้น สูง 60 เมตรจากพื้นน้ำมีลักษณะเป็นโพรงถ้ำตื้นๆ มีหินงอกหินย้อยเล็กน้อย เป็นถ้ำที่มีพระพุทธรูปจำนวนมากหลายขนาด ส่วนใหญ่จะเป็นพระยืน มีทั้งปางประทานพร และปางห้ามญาติ ความสำคัญของถ้ำติ่งในสมัยโบราณเป็นที่สักการะบ่วงสรวงดวงวิญญาณ ผีฟ้า ผีแถน เทวดาผาติ่ง ถ้ำติ่งในวันนี้ยังแสดงถึงยุคแห่งการปฏิวัติความเชื่อของชาวลาวในอดีตที่เคยนับถือผี พระเจ้าโพธิสารธิราชทรงเลื่อมใสในพุทธศาสนาเป็นผู้นำพุทธศาสนาเข้ามา และทรงใช้ถ่ำติ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางพุทธศาสนาและมีการค้นพบ

พระพุทธรูปที่สร้างขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 18-19 กว่า 2,500 องค์ ส่วนใหญ่ทำขึ้นจากไม้ เมื่อตอนค้นพบใหม่มีพระพุทธรูปจำนวนหนึ่งที่ทำด้วยเงินและทองคำ แต่ถูกลอกออกไปหมด

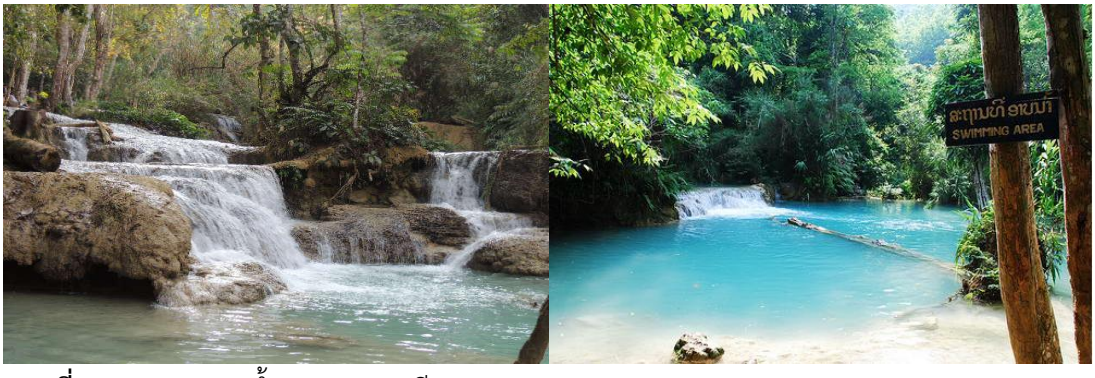
นับแต่นั้นมาถ้ำติ่งจึงเป็นถ้ำที่ศักดิ์สิทธิ์ เจ้ามหาชีวิตแห่งหลวงพระบางต้องไปสักการะบูชาพระพุทธรูปในถ้ำ โดยเฉพาะช่วงปีใหม่ลาว ทั้งเจ้ามหาชีวิต ข้าราชบริพาร พระสงฆ์ ประชาชนทั่วไปจะเดินทางไปสรงน้ำพระพุทธรูปที่ถ้ำติ่งบนและถ้ำติ่งล่าง จากนั้นจึงไปไปสรงน้ำพระพุทธรูปที่วัดปากอู ซึ่งอยู่ใกล้ๆกับถ้ำติ่ง สำหรับถ้ำติ่งบนนั้นมีทางแยกซ้ายเดินขึ้นบันไดไป 218 ขั้น สองข้างทางร่มรื่นด้วยเงาไม้ ลักษณะถ้ำติ่งบนเป็นปากถ้ำไม่ลึกมาก มีพระพุทธรูปอยู่ภายในถ้ำแต่ไม่เยอะเท่าถ้ำติ่งล่าง ที่ปากถ้ำมีไฟฉายให้เช่าสำหรับไปส่องดูภายในถ้ำ

ภาพที่ 4.182-4.183 ถ้ำติ่ง

1.11) น้ำตกตาดกวางสี

น้ำตกตาดกวางสี เป็นน้ำตกหินปูน สูงราว 70 เมตรมี 2 ชั้น สหภาพป่าร่มรื่น มีสะพานและเส้นทางเดินชมรอบๆน้ำตกและสามารถเลาะข้างน้ำตกไปชมน้ำตกชั้นบนสามารถเล่นน้ำบริเวณลำธารได้ นอกจากจะชื่นชมความงามของน้ำตกแล้ว ยังหาซื้อของที่ระลึกที่ทางเข้าน้ำตก ซึ่งเป็นสินค้าพื้นเมืองที่ทำจากไม้ไผ่เป็นของใช้หลายชนิด และมีร้านอาหารตามสั่งให้บริการอยู่หลายร้าน น้ำตกกวางสีมีน้ำตลอดปี ในฤดูร้อนน้ำจะน้อย

ภาพที่ 4.184-4.185 น้ำตกตาดกวางสี

ตอนที่ 4 ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยแสดงออกถึงลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมที่มีชีวิตชีวาในแต่ละท้องถิ่น เช่น การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการ ให้มีลักษณะสร้างสรรค์ การพัฒนางานใหม่ๆ ที่มีความคิดสร้างสรรค์ การให้คำแนะนำ การบริการขนส่ง งานช่างฝีมือในท้องถิ่น การเป็นเจ้าของบ้าน การพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 *“ในส่วนของเรื่อง Creative แบ่งช่วงของการท่องเที่ยว ช่วงที่ 1 ก็คือชายทะเล Beach tourism ช่วงที่ 2 ก็เป็นช่วง Cultural และช่วงที่ 3 ที่กำลังทำ Creative ซึ่งก็จะเอาเรื่อง Logistic เรื่องของความปลอดภัย เรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องเข้ามาด้วย คำว่า “Creative” สามารถ Share ประสบการณ์ของคน ซึ่งถือว่าเป็นการแลกเปลี่ยนและการให้การศึกษากัน”*

ภาพที่ 4.186 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 *“การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” เรามองได้ 2 อย่าง คือ 1 ตัวของสินค้า สินค้าการท่องเที่ยวมันต้องๆ ต้องเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เรื่องของสินค้าก็เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คือ สินค้าต้องมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับระดับสากล เพราะว่าเชิงสร้างสรรค์นี่มันจะเปิดตัวเพื่อที่มันจะไปสู่ระดับโลก 2 ก็คือ ตัวของแหล่งท่องเที่ยวเอง ตัวของแหล่งท่องเที่ยว ต้องใช้การมีส่วนร่วม แล้วตัวของแหล่งท่องเที่ยว จะต้องมีกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างคนที่ไปเที่ยว คนที่ไปเที่ยวต้องรู้ว่าตัวเองจะไปแล้วแสวงหาอะไรได้จากสิ่งท่องเที่ยว แล้วก็ตัวเองจะให้อะไรได้กับการท่องเที่ยว ซึ่งจะมีในเรื่อง CSR เข้ามาเกี่ยวด้วย เรื่องของจิตสำนึก คือไปเที่ยวกันเยอะๆ แล้วสหภาพโทรมแล้ว ต้องหาจิตสำนึกมาทำให้แหล่งท่องเที่ยวนี่มันดีขึ้น พอเป็นคำว่า “สร้างสรรค์” ถามกระทรวงทำตรงจุดนี้ไหม กระทรวงจะมีกรมการท่องเที่ยว แล้วก็จะมีสำนักงานท่องเที่ยวกีฬาและ*

จังหวัด กับ ททท.จังหวัด ที่ไปตั้งอยู่ การสร้างจิตสำนึก จริงๆแล้ว ในส่วนของ ททท.เค้าจะทำเรื่องประชาสัมพันธ์ จุดบูธทัวร์ จัดทริป จริงๆการท่องเที่ยวมันจะเห็นผลก็ต่อเมื่อเจ้าของตรงแหล่งท่องเที่ยว มีส่วนร่วม ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้มันเกิดการสร้างสรรค์ขึ้น เพราฉะนั้น ในส่วนของ ตัวพื้นที่ ก็นะมีการสร้างความเป็นเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน ถามว่าเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนทำอะไร ก็คือ เครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนก็คือ ชุมชนที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวต่างๆ อยู่ เข้ามาช่วยกันดูแล ช่วยกันบริหารจัดการร่วมกันระหว่างรัฐกับเอกชน แล้วก็จัดกิจกรรมท่องเที่ยวเสร็จแล้วเราจะทำให้เกิดความเข้มแข็งได้อย่างไร เราก็ต้องให้ความรู้กับเค้า ตรงนี้สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดจะเข้าไป ไปช่วยดู อันนี้พูดถึงหลักการก่อน ยังไม่พูดเรื่องคุณภาพว่าเป็นอย่างไร จะเข้าไปช่วยในการที่จะจัดการการท่องเที่ยว เราไม่สามารถทำคนเดียวได้ ชุมชนที่เข้มแข็งที่มีอะไรต่างๆที่แหล่งท่องเที่ยว มีมาก่อนเราเกิดอีก ก็จะมีการพัฒนาขึ้นมาเรื่อยๆ แต่ตอนนี้จะเป็นเรื่องการท่องเที่ยว ซึ่งให้ความสนใจในการท่องเที่ยว นำการท่องเที่ยวมาสร้างรายได้เพิ่ม เพราะฉะนั้นการให้ความรู้ภาคประชาชนในพื้นที่ เช่น ฝึกอบรมมัคคุเทศก์ ถ้าเป็นเรื่องของความปลอดภัยนี่ก็จะมีเรื่องของอาสาสมัครท่องเที่ยว มีตำรวจท่องเที่ยวกับตำรวจพื้นที่เค้าจะมาช่วยเป็นวิทยากร ช่วยสร้างอาสาสมัครให้ที่ท่องเที่ยว อย่าง เช่น ที่หัวหินมีอาสาสมัครท่องเที่ยวที่นำชาวต่างประเทศมาร่วมด้วย สิ่งหนึ่งที่จำเป็นของ “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์”ก็คือ เรื่องของกิจกรรม กิจกรรมเรื่องการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เช่น ดูนก ตกปลาและปั่นจักรยาน เป็นต้น สิ่งถือว่าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ถ้าเราจะปรับการท่องเที่ยวของเราให้เป็นท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เราต้องเอากิจกรรมพวกเหล่านี้เข้ามาใช้ในการที่จะโปรโมทเรื่องการท่องเที่ยวของเราเป็นพวก Ecotourism แล้วสร้างสรรค์อีกทางก็คือการสร้างสรรค์ตัวสินค้าบริการที่เรามีอยู่แล้ว ให้มีมาตรฐาน และมีคุณค่า เป็นอะไรที่คนยอมรับในสิ่งที่เป็นมาตรฐาน เป็นอะไรที่แบบเหนือ ที่หาจากที่อื่นไม่มี เช่น ประเพณีลอยกระทง ทุกวันนี้เราก็ไปลอยทั่วไป แต่ถ้าถามว่าเราจะเอาเทศกาลลอยกระทงมาเป็นท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มันก็จะต้องมีมิติอื่นเข้ามาด้วย ไม่ใช่ว่าจะลอย เราจะต้องสร้างการรับรู้ว่าลอยกระทง คืออะไร แต่ก่อนมัน คือ มีนางนพมาศ สิ่งที่จะลอย คือไม่ใช่ว่าอยู่ๆก็จะลอย มันมีประเพณี มันต้องเอาอะไรใส่อะไรบ้าง จัดพื้นที่และต้องปรับกับสิ่งที่มีอยู่ ถ้าเป็นเชิงสร้างสรรค์ จะต้อง คือ ต้องกำหนดมาตรฐานของสิ่งนี้ให้เหมือนกันทั่วประเทศ เพื่อนำมาเป็นสิ่งที่จะโปรโมทได้ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะเป็น Mass tourism ก็คือ แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรม ที่จัดขึ้นมาแล้วสามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้ ถือว่าเป็นงาน Event ใหญ่ เช่น ในกรุงเทพที่มันใหญ่ๆ จัดเป็น Event ใหญ่ๆ ที่เป็น Mass market เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมด้วย มีการก็บูรณาการ สันทนาการ”

4.1 รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

จากผลการศึกษาที่ได้รับคณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลต่างๆ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์และนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน ดังภาพที่ 4.187

ภาพที่ 4.187 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน

รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่นำเสนอดังกล่าวประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1) องค์ประกอบ (Components)

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีอยู่ด้วยกัน 5 ด้าน มีรายละเอียดดังนี้

1.1) คนในชุมชน

คนในชุมชนเป็นผู้ที่บทบาทอย่างสำคัญยิ่งต่อการจัดการท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นเจ้าของศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรมที่จะนำเสนอต่อนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ UNESCO (1999) กำหนดและสอดคล้องกับกฎบัตรของ ICOMS (1999) ที่ว่าด้วยการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ คนในชุมชนในฐานะที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรม จะต้องเป็นฐานในการดำเนินการของการจัดกิจกรรมต่างๆ

ภาพที่ 4.188-4.189 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

สิ่งที่คนในชุมชนจะต้องปฏิบัติเพื่อทำให้ชุมชนสามารถจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ดีและประสบความสำเร็จนั้น ชุมชนจะต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่และวัฒนธรรมของชุมชน และใช้ความสามารถรวมถึงประสบการณ์ของคนในท้องถิ่น ให้เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรม และที่ต้องคำนึงถึงอีกประการหนึ่ง คือ ชุมชนไม่จำเป็นจะต้องสร้างสิ่งปลูกสร้างขึ้นใหม่ แต่ควรใช้สิ่งที่มีอยู่เดิมใช้การจัดกิจรรมเชิงสร้างสรรค์ให้มากที่สุด คนในชุมชนต้องตระหนักว่านักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ต้องการความเป็นของดั้งเดิมและคุณภาพมากกว่าการดำเนินการแบบฉาบฉวย ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังนี้ต่อไปนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์จาก Focus group คนที่ 10 *“เราก็ต้องหาเจ้าของบ้าน เจ้าของบ้านคืออย่างในเชียงรายก็หาเจ้าเมือง เจ้าเมืองต้องเป็นตัวตั้งตัวตีมาก่อน รองลงมาก็เป็นนายอำเภอ อบต. ปกครอง พวกนี้คือพวกที่จะลงไปดู โดยการทำหมู่บ้านตัวเองขึ้นมาก่อน ถ้ามีอีกกี่หมู่บ้านถ้าให้งบประมาณลงไปก็เอาไปละลายน้ำ ต้องทำอย่างยั่งยืน แล้วต้องอนุรักษ์วัฒนธรรม อนุรักษ์ไว้ยังไม่พอ ยังต้องช่วยกันรักษาทรัพยากรของหมู่บ้านไม่ว่าจะหญ้า 1 ต้น อันนี้เป็นจุดสำคัญก็อยากจะฝากทางนี้ว่าช่วยไปกระจายด้วย เราหวังดี อยากให้มันยั่งยืนแล้วคนในหมู่บ้านเขามีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือเขาอยากเห็นในหมู่บ้านมีการท่องเที่ยวดีขึ้นไหมคะ คนในหมู่บ้านคิดยังไง”*

โดยสรุปแล้ว คนในชุมชนของทั้ง 4 เชียง คือ เชียงแสน เชียงตุง เชียงรุ้งและเชียงทอง มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ดังนี้

1) เรียนรู้หลักการและแนวทางการดำเนินการของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

2) พัฒนากิจกรรมในชุมชนให้เป็นกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์

3) เรียนรู้และพัฒนาทักษะการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

4) เรียนรู้การจัดการท่องเที่ยวในชุมชน

5) ศึกษาประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี และสถานที่ของชุมชน

6) พัฒนากิจกรรมในชุมชนให้เป็นกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้และได้ประสบการณ์

7) พัฒนาทักษะทางการด้านภาษาเพื่อการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว

8) พัฒนาวิทยากรหรือผู้เล่าเรื่องราวของกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมให้กับนักท่องเที่ยว

1.2) หน่วยงานภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับประเทศ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอและระดับตำบล มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการกำหนดนโยบายให้มีการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ขึ้นภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาแห่งประเทศไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) รวมทั้งการมีโครงการหรือการปฏิบัติในระดับจังหวัด ทั้งทางด้านการพัฒนาความรู้ต่างๆ ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการให้ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวและการจัดการชุมชนในเบื้องต้น โดยเฉพาะการสนับสนุนงบประมาณการดำเนินการระยะแรก เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ขึ้น ทั้งนี้การประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมด้านการตลาดระยะแรกก็ต้องทำอย่างจริงจังด้วย ซึ่งสอดคล้องกับให้สัมภาษณ์ดังนี้

ผู้สัมภาษณ์คนที่ 20 ให้ข้อมูลว่า *“ผมเพิ่งประชุมไปหลังสุดทำยุทธศาสตร์ 2013-2017 เมื่อเดือนพฤศจิกายน เมื่อเดือนพฤศจิกาไปประชุมที่ย่างกุ้งของเอดีบีนะ เขาทำยุทธศาสตร์ถึง 2020 นะ ผมไม่แน่ใจว่ายุทธศาสตร์เอาไปเก็บไว้ที่ไหน ยุทธศาสตร์พม่านะ ลุ่มน้ำโขงเขาจะพัฒนาอะไรจะมีรูปแบบของเขา วันนี้ถ้าจะเอารายละเอียดให้เข้าไปที่เว็บไซต์ของเอดีบี เขาดำเนินเรื่องอยู่นายทุนใหญ่เอดีบี มันก็จะมีสองส่วนที่มาเกี่ยวกันคือ ของ GMS ลุ่มน้ำโขง แล้วก็ของแม่โขงเจแปน ถ้าเอาจีนออกจากลุ่มน้ำโขงเป็นเอกแมกซ์ เอาญี่ปุ่นมาบวกก็เป็นแม่โขงเจแปน แม่โขงเจแปนเพิ่งจะเริ่มไปเมื่อปี 2553 เขาต้องการมาสร้างปฏิสัมพันธ์ในส่วนของพื้นที่นี้ ญี่ปุ่นนะ ส่วนลุ่มน้ำโขงก็เริ่มมานานแล้ว แล้วนายทุนที่ส่งเสริมเรื่องนี้คือ เอดีบี เพราะฉะนั้นการประชุมทั้งหมดเป็นของเอดีบี แล้วประชุมหลังสุดที่เอดีบีเกี่ยวข้องคือประชุมที่เรื่องของเอกแมกซ์ กลุ่มนี้เขาจะโคกันอยู่แล้วก็เจ้าหน้าที่กลุ่มเดิม แต่การลุงทุนของเอดีบีจะไม่เหมือนกับญี่ปุ่น ญี่ปุ่นจะทุ่มทุนใช่ไหม แต่ของลุ่มน้ำโขงจะเน้นที่สาธารณูปโภค ถนน ไฟฟ้า ประปา คมนาคม ให้เชื่อมถึงกันมียุทธศาสตร์ 3 ตัว ยุทธศาสตร์ลุ่มน้ำโขง 1. Connectivity 2. Competition net 3. Community ส่วนตัวอื่นจะไปแตก*

หน่อมาจากตัวนี้ ในเรื่องการเชื่อมโยง เขาเชื่อมถนนเกือบหมดแล้วของเอดีบี หลังสุดของเอดีบีใช้ตัวนี้นะครับ ระเบียงเศรษฐกิจทั้ง 9 ระเบียงใช้งบประมาณเอดีบี เอดีบีให้เยอะแต่ละประเทศจะทำ วันนี้เราอาจจะเห็นข่าวเงียบเราลงไปทำแผนในพม่า ไปประชุมที่พม่าที่รอยัล ปาร์ค เพราะฉะนั้น 10 ปีข้างหน้าท่านจะเห็นพม่า อีกมุมหนึ่ง ถนน 16 เลนที่อยู่หน้ารัฐสภาน่าจะมีตัวเชื่อม เพราะตอนนี้ที่เขาสร้างเมือง เขาสร้างไว้แค่ปีพนัก ทีนี้เขาจะเชื่อมระหว่างมันดาเล มาปีพนัก จากปีพนักไปตองอู เข้าย่างกุ้ง ต้องใช้งบประมาณอื่นเพื่อจะเชื่อมโยง สนามบินและถนน เราจะเห็นว่าเอดีบีไปคลุกคลีกับพื้นที่อันนี้คือระเบียงเขา ก็เขาทำไปอีกแบบหนึ่งเราไม่ค่อยมีข้อมูล เขาทำแล้วเขาไม่ได้เดินเองไง ผ่านธนาคาร นโยบายทำเสร็จเขามีแผนใหม่ แผนนี้สมมติว่ามาเกี่ยวกับประเทศไทย ประเทศไทยเราก็จะมีเจ้าภาพอยู่คือกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศก็จะมีเครือข่ายอยู่ 4-5 กระทรวง คือกระทรวงศึกษา กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์ แล้วก็มีของซิริโอที่เกี่ยวกับการศึกษา แล้วก็มีพวกไอแอลโอ ไอโอเอ็มอะไรพวกนี้ ที่มาเกี่ยวข้องทั้งหมด 84 หน่วยงาน เรามาประชุมตรงนี้ประมาณเกือบร้อยคน อันนี้ส่วนของลุ่มน้ำโขง มีคำถามอะไรอีกครับ”

ภาพที่ 4.190 ภาครัฐที่จะต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว

โดยสรุปแล้ว คนในชุมชนของทั้ง 4 เชียง คือ เชียงแสน เชียงตุง เชียงรุ้งและเชียงทอง มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติในการดำเนินการจดัการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ดังนี้

1) กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว
2) ส่งเสริมการลงทุนและพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางทางด้านการท่องเที่ยว
3) อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว
4) ส่งเสริมการพัฒนาอัตลักษณ์ท้องถิ่น
5) ส่งเสริมการสร้างค่านิยมและความปลอดภัยในการท่องเที่ยว
6) กำหนดกฎหมายข้อบังคับเมืองท่องเที่ยว
7) ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ รวมถึงประเทศบ้าน
8) ส่งเสริมและสนับสนุนการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว
9) ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการตลาดเชิงรุก
10) ส่งเสริมการยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยว

1.3) ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการ

เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในระยะแรกรวมกันภาคหน่วยงานภาครัฐและชุมชน ทั้งทางด้านการพัฒนาความรู้และพัฒนาทักษะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้คนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนยืนอยู่ได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ทั้งนี้บทบาทสำคัญอีกประการหนึ่งเมื่อมีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เกิดขึ้นแล้ว คือ ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวจะต้องช่วยในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ขึ้น รวมทั้งการเสนอขายเพ็คเก็จการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แก่นักท่องเที่ยวด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลดังนี้

ภาพที่ 4.191-4.192 การท่องเที่ยวในลุ่มน้ำโขง

ผู้สัมภาษณ์คนที่ 30 ให้ข้อมูลว่า *“จุดขายมีสามเหลี่ยมทองคำ มีพระธาตุผาเงา มีพระธาตุจอมกิติอะไรอย่างนี้ แต่ว่ามันขายเมืองพระมันขายยาก ต้องขายทัวร์ คือมันมาแล้วไม่พัก มันทำอะไรไม่ได้ ถ้าจะขายได้คือทำล่องเรือ ล่องเรือแล้วข้ามไปดอน หรือไปคิงส์โรมัน อะไรที่มันแปลกใหม่ที่เขาต้องการ เพราะถ้าให้เขานอนเฉยๆ ที่เชียงแสนหรือสามเหลี่ยมทองคำ ภาคกลางคืนก็ต้องหากิจกรรมให้เขา แต่ถ้าเราไม่หากิจกรรมให้นั่นแหละ เขาก็นั่งสมาธิ*

จัดโปรโมชั่น ไปออกบูธ ไปทำกิจกรรมแล้วก็พวกหน่วยงานภาครัฐ พยายามที่จะจัดอบรมอะไรอย่างนี้ ตอนนี้ถ้าอย่างโรงแรมขายห้องประชุม ทุกที่ แต่ไม่ใช่ว่าไปเลหลังแล้วจะเสียราคาแต่ต้องอยู่ให้ได้ด้วยตัวของมันเอง ดีกว่านิ่ง ไม่อย่างนั้นก็เฉา คือให้มันมีกิจกรรม มีน้อยก็ยังดีกว่าไม่มี ธุรกิจมันยังมีอะไรหมุนเวียนเด็กก็ได้ทำงาน ได้พัฒนาฝีมือตัวเองยังไงอย่างนี้ใช่ไหม”

โดยสรุป บทบาทของภาคเอกชนมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติในการดำเนินการจดัการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ดังนี้

1) ลงทุนและพัฒนาเกี่ยวกับที่พัก
2) มีการลงทุนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยเน้นกิจกรรม
3) มีการลงทุนด้านสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านการท่องเที่ยว
4) ใช้ทรัพยากรให้ท้องถิ่น
5) ให้ความรู้กับคนในชุมชน
6) สร้างงาน สร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน
7) ประสานความร่วมมือกับภาครัฐ

1.4) นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวที่จะทำให้กระบวนการการท่องเที่ยวครบองค์ประกอบ นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณลักษณะและความต้องการเฉพาะที่ต้องการการเรียนรู้ การรับประสบการณ์ใหม่ และเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชน การเรียนรู้ความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ประการประชาสัมพันธ์ตรงเป้าหมายยิ่งขึ้น

ภาพที่ 4.193 นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

1.5) วัฒนธรรม ประเพณี

วัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งรวมถึงกิจกรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพราะเป็นตัวเร่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจ หน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการ และคนในชุมชนจะต้องนำเอาคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีที่มีอยู่ดั้งเดิมในชุมชนมาประยุกต์ให้เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรม พร้อมการบอกเล่าเรื่องราวของกิจกรรมให้ปรากฏแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังนี้

ภาพที่ 4.194 ประเพณีสงกรานต์

ผู้ให้สัมภาษณ์จาก Focus group คนที่ 3 “*คือผมอยากจะเสริมวัฒนธรรมเหมือนสิบสองปันนาในบ้านเรา ผมคิดว่าคนไทยเยอะมากที่ไปเที่ยวสิบสองปันนา แต่ผมอยากให้มองว่าวัฒนธรรมของเขาสิบสองปันนาเปรียบเทียบนะครับ ปีหนึ่งการท่องเที่ยวของเขามีคนมาเที่ยวสิบล้าน เรามาเปรียบเทียบของเราเชียงราย มีเยอะกว่าเขา ทุกอย่างก็มี ที่สำคัญก็คือไม่ใช่เราบอกแต่ว่าให้รัฐบาลทำๆๆ แต่เราต้องดูด้วยว่าคนในบ้านเราทำได้ไหม เราต้องดูด้วยที่อยากให้รัฐบาลส่งเสริมคนในพื้นที่ก็ต้องช่วยกันส่งเสริม*”

2) คุณลักษณะ (Characteristics)

คุณลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่ได้จากการสังเคราะห์จากการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย 5 คุณลักษณะ ดังนี้

2.1) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

โดยการใช้ความสามารถในการดำเนินการของคนในชุมชนเป็นหลัก เพราะเป็นเจ้าของศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรมต่างๆ เป็นผู้ที่จะต้องดำเนินการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ให้กับนักท่องเที่ยว และยังต้องเป็นผู้บริหารจัดการการทอ่งเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนด้วย หากขาดความร่วมมือจากคนในชุมชนแล้ว การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะไม่เกิดขึ้นขึ้น ดังนั้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจึงเป็นคุณลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ภาพที่ 4.195 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

2.2) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการท่องเที่ยว โดยให้การสนับสนุนเพื่อให้คนในชุมชนได้รับความรู้และผู้ประกอบการท่องเที่ยว โดยให้การสนับสนุนเพื่อให้คนในชุมชนได้รับความรู้และทักษะเพียงพอ ที่จะดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนได้ รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาดในระยะเริ่มแรก ข้อนี้เป็นคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพราะถ้าหากขาดความร่วมมือสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐแล้ว การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะเกิดได้ยาก

2.3) การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น

ทางด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรมที่มีอยู่ในชุมชนให้เป็นจุดขายโดยไม่จำเป็นต้องสร้างสิ่งปลูกสร้างขึ้นมาใหม่ เพราะเน้นการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่มีอยู่เป็นหลัก

ภาพที่ 4.196 การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น

2.4) การจัดกิจกรรมเป็นกลุ่มเล็กๆ

เป็นคุณลักษณะที่สำคัญ โดยควรเน้นคุณภาพของการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะได้รับมากกว่าปริมาณหรือจำนวนนักท่องเที่ยว เพราะการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ก็เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ได้รับประสบการณ์ มีการใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งการจัดเป็นกลุ่มขนาดเล็กจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ง่ายขึ้น

ภาพที่ 4.197 การจัดกิจกรรมเป็นกลุ่มเล็กๆ

2.4) การเรียนรู้และสร้างสรรค์

เป็นคุณลักษณะที่สำคัญของรูปแบบการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์กับคนในชุมชนที่เป็นเจ้าของประเพณีอย่างใกล้ชิด ต่างจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั่วไป คือ นักท่องเที่ยวมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม มีการเรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ รวมทั้งการใช้ศักยภาพในการสร้างสรรค์ รวมกับคนในชุมชนในขณะร่วมกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

ภาพที่ 4.198 การเรียนรู้และสร้างสรรค์

3) การดำเนินการ

การดำเนินการของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน โดยจะต้องพิจารณาจากบริบทของสังคมและสภาพแวดล้อม และต้องสอดคล้องกับคุณลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่คณะผู้วิจัยได้กำหนดไว้มี 5 ขั้นตอน คือ

3.1) การวางแผนร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชนและชุมชน เพื่อช่วยกันกำหนดนโยบาย ทิศทางการดำเนินการและการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกัน เพื่อทำให้เกิดการประสาน ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง

3.2) การจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์

โดยในการดำนินการจัดกิจกรรมนั้น ควรจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ โดยการจัดควรมีรูปแบบที่มีการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนในท้องถิ่น โดยสะดวกและใกล้ชิด มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในบรรยากาศที่เป็นตัวตนของชุมชนไม่ปรุงแต่งมากไป

ภาพที่ 4.199 การจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์

3.3) การใช้ศักยภาพเชิงสร้างสรรค์

ร่วมกับคนในท้องถิ่นระหว่างการจัดกิจกรรม โดยให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสลงมือทำด้วยตนเองตามความคิดและจินตนาการของนักท่องเที่ยว รวมทั้งให้ได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ร่วมกับคนในท้องถิ่น ซึ่งบางครั้งอาจเกิดเป็นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ขึ้น ที่นักท่องเที่ยวสามารถนำกลับไปเป็นที่ระลึกและเป็นความทรงจำที่ดีได้ ดังนั้นการจัดกิจกรรมเป็นกลุ่มเล็กๆ จึงได้ผลตามหลักการของการท่องเที่ยวเชิงสรรค์มากกว่า

ภาพที่ 4.200 การใช้ศักยภาพเชิงสร้างสรรค์

3.4) การเรียนรู้วัฒนธรรมในชุมชน

เป็นขั้นตอนการดำเนินการที่จัดให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตของคนในชุมชนเพิ่มขึ้น นอกเหนือจากกิจกรรมที่จัดนำเสนอ อันจะเป็นผลให้นักท่องเที่ยวมีความรู้ ความเข้าใจ และซาบซึ้งในวัฒนธรรมประเพณีและคนในชุมชนยิ่งขึ้น ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น เพราะเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนโดยตรง อาจจะเป็นช่องทางทำให้ชุมชนมีรายได้จากกิจกรรมประกอบอื่นๆ เช่น การขายของที่ระลึกหรือ OTOP

ภาพที่ 4.201 การเรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชน

3.5) การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูล

เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ โดยการจัดควรมีรูปแบบที่มีการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนในท้องถิ่น โดยสะดวกและใกล้ชิด มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในบรรยากาศที่เป็นตัวตนของชุมชนไม่ปรุงแต่งมากไป

ภาพที่ 4.202 วัฒนธรรมท้องถิ่น

ตอนที่ 5 สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของรัฐ ในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชน และชุมชน ตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)

องค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทภาครัฐในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชน ตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัย นำเสนอดังภาพที่ 4.203

1) **บทบาทของภาครัฐ เอกชน และชุมชนในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์** ประกอบด้วย

1.1) บทบาทภาครัฐ

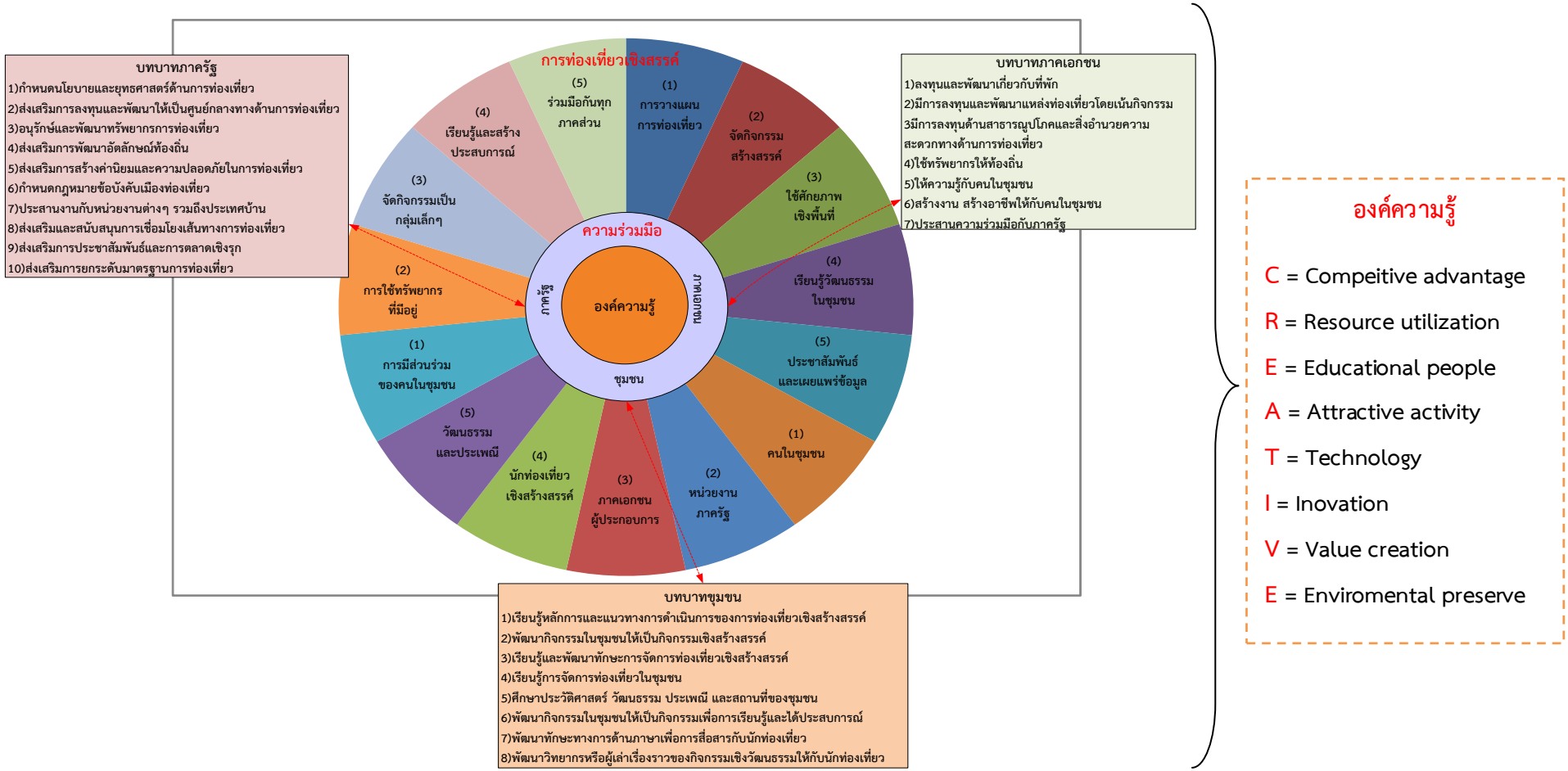
1) กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว
2) ส่งเสริมการลงทุนและพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางทางด้านการท่องเที่ยว
3) อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว
4) ส่งเสริมการพัฒนาอัตลักษณ์ท้องถิ่น
5) ส่งเสริมการสร้างค่านิยมและความปลอดภัยในการท่องเที่ยว
6) กำหนดกฎหมายข้อบังคับเมืองท่องเที่ยว
7) ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ รวมถึงประเทศบ้าน
8) ส่งเสริมและสนับสนุนการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว
9) ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการตลาดเชิงรุก
10) ส่งเสริมการยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยว

1.2) บทบาทภาคเอกชน

1) ลงทุนและพัฒนาเกี่ยวกับที่พัก
2) มีการลงทุนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยเน้นกิจกรรม
3) มีการลงทุนด้านสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านการท่องเที่ยว
4) ใช้ทรัพยากรให้ท้องถิ่น
5) ให้ความรู้กับคนในชุมชน
6) สร้างงาน สร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน
7) ประสานความร่วมมือกับภาครัฐ

1.3) บทบาทชุมชน

1) เรียนรู้หลักการและแนวทางการดำเนินการของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
2) พัฒนากิจกรรมในชุมชนให้เป็นกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์
3) เรียนรู้และพัฒนาทักษะการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
4) เรียนรู้การจัดการท่องเที่ยวในชุมชน

ภาพที่ 4.203 องค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทภาครัฐในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

5) ศึกษาประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี และสถานที่ของชุมชน

6) พัฒนากิจกรรมในชุมชนให้เป็นกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้และได้ประสบการณ์

7) พัฒนาทักษะทางการด้านภาษาเพื่อการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว

8) พัฒนาวิทยากรหรือผู้เล่าเรื่องราวของกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมให้กับนักท่องเที่ยว

2) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ประกอบด้วย

2.1) องค์ประกอบ

1) คนในชุมชน

2) หน่วยงานภาครัฐ

3) ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการ

4) นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

5) วัฒนธรรมและประเพณี

2.2) คุณลักษณะ

1) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

2) การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่

3) การจัดกิจกรรมเป็นกลุ่มเล็กๆ

4) การเรียนรู้และสร้างประสบการณ์

5) ความร่วมมือของทุกภาคส่วน

2.3) การดำเนินการ

1) การวางแผนการท่องเที่ยวร่วมกัน

2) การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์

3) การใช้ศักยภาพเชิงพื้นที่

4) การเรียนรูวัฒนธรรมในชุมชน

5) การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูล

3) องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยซึ่งผ่านกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาและผลลัพธ์จากการวิจัยสรุปเป็นรูปแบบ (Model) ได้ดังนี้

ชื่อโมเดล CREATIVE หมายถึง การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบประกอบด้วย

C = Competitive Advantage
การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

R = Resource Utilization
การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

E = Education People
การให้การศึกษา

A = Attractive Activity /Event in Tourism
การจัดงานและกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

T = Technology use in Tourism
การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการท่องเที่ยว

I = Innovation
การพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยว

V = Value Creation
การสร้างมูลค่าให้กับการท่องเที่ยว

E = Environmental Preserve
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ภาพที่ 4.204 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยโมเดลการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism)

1. การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage)

การท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์จะสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้กับประเทศต่างในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน โดยแต่ประเทศต่างมีจุดแข็ง และมีข้อได้เปรียบในเชิงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นหากมีกระบวนการที่จะพัฒนาให้แต่ละเมือง เชียงแสน เชียงตุง เชียงรุ้งและเชียงทองมีอัตลักษณ์ และพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของอัตลักษณ์และความเข้มแข็งของตนเอง เช่น พัฒนา “เชียงแสน” ให้เป็นตลาดเฉพาะ (Niche Market) สำหรับนักท่องเที่ยวที่มีกำลังซื้อสูง โดยมุ่งเน้นและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานมากกว่า 700 ปี พัฒนา “เชียงตุง” ให้เป็นตลาดการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ ที่เน้นการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวพม่าที่ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็น Unseen หลายแหล่ง พัฒนา “เชียงรุ้ง” ให้เป็นการท่องเที่ยวสมัยใหม่ที่มีการผสมผสานระหว่างการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว Shopping เพื่อที่จะเน้นการเลือกซื้อสินค้าและของที่ระลึกเป็นหลัก และส่งเสริม “เชียงทอง” ให้เป็นเมืองต้นแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยังคงรักษาความเป็นมรดกโลกเอาไว้ได้ โดยมีการร่วมมือกับระหว่างภาครัฐ เอกชนและชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเชียงแสนแบบบูรณาการ และเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน และเป็นพื้นที่มีศักยภาพเพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อไป

2. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด (Resource Utilization)

ทรัพยากรทางธรรมชาติในแถบอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน ประกอบไปด้วยแม่น้ำโขงซึ่งเป็นแม่น้ำสายใหญ่ และยังมีสามเหลี่ยมทองคำ (Golden triangle) เป็นพรมแดนระหว่างประเทศไทย-ลาว-พม่า บริเวณนี้เคยมีการค้าฝิ่น โดยแลกเปลี่ยนกับทองคำ เป็นบริเวณที่แม่น้ำโขงและแม่น้ำรวกมาบรรจบกัน หรือที่เรียกว่า สบรวกทิวทัศน์ของแม่น้ำโขงบริเวณนี้มีความงดงามโดยเฉพาะยามเช้าที่ดวงอาทิตย์ขึ้นท่ามกลางสายหมอกด้านฝั่งพม่า และลาวซึ่งทำให้พื้นที่ในบริเวณนี้ยังอุดมสมบูรณ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยว เช่น การล่องเรือชมวิว ทิวทัศน์ในบริเวณรอบแม่น้ำโขง นอกจากทรัพยากรทางธรรมชาติแล้ว ยังคงมีการอนุรักษ์ทรัพยากรเชิงพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สะท้อนถึงอารยธรรม ชาติพันธ์ และความเป็นมาของคนในท้องถิ่นอีกด้วย ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นมีความเป็นที่จะต้องมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติจากท้องถิ่น เช่น ใช้พืชผัก ผลไม้จากในท้องถิ่นมาใช้ในการประกอบอาหาร หรือสร้างที่พักจากวัสดุธรรมชาติ หรือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นต้น เพื่อทำให้เกิดการใช้ทรัยพากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

3. การให้การศึกษา (Education People)

การจะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้มีความยั่งยืน ปัจจัยที่สำคัญคือ “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” ดังนั้นทุกประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงที่มีการจัดการท่องเที่ยวจะต้องให้ความสำคัญในการพัฒนา มัคคุเทศก์ตลอดรวมไปจนถึงชาวบ้านและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวให้มีความรู้ในเรื่องของการท่องเที่ยว มีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว และมี

ทักษะในการใช้ภาษาต่างๆ เพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเชียงแสน ปัญหาที่สำคัญของการจัดการท่องเที่ยวของเชียงแสน คือ การขาดมัคคุเทศก์ที่ให้ความรู้เชิงวัฒนธรรมให้กับนักท่องเที่ยว ดังนั้นหากจะมีการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะยาวควรที่จะต้องมีการจัดฝึกอบรมและพัฒนา “ยุวมัคคุเทศก์” โดยให้นักเรียนที่อยู่ในชุมชนได้มีโอกาสเป็นยุวมัคคุเทศก์เพื่อเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชียงแสน อีกทั้งภาครัฐควรที่จะมีมาตรการบังคับให้บริษัทนำเที่ยวต่างชาติต้องใช้มัคคุเทศก์ที่เป็นคนไทยเท่านั้น เนื่องจากเป็นอาชีพที่ควรจะต้องมีการสงวนไว้ให้กับคนไทย

4. การจัดงานและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ (Activity /Event in Tourism)

หัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ โดยควรที่จะมีการจัดกิจกรรมร่วมกันทั้ง 4 เชียงเพื่อเป็นการสร้างกลยุทธ์ Win –Win ให้เกิดขึ้นกับทุกประเทศ โดยอาจจะเวียนกันเป็นเจ้าภาพ โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ควรเน้นที่จุดเด่นหรืออัตลักษณ์ที่มีจุดร่วมทางวัฒนธรรมร่วมกันทั้ง 4 เชียง เช่น สงกรานต์ 4 เชียง, ลอยกระทง 4 เชียง และงานบุญ 4 เชียง เป็นต้น อีกทั้งควรที่จะมีการส่งเสริมให้ชุมชนได้มีการนำสินค้าพื้นเมืองหรือสินค้า OTOP มาขายในงานเทศกาลต่างๆ เพื่อเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสซื้อของที่ระลึกที่เป็นของพื้นเมืองได้จากทั้ง 4 เชียง เป็นต้น

5. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการท่องเที่ยว (Technology use in Tourism)

เทคโนโลยีสารสนเทศเป็น “เครื่องมือ” ที่ใช้สำหรับการทำการส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์ของการท่องเที่ยว โดยทั้ง 4 เชียงควรที่จะมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัย เช่น เครือข่ายสังคมออนไลน์และแอพพลิเคชั่นใหม่ๆ สำหรับการประชาสัมพันธ์ทางด้านการท่องเที่ยว โดยอาจจะมีการจัดทำ Facebook 4 เชียง เพื่อใช้ช่องทางให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลภาพและวิดีโอการท่องเที่ยวร่วมกัน ทำให้เกิดการแชร์ประสบการณ์การท่องเที่ยวร่วมกัน เกิดการตลาดแบบ “บอกต่อ” (Viral marketing) ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีในระยะยาว อีกทั้งควรที่จะมีการพัฒนาเว็บไซต์ของ 4 เชียงเพื่อใช้สำหรับให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น การเตรียมตัวเดินทางไปเที่ยว 4 เชียง ข้อมูลเชิงวัฒนธรรม ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลเกี่ยวกับอาหาร ข้อมูลเกี่ยวกับการผ่านแดน การขอ Visa เป็นต้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีการเตรียมตัวท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง

6. การพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยว (Innovation)

การที่จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เกิดความยั่งยืนอีกปัจจัยหนึ่ง คือ การเกิดจากการพัฒนา “นวัตกรรม” ทางการท่องเที่ยวใหม่ๆ ขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดความแตกต่างบนพื้นฐานของความรู้และนวัตกรรม ดังนั้นในอนาคตหากจะมีการพัฒนาการท่องเที่ยวของทั้ง 4 ให้ยั่งยืนจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมทางการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ๆ ให้เกิดขึ้น

7. การสร้างคุณค่าให้กับการท่องเที่ยว (Value Creation)

การสร้างคุณค่าให้เกิดเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นนับได้ว่าเป็น “หัวใจ” ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่งนักท่องเที่ยวมิได้เพียงแต่ประสบการณ์การท่องเที่ยว หรือความรู้ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หากแต่จะต้องมีการพัฒนานวัตกรรมทางการท่องเที่ยวใหม่ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้และเกิด “คุณค่า” ที่ได้จากการท่องเที่ยวด้วย

8. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (Environmental Preserve)

ประการสุดท้ายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนจะต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องมีการอนุรักษ์ไว้ ซึ่งการจัดการท่องเที่ยวจะต้องไม่มีผลกระทบต่อการทำลายทรัพยการธรรมชาติ เพราะทรัพยากรธรรมชาติทำให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ หากทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายไป จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวหมดไป และทำให้นักท่องเที่ยวหมดไปด้วยเช่นกัน ดังนั้นการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยอาจจะมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเที่ยวได้มีกิจกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น มีประเพณีบวชต้นไม้ ซึ่งเมื่อบวชแล้วห้ามตัดต้นไม้นั้นเด็ดขาด หรือมีกิจกรรมในการช่วยกันปลูกป่า เป็นต้น

บทที่ 5
สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของภาครัฐต่อการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชนตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษา ประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง หลวงพระบาง)” การวิจัยครั้งนี้ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม PAOR ประกอบด้วย การวางแผน (Planning: P) การปฏิบัติการ (Action: A) การสังเกตการณ์ (Observation: O) และการสะท้อนผล (Reflection: R) ซึ่งมีผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 บทบาทภาครัฐในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)

บทบาทภาครัฐในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง) ประกอบด้วยบทบาทที่สำคัญ คือ

1) กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว
2) ส่งเสริมการลงทุนและพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางทางด้านการท่องเที่ยว
3) อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว
4) ส่งเสริมการพัฒนาอัตลักษณ์ท้องถิ่น
5) ส่งเสริมการสร้างค่านิยมและความปลอดภัยในการท่องเที่ยว
6) กำหนดกฎหมายข้อบังคับเมืองท่องเที่ยว
7) ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ รวมถึงประเทศบ้าน
8) ส่งเสริมและสนับสนุนการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว
9) ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการตลาดเชิงรุก
10) ส่งเสริมการยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนกรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สารธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง) ประกอบด้วย

1) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการท่องเที่ยว เริ่มตั้งแต่การวางแผนร่วมกันในการช่วยกำหนดนโยบายทางด้านการท่องเที่ยว การร่วมกันปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกันและร่วมมือกันส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้และมีความเข้าใจ และส่งเสริมให้คนในชุมชนสามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว

2) จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกันทั้ง 4 เชียง เช่น สงกรานต์ 4 เชียง ลอยกระทง 4 เชียง วัฒนธรรมชนเผ่า 4 เชียง และ โอทอป 4 เชียง เป็นต้น

3) ร่วมมือกันในการใช้ศักยภาพในเชิงสร้างสรรค์

ตอนที่ 3 เส้นทางเศรษฐกิจลุ่มน้ำโขงของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)

เส้นทางเศรษฐกิจลุ่มน้ำโขงของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)

1) เชียงราย/เชียงแสน

1) แหล่งท่องเที่ยว
   1.1) โบราณสถานและโบราณวัตถุ
   1.2) ล่องเรือเที่ยวแม่น้ำโขง
   1.3) พิพิธภัณฑ์
      1.3.1) อาร์ท สโตน แกลอรี่
      1.3.2) พิพิธภัณฑ์บ้านฝิ่น
      1.3.3) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงแสน
      1.3.4) พิพิธภัณฑ์หอฝิ่น
   1.4) การชิมปลาน้ำโขง
      1.4.1) ปลาหายากและใกล้สูญพันธุ์ 13 ชนิด
      1.4.2) ปลาต่างถิ่น 10 ชนิด
      1.4.3) ปลาท้องถิ่น 73 ชนิด
2) เส้นทางเศรษฐกิจ (Unseen)
   2.1) โฮมสเตย์บ้านแซว
   2.2) วัดร้าง 70 วัด

2) เชียงตุง/สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า

1) แหล่งท่องเที่ยว

1.1) ชมทัศนียภาพ และวิถีชีวิตชาวไทลื้อ

1.2) 3 จอม 7 เชียง 9 หนอง 12 ประตู

1.3) วัดอินวิหาร

1.4) วัดจอมทอง

1.5) นมัสการพระมหาเมียมุณี

1.6) จุดพักรถปางควาย

1.7) องค์เจดีย์ชเวดากอองค์จำลอง

2) เส้นทางเศรษฐกิจ (Unseen)

2.1) หมู่บ้านตีดาบที่เก่าแก่ของเมืองเชียงตุง

2.2) หมู่บ้านดินวิถีชีวิตของชาวไทลื้อ

2.3) กาดเช้า (กาดหลวงเชียงตุง)

3) เชียงรุ้ง/สาธารณรัฐประชาชนจีน

1) แหล่งท่องเที่ยว

1.1) วัดหลวงเมืองลื้อ

1.2) สวนป่าดงดิบ

1.3) การแสดงเมืองพาราณสี

1.4) หมู่บ้านกาหลั่นป้าในเมืองฮำ

1.5) หมู่บ้านวัฒนธรรมไทลื้อ

1.6) วัดมหาราชฐานสุทธาวาส

1.7) เทวสถานเมืองหยวน

4) เชียงทอง/สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

1) แหล่งท่องเที่ยว

1.1) ตักบาตรข้าวเหนียว

1.2) ตลาดเช้า

1.3) วัดเชียงทอง

1.4) ตลาดค่ำ

1.5) พระราชวังเจ้ามหาชีวิต

1.6) วัดวิชุนราช

1.7) ผานม

1.8) พระธาตุพูสี

1.9) บ้านช่างไห

1.10) ถ้ำติ่ง

1.11) น้ำตกตาดกวางสี

ตอนที่ 4 การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยแสดงออกถึงลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมที่มีชีวิตชีวาในแต่ละท้องถิ่น เช่น การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการ ให้มีลักษณะสร้างสรรค์ การพัฒนางานใหม่ๆ ที่มีความคิดสร้างสรรค์ การให้คำแนะนำ การบริการขนส่ง งานช่างฝีมือในท้องถิ่น การเป็นเจ้าของบ้าน การพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น

รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่นำเสนอดังกล่าวประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1) องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ คนในชุมชน หน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ วัฒนธรรมและประเพณี

2) คุณลักษณะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ การจัดกิจกรรมเป็นกลุ่มเล็กๆ การเรียนรู้และสร้างประสบการณ์ และ ความร่วมมือของทุกภาคส่วน

3) การดำเนินการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีขั้นตอนดังนี้ คือ มีการวางแผนการท่องเที่ยวร่วมกัน มีการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ มีการใช้ศักยภาพเชิงพื้นที่ มีการเรียนรู้วัฒนธรรมในชุมชน และมีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูล

ตอนที่ 5 องค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของรัฐ ในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยร่วมมือกับภาคเอกชน และชุมชน ตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)

องค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทภาครัฐในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชน ตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัย

1) บทบาทของภาครัฐ เอกชน และชุมชนในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

1.1) บทบาทภาครัฐ

1) กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว
2) ส่งเสริมการลงทุนและพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางทางด้านการท่องเที่ยว
3) อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว
4) ส่งเสริมการพัฒนาอัตลักษณ์ท้องถิ่น
5) ส่งเสริมการสร้างค่านิยมและความปลอดภัยในการท่องเที่ยว
6) กำหนดกฎหมายข้อบังคับเมืองท่องเที่ยว
7) ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ รวมถึงประเทศบ้าน
8) ส่งเสริมและสนับสนุนการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว

9) ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการตลาดเชิงรุก

10) ส่งเสริมการยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยว

1.2) บทบาทภาคเอกชน

1) ลงทุนและพัฒนาเกี่ยวกับที่พัก

2) มีการลงทุนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยเน้นกิจกรรม

3) มีการลงทุนด้านสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านการท่องเที่ยว

4) ใช้ทรัพยากรให้ท้องถิ่น

5) ให้ความรู้กับคนในชุมชน

6) สร้างงาน สร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน

7) ประสานความร่วมมือกับภาครัฐ

1.3) บทบาทชุมชน

1) เรียนรู้หลักการและแนวทางการดำเนินการของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

2) พัฒนากิจกรรมในชุมชนให้เป็นกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์

3) เรียนรู้และพัฒนาทักษะการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เรียนรู้การจัดการท่องเที่ยวในชุมชน

4) ศึกษาประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี และสถานที่ของชุมชน

5) พัฒนากิจกรรมในชุมชนให้เป็นกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้และได้ประสบการณ์

6) พัฒนาทักษะทางการด้านภาษาเพื่อการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว

7) พัฒนาวิทยากรหรือผู้เล่าเรื่องราวของกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมให้กับนักท่องเที่ยว

2) องค์ความรู้จากการวิจัย

ได้มีการพัฒนาโมเดล “CREATIVE” ซึ่งเป็นการสังเคราะห์องค์รู้จากการวิจัย ประกอบไปด้วย

= **Competitive Advantage**
การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

= **Resource Utilization**
การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

= **Education People**
การให้การศึกษา

= **Attractive Activity /Event in Tourism**
การจัดงานและกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

= **Technology use in Tourism**
การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการท่องเที่ยว

= Innovation
การพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยว

= Value Creation
การสร้างมูลค่าให้กับการท่องเที่ยว

= Environmental Preserve
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

อภิปรายผล

บทบาทภาครัฐในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)

บทบาทภาครัฐในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิลุ่มน้ำโขงตอนบนนั้น ประกอบไปด้วย 10 ประเด็นที่สำคัญ โดยบทบาทภาครัฐของหน่วยวิเคราะห์ ทั้ง 4 เชียงพบว่า มีจำนวน 2ข้อของบทบาทภาครัฐที่ทำได้ดีทั้ง 4 เชียง คือ 1) การส่งเสริมการพัฒนาอัตลักษณ์ท้องถิ่น โดยภาครัฐของทั้ง 4 ประเทศได้มีนโยบายในการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของตนเองเพื่อให้เป็นจุดขายได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะเชียงทอง ซึ่งมีข้อได้เปรียบในการเป็นเมืองมรดกโลกและรัฐบาลของประเทศมีนโยบายในการสนับสนุนและมีการกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ อย่างจริงจัง และ 2) มีการส่งเสริมและสนับสนุนการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวของทั้ง 4 เชียง ซึ่งทำได้ดีทั้ง 4 ประเทศ มีการเดินทางเพื่อที่จะท่องเที่ยวได้ในทั้ง 4 ประเทศอย่างสะดวก

ในด้านอื่นๆ พบว่าส่วนมากยังขาดการดำเนินการของบทบาทภาครัฐอย่างจริงจัง เริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว ส่งเสริมการลงทุนและพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางทางด้านการท่องเที่ยว ซึ่งในปัจจุบันเชียงแสนนั้นนับได้ว่าเป็นอำเภอที่มีศักยภาพที่จะสามารถพัฒนาให้เป็น “เมืองมรดกโลก” หากแต่ยังขาดการกำหนดนโยบายจากภาครัฐอย่างจริงจังเพื่อที่จะเป็นการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวและส่งเสริมส่งเสริมการพัฒนาอัตลักษณ์ท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญาดา ประภาพันธ์และคณะ (2550, หน้า 155) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเมือง การบริหารสังคม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ได้สรุปว่า ด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวนั้นเชียงแสนได้ดำเนินการพัฒนาต่อเนื่องไปอย่างช้าๆ ขาดแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวที่สมบูรณ์ชัดเจนในการก้าวไปสู่เมืองท่องเที่ยวโดดเด่นของโลก ซึ่งประกอบไปด้วย 8 ยุทธศาสตร์ โดยที่ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาเมืองเชียงแสนเป็นเมืองมรดกโลกเป็นเมืองที่โดดเด่นมีเอกลักษณ์ที่สนใจของนักท่องเที่ยวทั่วโลก ซึ่งมีหน่วยงานภาครัฐที่จะต้องรับผิดชอบได้แก่ คณะกรรมการการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองเชียงแสน กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงวัฒนธรรม กรมศิลปากร สถาบันการศึกษา ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ นายกเทศมนตรี องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดบทบาทของแต่ละหน่วยงานภาครัฐที่จะต้องทำงานร่วมกันให้ชัดเจน เนื่องจากการจัดการ

ท่องเที่ยวยังขาดเจ้าภาพหลักในการดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลที่ควรจะต้องมีบทบาทและเป็นคนกลางในการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อให้ช่วยกันผลักดันการท่องเที่ยวของเชียงแสนให้มีศักยภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการงานวิจัยของ ชูกลิ่น อนุวิจิตร และคณะ (2549, หน้า 82-83) ได้ศึกษา ศักยภาพ บทบาทและความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยว พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแม้จะเป็นเจ้าของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและมีความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวแต่ก็ยังมีบทบาทน้อยและขาดศักยภาพ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีโครงสร้างองค์กรกรองรับการท่องเที่ยว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสนใจเรื่องของความมั่นคงในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ซึ่งเป็นหน้าที่ของหน่วยงานหลักมากกว่าการท่องเที่ยว ท้องถิ่นยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ในเรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร เจ้าหน้าที่หรือแม้แต่ประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดเชียงราย ได้ศึกษาบทเรียนจากกระบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว โดยภาครัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดการเชิงพื้นที่อย่างยั่นยืนจังหวัดเชียงราย พบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวขาดหน่วยงานหลัก หรือความเป็นผู้นำในการริเริ่มวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ เพื่อนไปสู่การจัดการเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน องค์กรที่มีส่วนร่วมในการวางแผน ซึ่งเป็นคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานราชการ ทำให้เห็นถึงความไม่ต่อเนื่องของบุคลากรในการมีส่วนร่วมวางแผน

คณะผู้วิจัยสรุปว่า การรวมตัวขององค์กรภาครัฐยังไม่ชัดเจน เนื่องจากตัวกลางในการประสานงาน และขาดงบประมาณในการเร่งพัฒนาการท่องเที่ยวของทั้ง 4 เชียงแสนร่วมกัน จึงทำให้กรทำงานไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร หากได้รับการปรับปรุงแก้ไข ควรมุ่งเน้นการบูรณาการทำงานร่วมกัน และมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ในเชิงบวก เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาให้เชียงแสนเป็น Hub ของการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนกรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง) ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการท่องเที่ยว โดยเริ่มตั้งแต่ มีการวางแผนร่วมกันในการช่วยกำหนดนโยบายทางด้านการท่องเที่ยว มีการร่วมกันปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน และมีการร่วมมือกันส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้และมีความเข้าใจในเรื่องของท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวของเชียงแสน ในประเด็นหลัก คือ การรวมตัวขององค์กรภาครัฐ เอกชนและชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังมีน้อย ซึ่งสอดคล้องกับ มนัส สุวรรณ (2549, หน้า

ค) ที่ศึกษาแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวเชียงราย แพร่ น่าน พบว่า ยังขาดการจัดการเชิงท่องเที่ยวที่ดี และขาดการประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ สอดคล้องกับ วีระพล ทองมา (2549, หน้า 191-222) ที่ได้ศึกษาการจัดทำแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาเฉพาะพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มภาคเหนือประกอบด้วยจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และจังหวัดลำพูน พบว่าด้านธุรกิจการบริการและการท่องเที่ยว ศักยภาพของบุคลากรด้านการบริการยังบกพร่องบางส่วน ด้านการบริหารจัดการภาครัฐขาดงบประมาณในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ขาดการประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ กฎหมาย พระราชบัญญัติ ประกาศของทางราชการยังล้าสมัย ไม่เอื้อต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว มีการโยกย้ายสับเปลี่ยนเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องบ่อยครั้งทำให้การปฏิบัติงานไม่ค่อยต่อเนื่อง สอดคล้องกับ มาฆะ ขิตตะสังคะและคณะ (2549, หน้า 124-136) ได้ศึกษาบทเรียนจากระบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยภาครัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดการเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนจังหวัดเชียงราย พบว่าคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว แต่การนำแผนไปสู่การปฏิบัติค่อนข้างน้อย โดยองค์การบริหารส่วนตำบลประชาชนไม่มีส่วนรับรู้ จึงมิได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แต่ให้การสนับสนุนงบประมาณพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การประชาสัมพันธ์ และการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยว ภาคธุรกิจรวมตัวเป็นพันธมิตรท่องเที่ยว แต่ได้เน้นเฉพาะการวางแผนธุรกิจท่องเที่ยว จึงขาดการกำหนดความชัดเจนในการกำหนดแหล่งท่องเที่ยวหรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้เกิดขึ้น องค์กรที่มีส่วนร่วมในการวางแผน ซึ่งเป็นคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานราชการ ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องของบุคลากรในการมีส่วนร่วมวางแผน สอดคล้องกับ วิรุณสิริ ใจมาและคณะ (2549, หน้า 57-69) ได้ศึกษาศักยภาพ บทบาทและความต้องการของภาคธุรกิจในจังหวัดเชียงราย ในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวของจังหวัด พบว่าตัวแทนภาคธุรกิจมีความเห็นตรงกันว่าภาคธุรกิจในจังหวัดเชียงรายมีบทบาทในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดอยู่ในระดับปานกลาง หากธุรกิจไม่ได้เป็นสมาชิกหรืออยู่ในสมาคมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวจะไม่มีโอกาสหรือมีโอกาสน้อยมากในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายมากที่สุด โดยต้องการเข้าไปให้ข้อมูล เสนอความคิดเห็น และร่วมวางแผนในฐานที่เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการท่องเที่ยวและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงต่อการจัดการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

ในส่วนความร่วมมือของชุมชนและภาครัฐในการร่วมกันจัดการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงแสนยังไม่ค่อยได้ดำเนินการให้เห็นชัดเจนเป็นรูปธรรมมากนัก ซึ่งจำเป็นจะต้องมีกระบวนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้มากขึ้น ทำให้ชุมชนได้เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการบริหารจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ สุจิราภา พันธ์วิไล และคณะ (2549, หน้า 132-162) ได้ศึกษาศักยภาพและความต้องการในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย พบว่าความขัดแย้งหรือความไม่เข้าใจระหว่างชุมชนกับภาครัฐ คือ รัฐต้องการให้ชุมชนมีการลงทุนและพัฒนาให้เกิดความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ มากกว่านำเสนอกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณีทางการท่องเที่ยวที่สะท้อนถึงความเป็นตัวเองด้วยวิถีชีวิตแบบเดิม ภาครัฐเล็งผลประโยชน์ในทางการเมือง โดยจัดงบประมาณและพัฒนาผิดวัตถุประสงค์หลักของชุมชนในช่วงเทศกาลงานประเพณีสำคัญๆ เช่น เทศกาลสงกรานต์และลอยกระทง ภาครัฐได้จัดให้เอกชนซึ่งเป็นบุคคลภายนอกพื้นที่ให้

เข้ามาดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวและการบันเทิงหลายๆ ประเภท ชุมชนจึงขาดรายได้ นอกจากนี้ชุมชนส่วนใหญ่ไม่มั่นใจว่า รายได้และผลประโยชน์ที่ภาครัฐได้รับจากกลุ่มบุคคลภายนอกจะเป็นไปด้วยความโปร่งใส ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นกังวลและใส่ใจในการทำงานหารายได้ในแต่ละวันเพื่อเลี้ยงชีพมากกว่าที่จะใส่ใจและกระตือรือร้นในด้านการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ วิชร นันต๊ะยานาและคณะ (2549, หน้า 67-73) ได้ศึกษา แนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม: กรณีศึกษาจังหวัดเชียงรายพบว่าสิ่งที่ประชาชนในจังหวัดเชียงรายกังวล ได้แก่ ข้อมูลไม่มีส่วนร่วม ภาครัฐไม่มีความจริงใจ นโยบายภาครัฐไม่สอดคล้องกับพื้นที่จริง

ในภาพรวมของความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนยังไม่บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากยังขาดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของทั้ง 4 เชียง ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงควรให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน เพื่อใช้เป็นกลไกและขับเคลื่อนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนร่วมกัน ให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม

เส้นทางเศรษฐกิจลุ่มน้ำโขงของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)

แหล่งท่องเที่ยวของทั้ง 4 เชียง นับได้ว่าเป็นแหล่งเที่ยวที่มีศักยภาพโดยเฉพาะเชียงตุง ยังเป็นเมืองที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็น Unseen อีกหลายแหล่งที่ยังคงความเป็นธรรมชาติ มีวิถีชีวิตของผู้คนที่น่าศึกษา และเชียงแสนก็เป็นเมืองที่มีศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีประวัติศาสตร์ ความเป็นมาที่ยาวนาน มีโบราณสถานและโบราณวัตถุมากมาย และมีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถขึ้นมาใหม่ให้กลายเป็น Unseen และเป็นเมืองมรดกได้ในอนาคต ดังนั้นทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน จะต้องมีการพัฒนาและบริหารการจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน รวมถึงจะต้องร่วมกันกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวที่เป็น Unseen หรือเป็น “อัตลักษณ์” ร่วมกันของทั้ง 4 เชียง โดยใช้จุดแข็งในเรื่องของศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และความหลากหลายของชาติพันธ์ร่วมกัน เช่น เส้นทางการท่องเที่ยวสงกรานต์ 4 เชียง ลอยกระทง 4 เชียง แต่งงาน 4 เชียง 59 ชนเผ่า หรือโอทอป 4 เชียง เป็นต้น เพื่อที่จะผลักดันให้ “เชียงแสนเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง” (Hub of tourism in GMS) ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานจังหวัดเชียงรายได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงรายแบบบูรณาการ โดยกำหนดยุทธศาสตร์เชียงรายแหล่งรวมอารยธรรมลุ่มน้ำโขง กำหนดกลยุทธ์ให้ปลูกฝังจิตสำนึกในคุณธรรมวัฒนธรรม การสืบสานวัฒนธรรม อนุรักษ์มรดกล้านนา พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านศิลปวัฒนธรรม และประสานสัมพันธ์เพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ยุทธศาสตร์จังหวัดเชียงรายศูนย์กลางการท่องเที่ยวสี่แผ่นดินเพื่อพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวส่งเสริมให้ ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สนับสนุนวัฒนธรรมประเพณีในพื้นที่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้ศิลปินแห่งชาติหรือบุคลากรในพื้นที่ได้ร่วมพัฒนา จัดระบบการเดินทาง การคมนาคมขนส่ง พิธีศุลกากรและตรวจคนเข้าเมืองเพื่ออำนวยความสะดวกแก่

นักท่องเที่ยว และวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างประเทศด้วยกัน สอดคล้องกับศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดเชียงราย ได้กำหนดในแผนปฏิบัติราชการ 4 ปี พ.ศ. 2548-2551 พบว่ายุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งให้กับการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับฐานเศรษฐกิจเดิมอย่างยั่งยืน ในกลยุทธ์การพัฒนาความเป็นศูนย์กลาง การท่องเที่ยวประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตนบน (GMS) ได้มี โครงการจัดวัฒนธรรมสัมพันธ์ลุ่มน้ำโขง โครงการจัดมหาสงกรานต์ และลอยกระทง 4 ชาติ ลุ่มน้ำโขงเพื่อการท่องเที่ยวและการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวสี่ประเทศห้าเชียง

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง

ในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สารธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง คณะผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดของ Richards & Raymond (2000) และ วิยะดา เสรีวิชยสวัสดิ์ (2544) หากแต่สหภาพการณ์การพัฒนาการท่องเที่ยวของเชียงแสน ยังจำเป็นที่จะต้องมีความร่วมมือจากทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนอยู่เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการริเริ่มสิ่งใหม่ เช่น การท่องเที่ยวสร้างสรรค์ คณะผู้วิจัยได้เสนอให้มีหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชนอยู่ในองค์ประกอบหลักของรูปแบบที่นำเสนอ นอกเหนือจากมีศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ของท้องถิ่นและคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรวิไล วงศ์ไตรพิพัฒน์ (2555) และบทความใน Visit England (Enjoy English, 2005) โดยได้เสนอเพิ่มเติมไว้ในคุณลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทยไว้ด้วย ทั้งนี้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นจะต้องมีความยั่งยืนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ เทิดชาย ช่วยบำรุง (2547, หน้า 74-112) ที่ศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยมองการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนนั้นต้องมองใน 3 ประเด็นหลัก คือ องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว (Tourism components) ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (Tourism products) และระบบรวมทางการท่องเที่ยว (Whole tourism systems) องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว (Tourism components) มีปัจจัยที่จะต้องพิจารณา คือ ที่พักหรือโรงแรม ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากอีกองค์ประกอบหนึ่งของการท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นจุดดึงดูดและเป็นเป้าหมายสำคัญในการเดินทางท่องเที่ยว การคมนาคมขนส่งที่สะดวก รวดเร็ว เพียงพอต่อความต้องการและมีความปลอดภัยสูง บริษัทที่ทำธุรกิจด้านการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายและมีความเป็นสากลรวมไปถึงหน่วยงานส่งเสริมทางการท่องเที่ยวต่างๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคสามารถให้บริการได้อย่างครอบคลุม สะดวกและรวดเร็ว องค์ประกอบที่สอง ก็เป็นอีกองค์ประกอบที่มีความสำคัญไม่แพ้กัน คือผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (Tourism products) ที่ประกอบด้วยการท่องเที่ยวแบบต่างๆ เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตรการท่องเที่ยวชุมชนสัมพันธ์ การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวในแหล่งเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากนี้ยังประกอบด้วยการแสดงเลียนแบบวัฒนธรรมดั้งเดิม การประชุมทางการท่องเที่ยว

ระดับชาติและนานาชาติ การจัดงานแสดงสินค้าและของที่ระลึกในเทศกาลต่างๆ องค์ประกอบสุดท้าย เป็นระบบรวมทางท่องเที่ยว (Whole tourism system) เป็นการมองการท่องเที่ยวให้ครอบคลุม ตั้งแต่การเริ่มต้นของการเดินทาง จุดแวะพักระหว่างการเดินทาง จนกระทั่งจดหมายปลายทางของ นักท่องเที่ยว รวมถึงหน่วยงานส่งเสริมทางการท่องเที่ยว เช่น การรณรงค์ การโฆษณา หรือรูปแบบ การต้อนรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น นั่นก็หมายความว่าการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวนั้นจะต้องมองให้ ลึกและครอบคลุมในทุกๆ องค์ประกอบย่อย ทั้งนี้ก็เพราะว่าแต่ละองค์ประกอบย่อย ก็เปรียบได้กับ หนึ่งจิ๊กซอร์ที่จะทำให้การท่องเที่ยวซึ่งเป็นภาพใหญ่สมบูรณ์ได้จากขาดจิ๊กซอร์ไปตัวหนึ่ง แม้ว่าตัวนั้น จะไม่ค่อยสำคัญนัก แต่ภาพใหญ่จะสมบูรณ์ได้อย่างไร ภาพที่ได้ออกมาไม่สวยบางทีภาพนั้นอา จจะ หมดค่า หมดความหมาย

ในรูปแบบที่คณะผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับ “คนในชุมชน” เป็นอย่างมาก เพราะถือได้ว่า เป็นเจ้าของวัฒนธรรมประเพณี และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับ บุญเลิศ จิตตั้ง วัฒนา (2542) และชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2540) นอกจากนี้ในการดำเนินการการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์คนในชุมชนต้องมีส่วนร่วม และต้องใช้ชุมชนเป็นฐานในการดำเนินการด้วยซึ่งสอดคล้องกับ McNulty (2009) ซึ่งคณะผู้วิจัยจึงได้กำหนดให้คนในชุมชนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญรวมถึงการมีส่วน ร่วมของคนในชุมชนก็เป็นคุณลักษณะสำคัญด้วย

การใช้ทรัพยากรเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนที่มีอยู่ เป็นคุณลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์ที่คณะผู้วิจัยได้เสนอไว้เพราะคณะผู้วิจัยมีความเห็นว่า งานศิลปะหรือกิจกรรมต่างๆ ที่มี ในชุมชนนั้น หากได้มีการพัฒนา ปรับปรุง และจัดให้เป็นระบบแล้ว ก็จะสามารถนำมาทำเป็นกิจกรรม เชิงสร้างสรรค์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Ohridska Olson & Ivanov (2010) ซึ่งคณะผู้วิจัยมี ความเห็นเพิ่มเติมว่า ควรให้คนในชุมชนได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ในเรื่องของการจัดการท่องเที่ยว จากสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้มีความรู้เพียงพอ มีความเข้าใจที่ถูกต้อง สามารถ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชน

การจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ควรจัดเป็นกลุ่มเล็กๆ โดยเน้นกระบวนการที่ให้ความรู้ ความ เข้าใจ และประสบการณ์กับนักท่องเที่ยว ซึ่งหากจัดเป็นกลุ่มเล็กจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ มีประสบการณ์ หรือมีความเข้าใจในชุมชนอย่างลึกซึ้งและแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Richard (2008)

การเรียนรู้ การได้รับประสบการณ์ และการใช้ความคิดสร้างสรรค์ เป็นคุณลักษณะสำคัญ ตามหลักการของ UNESCO (1999) และตามแนวคิดของ Richards (2008) คณะผู้วิจัยขอเสนอว่า จะต้องเน้นการให้นักท่องเที่ยวมีการเรียนรู้ มีความเข้าใจ และผูกพันกับสถานที่ท่องเที่ยวและคนใน ชุมชน โดยคนในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ซึ่งเป็นไปตามข้อเสนอของ MaNutly (2009) และ Jelincic (2009) แต่ในขณะเดียวกัน ก็ต้องระมัดระวังมิให้เกิดการทำลายวัฒนธรรม ดั้งเดิมของชุมชน ซึ่งการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นขั้นตอนสำคัญของการดำเนินการนั้น คณะผู้วิจัยเห็นว่าควรเน้นการนำเสนอที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสของจริง สามารถจัดต้องได้ มีโอกาส พูดคุยกับชาวบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับ Creative Tourism –New Zealand (2011)

การจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เข้าร่วมมีการเรียนรู้ ได้รับ ประสบการณ์ และความเข้าใจที่ดีกับเรื่องราวของศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรมของชุมชน

ดังนั้นจึงต้องนำทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning theory) และทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Participation theory) มาประยุกต์ใช้ด้วย ดั้งนั้นภาครัฐและสถานบันการศึกษาควรเข้ามามีส่วนร่วมให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ อีกทั้งการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการจัดกิจกรรมนั้น ควรคำนึงถึงเรื่องของการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนตามแนวคิดของทฤษฎีการพัฒนา (Development theory) และแนวคิดเกี่ยวกับการใช้วัฒนธรรมเป็นฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งสอดคล้องกับ สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2544) นอกจากนี้แล้วยังควรให้นักท่องเที่ยวได้มีการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนในชุมชนเป็นสิ่งที่คณะผู้วิจัยเสนอเพิ่มเติมว่า ภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์แล้วควรจัดให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสและเข้าถึงวัฒนธรรม วิถีชีวิต และประเพณีของชุมชน เพิ่มเติม โดยอาจจะมีการให้ชุมชนได้มีการจำหน่ายของที่ระลึกด้วย ทำให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา และสร้างความเจริญให้กับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ (2543)

ด้านการดำเนินการประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นขั้นตอนที่สำคัญทั้งภายในและภายนอกชุมชน ซึ่งควรดำเนินไปตามแนวทางของทฤษฎีการประชาสัมพันธ์ (Public relation theory) ซึ่งการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะต้องเน้นการสร้างภาพลักษณ์ของการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชน การสร้างความรู้ในหมู่นักท่องเที่ยว และการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับนักท่องเที่ยวว่าจะเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับ วิทวัส รุ่งเรืองผล (2546) ในส่วนของการเผยแพร่ข้อมูลนั้นจะต้องทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจในกิจกรรมต่างๆ ที่บอกเล่าถึงเรื่องราว ประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตของคนในชุมชนซึ่งสอดคล้องกับ กฤษณา พิณศรี (2550) ทั้งนี้การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังต้องคำนึงถึง ส่วนประสมการตลาด (Marketing mix) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Lamb, Hair & McDaniel (2000)

องค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของรัฐ ในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชน และชุมชน ตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หรือ CREATIVE Model นั้นประกอบไปด้วย 8 องค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งในภาพรวมนั้นยังมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยวิเคราะห์ทั้ง 4 เชียงอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านที่ได้ดำเนินการอยู่แล้วอยู่ในระดับค่อนข้างดี เช่น การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive advantage) โดยใช้วัฒนธรรมเป็นจุดแข็งและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นต้น ส่วนในอีก 6 มิติของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นยังต้องมีการพัฒนาเพื่อให้เกิดศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนต่อไป

จุดเด่นของพื้นที่ทั้ง 4 เชียง (เชียงแสน เชียงตุง เชียงรุ้งและเชียงทอง) มีพื้นฐานทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม “ล้านนา” และชาติพันธ์ที่คล้ายคลึง ต่างเป็นเส้นทางเศรษฐกิจและมีศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวสูง โดยเฉพะเชียงตุงนับว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีจำนวน

นักท่องเที่ยวที่อยากจะไปเยือนและสัมผัสถึงวิถีชีวิตของประชาชนชาวพม่าเป็นอย่างมาก และเชียงทองเป็นเมืองมรดกโลกที่เป็นจุดที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเพื่อให้เข้ามาซึมซับและสัมผัสประเพณีวัฒนธรรมของชาวลาวได้เป็นอย่างดี สิ่งที่แตกต่างกันของทั้ง 4 ประเทศ คือ ระบอบการปกครอง การกำหนดและดำเนินนโยบายทางด้านการท่องเที่ยว หากภาครัฐของทั้ง 4 ประเทศได้มีการจัดทำนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวร่วมกัน โดยการดึงภาคเอกชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงอย่างแท้จริง

ในส่วนของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 700 ปี มีโบราณสถานและโบราณวัตถุ วัดวาอาราม ที่ยังรอการพัฒนาจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อที่จะร่วมมือกันผลักดันให้เชียงแสนเป็นเมือง “มรดกโลก” ในอนาคตได้ โดยจะจำเป็นที่จะต้องมีการวางแผนและกำหนดยุทธศาสตร์ร่วมกันจากทุกภาคส่วนเพื่อกำหนดทิศทางและนโยบายการบริหารจัดการท่องเที่ยวของเชียงแสนเพื่อให้เป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยง ในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน (Hub of tourism in GMS) ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญาดา ประภาพันธ์และคณะ (2550, หน้า 155) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเมือง การบริหารสังคม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ ให้เชียงแสนเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง มีเป้าประสงค์เพื่อให้ศักยภาพและเพิ่มช่องทางการท่องเที่ยวภายในประเทศ และกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านในเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ 5 ยุทธศาสตร์ คือ 1) ใช้ศักยภาพและเพิ่มช่องทางการท่องเที่ยว 2) พัฒนาให้เป็นศูนย์กลางเพื่ออำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวในประเทศและประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน 3) พัฒนามาตรฐานการบริการ และบุคลากรการท่องเที่ยวสู่สากล 4) ส่งเสริมและพัฒนาการประชาสัมพันธ์และการตลาดท่องเที่ยว และ 5) พัฒนาความร่วมมือภาครัฐและเอกชนของกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนกับจังหวัดเชียงราย

สอดคล้องกับผลการศึกษาของมิ่งสรรพ์ ขาวสอาด (2547, หน้า 177-179) ที่ศึกษาโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการที่ยั่งยืนในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ในการศึกษาได้แบ่งออกเป็น 6 ส่วน คือ

1) ความสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

2) สถานภาพการท่องเที่ยว พฤติกรรมการท่องเที่ยวและพยากรณ์แนวโน้มการท่องเที่ยว

3) การวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบด้านการท่องเที่ยว

4) การวิเคราะห์ผลกระทบของโรคซาร์สที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเศรษฐกิจโดยรวม

5) การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

6) การท่องเที่ยวกับการกระจายรายได้ในชุมชน

ซึ่งผลการศึกษาได้มุ่งหวังที่จะบูรณาการเอาการท่องเที่ยวทั้งสามประเทศเข้ามารวมเข้าด้วยกันในรูปแบบจุดหมายปลายทางเดียวกัน แล้วทำการตลาดร่วมกันนั้นมีความเป็นไปได้ และด้วยการตระหนักถึงผลประโยชน์เกิดขึ้นร่วมกันจากการท่องเที่ยว ทำให้การก่อสร้างเส้นทางเชื่อมโยงใน

อนุภูมิภาคได้เริ่มขึ้น ซึ่งเป็นสัญญาณที่ดีของการเริ่มต้นพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน นอกจากนี้ยังควรมีนโยบายของการออกวีซ่า ณ จุดผ่านแดน (Visa on Arrival) ให้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากประเทศเพื่อนบ้าน หรือการพัฒนาจนเป็น Visa Free Zone ทั้งภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ตลอดจนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นคู่ระหว่างประเทศเพื่อนบ้านซึ่งอยู่ในระยะทางที่เดินทางไปถึงกันได้สะดวก บรรยากาศการท่องเที่ยวที่ดีขึ้นในภูมิภาค เช่นนี้ไม่เพียงแต่จะนำความเจริญทางด้านเศรษฐกิจมาให้ยังจะช่วยกระชับความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนบ้านให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ มนัส สุวรรณ (2546, หน้า ค) ที่พบว่าโอกาหลายประการของเชียงรายในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวของรัฐบาล การเปิดการติดต่อชายแดนระหว่างประเทศ และความเป็นศูนย์กลางในภูมิภาค ASEAN ถิ่นฟ้าล้านนาตะวันออกสามารถที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมได้มากขึ้น

ดังนั้นคณะผู้วิจัยเห็นว่าการที่จะพัฒนาให้ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน (Hub of Tourism in GMS) ได้นั้นจะต้องมีการรวมตัวของกลุ่มประเทศเหล่านี้ โดยการทำข้อตกลงร่วมกันด้านการท่องเที่ยว การเชื่อมโยงสถานที่ท่องเที่ยวในเชียงแสน และจังหวัดเชียงรายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการพัฒนาเส้นทางการคมนาคมทางบกที่เชื่อมต่อกับจีน พม่า และลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำนานาชาติที่มีความงดงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อพัฒนานโยบายในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชน ตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน

1) พัฒนาให้กลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน (Hub of Tourism in GMS) เป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1. โครงสร้างพื้นฐานทางด้านการท่องเที่ยว โดยจะต้องมีมาตรการต่างๆ ดังนี้
    1) การออกแบบ การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างงานใหม่ให้กับชุมชน
    2) มรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาให้กับชุมชน
    3) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ ความสามารถของแหล่งท่องเที่ยว
    4) ความสามารถในการคิด ออกแบบ และพัฒนา
    5) วิทยากร ที่เป็นผู้นำและจัดกิจกรรมในลักษณะหุ้นส่วนท่องเที่ยว
    6) พื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากร ทางการท่องเที่ยว
    7) ระบบขนส่งเพื่อการทางการท่องเที่ยว
    8) ความแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น
        - สำรวจให้พบตัวตนของชุมชน
        - ค้นหาความโดดเด่นที่แตกต่างแต่เฉพาะตน
        - เติมความคิดสร้างสรรค์
        - ทำแล้วต้องขายได้ (ต้องใจนักท่องเที่ยว)

— คิดนอกกรอบ ทำผลสรุปและวิเคราะห์

2. สร้างมาตรฐานและปลูกฝังความสามารถในการคิดและการสร้างสรรค์ให้กับเอกชนและประชาชน

1) เอกลักษณ์ศิลปะและวัฒนธรรมที่เน้นความเป็นศักยภาพท้องถิ่น
2) ให้ความสำคัญกับประสบการณ์นักท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมและการรับรู้
3) ส่งเสริมความคิดแบบ “ต่อยอด” เพิ่มคุณค่า

3. สร้างการมีส่วนร่วม

1) การพัฒนาสินค้า/บริการเชิงสร้างสรรค์
2) การพัฒนาช่างฝีมือเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว
3) จัดบรรยากาศและกิจกรรมของงานตามสภาพความเป็นจริงของชุมชนให้โดดเด่น เพื่อดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยว
4) ปฏิสัมพันธ์การเรียนรู้ทางสังคมโดยการร่วมทำกิจกรรมกับแหล่งท่องเที่ยวนั้น
5) ใช้กิจกรรมสร้างสรรค์ให้เป็นกิจกรรมของนักท่องเที่ยว
6) เจ้าภาพในการจัดกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว
7) ประสานความร่วมมือระหว่าง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน

4. ส่งเสริมและสนับสนุนธุรกิจและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1) อุตสาหกรรมสื่อ
2) การบริการที่ให้โอกาสนักท่องเที่ยวพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองโดยเข้าร่วมกิจกรรมกับแหล่งท่องเที่ยว
3) สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเพื่อสร้างโอกาส โดยการใช้ความคิดในการจัดกิจกรรมให้กับนักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์โดยตรงกับธุรกิจและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว
4) สร้างมัคคุเทศก์ในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

2) ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการระหว่างหน่วยงานหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการท่องเที่ยวยังไม่สามารถดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันได้ ควรใช้กระบวนการทำงานแบบบูรณาการทั้งในเรื่องของนโยบายและงบประมาณ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยควรที่จะต้องร่วมมือกับสถาบันการศึกษา และเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกันของทุกภาคส่วน

3) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายเพื่อเป็นศูนย์กลางเพื่อเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงยังไม่มีความชัดเจน ดังนั้นควรมุ่งเน้นบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วม และกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น เช่น การให้บุคคลในท้องถิ่นเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวเพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับชุมชน

4) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน ยังไม่ชัดเจนเนื่องจากนโยบายของรัฐบาลแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน ดังนั้นควรกระตุ้นให้รัฐได้มุ่งเน้นความ

ร่วมมือในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน โดยเน้นการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกัน เพื่อเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้มีความแน่นเฟ้นมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนาอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ด้านการท่องเที่ยว

1) เจ้าภาพหลัก ของหน่วยงานภาครัฐ

1.1) องค์การบริการส่วนตำบลและเทศบาล (เทศบาลเวียงเชียงแสน)

- ควรมีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายและครอบรอบ 12 เดือน โดยความร่วมมือของภาคเอกชน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาท่องเที่ยวเชียงแสน เชียงตุง เชียงรุ้ง และเชียงทอง (4 เชียง) ได้มากขึ้น
- การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เช่น คูเก่าเมืองรอบเมืองเชียงแสน หรือวัดร้าง 70 วัด ในอำเภอเชียงแสน ควรให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและร่วมเป็นเจ้าของ ทำให้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกิดความสร้างสรรค์และยั่งยืนของทั้ง 4 เชียง
- ควรกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว หรือ เส้นทางการท่องเที่ยวใหม่ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวในจังหวัดและเกิดความร่วมมือใน 4 เชียง ให้เพิ่มมากขึ้น เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแบบผจญภัย การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ และการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร เป็นต้น

2) หน่วยงานสนับสนุน

2.1) สถาบันการศึกษา / สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน

- ควรมีการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานในด้านต่างๆ เช่น ทักษะภาษา ทักษะการบริการ และแนวทางในการปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยว เพื่อบูรณาการความร่วมมือของทั้ง 4 เชียง เป็นต้น

2.2) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ที่ประจำแต่ละจังหวัด

- ควรมีการประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรม ของทั้ง 4 เชียงให้เป็นที่รู้จัก

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) นำตัวแบบ CREATIVE ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยให้เชียงแสนเป็นเจ้าภาพหลักของทั้ง 4 เชียงและทำการวิจัยประเมินผลเพื่อปรับปรุงตัวแบบให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กระทรวงคมนาคม. (2549). สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร. **โครงการศึกษาพัฒนาศักยภาพการขนส่งสินค้าผ่านแดนของไทยเพื่อผลักดันยุทธศาสตร์การเป็นศูนย์กลางคมนาคมขนส่งในอนุภูมิภาคอินโดจีน.** กรุงเทพมหานคร : กระทรวงฯ

เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์. (2549). **อัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย.** เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์และคณะ. (2549). **อัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย.** กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สถาบันการขนส่ง. (2548). **การทำแผนการดำเนินการตามความตกลงด้านการขนส่งทางถนนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน.** กรุงเทพมหานคร : สถาบันการขนส่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2542). **การวางแผนและพัฒนาตลาดท่องเที่ยว.** กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ฉันทัช วรรณถนอม. (2547). **การวางแผนและการจัดรายการนำเที่ยว.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เฟื่องฟ้า พริ้นติ้ง.

เฉลิมชัย คำแสน และคณะ.(2549). **พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย.** กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ.

ชูกลิ่น อุ่นวิจิตร และคณะ. (2549). **ศักยภาพและความต้องการในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.** กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2540). **วิถีไทย: การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ: โครงการวิถีทรรศน์.

ญาดา ประภาพันธ์และคณะ (2550). **ยุทธศาสตร์การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเมือง การบริหาร สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ผ่านกระบวนการพัฒนาการค้าชายแดนและการท่องเที่ยว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ทศพล เดชะ. (2553). **ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว การรับรู้ต่อการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในเขตอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง.** ปริญญานิพนธ์วท.ม. (การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เทิดชาย ช่วยบำรุง.(2547). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ธนิต โสรัตน์. (2548). **ไทยกับโอกาสเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. เศรษฐศาสตร์ (เศรษฐศาสตร์การเมือง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. บัณฑิตวิทยาลัย.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). **การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.** เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548ก). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน Sustainable tourism development.** กรุงเทพฯ: ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548ข). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว Tourism industry.** กรุงเทพฯ: ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

บุษบา สิทธิการ และคณะ. (2549). **การศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย.** กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ.

ปรมินทร์ อริเดช และคณะ. (2549). **รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน จังหวัดเชียงราย กรณีเปรียบเทียบเชียงรายกับนครคุนหมิง.** กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ.

ประภาพร พนมไพร และคณะ. (2549). **ศึกษาทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการต้อนรับของชาวเชียงราย.** กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ.

ประภาพรรณ ไชยานนท์ และคณะ. (2549). **ผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงราย.** กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ.

แผนปฏิบัติราชการ 4 ปี พ.ศ. 2548-2551 ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดเชียงราย. (2548). เชียงราย : สำนักงานจังหวัดเชียงราย.

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงรายแบบบูรณาการ. (2547). เชียงราย : ฝ่ายนโยบายและแผนสำนักงาน จังหวัดเชียงราย.

พลวัฒ ประพัฒน์ทอง และคณะ. (2549). **รูปแบบและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวบ้านศิลปินเชียงราย.** กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ.

พัทธมน บุณยราศรัย และคณะ. (2549). **ศักยภาพและความต้องการในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวของภาคประชาสังคมและเอ็นจีโอ (NGO).** กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ.

พิมพร ตรีสอน และคณะ. (2549). **ประสิทธิภาพของระบบขนส่งมวลชนทางบกจังหวัดเชียงราย.** กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ.

เพทาย บำรุงจิตต์ และคณะ. (2549). **ศักยภาพและความพร้อมของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย.** กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ.

ภัทรานิษฐ์ ศรีจันทราพันธุ์ และคณะ. (2549). **การศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติจากการท่องเที่ยวบริเวณแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติของจังหวัดเชียงราย.** กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ.

มนัส สุวรรณ และคณะ.(2546). **โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย พะเยา แพร่ น่าน.** กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

มาลินี หาญยุทธ. (2551). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยว กรณีศึกษาตำบลนาไร่ อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน.** วิทยานิพนธ์ สาขารัฐประศาสนศาสตร

มหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

มาฆะ ขิตตะสังคะ และคณะ. (2549). **บทเรียนจากกระบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดการเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน จังหวัดเชียงราย.** กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ.

มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด.(2549). **เส้นทางองค์ความรู้สู่การพัฒนาการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง.** เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด และคณะ. (2547). **โครงการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงบูรณาการที่ยั่งยืนในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง.** เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย 2547-2550. เชียงราย : สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เขต 2.

ยุทธศาสตร์การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเหนือ. (2546). เชียงใหม่ : สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ.

ยุพิน มีใจเจริญ และคณะ. (2549). **ศักยภาพและความพร้อมการนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงราย.** กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ.

รังสิต เงาแก้ว และคณะ.(2549). **การศึกษาผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่มีต่อวิธีการดำเนินชีวิตของชนเผ่า จังหวัดเชียงราย กรณีศึกษา : เปรียบเทียบจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง.** กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ.

วารินทร์ วงศ์หาญเชาว์ และคณะ. (2549). **ยุทธศาสตร์การค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนประเทศไทย กับประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง.** กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ,

วิชร นันต๊ะยานา และคณะ. (2549). **แนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย.** กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ.

วิยะดา เสรีวิชยสวัสดิ์. (2544). **การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยให้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์.** ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.

วิรุณสิริ ใจมา และคณะ.(2549). **ศักยภาพ บทบาท และความต้องการของภาคธุรกิจในจังหวัดเชียงราย ในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัด.** กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ.

วิโรจน์ ก่อสกุล. (2550). **บทบาทภาครัฐและภาคเอกชนในการคุ้มครองผู้บริโภค.** ดุษฎีนิพนธ์ สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วีระพล ทองมา. (2549). **การจัดทำแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาเฉพาะพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มภาคเหนือ : เชียงราย เชียงใหม่ และลำพูน.** เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ศรีสมร คุณากรบดินทร์ และคณะ. (2549). **ศักยภาพและความพร้อมของร้านอาหารพื้นเมืองสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย.** กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ.

ศศิธร รุ่งกิจเลิศสกุล และคณะ. (2549). **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสปาจากแหล่งน้ำแร่ธรรมชาติในจังหวัดเชียงราย.** กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ.

ศุภสิน สุริยะ และคณะ. (2549). **ศักยภาพผลิตภัณฑ์และบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงราย.** กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2553). **โครงการวิจัยระดับมหาบัณฑิต ชุดโครงการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์**. ค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2555. จาก http://www.ttresearch.org

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). สรุปสาระสำคัญของแผนฯ ฉบับที่ 10. ค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2556, จาก http://www.nesdb.go.th/?tabid=139

สิริโฉม พิเชษฐบุญเกียรติ และคณะ.(2549). **พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติในนครคุนหมิง มณฑลยูนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน.** กรุงเทพมหานคร: สภาวิจัยแห่งชาติ.

สุจิตราภา พันธ์วิไล และคณะ. (2549). **ศักยภาพและความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย.** กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ.

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2544). **โครงสร้างและพลวัตวัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา.** กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

สุพรรพิการ์ ขวัญเมือง และคณะ. (2549). **ศักยภาพและความพร้อมของการท่องเที่ยวเชิงสปาจังหวัดเชียงราย.** กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ.

อนุรัตน์ อินทร. (2551). **ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน.** วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

อภิสิทธิ์ ไล่สัตรูไกล. (2552).ความคิดสร้างสรรค์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจ. ในศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (บรรณาธิการ). **ทำไมต้องเศรษฐกิจสร้างสรรค์.** (หน้า 113-144). กรุงเทพมหานคร: คอนแทรคท์ พัลบิชิ่ง.

อรวรรณ จำพุฒ และคณะ. (2549). **แนวทางการพัฒนาการตลาดของผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย.** กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ.

อาคม เติมพิทยาไพสิฐ. (2554). **เศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทย.** การประชุมผู้บริหารระดับสูง กระทรวงวัฒนธรรม. 28 มีนาคม 2554. ค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2556, จาก www.nesdb.go.th/LinkClick.aspx?fileticket=1kTlLbV11pI%3D...

อาทิตยาพร อรุณพิพัฒนพงศ์. (2554). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดนครพนม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อารีรัตน์ โกสิทธิ์ และคณะ. (2549). **ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย.** กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ.

ภาษาอังกฤษ

Campbell, C. (2010a). **Creative tourism providing a competitive edge.** Retrieved November 4, 2010, from http://www.insights.org.uk/articleitem.aspx?title=Creative%20

Campbell, C. (2010b). **What is Creative Tourism?.** Retrieved June 10, 2010, from http://www.catrionacampbellworldprocess.com/what-is-creative-tourism

Creative tourism destinations. (2010). Retrieved November 3, 2010, from http://www.culturalrealms.com/2010/01/creative_tourism_destinations

Creative tourism in Australia becomes the new reason for travel. (2007). Retrieved November 20, 2009, from http://www.art-in-tropical-australia.com/creative-tourism.html

Creative tourism. (2010). Retrieved November 3, 2010, from http://www.realadventures.com/listings/1126008_Creative-Tourism

Enjoy England. (2005). **What is the future of domestic tourism to 2015?.** Retrieved October 12, 2011, from http://www.enjoyengland.com

Howkins, J. (2008). **เศรษฐกิจสร้างสรรค์: เขามั่งคั่งจากความคิดกันอย่างไร.** (คุณากร วาณิชย์วิรุฬห์, ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Lamb, C. W., Hair, J. F. & McDaniel, C. (2000). **Marketing** (5th ed.). Cincinnati, OH: South-Western College Publishing.

McNulty, R. (2009). **Creative tourism**. Retrieved December 12, 2009, from http://www.eturbonews.com/4539/creative-tourism-conference-defines-news.

Ohridska-Olson, R. V. & Ivanov, S. (2010). **Creative tourism business model and itsmapplication in Bulgaria.** Retrieved July 24, 2010, from http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm ?abstract_id=1690425

Raymond, C. (2003). **Case study-Creative tourism New Zealand**. New Zealand: Creative Tourism New Zealand and Australia Council for the Arts.

Raymond, C. (2007). Creative tourism New Zealand: The practical challenges of developing creative tourism. In G. Richards & J. Wilson (Eds), **Tourism, creativity and development** (pp. 145-157). London: Routjedge.

Richards, G. (2008). Create tourism and local development. In **Paper presented the Santa Fe International Conference on Creative Tourism, September 28th.** Retrieved November 20, 2009, from http://www.docstoc.com/docs/5470812/creative-tourism and–the-local–economy

Richards, G. & Munsters, W. (Eds.). (2010). **Cultural tourism research methods**. Wallingford, Oxfordshire, UK: Cambridge, Mass.

Richards, G. & Raymond, C. (2000). Creative tourism. **ATLAS News, 23**, 16-20.

UNESCO. (2006). **Towards sustainable strategies for creative tourism**. Paper present at the Planning Meeting for 2008 International Conference on Creative Tourism, Santa Fe, New Mexico, USA.

United Nations Educational, Science and Cultural Organization. (2008). **Creative cities network.** Retrieved November 3, 2010, from http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php

World Tourism Organization. (1999). **Global codes of ethics for tourism**. Retrieved July 24, 2010, from http://www.gdrc.org/uem/eco-tour/principles.html

อินเทอร์เน็ตและเว็บไซต์

กองส่งเสริมเศรษฐสัมพันธ์และความร่วมมือ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ. (2550).ค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2555. จาก http://www.mfa.go.th/business.

กระทรวงการต่างประเทศ. (2554). กรมอาเซียน. ค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2555. จาก http://www.mfa.go.th/web/3020.php?sid=4052

กระทรวงการต่างประเทศ. (2554). **ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกัมพูชา ลาว พม่า และไทย.**ค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2555. จาก http://www.mfa.go.th/web/1658.php.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). ค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2555. จาก http://www.moc.go.th/opscenter/cr/GMS.htm

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, (ม.ป.ป.) ค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2555. จาก http://www.dtn.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=7041%3A2011-08-16-22-00-20&catid=155%3Alaos&lang=th

กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ. (2554). ค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2555. จาก http://www.mfa.go.th/web/1650.php.

กองส่งเสริมเศรษฐสัมพันธ์และความร่วมมือ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ. (2550): ค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2555. จาก http://www.mfa.go.th/business.

โครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.mfa.go.th. 2548.

โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง 6 ประเทศ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.ncsdb.go.th. 2547.

โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง 6 ประเทศ - GMS – EC "Greater Mekong Subregion". (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.adb.org.th. 2551.

ดรรชนีตราประเทศ ดรรชนีตราประเทศ (สำนักงานศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ TCDC. ค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2555. จาก www.tcdc.or.th.

เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน. (2555). แผนพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหาร. ค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2555. จาก http://www.wiengchiangsaen.go.th/?name=policyOfPresident

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2555) ค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2555. จาก http://www.tourisminvest.tat.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=197%3A-a-&catid=33%3Aanalysis&Itemid=177&lang=en

mekongjayavarmancruise (2554). ค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2554, จาก http://www.mekongjayavarmancruise.com

Maesaipressม (2554).ค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2554, จาก http://www.maesaipress.com/Infobord/?infoboard=topic.14.16.1

Myanmar Tourism Master Plan (2013). ค้นเมื่อ 13 พฤษาคม 2556, จาก

http://www.myanmartourism.org/visitorguide.htm

mekonglover (2554). ค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2554, จาก
http://www.mekonglover.com/news_pop.asp?NewsId

OKNation (2554). ค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2554, จาก
http://www.oknation.net/blog/uniformedscholars/2011/08/05/entry-2

RefWrold (2004). GREATER MEKONG SUBREGION. ค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2554, จาก
http://www.unhcr.org/refworld/category,REFERENCE,,,LAO,460a2c442,0.html

Siamintelligance (2010). GREATER MEKONG SUBREGION. ค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2555, จาก
http://www.siamintelligence.com/gmc-economic-corridors/

Wikipedia (2556). เชียงแสน. ค้นเมื่อ 14 มกราคม 2556, จาก
http://th.wikipedia.org/wiki/

ภาคผนวก ก

คำถามในการสัมภาษณ์

เรื่อง : บทบาทของภาครัฐต่อการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชนตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง หลวงพระบาง)

เส้นทางเศรษฐกิจ

1. ท่านคิดว่าในการท่องเที่ยวลุ่มน้ำโขงจะมีเส้นทางการท่องเที่ยวกี่เส้นทาง และในแต่ละเส้นทางควรจะมีการสร้างมูลค่าเพิ่มได้อย่างไร
2. ท่านคิดว่าอะไรเป็น “ปัจจัยแห่งความสำเร็จ” ในการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของลุ่มน้ำโขง

ด้านนโยบาย

1. นโยบายในการพัฒนาลุ่มน้ำโขงเป็นอย่างไร
2. ท่านคิดว่าบทบาทภาครัฐของแต่ละประเทศ (4 เชียง) เพื่อร่วมกันกำหนดนโยบายในการพัฒนาลุ่มน้ำโขงควรเป็นอย่างไร
3. ท่านคิดว่าภาครัฐควรที่จะมีกระบวนการอย่างไรในการร่วมกันกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวลุ่มน้ำโขงระหว่างประเทศ ทั้งจีน ไทย ลาว และพม่า

บทบาทภาครัฐ

1. ท่านคิดว่าภาครัฐควรจะส่งเสริมการท่องเที่ยวในลุ่มน้ำโขงอย่างไร
2. หน่วยงานของท่านได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในลุ่มน้ำโขงอย่างไร
3. การเตรียมความพร้อมในการแก้ปัญหาพื้นที่บริเวณลุ่มน้ำโขงเป็นอย่างไร เพื่อส่งผลกระทบต่อประเทศเพื่อนบ้านให้น้อยที่สุด
4. การร่วมกันกำหนดการแก้ไขปัญหาต่างๆ อาทิเช่นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในลุ่มน้ำโขง อย่างไร

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

1. ท่านคิดว่าอะไรเป็น “ยุทธศาสตร์” หรือ “กลยุทธ์” ที่สำคัญในการพัฒนาพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของลุ่มน้ำโขง

2. ท่านคิดว่าบทบาทภาครัฐเอกชนในการร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในลุ่มน้ำโขงคืออะไร

3. ท่านคิดว่า “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในลุ่มน้ำโขงคืออะไร และควรมีรูปแบบเป็นอย่างไร”

4. ท่านคิดว่าอะไรเป็นผลกระทบที่สำคัญในการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของลุ่มน้ำโขง

ความร่วมมือของภาครัฐ ชุมชนและเอกชน

1. หน่วยงานของท่านได้มีการร่วมกันกำหนดการแก้ไขปัญหาด้านการส่งเสริมการค้าขายในลุ่มน้ำโขงอย่างไร

2. หน่วยงานของท่านได้มีการร่วมกันกำหนดการแก้ไขปัญหาด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวในลุ่มน้ำโขงอย่างไร

3. หน่วยงานของท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมของภาคเอกชนและชุมชนในบริเวณลุ่มน้ำโขงอย่างไร

4. ท่านคิดว่าบทบาทของภาคชุมชนในการร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยงเชิงสร้างสรรค์ในลุ่มน้ำโขงคืออะไร

ภาคผนวก ข

ภาพการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

นายกเทศมนตรี อาเภอเวียงเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
วันที่ 6 ธันวาคม 2555 เวลา 15.00 น.

รายละเอียดจากการสัมภาษณ์

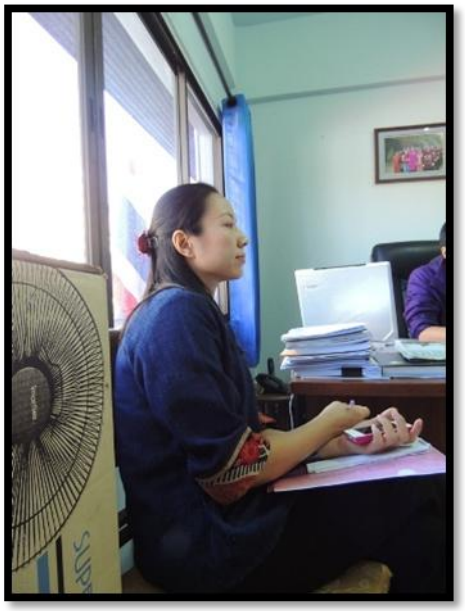
ประธานสมาคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจไทย – พม่า จังหวัดเชียงราย

วันที่ 6 ธันวาคม 2555 เวลา 17.30 น.

รายละเอียดการสัมภาษณ์
สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงราย
วันที่ 7 ธันวาคม 2555 เวลา 10.00 น.

รายละเอียดการสัมภาษณ์

สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดเชียงราย

วันที่ 7 ธันวาคม 2555 เวลา 11.00 น.

รายละเอียดการสัมภาษณ์

เมืองเชียงตุง สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า

วันที่ 17-19 ธันวาคม 2555

GOLDEN ISLAND

MAHAR
KEIO

รายละเอียดการสัมภาษณ์

เมืองเชียงรุ่ง (สิบสิงปันนา) สาธารณรัฐประชาชนจีน

วันที่ 20-24 ธันวาคม 2555

多歌水箩火晚会
售票处
订票电话：13908813331
13908815551

西双版纳原始森林公园导游全景图
TOURIST MAP OF WHOLE SCENE OF XISHUANGBANNA PRIMEVAL FOREST PARK
比例尺 1: 600
西双版纳原始森林公园

รายละเอียดการสัมภาษณ์

เมืองเชียงทอง (หลวงพระบาง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วันที่ 26-29 มกราคม 2556

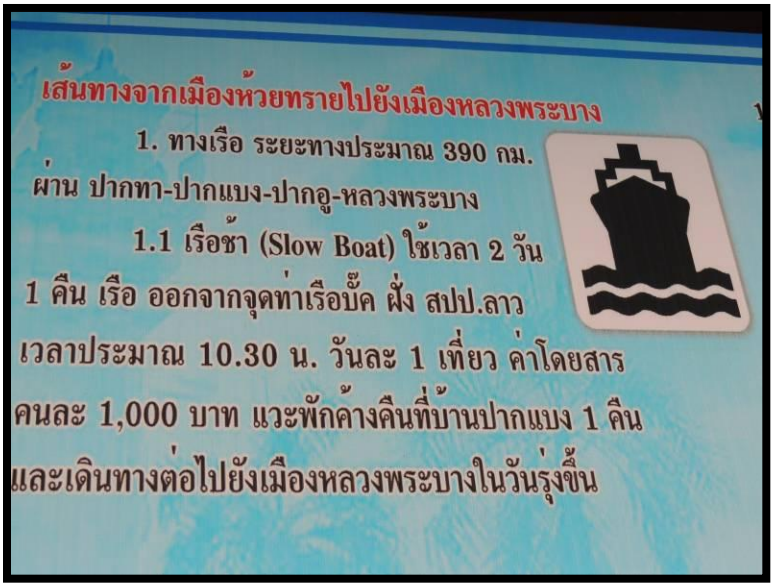

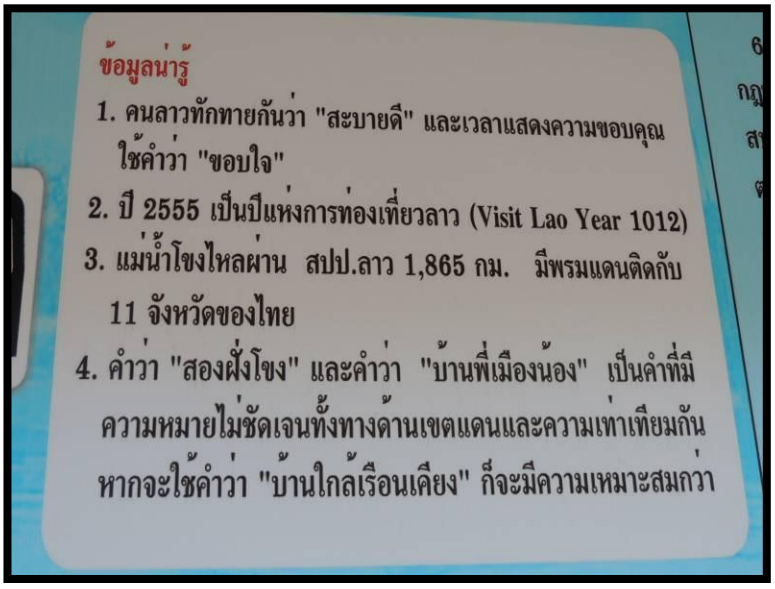

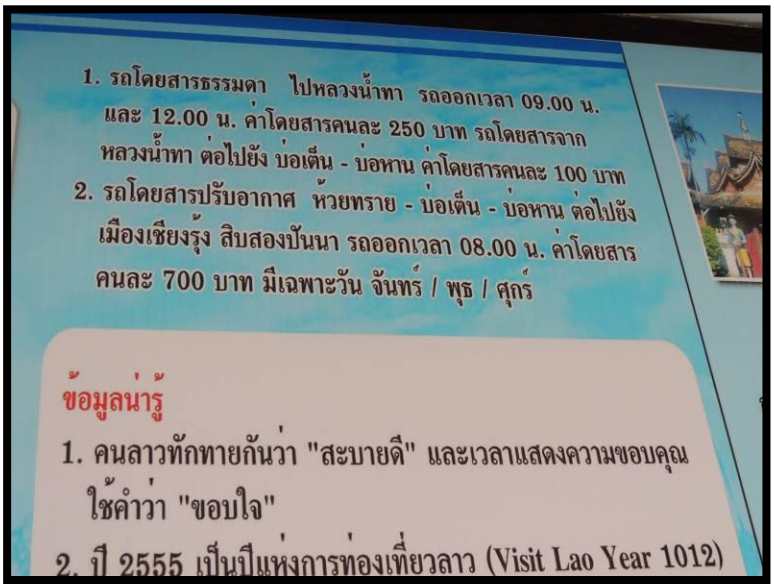

Depar ment of PWT
Lao People and Foreigr
Destinations transpost
From
To
By water
Speed boat
Houi xai
Pakbeng
Slow boat

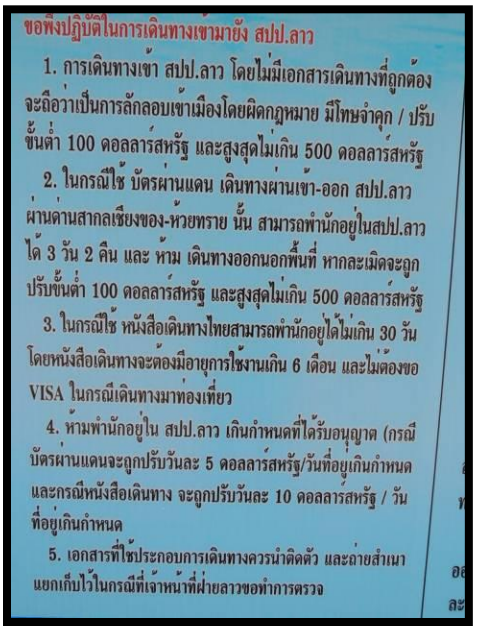

เส้นทางจากเมืองห้วยทรายไปยังเมืองหลวงพระบาง
1. ทางเรือ ระยะทางประมาณ 390 กม.
ผ่าน ปากทา-ปากแบง-ปากอู-หลวงพระบาง
1.1 เรือช้า (Slow Boat) ใช้เวลา 2 วัน
1 คืน เรือ ออกจากจุดท่าเรือบั๊ค ฝั่ง สปป.ลาว
เวลาประมาณ 10.30 น. วันละ 1 เที่ยว ค่าโดยสาร
คนละ 1,000 บาท แวะพักค้างคืนที่บ้านปากแบง 1 คืน
และเดินทางต่อไปยังเมืองหลวงพระบางในวันรุ่งขึ้น

เอกสารสำหรับเดินทางเข้า สป.จีน
ให้ใช้หนังสือเดินทาง (Passport)
หากยังไม่ได้ทำวีซ่าจากสถานทูต สป.จีน ให้
เตรียมรูปถ่ายพื้นหลังสีฟ้าจำนวน 2 รูป
ใช้สำหรับทำวีซ่าเข้าประเทศจีน ณ จุดตรวจเชียงของ
สป.จีน (Visa on Arrival) ค่าธรรมเนียม คนละ 1,000 บาท

ข้อมูลน่ารู้
1. คนลาวทักทายกันว่า "สะบายดี" และเวลาแสดงความขอบคุณ
ใช้คำว่า "ขอบใจ"
2. ปี 2555 เป็นปีแห่งการท่องเที่ยวลาว (Visit Lao Year 1012)
3. แม่น้ำโขงไหลผ่าน สปป.ลาว 1,865 กม. มีพรมแดนติดกับ
11 จังหวัดของไทย
4. คำว่า "สองฝั่งโขง" และคำว่า "บ้านพี่เมืองน้อง" เป็นคำที่มี
ความหมายไม่ชัดเจนทั้งทางด้านเขตแดนและความเท่าเทียมกัน
หากจะใช้คำว่า "บ้านใกล้เรือนเคียง" ก็จะมีความเหมาะสมกว่า

และเดินทางต่อไปยังเมืองหลวงพระบางในวันรุ่งขึ้น
1.2 เรือเร็ว (Speed Boat) ใช้เวลา 6-7 ชม.
ถึงหลวงพระบาง ค่าโดยสารคนละ 1,500 บาท
ผู้โดยสารอย่างน้อย 6 คน
2. ทางรถยนต์ ระยะทางประมาณ 346 กม.
ผ่านหลวงน้ำทา-เมืองไชย-ปากอู่-หลวงพระบาง
2.1 รถโดยสารธรรมดา ใช้เวลาประมาณ 15 ชม.รถ
ออกจากท่ารถเมล์บ้านอุดม เวลา 13.30 น. และ 17.30 น.
วันละ 2 เที่ยว ค่าโดยสารคนละ 500 บาท
2.2 รถตู้ปรับอากาศ VIP ใช้เวลาประมาณ 10 ชม. ค่า
โดยสารเหมาจ่าย 10,000 บาทต่อคัน (1 คัน นั่งได้ 10 คน)

1. รถโดยสารธรรมดา ไปหลวงน้ำทา รถออกเวลา 09.00 น.
และ 12.00 น. ค่าโดยสารคนละ 250 บาท รถโดยสารจาก
หลวงน้ำทา ต่อไปยัง บ่อเต็น - บ่อหาน ค่าโดยสารคนละ 100 บาท
2. รถโดยสารปรับอากาศ ห้วยทราย - บ่อเต็น - บ่อหาน ต่อไปยัง
เมืองเชียงรุ้ง สิบสองปันนา รถออกเวลา 08.00 น. ค่าโดยสาร
คนละ 700 บาท มีเฉพาะวัน จันทร์ / พุธ / ศุกร์
ข้อมูลน่ารู้
1. คนลาวทักทายกันว่า "สะบายดี" และเวลาแสดงความขอบคุณ
ใช้คำว่า "ขอบใจ"
2. ปี 2555 เป็นปีแห่งการท่องเที่ยวลาว (Visit Lao Year 1012)

ขอพึงปฏิบัติในการเดินทางเข้ามายัง สปป.ลาว

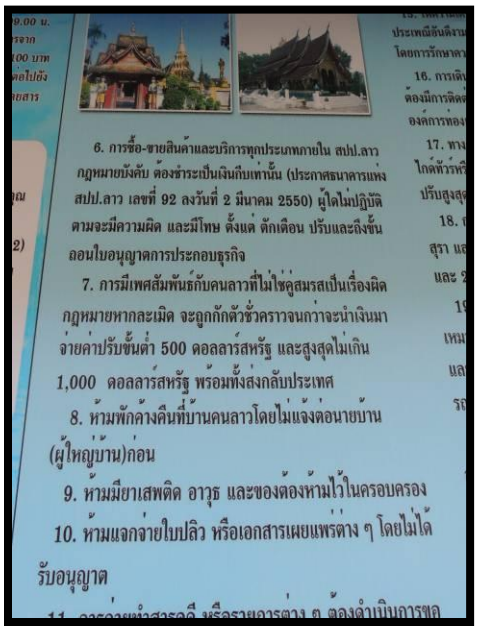
1. การเดินทางเข้า สปป.ลาว โดยไม่มีเอกสารเดินทางที่ถูกต้อง จะถือว่าเป็นการลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย มีโทษจำคุก / ปรับขั้นต่ำ 100 ดอลลาร์สหรัฐ และสูงสุดไม่เกิน 500 ดอลลาร์สหรัฐ

2. ในกรณีใช้ บัตรผ่านแดน เดินทางผ่านเข้า-ออก สปป.ลาว ผ่านด่านสากลเชียงของ-ห้วยทราย นั้น สามารถพำนักอยู่ในสปป.ลาว ได้ 3 วัน 2 คืน และ ห้าม เดินทางออกนอกพื้นที่ หากละเมิดจะถูกปรับขั้นต่ำ 100 ดอลลาร์สหรัฐ และสูงสุดไม่เกิน 500 ดอลลาร์สหรัฐ

3. ในกรณีใช้ หนังสือเดินทางไทยสามารถพำนักอยู่ได้ไม่เกิน 30 วัน โดยหนังสือเดินทางจะต้องมีอายุการใช้งานเกิน 6 เดือน และไม่ต้องขอ VISA ในกรณีเดินทางมาท่องเที่ยว

4. ห้ามพำนักอยู่ใน สปป.ลาว เกินกำหนดที่ได้รับอนุญาต (กรณีบัตรผ่านแดนจะถูกปรับวันละ 5 ดอลลาร์สหรัฐ/วันที่อยู่เกินกำหนด และกรณีหนังสือเดินทาง จะถูกปรับวันละ 10 ดอลลาร์สหรัฐ / วันที่อยู่เกินกำหนด

5. เอกสารที่ใช้ประกอบการเดินทางควรนำติดตัว และถ่ายสำเนาแยกเก็บไว้ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายลาวขอทำการตรวจ

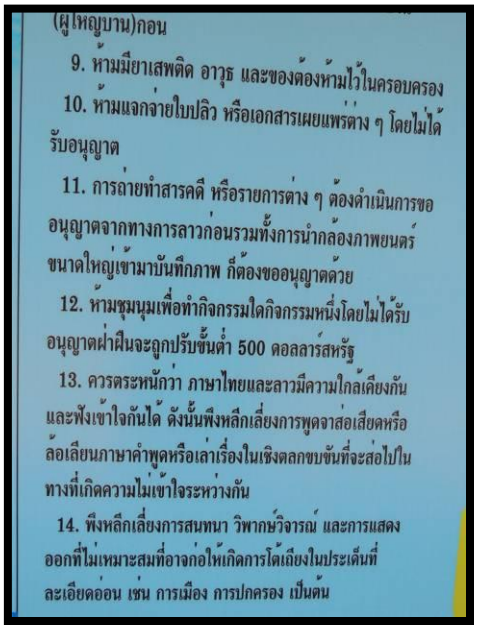
6. การซื้อ-ขายสินค้าและบริการทุกประเภทภายใน สปป.ลาว กฎหมายบังคับ ต้องชำระเป็นเงินกีบเท่านั้น (ประกาศธนาคารแห่ง สปป.ลาว เลขที่ 92 ลงวันที่ 2 มีนาคม 2550) ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามจะมีความผิด และมีโทษ ตั้งแต่ ตักเตือน ปรับและถึงขั้นออนใบอนุญาตการประกอบธุรกิจ

7. การมีเพศสัมพันธ์กับคนลาวที่ไม่ใช่คู่สมรสเป็นเรื่องผิดกฎหมายหากละเมิด จะถูกกักตัวชั่วคราวจนกว่าจะนำเงินมาจ่ายค่าปรับขั้นต่ำ 500 ดอลลาร์สหรัฐ และสูงสุดไม่เกิน 1,000 ดอลลาร์สหรัฐ พร้อมทั้งส่งกลับประเทศ

8. ห้ามพักค้างคืนที่บ้านคนลาวโดยไม่แจ้งต่อนายบ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน)ก่อน

9. ห้ามมียาเสพติด อาวุธ และของต้องห้ามไว้ในครอบครอง

10. ห้ามแจกจ่ายใบปลิว หรือเอกสารเผยแพร่ต่าง ๆ โดยไม่ได้รับอนุญาต

(ผู้ใหญ่บาน)ก่อน

9. ห้ามมียาเสพติด อาวุธ และของต้องห้ามไว้ในครอบครอง

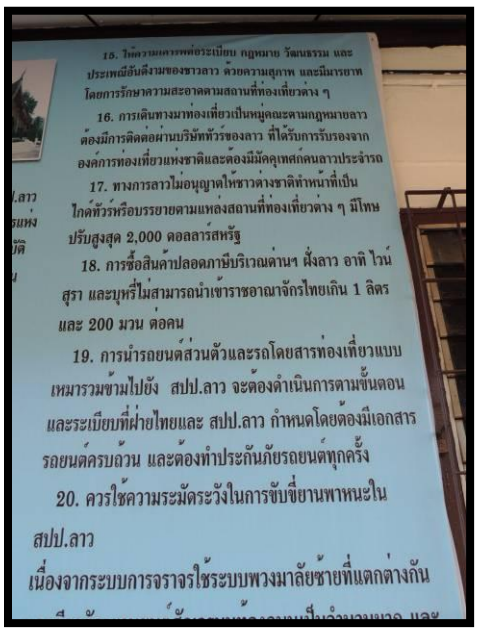
10. ห้ามแจกจ่ายใบปลิว หรือเอกสารเผยแพร่ต่าง ๆ โดยไม่ได้รับอนุญาต

11. การถ่ายทำสารคดี หรือรายการต่าง ๆ ต้องดำเนินการขออนุญาตจากทางการลาวก่อนรวมทั้งการนำกล้องภาพยนตร์ขนาดใหญ่เข้ามาบันทึกภาพ ก็ต้องขออนุญาตด้วย

12. ห้ามชุมนุมเพื่อทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งโดยไม่ได้รับอนุญาตฝ่าฝืนจะถูกปรับขั้นต่ำ 500 ดอลลาร์สหรัฐ

13. ควรตระหนักว่า ภาษาไทยและลาวมีความใกล้เคียงกันและฟังเข้าใจกันได้ ดังนั้นพึงหลีกเลี่ยงการพูดจาล่อเสียดหรือล้อเลียนภาษาคำพูดหรือเล่าเรื่องในเชิงตลกขบขันที่จะส่อไปในทางที่เกิดความไม่เข้าใจระหว่างกัน

14. พึงหลีกเลี่ยงการสนทนา วิพากษ์วิจารณ์ และการแสดงออกที่ไม่เหมาะสมที่อาจก่อให้เกิดการโต้เถียงในประเด็นที่ละเอียดอ่อน เช่น การเมือง การปกครอง เป็นต้น

15. ให้ความเคารพต่อระเบียบ กฎหมาย วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามของชาวลาว ด้วยความสุภาพ และมีมารยาท โดยการรักษาความสะอาดตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ

16. การเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะตามกฎหมายลาว ต้องมีการติดต่อผ่านบริษัททัวร์ของลาว ที่ได้รับการรับรองจากองค์การท่องเที่ยวแห่งชาติและต้องมีมัคคุเทศก์คนลาวประจำรถ

17. ทางการลาวไม่อนุญาตให้ชาวต่างชาติทำหน้าที่เป็นไกด์ทัวร์หรือบรรยายตามแหล่งสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ มีโทษปรับสูงสุด 2,000 ดอลลาร์สหรัฐ

18. การซื้อสินค้าปลอดภาษีบริเวณด่านฯ ฝั่งลาว อาทิ ไวน์ สุรา และบุหรี่ไม่สามารถนำเข้าราชอาณาจักรไทยเกิน 1 ลิตร และ 200 มวน ต่อคน

19. การนำรถยนต์ส่วนตัวและรถโดยสารท่องเที่ยวแบบเหมารวมข้ามไปยัง สปป.ลาว จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนและระเบียบที่ฝ่ายไทยและ สปป.ลาว กำหนดโดยต้องมีเอกสารรถยนต์ครบถ้วน และต้องทำประกันภัยรถยนต์ทุกครั้ง

20. ควรใช้ความระมัดระวังในการขับขี่ยานพาหนะใน สปป.ลาว

เนื่องจากระบบการจราจรใช้ระบบพวงมาลัยซ้ายที่แตกต่างกัน

รายละเอียดการสัมภาษณ์

สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานนานาชาติเชียงแสน

วันที่ 30 เมษายน 2556 เวลา 10.00 น.

สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานนานาชาติเชียงแสน
กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน
CS-IISD

รายละเอียดการสัมภาษณ์

คุณธัญวรัตม์ ศรีปัญญา
ผู้จัดการทั่วไป โรงแรมแม่โขงเดลต้าบูติค โฮเทล
วันที่ 30 เมษายน 2556 เวลา 18.30 น.

ลงเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่
อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
วันที่ 30 เมษายน 2556

ด่านตรวจคนเข้าเมืองเชียงแสน
Chiangsaen Immigration
IMMIGRATION

ท่าเรือหน้าวงศ์พระใหญ่
บริการ เรือนำเที่ยว
ชมทิวทัศน์สองฝั่งโขง
ไทย-ลาว-พม่า
LAOS
INFORMATION-BOAT TRIP

มูเมีย MYANMAR
ลาว
ประเทศลาว
LAOS
Laos
ไทย
Thailand
Chiangrai
Phayao
Phrae
NAN
ยินดีต้อนรับสู่ดอนซาว
Welcome to Donsao

พระสักการยองค์พระพุทธรูปล้านต้อ
Chiangsaen Buddha
สักการะพระสังกัจจายน์
Happy Buddha
จุดชมวิวสามเหลี่ยมทองคำ
Golden Triangle
สำนักงานมูลนิธิ
พระเชียงแสนสี่แผ่นดิน / Office
ลานบุญ
Yard Merit
อ.แม่สาย
Maesai 29 Km.

รายละเอียดการสัมภาษณ์

คุณเศรษฐศักดิ์ พรหมมา

ปลัด อบต.บ้านแซว อ.เชียงแสน จังหวัดเชียงราย

วันที่ 1 พฤษภาคม 2556 เวลา 13.00 น.

บ้านโฮมสเตย์
Homestay

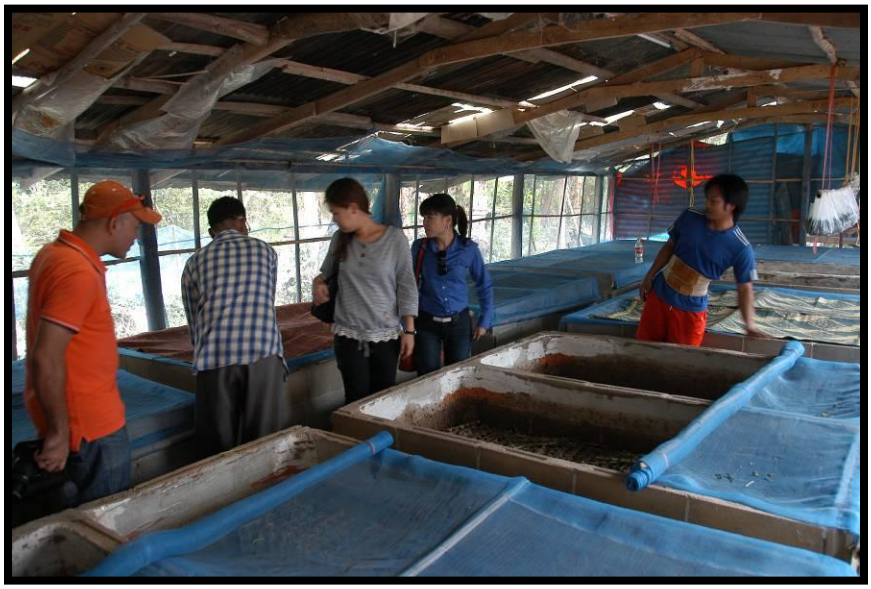

สินค้า OTOP ไทยอีสาน
ผ้าทอมือแปรรูป บ้านท่าขันทอง ต.บ้านแซว
อ.เชียงแสน จ.เชียงราย ทั้งปลีกและส่ง
โทร.084-9198214 ดีเจมาเรีย สาวยโส

กลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีดปลอดสารพิษ
ท่าขันทอง 086-1942701
จิ้งหรีดไข่
ทอดสมุนไพร 3 รส

การจัดประชุมกลุ่มย่อย
กลุ่มผู้ประกอบการและบุคลากรด้านการท่องเที่ยว
ในเขตพื้นที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
วันที่ 1 พฤษภาคม 2556 เวลา 18.30 น.

ภาคผนวก ค รายชื่อผู้ให้ข้อมูล

วัน/เดือน/ปี	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	หน่วยงาน
14 พฤศจิกายน 2555	คุณธราพงษ์ รักขาม	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ	สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
	คุณแสงจันทร์ แก่งประทุมรัศมี	หัวหน้ากลุ่มนโยบายและยุทธศาสตร์	
	คุณ อุไรรัตน์ เนาถาวร	ผู้อำนวยการกองการต่างประเทศ	
6 ธันวาคม 2555	คุณชยกฤษณ์ นิสสัยสุข	นายกเทศมนตรีตำบลเวียงเชียงแสน	เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน
6 ธันวาคม 2555	คุณ ผกายมาศ เวียร์รา	ประธานสมาคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจไทย-พม่า จังหวัดเชียงราย	สมาคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจไทย-พม่า จังหวัดเชียงราย
7 ธันวาคม 2555	นายสุบธนา อันประเสริฐ	ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงราย	สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงราย
	คุณยุรีพรรณ แสนใจยา	เจ้าหน้าที่การตลาด 6	
	คุณสรรเสริญ ศีติสาร	เจ้าหน้าที่การตลาด 6	
	คุณธรณินทร์ สุรินธรรม	เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลข่าวสารประจำสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงราย	
	คุณวาสนา หน่อแก้ว	บริษัทนำเที่ยวลุ่มน้ำโขง	
	พ.ต.ท.ณัฐวุฒิ แสงจันทร์	รองผู้กำกับการตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดเชียงราย	สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดเชียงราย
	คุณสิทธิชัย เกตแก้ว	เจ้าหน้าที่โรงแรมแม่โขงเดลต้าบูติค โฮเทล	โรงแรมแม่โขงเดลต้าบูติค โฮเทล
17-19 ธันวาคม 2555	คุณแดง	ไกด์สาธารรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง)	
20-24 ธันวาคม 2555	อีนางคำ	ไกด์นำเที่ยวสาธารรัฐประชาชนจีน (เมืองเชียงรุ่ง)	

วัน/เดือน/ปี	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	หน่วยงาน
30 เมษายน 2556	คุณประสาน ทัศกาล	หัวหน้าชำนาญการ ฝ่ายวิชาการและพัฒนาฝีมือแรงงานระหว่างประเทศ	สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานนานาชาติเชียงแสน
	ดร.จตุรภัทร เงินมูล	นักวิชาการ ฝ่ายวิชาการและพัฒนาฝีมือแรงงานระหว่างประเทศ	
30 เมษายน 2556	คุณธัญวรัตน์ ศรีปัญญา	ผู้จัดการทั่วไป โรงแรมแม่โขงเดลต้าบูติค โฮเทล	โรงแรมแม่โขงเดลต้าบูติค โฮเทล
1 พฤษภาคม 2556 (จัดประชุมกลุ่มย่อย)	คุณเศรษฐศักดิ์ พรหมมา	ปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซว	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซว
	คุณธนกฤตสวรรค์ทรัพย์	ผู้ประกอบการ	
	คุณรัชดา ศุภกิตติเลิศ		
	คุณเดวิด แซ่เจอว		
	คุณธีรชาติ แซ่เจอว		
	คุณมานพ อภิวัฒกิจสันติ		
	คุณรุ่งโรจน์ ศักดาโตมร		
	คุณชัชวาล พรสวรรค์คีรี		
	คุณเดชา พิทักษ์วารี		
	คุณเจนณรงค์ อภินันทาชัย		
	คุณพันนุกร ฤทธิ์สินโยธิน		
	คุณชาตรี ลิ่วสิริกุล		
	คุณสมยศ แซ่ลอ		
	คุณพิษณุ ยอดแก้ว		
	คุณบริบูรณ์ ธุระวร		
	คุณรัฐพล จะทอ		

วัน/เดือน/ปี	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	หน่วยงาน
1 พฤษภาคม 2556	คุณศุภณิดา แสงวรรณ์	อาจารย์	
(จัดประชุมกลุ่มย่อย)	คุณจรัญ กองสี	ข้าราชการ	

แบบสรุป Output

สัญญาเลขที่ RDG5550036
ชื่อแผนงาน “บทบาทของภาครัฐต่อการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชนตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษา ประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง หลวงพระบาง)” (โครงการย่อยที่ 4)

ผู้อำนวยการแผนงาน รศ.ดร.ธำรงค์ อุดมไพจิตรกุล
หน่วยงาน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต **โทรศัพท์** 02-244-5869 **โทรสาร** 02-244-5869
อีเมล์ tudompijitkul@yahoo.com

Output ที่เสนอขอ	ผลสำเร็จ	Output ที่ได้จากการวิจัย
1. การกำหนดหลักการและเหตุผล โดยการอธิบายที่มาและความเป็นมาและความสำคัญ สร้างกรอบแนวคิด และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎี	100%	1. ได้มีการทบทวนวรรณกรรม กรอบแนวคิด ตัวแปรต้นและตัวแปรตามที่เกี่ยวข้อง
2. สร้างแบบสัมภาษณ์แบบเจาะกลุ่มลึกหรือกลุ่มประชากรให้ครอบคลุมกับประเด็นที่ศึกษา และจัดทำ Focus Group เจ้าหน้าที่ของรัฐจากหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน และชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในภูมิภาคต่างๆ ที่ศึกษาทั้ง 4 ประเทศ	100%	2. ได้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะกลุ่มลึกหรือกลุ่มประชากร พร้อมทั้งได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทของภาครัฐต่อการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชนตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน ของทั้ง 4 เชียง
3. สรุปผลการสัมภาษณ์และรายละเอียดต่างๆที่ได้จากการจัด Focus Group	100%	3. ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการจัด Focus Group เพื่อใช้กำหนดบทบาทภาครัฐและแนวทางการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มต่างๆ ในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงในพื้นที่ที่ศึกษา เพื่อนำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน
4. รายงานฉบับสมบูรณ์	100%	4. ได้รายงานฉบับสมบูรณ์
	ได้เพิ่มจากข้อเสนอ	5. ได้ผลการศึกษาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สารธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวง

Output ที่เสนอขอ	ผลสำเร็จ	Output ที่ได้จากการวิจัย
		พระบาง)
	ได้เพิ่มจากข้อเสนอ	6. ได้ผลการศึกษาเส้นทางเศรษฐกิจลุ่มน้ำโขงของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สารธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)
	ได้เพิ่มจากข้อเสนอ	7. ได้ผลการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สารธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)
	ได้เพิ่มจากข้อเสนอ	8. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของรัฐ ในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชน และชุมชน ตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน: กรณีศึกษาประเทศไทย (เชียงราย/เชียงแสน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (เชียงตุง) สาธารณรัฐประชาชนจีน (เชียงรุ้ง) สารธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เชียงทอง/หลวงพระบาง)

ลงชื่อ .....

(รศ.ดร.ธำรงค์ อุดมไพจิตรกุล)
(หัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน)
วันที่...27...../...ธ.ค..../....2556.....

ประวัติคณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย : รศ.ดร.ธำรงค์ อุดมไพจิตรกุล

1. ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) นายธำรงค์ อุดมไพจิตรกุล
(ภาษาอังกฤษ) Mr. TUMRONG UDOMPIJITKUL
2. หมายเลขบัตรประชาชน 3 4499 00158 572
3. ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้อำนวยการโครงการวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการความรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

4. 4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรศัพท์มือถือ โทรสาร และ e-mail

โครงการการจัดการความรู้ มหาวิทยาลัยราชสวนดุสิต
295 ถนนนครราชสีมาเขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทรศัพท์ 02-2445869 โทรสาร 02-2445869
E-mail: tudompijitkul@yahoo.com

5. ประวัติการศึกษา

5.1	ปริญญาตรี	ศส.บ.สาขาเศรษฐศาสตร์
	สถาบัน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
	ปีที่สำเร็จ	-
5.2	**ปริญญาโท**	พบ.ม. (เกียรตินิยมดี) สาขาพัฒนาเศรษฐกิจ
	สถาบัน	บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA)
	ปีที่สำเร็จ	-
5.3	**ปริญญาเอก**	Ph.D. สาขา Economic Education
	สถาบันการศึกษา	Oregon State University, USA
	คุณวุฒิการศึกษาอื่นๆ	Cret. In Economic Education, OSU, OR, USA Cert. In General Management & Cert. In Quality Management College Of Business, OSU, USA

6. สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ การจัดการความรู้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการวิจัยแบบประสม

7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ

7.1 งานวิจัย

หัวหน้าโครงการ

1. ทัศนคติและความพร้อมของประชาชนในการวางแผนครอบครัว: กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ร้อยเอ็ด และมหาสารคาม (2519)
   แหล่งทุน สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
2. สหกรณ์การเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2520) มศว. มหาสารคาม
3. บัณฑิตสังคมศาสตร์ที่พึงประสงค์ (2532) คณะสังคมศาสตร์ มศว.ประสานมิตร
4. ความพึงพอใจในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน (2539) คณะสังคมศาสตร์ มศว.ประสานมิตร
5. The Economic Environment Of Laos (1994) มูลนิธิฟอร์ดร่วมกับศูนย์การศึกษาต่างประเทศ
   กระทรวงการต่างประเทศ
6. องค์กรเอกชนกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนแออัด เขตกรุงเทพมหานคร (2543) คณะสังคมศาสตร์ มศว.ประสานมิตร
7. เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระราชดำริ (2545) สำนักวิจัย มศว.ประสานมิตร
8. ระบบถ่ายทอดทางสังคมเพื่อการพัฒนาคุณลักษณะและทักษะแก่แรงงานภาคเกษตร: ศึกษากรณีจังหวัดน่าน (2545) รองหัวหน้าวิจัยของ สกว.
9. ตัวแบบพัฒนาเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด: กาฬสินธุ์ (2547) หัวหน้าทีมงานวิจัย, สกว.
10. จินตวิศวกรรม (2555) กำลังดำเนินการแล้วเสร็จ 80% โครงการจัดการความรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ผู้ร่วมงานลำดับที่ 2: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรรณี สวนเพลง

1. ชื่อ - สกุล (ภาษาไทย) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรรณี สวนเพลง
(ภาษาอังกฤษ) Assistant Professor. Dr. Pannee Suanpang

2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 3700100526649

3. ตำแหน่งปัจจุบัน

กรรมการสภามหาวิทยาลัยประเภทคณาจารย์ประจำ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรศัพท์มือถือ โทรสาร และ e-mail

ห้อง 223/1มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
295 ถนนราชสีมา ดุสิต กรุงเทพ 10300
โทร 02-244-5972-73 โทรสาร 02-244-5972
e-Mail:dtechpannee@yahoo.com,
pannee_sua@dusit.ac.th**5.**

5. ประวัติการศึกษา

2544 – 2547	Doctor of Technology in Science (DTech)
	University of Technology, Sydney, Australia
2541 – 2542	Master of Information Systems (MIS)
	Griffith University, Australia
2540 – 2541	**Bachelor of Information Technology (B. IT)**
	Major Information Systems (IS)
	Griffith University, Australia

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

Knowledge Management
Information and Technology Management
e-Learning
Information Technology for Education

7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยระบุสถานภาพในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมวิจัยในแต่ละข้อเสนอการวิจัย

7.1 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว : ชื่อผลงานวิจัย ปีที่พิมพ์ การเผยแพร่ และแหล่ง

1. หัวหน้าโครงการวิจัย: รูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ ระยะที่ 2 ได้รับทุนสนับสนุนจาก คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช) พ.ศ. 2553
2. หัวหน้าโครงการวิจัย: อินเทอร์เน็ตบรอดคาสติ้งนวัตกรรมสร้างสรรค์ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วประเทศไทย ได้รับทุนสนับสนุนจาก คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช). พ.ศ. 2554
3. นวัตกรรมการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์แบบพกพาเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ระยะที่ 2. พ.ศ. 2553
4. แผนกลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต พ.ศ. 2554

บทความทางวิชาการระดับชาติและนานาชาติ

1. พรรณี สวนเพลง. (2554). กลยุทธ์การพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้. **วารสารวิจัย มสด.** (ตอบรับและรอตีพิมพ์)
2. พรรณี สวนเพลง. (2554). อินเทอร์เน็ตบรอดคาสติ้งนวัตกรรมสร้างสรรค์ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วประเทศไทย ระยะที่ 1. **วารสารวิจัย มสด.** (ตอบรับและรอตีพิมพ์)
3. พรรณี สวนเพลง. (2552). การพัฒนาบุคลากรด้าน ICT ของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2548-2557. **วารสารวิจัย มสด.** 4(1) 114-123.
4. Suanpang, P. (2004). *Development, Delivery and Evaluation of Online Learning in Business Statistics at University in Thailand*. Doctor of Technology in Science (DTech) Thesis. Department of Mathematical Science. University of Technology, Sydney, Australia.
5. Suanpang, P., Petocz, P. & Kalceff, W. (2004). Student's Attitude towards Learning Business Statistics Online Vs. Traditional Methods. *Journal of International Forum of Education Technology & Society*. (http://ifets.massey.ac.nz/periodical/7_3/)
6. Suanpang, P. & Petocz, P. (2006). E-Learning in Thailand: Case study and Analysis, *Journal of E-Learning*.
7. Suanpang, P., Petocz, P. & Reid, A. (2004). A relationship between learning outcomes and online access. *Australian Journal of Educational Technology*, 20(3), p. 371-387 (http://www.ascilite.org.au/ajet/ajet20/suanpang.html)

บทความในการประชุมวิชาการ

1. Suanpang, P. (2009). Suan Dusit Internet Braodcasting (SDIB):-Educational Innovation in Knowledge-Based Society. The Six International Conference

on eLearning for Knowledge-Based Society. Bangkok, Thailand 17-18 December.

2. Suanpang, P. & Kalceff, W. (2008). *Suan Dusit Internet Braodcasting (SDIB) Educational innovation in Thailand*. World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia & Telecommunications is an international conference, Austria, 30 June-4 July 2008.
3. Suanpang, P. (2007). *The Demanding of ICT Manpower of Thailand*, Eco Summit 2007, Bejin China, 21-26 May 2007. (http://www.ecosummit2007. elsevier.com/call.htm).
4. Suanpang, P. & Tumnanjit, B. (2007). *Knowledge Management Process: Elephant Model* Eco Summit 2007, Bejin China, 21-26 May 2007. (http://www.ecosummit2007.elsevier.com/call.htm)
5. Suanpang, P. (2006). *The Investigation and analysis of ICT Manpower of Thailand*, การประชุมนักวิจัยรุ่นใหม่พบเมธีวิจัยอาวุโส สกว., 12-14 ตุลาคม 2549, จังหวัดเพชรบุรี.
6. Suanpng, P. (2006). *Knowledge Management Course at Suan Dusit Rajabhat University*, Knowledge Management in Higher Institutes, Suan Dusit Rajabhat University, Bangkok, Thailand, February 21-23, 2006.
7. Suanpang, P. (2005a). Keynote Speaker: *Balancing between external and traditional library*, Online information and education conference 2005. Sua n Dusit Rajabhat University, Thailand.16-19 November 2005.
8. Suanpang, P. (2005b). *Student's experience of online learning in Thailand*, The Second Asain-Pacific Computing and Philosophy Conference, AP-CAP, Bangkok, Thailand. January 7-9, 2005.
9. Suanpang, P. (2004c). *E-Learning project at Suan Dusit University, Thailand.* Online information and education conference 2004. Suan Dusit Rajabhat University, Thailand. 15-18 September 2004.
10. Suanpang, P. (2004b). *E-Universtiy at Suan Dusit University, Thailand.* E-University. Chaigmai University, Thailand. 3 September 2004.
11. Suanpang, P. (2004a). *E-document at Suan Dusit University, Thailand.* E-document 2004. Shinwatra Building, Bangkok, Thailand. 26 May 2004.
12. Suanpang, P. & Kalceff, W. (2003a). *Instructional design and feature of an online Business Statistics course*, Thailand. The 29th Congress on Science

and Technology of Thailand (STT). Khon Kean, Thailand. 20-23 October 2003.

13. Suanpang, P. & Kalceff, W. (2003b). *Teamwork Vs. individual student project in Business Statistics Online Course*. ED-Media 2004 World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia & Telecommunications. Switzerland. 21-24 June 2004.
14. Suanpang, P. & Petocz, P. (2003a). *Learning outcomes from a Business Statistics Course in Thailand*, The Ninth Sloan-C International Conference on Asynchronous Learning Networks (ALN): The Power of Learning: Implication for Teaching and Learning: Orlando, Florida, USA. 14-16 November 2003.
15. Suanpang, P. & Petocz, P. (2003b). *Student's experience in learning Business Statistics Online.* Evaluations and Assessment Conference 2003. Adelaide, Australia. 24-25 November 2003.
16. Suanpang, P. & Petocz, P. (2003d). *Learning Outcomes from Business Statistics Course in Thailand.* Postgraduate 5th Annual Conference, Universit y of Technology, Sydney. 22 August 2003.
17. Suanpang, P., Petocz, P. & Kalceff, W. (2003). *Student's Attitude towards Learning Business Statistics Online Vs. Traditional Methods.* Learning for unknown future. New Zealand. HERDSA. 6-9 July 2003.

ผู้ร่วมงานลำดับที่ 3: ดร.เบญจพร ดามาพงศ์

1. **ชื่อ - สกุล (ภาษาไทย)** ดร.เบญจพร ดามาพงศ์
   (ภาษาอังกฤษ) Dr. Benjaporn Damapong
2. **เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน** 3430100448799
3. **ตำแหน่งปัจจุบัน** ผู้อำนวยการสำนักกิจการพิเศษ
4. **หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรศัพท์มือถือ โทรสาร และ e-mail**

   สำนักกิจการพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
   295 ถนนราชสีมา แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพฯ
   โทรศัพท์ 02 243 5778 โทรสาร 02 244 5371
   โทรศัพท์เคลื่อนที่ 081-923-0081
   E-mail: benjaporn_dam@dusit.ac.th
5. **ประวัติการศึกษา**

   Ph.D. (Business Studies) Sardar Patel University, India
   M.B.A. (การตลาด) มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
   รบ. (บริหารรัฐกิจ) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
6. **สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ** การท่องเที่ยว การโรงแรม อุตสาหกรรมบริการ
7. **ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยระบุสถานภาพในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมวิจัยในแต่ละข้อเสนอการวิจัย**

   7.1 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว: ชื่อผลงานวิจัย ปีที่พิมพ์ การเผยแพร่ และแหล่ง

   - A Study of employee training, development and compensation practice of selected hotels in Thailand. Ph.D. Thesis.
   - เบญจพร ดามาพงศ์ และ นิตยา ทวีชีพ. ความคาดหวังและความพึงพอใจของลูกค้าต่อการบริการธุรกิจวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. วารสารวิจัย มสด. สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 2553: 6(1) 10-20.

ผู้ร่วมงานลำดับที่ 4 : นางสาวศัชชญาส์ ดวงจันทร์

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) **นางสาวศัชชญาส์ ดวงจันทร์**
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Miss. Shatchaya Daungchant

2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 3102300243869

3. ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ประจำหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการความรู้
อาจารย์คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรศัพท์มือถือ โทรสาร และ e-mail

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
โครงการหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการความรู้
ห้อง 1114 อาคาร 1 เลขที่ 295 ถนนราชสีมา เขตดุสิต ก.ท.ม. 10300
หมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร 02-244-5869
หมายเลขโทรศัพท์มือถือ 085-088-6955 , 081-116-0708
E-mail shatchaya@hotmail.com

5. ประวัติการศึกษา

ปริญญาโท ครุศาสตรมหาบัณฑิต (คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ)
คณะครุศาสตรอุสาหกรรมและเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

ปริญญาตรี 1.วิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
2. ศิลปศาสตร์บัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

- สาขาการศึกษา
-สาขาสังคมวิทยา
-สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์

7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยภายในประเทศ

7.1 หัวหน้าโครงการวิจัย /งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว

ชื่องานวิจัย	แหล่งทุนวิจัย	ปีที่เสร็จ
- รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิผลการทำงานในองค์กร (การเผยแพร่ผลงาน : การประชุมวิชาการแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)	ทุนส่วนตัว	2550
- การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาในกลุ่มคอมพิวเตอร์ (การเผยแพร่ผลงาน : การประชุมวิชาการแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)	ทุนส่วนตัว	2552
- A study of correlation between high order thinking skill and computer learning achievement (การเผยแพร่ผลงาน : International Conference on Learning Innovation in Science and Technology 2010)	ทุนส่วนตัว	2553
- The Study of Teaching Instruction in Computer Major's and Relationship between Critical Thinking Skill and learning achievement (การเผยแพร่ผลงาน : Annual International Conference on Computer Science Education: Innovation and Technology : CSEIT 2010)	ทุนส่วนตัว	2553

7.2 ผู้ร่วมวิจัย /งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว

ชื่องานวิจัย	แหล่งทุนวิจัย	ปีที่เสร็จ
- การศึกษาปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ ของคณะกรรมาธิการ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (การเผยแพร่ผลงาน : รายงานการวิจัย)	สภานิติบัญญัติแห่งชาติ	2551
- การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลต่อการให้บริการของสำนักงานเทศบาลตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอินจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (การเผยแพร่ผลงาน : รายงานการวิจัย)	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านสร้าง	2550

ชื่องานวิจัย	แหล่งทุนวิจัย	ปีที่เสร็จ
- การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลต่อการให้บริการของสำนักงานเทศบาลตำบลภาชี อำเภอ ภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (การเผยแพร่ผลงาน : รายงานการวิจัย)	องค์การบริหารส่วนตำบลภาชี	2550
- การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลต่อการให้บริการของสำนักงานเทศบาลตำบลมหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (การเผยแพร่ผลงาน : รายงานการวิจัย)	องค์การบริหารส่วนตำบลมหาราช	2550
- การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลต่อการให้บริการของสำนักงานเทศบาลตำบลบางเตย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี (การเผยแพร่ผลงาน : รายงานการวิจัย)	องค์การบริหารส่วนตำบลบางเตย	2550